

obianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

**TESADÜF
DEĞİL**

52 **ERKEK
HAFTA**

**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

Tesadüf Değil
52 Erkek 52 Hafta
Erkek Şiddetini Yazıyor

© IPS İletişim Vakfı

Yazan: **52 Erkek**
Koordinatör-Editör: **Şenay Aydemir**
Görseller: **Kemal Gökhan Gürses**
Tasarım-Uygulama: **Ali Seçkin Karayol**

Mayıs 2019

IPS İletişim Vakfı

Faik Paşa Yokuşu No: 37/7-8
Kat:3 34430 Beyoğlu, İstanbul
Tel: +90 212 2511503
Faks: +90 212 2511609
E-posta: bia@bianet.org
Web Sitesi: www.bianet.org

Sosyal Medya Hesapları

<https://www.facebook.com/bagimsiziletisimagi/>
https://twitter.com/bianet_org
<https://www.instagram.com/bianetorg/>

Bu kitap İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA), Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı ve Oslo Metropolitan Üniversitesi (Oslo Met) - Journalism and Media International Center (JMIC) mali desteği ile yayınlanmıştır.

Burada dile getirilen görüşlerin sorumluluğu tamamıyla IPS İletişim Vakfı'na aittir. Dolayısıyla hiçbir biçimde SIDA, Sivil Düşün ve OsloMet'in resmi görüşleri olarak değerlendirilemez.

IPS İLETİŞİM VAKFI

İsveç
Sverige

OSLOMET

AVRUPA BİRLİĞİ
SivilDüşün

İÇİNDEKİLER

	Şenay Aydemir Bir Sorun Olarak 'Erkeklik'!	7
01	Murat Çelikkan Delirmiş Olmalıyım	10
02	Mehmet Eroğlu Kadın	16
03	Tuğrul Eryılmaz Sur-Karşyaka-Cebeci-Babıali	20
04	Ümit Ünal Ortadoğu	24
05	Hakan Bıçakcı Acı Var Rocky	28
06	Yekta Kopan Yüzleşmekten Korkuyorum!	32
07	Tayfun Pirselimoğlu Taşrada Bir Akşam	36
08	Murat Yetkin Erkek Şiddetinin Üç Hali	40
09	Atilla Taş Biz Erkekler Kadınlar Konusunda Çok Samimiyetsiziz	44
10	Şener Özmen Muhteşem Erkeklik!	50
11	Korkut Akın Oğlum Tanımalı Babasını	54
12	Gökhan Durmuş Haberi Yapan Muhabir Kadının da Durumu Farklı Değil	58
13	Ahmet Ümit Benim Adım Hatun	64
14	Volkan Ağır 'Biz' Orada Yoktuk, Ama 'Biz' Daha Çoktuk!	68
15	Alper Hasanoğlu Erkek Olmanın Laneti...	76
16	Pakrat Estukyan Devlet Aklı Kadına Karşı	80
17	Sami Evren Gerçekten Tesadüf Değil, Erkekler Kadınları Öldürüyor	86
18	Ali Kemal Çınar Erkekler VS.'dir	90
19	İrfan Değirmenci Savunmam Ektedir!	96
20	Mehmet Açar Şiddet Sarmalı	100
21	Menderes Samancılar Yalancı Cennet	104
22	Barış Ünlü Düşünce Dünyası ve Erkeklik	112
23	Bağış Erten Yatılı, Çukurovalı ve Tribün Çocuğu Olarak Büyümek	116
24	Turgut Yüksel İhtiras Tramvayı	120
25	Fırat Yücel İtiraf ve Yüzleşme de Eril Bir Gövde Gösterisi Olabilir	124
26	Fatih Polat Erkeklik Hali: Kendini Bıraktığında Yüzleşmeyi İlga Edecek Bir Konfor	130
27	Tanıl Bora Erkek Erkeğe	134
28	Tan Morgül Ne Bakıyorsun Lan!	138
29	Haşmet Topaloğlu Havada Asılı Duruyor	142
30	Rauf Kösem Hafıza-i Erkek İnkâr İle Mâlûdür!	146

31	Süreyyya Evren Sonrası İçin 7/52	150
32	Olkan Özyurt Babalık: Teoride Zehir Gibi, Pratikte Sallanmakta	156
33	Tunca Öğreten Yüz(süz)leşme!	160
34	Zafer Yılmaz İtirazım Var!	166
35	Cem Erciyes Kimin Gücü Kimin Gücüne Yeterse!	170
36	Özcan Sapan Aynaya Bak!	178
37	Mahir Ünsal Eriş Anam Anam, Canım Anam, Erkek Anam!	182
38	Ulaş Bayraktar “Kadın Kadındır, Erkekleşmemesi Muradımdır”	188
39	Veysi Altay Erkekler ve Sömürgeciler	192
40	Murat Utku Bahriye Yılları, Sivil Hayat ve Erkeklik Halleri	196
41	Burak Kuru Yurttan Sesler Korosu: Türkiye Bu Dili Seviyor	202
42	Burak Göral Önce Çocukları ve Kadınları Kurtarmak!	208
43	Mehmet Bozok Erkekler ve Erkekliklerin Eleştirisi Olarak Erkeklik Çalışmaları (mı)?	214
44	Yenal Bilgici Erkekler Bi’ Sussun	220
45	Kıvanç Sezer Erkekliğin Tembellik Hali	224
46	Ömer Madra İklim Değişikliği - Erkek Şiddeti - Tesadüf Değil	232
47	Müfit Can Saçıntı Yapay Aptallık	236
48	Can Tonbil Müsaadenizle Açüklüyorum	244
49	Derya Bengi Pata Pata!	250
50	Ramin Matin ‘İstikrar’	254
51	Emre Senan “Erkek Adam” Vaz Geçer	258
52	Yıldırım Türker Erke Tutsak Olmak	260

52 ERKEK 52 HAFTA HAKKINDA YAZILAR

Nurseli Yeşim Sünbuloğlu Eşitlikçi Erkekliklerin Tahayyül Edilmesi Gerekliliği	264
Maral Erol Kendine Dönmek, Erkekliği Dönüştürmek	270
Selin Akyüz Siyaset Üstü!	274
Cenk Özbay Erkeklikler Dile Düşünce	278
Sevilay Çelenk Bana Gerçek Bir Hikaye Anlatabilir misin?	288
Nebahat Akkoç Feminist Politikayı Güçlendiren Farkındalık	296

BİR SORUN OLARAK 'ERKEKLİK'!

ŞENAY AYDEMİR

Murat Çelikkan, Mehmet Eroğlu, Tuğrul Eryılmaz, Ümit Ünal, Hakan Bıçakcı, Yekta Kopan, Tayfun Pirselimoğlu, Murat Yetkin, Atilla Taş, Şener Özmen, Korkut Akın, Gökhan Durmuş, Ahmet Ümit, Volkan Ağır, Alper Hasanoğlu, Pakrat Estukyan, Sami Evren, Ali Kemal, İrfan Değirmenci, Mehmet Açar, Menderes Samancılar, Barış Ünlü, Bağış Erten, Turgut Yüksel, Fırat Yücel, Fatih Polat, Tanıl Bora, Tan Morgül, Haşmet Topaloğlu, Rauf Kösemen, Süreyya Evren, Olkan Özyurt, Tunca Öğreten, Zafer Yılmaz, Cem Erciyes, Özcan Sapan, Mahir Ünsal, Ulaş Bayraktar, Veysi Altay, Murat Utku, Burak Kuru, Burak Göral, Mehmet Bozok, Yenal Bilgici, Kivanç Sezer, Ömer Madra, Müfit Can, Can Tonbil, Derya Bengi, Ramin Matin, Emre Senan ve Yıldırım Türker.

“Tesadüf Değil/ 52 Erkek 52 Hafta Erkek Şiddeti Yazıyor” yazıları 10 Ocak 2018’de başladı, 2 Ocak 2019’da sona erdi. “Tesadüf Değil” ibaresi bu dosya kapsamındaki derdimizin en kısa ve en özlü ifadesi. Sıraladığım 52 isim, türünde ilk olan böyle bir tartışmaya kapı araladılar, müteşekkirimiz.

Başa dönüyorum. 2017 yılının aralık ayının ilk haftasında bianet için bir yıl sürmesi planlanan “erkek şiddeti üzerine erkeklerin yazdığı makaleler”den oluşacak dizi/dosya koordinatörlüğü önerildiğinde heyecan ve kaygı duyguları aynı anda belirdi. Heyecan verici bir deneyim olabilirdi bu çünkü Türkiye’de daha önce çoğunluğu akademide olan bazı örnekler dışında erkekler tarafından kaleme alınmış bu tür tartışmalar çok azdı. Kaygı ise görünür hale gelmiş duygusal/ fiziksel şiddet dışındaki ‘erkeklik gösterilerinin’ erkeklerin büyük çoğunluğu tarafından sorun olarak algılanmamasının yaratacağı sıkıntıdan kaynaklanıyordu.

Ancak 'şiddetli' olduğunda görünür hale gelen ve tepki gören 'erkeklik' hallerinin günlük hayatın içinde yeniden nasıl üretildiğini erkeklerin ağzından dinlemek oldukça ilginç olabilirdi. Bu yüzden hem alan hem de karakter olarak birbirinden farklı erkeklerden yazılar istemeye karar verdik. Onlarla mümkün olduğunca yüz yüze konuşup kendi hayatlarına bakarak erkeklik süreçlerinin nasıl inşa edildiğini anlatmalarını rica ettik. Örneğin bir spor yazarı hem sahada hem tribünde hem de günlük dilde futbol ritüellerinin erkekliğin yeniden inşa edilip toplumsallaştırılmasındaki deneyimini anlatacaktı. Ya da 'köklü ve güçlü geleneği' olan bir kolejde yatılı okumuş bir ismin farklı sosyo-ekonomik katmanların birbirleri üzerinde inşa ettiği erkeklik tahakkümünü bugün nasıl gördüğünü anlama fırsatımız olacaktı.

52 İsim BİA/bianet çalışanlarının içinde yer aldığı büyük "havuz"da biriken isimlerden yazmayı kabul edenlerden oluştu. Mümkün olduğu kadar geniş kültürel ve siyasal bir yelpaze yaratmak istedik. Yazılar olumlu tepkilerin yanı sıra, özellikle de kadın okurlardan eleştiriler de aldı. En önemlisi, yazarların kendilerini güvenli bir alana çektikten sonra erkeklik ve erkek şiddetine dair söz söylediklerini belirten eleştiriydi ki, oldukça da haklıydı.

Erkekliğin siyasal, toplumsal ve kültürel inşasını, bu inşanın günlük dildeki yeniden üretimini gözler önüne seren yazıları bir yana bırakırsak, yazıların biz erkeklere dair bir durumu da gözler önüne serdiğini söylemek gerek. Çoğumuz aile, okul, askerlik ve erkek cemaatleri (tribün vb.) gibi alanlarda erkekliğin inşa süreçlerini

'normal' karşılama eğilimindeyiz. Ailenin bizi pırpırlayıcı dilini de, yatılı okuldaki üst-alt sınıf ilişkisini de, askerlikteki 'teptipçiliği' de, tribünlerde üretilen cinsiyetçi sloganı da normalleştirme eğilimindeyiz. Çünkü bu alanların 'normalliliği' bize toplumsal, kültürel ve ekonomik ilişkiler içinde emek harcamadan sahip olabileceğimiz bir güç veriyor. Dolayısıyla erkekliğe ve erkekliğimize dair bir sorgulama da ancak bu normal bozan cinsel, fiziksel, duygusal şiddet gibi en görünür durumlar ortaya çıktığında gündemimize giriyor.

Bu bakımdan 52 yazının yalnızca biz erkeklerin, erkeklikle ilgili kavrayıp dile getirebildikleriyle değil aynı zamanda bir türlü kavrayamadıklarımızla ilgili de önemli verilerle dolu olduğunu düşünüyorum. Nihayetinde kendi alanlarında belirli yetkinliğe ulaşmış, ortaya koydukları işleri yakından takip ettiğimiz insanların kaleme aldığı bu yazıların hem içerdikleri hem de dışarıda bıraktıklarıyla önemli bir kaynak oluşturduğunu düşünüyorum.

22-26 Ocak 2019 aralığında Nurseli Yeşim Sünbüloğlu (Eşitlikçi Erkekliklerin Tahayyül Edilmesi Gerekliliği), Maral Erol Kendine Dönmek (Erkekliği Dönüştürmek), Selin Akyüz (Siyaset Üstü!), Cenk Özbay (Erkeklikler Dile Düşünce), Sevilay Çelenk (Bana Gerçek Bir Hikaye Anlatabilir misin?) ve Nebahat Akkoç'un (Feminist Politikayı Güçlendiren Farkındalık) 52 Erkek Hakkında'da yer alan yazılarının da bu kapsamda hayli değerli olduğunu söylemek isterim. Teşekkürler.

Yıllar önce bir kadın arkadaşım 'erkekliği' alkolikliğe benzetmişti. Hollywood filmlerinde sıkça gördüğümüz 'adsız alkolikler' toplantılarına gönderme

yaparak. Bu toplantılarda herkes sırayla söz alır ve “benim adım ..., ben bir alkoliğim ve bu bir sorun...” diye konuşmasına başlar. Arkadaşım da “sizin her sabah ben bir erkeğim ve bu bir sorun diye uyanmanız lazım” diye takılmıştı. Sonra da eklemişti “Nihayetinde alkolü bıraktıktan sonra bütün mücadele ilk yudumu içene kadar. O ilk yudumu içtikten sonra her şey başa döner. Toplumsal erkeklik rollerini bırakmayı denerseniz bile her şey yapacağınız tek bir hareketle başa dönebilir.” Bir de şunu ekleyebiliriz alkoliklerin çoğu alkol sorunu olmadığını düşünür. Tıpkı biz erkeklerin çoğunun erkeklik rollerinde bir sorun olmadığını düşündüğümüz gibi.

Her sabah olmasa da sıkça erkeklik normalliğini yeniden yeniden sorgulamamız bir başlangıç olabilir belki. Tıpkı şimdi bir kitaba dönüştürülen bu yazı dizisinin de bir başlangıç olması gerektiği gibi. Yazı dizisindeki her makale iyi, kötü, eksik, yanlış yanlarıyla erkekliğin erkekler tarafından kavranışı hakkında ipuçlarıyla dolu. Umuyorum ki, ilerleyen dönemlerde bu ipuçlarının her birini sonuna kadar takip edip sorunun kaynaklarını ortaya çıkarabileceğimiz işler de ortaya çıkacaktır.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#01 MURAT
ÇELİKKAN

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DELİRMİŞ OLMALIYIM

Kendimi kontrol etmeyi öğrenmem,
hak olarak gördüğüm şeylerin
bir tür toplumsal cinsiyet eğitiminden geldiğini
anlamam, bunları sorgulamaya başlamam
çok zaman aldı. Çözdüğümü de söyleyemem.

Konunun kendi yetmezmiş gibi böyle bir konuda ilk yazıyı yazacak erkek olmayı kabul ettiğim için delirmiş olmalıyım ama delirmedim! Bunu göze almamın nedeni erkeklik ve erkek şiddeti konusunda kamusal alanda erkeklerin de söz almasının zamanının geldiğini hatta gelmekte çok geç kaldığını düşünmem. Tabii buna bir de Nadire'yi ve bianet'i reddetmenin dayanılmaz ağırlığını ekleyin.

Neyse ki “şiddetin her türüsüne karşıyım” manasızlığından, “erkek şiddeti” tanımı karşısında erkeklik gösterisinden bugün erkek şiddetini erkeklerin de tartıştığı, yazdığı bir duruma gelebildik. Çok değil en fazla beş on yıllık bir süreç bu. Ancak Türkiye’de 2008-2009’dan bu yana, [bianet erkek şiddeti çetelelerine göre](#), erkeklerin neredeyse 2000 kadını öldürdüğünü düşünürseniz bunun bedelinin ne kadar ağır ödendiğini de anlayabilirsiniz. Kadın korkusu ve kadın düşmanlığı hem tek tek erkeklerin hem de kurumların kadınlara yönelik insanlık dışı uygulamalarına neden oluyor. Hep oldu, hala oluyor.

Elbette erkeklerin de toplumsal cinsiyet öğretisi ve tartışmalarına katılmasının erkek şiddetini tartışmalarının soruna kesin bir çözüm getireceğini savunmuyorum. Ama bu vesileyle kendi mütevazı katkımı ve itiraflarımı yapmaya çalışacağım.

Erkeklik ayrıcalığı olarak edindiğim kusurları ne kadar testosteron ve öğretilmiş erkekliklere borçluysam, bu konuda kendimi sorgulama aşamasına gelmiş olmayı da hemen hemen bütünüyle

kadınlara borçluym. Benimle evlenmeyi veya sevgili olmayı göze alan, benimle dostluk eden, iş arkadaşım olarak çokça zaman geçirdiğim kadınlara, beni sabırla eğitmelerine erkekliklerime tahammül etmelerine ve tabii bir erkek karşısında verdikleri kimlik mücadelesine. Erkekliği sorgulama, erkekliğin cinsel tercih ve heteroseksizmi aşan bir mesele olduğunu kavrama ve erkeklikle başa çıkma konusunda LGBTİ+ katkısını da yabana atmamalıyım.

Karşı olduğumuz iktidarı hegemonik erkeklik olarak yeniden yeniden üretmek biz muhalif erkeklerin laneti olsa gerek. Muhalifliğimiz çoğu zaman patriyarka ve heteroseksizmin egemenliğini sorgulamayı unuttur. Ama biz muhalif olduğumuz için onu zaten yaptığımızı düşünürüz.

Çok genç yaşlarımdan itibaren politik bir ortam içinde büyüdüm. 17 yaşından itibaren de sosyalist mücadele içinde. Ne kadın meselesi, ne insanların kime aşık olup kimle sevişecekleri ve kiminle beraber olacakları konusundaki kurumsal ve toplumsal iktidar pek gündemimde olmadı. Bir tek bu da olmalı diye kurulan ve ideolojik ve örgütsel hegemonya altında olan kadın derneklerinde bu işi ciddiye alan birkaç kadın dışında. O zaman da çeşitli yürüyüşlerde bu kadın örgütünün pankartı arkasında olmayı reddederek biz erkeklerle birlikte yürümeyi kabul eden kadınlar daha makbuldü.

Her ikisi ile gerçek anlamda tanışmam 1980 askeri darbesi sonrasında yükselen gay ve lezbiyen hareket ve kadın hareketi sayesinde İnsan Hakları Derneği'nde oldu. Orada bile 1990 yılındaki cezaevindeki açık grevlerini protesto eden büyük dalgada kadınların ayrı eyleme gitmesini (siyahlı protesto) hafif içim burularak izlemiştim. Demokratik merkezizetiğin Türkiye'deki en Ortodoks yorumlarından biri iliklerime işlemiş demek ki!

İktidar meselesiyle bu kadar ilgilenip patriyarkayı es geçmiş olmam erkeklüğimden kaynaklanıyor olsa gerek. Tabii ki burada bu konuda ahkam kesecek değilim, bunu benden çok çok daha iyi yapabilecek kadınlar var. Ama bu anlamda iktidar meselesini daha boyutlu anlamayı da kadınlara borçluyum.

Ama erkek şiddeti sadece kadınların meselesi olmamalı. Kadınlar buna maruz kalanlar olarak şiddetle ve özneleriyle yani bizle mücadele ederken dünyanın pek çok kültüründe tanımlandığı şekliyle erkeklilikle uğraşmak erkeklerin de derdi, çabası olmalı.

Öyle ya ister erkek ister kadın olun, gecenin bir vaktinde yalnız başınıza sokakta yürürken karşıdan beş tane erkeğin geldiğini görüp ürkmeyecek bir canlı yok.

Erkekler kontrol edemediğinde ya da hükmedemediğinde öfkelenmek ve şiddete başvurmak ayrıcalığına sahip. Yeteri kadar erk sahibi olmadıklarında bir avuç erk sahibi erkeği desteklemek ve onların erkinin devamlılığı için şiddet göstermek alışkanlığına sahipler. Sistematik tecavüzün bir savaş aracı

olduğunu unutmamak gerek. Şimdi gelelim işin zor kısmına... İç sorgulamaya.

Çünkü bu meselenin bir iç sorgulama çabasını, itirafları kapsamadığında erkeklerin her konudaki ben bilirimciliğinin kadınların yaşadığı şiddet alanını da tariflemeye ve anlatmaya soyunmuş olma tehlikesine düşmesi var. Yüzyılların alışkanlığı ne de olsa. Bu nedenle erkeklerin kadınlara karşı değil, kendi aralarında erkekliliklerini konuşmasını ve tartışmasını çok önemli buluyorum.

Hatırladığım kadarıyla iş arkadaşlarıma, eşlerime ve sevgilerime ve çocuklarıma cinsel ya da fiziksel şiddet uygulamadım. Hatırladığım kadarıyla diyorum, çünkü doğal hak olarak kabul ettiğim bazı şeyler kullandığım psikolojik şiddet taktiklerinin fiziksel şiddetle sonuçlanmasına çok kolaylıkla yol açabilirdi. Umuyorum doğru hatırlıyorum ve açmamıştır. Çünkü erkekler bu şiddeti de tabii ki en kolay en yakınlarında bulunanlara gösteriyor. Hele de bu yakınlık erkeklerin iktidarını tüm kurumsal ve toplumsal yapısıyla koruyan ve dokunulmaz kılınan aile içinde kuruluyorsa.

İlişkilerimde ve çalıştığım işyerlerinde ayrımcılık yapmamaya, tahakküm kurmamaya, çalışanların hakkını gözetmeye çalıştım. Ancak doğal hak kabul ettiğimiz erkek ayrıcalıklarının kökeninde hükmetmek, kontrol etmek var. Kendimi kontrol etmeyi öğrenmem, hak olarak gördüğüm şeylerin bir tür toplumsal cinsiyet eğitiminden geldiğini anlamam, bunları sorgulamaya başlamam çok zaman aldı. Çözdüğümü de söyleyemem. Yani fiziksel olmasa da muhakkak şiddet

ayrıcalığını kullandım.

Hala başa çıkmaya çalıştığım ve doğal bir hak olarak gördüğüm bazı alışkanlık ve ayrıcalıklara bir göz atalım isterim...

Hafifinden başlayayım, "söz kesme hakkından"...

Erkeklerin söz kesme hakkı: Hızlı geri çekilsem de her zaman ateşli bir tartışmacı oldum. Tartışmanın ateşi ile aklıma gelenleri, doğru bildiklerimi, doğru olduğuna inandıklarımı başkalarının o sırada konuşup konuşmadığına aldırmandan dile getirmek, "erkeklığın doğrularının gücü adına" bir gereklilikti. Yaşım ve konumum gereği zaten bir iktidar pozisyonundan konuşurken söz kesmenin iğdiş edici bir yanı oluyor. Bunu söz alma konusunda çekincesi olanlara yapmak bayağı bir sansür etkisi yaratabiliyor. Bu yıllarca kadınlara tahakküm etmek adına, kendilerine güvenlerini yıkmak adına en sık yapılmış şey, ben de yapıyorum.

Çare: Tahammülün olmayacaksa tartışmalara katılma, kadınların sözünü kesme, kesme, kesme.

Erkeklerin ben bilirim hakkı: Yaş kemale erince deneyim ve bilgi de görelili olarak artıyor. Bir bakıyorum hemen her konuda fikir sahibiyim. Bu fikirler giderek sabit fikirlere ve hükümlere dönüşüyor. Toplantılarda, tartışmalarda hep çok fikrim oluyor. Bunları söylemek istiyorum. Hayır, söylemem, aktarmam gerektiğini düşünüyorum. Bu bazen "bu işin doğrusu budur," üslubuna bürünüyor. Halbuki her söz aldığım da daha gençlerin, daha zor söz alan kadınların hayatını zorlaştırdığımı da teorik olarak biliyorum. Ayrıca işe

bazı konuları bilmediğimi, başkalarının bunu benden daha iyi bilebileceğini kabul ederek başlayabilirim.

Çare: Bildiğim bazı şeyleri kendime saklayarak, daha az konuşmaya çalışmak, tasarruf edilen zamanda kadınların, LGBTİ+ bireylerin daha çok söz almasına, daha çok söz söylemesine özen göstermeye dikkat etmek.

Erkeklerin şakalaşma hakkı: İnsanların birbirleriyle şakalaştığı, rahat çalışma ortamlarını hep tercih ettim, bulunduğum ortamların da böyle olmasına çalıştım. Ancak bu ortamların her birinde adı konulmuş bir hiyerarşi olduğunu, insanların eşit hissetmediğini, her zaman dikkate almıyorum. Kadınlara onları kötü hissettirebilecek görünüşleriyle, yaşlarıyla, yetenekleriyle ilgili şaka yapmamak gerektiğini sık unutuyorum. Bu da yüzyıllarca karşısındakini zayıf ve eksik hissettirerek tahakküm kurma taktiği.

Çare: Gündelik ırkçılık ve cinsiyetçilik hakkında daha çok oku, düşün. Şakalaşma ile alay arasındaki sınırı geçme. Özellikle kadınlarla "bugün ne kadar yorgun görünüyorsun, ne var gece uyuyamadın mı, ne kadar kilo almışsın," muhabbetine girme!

Erkeklerin bağırma hakkı: Diğerlerini bağırarak susturmaya çalışmak da bir erkek özelliği. İşin en kötü yanı ben bunu farketmeden yapıyorum, sadece tartışırken ama yapıyorum. Yani oldukça sınıfsal ve erkeksi ses kullanıyorum, tam bir tahakküm hatta sindirme aracı olarak.

Çare: Eşitler ve senden daha az eşitler arasında sesini yükseltme. Hiçbir koşul altında!

Erkeklerin beğenmeme ve eleştirme

hakki: Özellikle evde gündelik yaşamda erkekler kolaylıkla eleştirmen konumuna çekilebiliyor. Ben de! “Bu pilav her zaman yaptığın gibi olmamış.”

Çare: Beğenmeme hakkı ve kolayca eleştirmen konumuna geçme hakkı, hem karşındakini eksik ve yetersiz hissettirdiği için psikolojik şiddet demek hem de çözüm bulmak için aktif tutum almama, bunun zamansal ve ruhsal emeğini harcamama ve bu şekilde avantajlı konumunu sağlamlaştırma demek. Erkek iktidarının yeniden yeniden üretimi.

Ev içi emek üstünde egemenlik hakkı:

Evde yapılması gereken işlerin hep kadın emeği üzerinden olması gerektiğini düşünmem. Kendime ait olsa da. “Çocuk ağlıyor,” “lacivert gömleğim nerde?” “ev niye yine dağınık?”

Çare: Bunların hepsinin aslında kendi yapmam gereken ve yapmadığım işler olduğunu hatırlamak. Yemek yeteri kadar lezzetli değilse, çocuk ağlıyorsa, oyalanmaya ihtiyacı varsa, aradığım şeyler yerinde değilse ya da bulamıyorsam halletmenin benim işim olduğunu ağzımdan söz çıkmadan hatırlamaya çalışıyorum. İşin iyi tarafı bunu unuttuğumda evde hatırlatacak birinin olması.

Erkeklerin öfkelenme hakkı: Birileri, bir şey beni çileden çıkarttığında ve bunda ısrar ettiğinde bir erkeklik ayrıcalığı da öfkelenme. Karşındakini öfkeyle sindirme. Küfretme... Bunu da yapıyorum.

Çare: Bunların hepsinin bir erkeklik gösterisi olduğunu, küfür etmenin

yaralayıcı olduğu kadar cinsiyetçi olduğunu kendine hep hatırlatmak.

Erkeklerin küsme ya da cezalandırma

hakki: Öfkelenme hakkından sonra ya da onunla beraber kullanılan bir hak da bu. Karşındakini cezalandırmanın, yalnız ve güvensiz hissettirmenin en iyi yollarından biri. Karşındaki bir şey söylediğinde sessizlik iktidarı kurmak ya da küserek karşındaki yokmuş gibi davranmak. Bir adım ötesi onu cezalandırmak ve bunu hissettirmek. Az yapmadım. Kötü bir huy, çirkin bir erkeklik.

Çare: Yakınlarına, sevgililerine, çalışma arkadaşlarına asla sessizlik iktidarı yapma. Çok aşağılayıcı, küserek yok muamelesi yapmak daha da incitici üstelik erkeklerin kendilerinden başka herkese karşı çok sık kullandıkları bir iktidar biçimi.

Çoğunlukla kadın yöneticilerle çalıştım. Dedim ya onlardan da çok şey öğrendim. Hiçbir şey yapmadıklarında bile bana ayna tuttular. Ancak son altı yıldır, kadınların ağırlıkta olduğu bir yerde çalışıyorum. Hepsinden ama en çok birlikte yöneticilik yaptığım üç kadın arkadaşımın çok şey öğreniyorum. Bunların başında da dinlemek geliyor. Ben öğreniyorum, onlar da benimle hala çalışıyor.

Daha ne isterim!

HAKKINDA

2011'dan bu yana kurucularından olduğu Hakikat Adalet Hafıza Merkezi eş direktörü. 25 yıllık gazetecilik hayatı boyunca muhabirlik, editörlük, köşe yazarlığı ve yayın yönetmenliği gibi çeşitli görevler üstlendi. Türkiye insan hakları hareketinde aktif olarak yer aldı; İnsan Hakları Derneği, Uluslararası Af Örgütü Türkiye, Helsinki Yurttaşlar Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın kurucusu oldu ve yönetim kurullarında yer aldı. Kürt meselesi ve medya etiğiyle ilgili projelerde çalıştı. Özgür Gündem Gazetesi bir günlük nöbetçi yayın yönetmenliği nedeniyle "terör örgütü propagandası yapma" suçlamasıyla 18 ay hapis cezasına çarptırıldı. 14 Ağustos 2017'de Kırklareli E Tipi Kapalı Cezaevi'ne girdi. 68 gün sonra denetimli serbestlik kapsamında 21 Ekim 2017'de tahliye edildi. 18 aylık cezanın tamamlanması sürecinde haftada 4 gün emniyete imza veriyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#02 MEHMET
EROĞLU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

KADIN

Ne yapmalı?

Kadının sorunlarının çözümünün ilk adımı sorunun farkındalığını arttırmak olsa da son tahlilde bu bir iktidar olabilme meselesidir.

Anadolu!

Güzel ama adından başka hiçbir kadınısı özellik taşımayan bir ülkede yaşıyoruz.

Bu topraklarda her şey - belki de birçok ülkede olduğu gibi - erkeksi. Taşra ve aşiret kültürünün sosuyla pazarlanan, muhafazakârlık etiketiyle önümüze sunulan ve görünürde, iş lafa kaldığında kadına değer veren bir erkeksilik bu: Ancak, kadın doğurduğu, ana olduğu zaman değerli.

Hatta zaman zaman tek doğumun yetmediği, sayının artması gerektiğinin dile getirildiğini de duyuyoruz. Oysa biliyoruz ki kadın hiç doğurmadan da herkesin annesi olabilir. Aslında bu tespit bile hatalı: Taşralı, maço, ataerkil erkeksilik için değerli olmak istiyorsanız doğurmaktan, ana olmaktan fazlasına gerek var: Aidiyet!

Eğer ana olmuş kadınlar, bizim analarımız değilse o kadar değerli ve yüce varlıklar değil. Abarttığım sanılmasın, kabaca bir çerçeve içine almaya çalıştığım tablodaki gibi bir erkeksiliğin kadınlara bağışladığı onca erdem, soylu yakıştırmalar cömertliklerinin bir kanıtı olmaktan çok, bu taşralıların sadece kendi aşiretlerinin kadınlara bahşettiği, - ötekileştirdiği diğerlerinden esirgenen - bir ayrıcalıktan ibaret...

Kadın dendiğinde akla ilk gelen, daha doğrusu kafamıza vurula vurula dank ettirilen, gözümüze sokulan - cisminden fazla yer yakan - neredeyse sadece

dişilere bakılırken kullanılan bir kavramla karşılaşıyoruz: Bu sihirli kavramın adı ahlak; daha doğrusu kadın ahlakı. Toplumsal ve vicdani yönü ihmal edilen, kadınların boynuna yular geçirmeye yarayan bu ahlaka yakından bakarsak, bu kavramın yarısının dini kurallar ve geleneklerden, diğer yarısının yasaklardan oluştuğunu görürüz.

Tabii - namus diye adlandırılan - yasakların çoğu kadınlara yöneliktir ve bu ikiyüzlü kavram aslında kadınlara sahip olmanın, onları erkek boyunduruğuna almayı hedefleyen taşralı, erkeksi bakış açısına - sözde - ahlaki bir temel oluşturur.

Unutmayın, cinayet kötüdür ama namus cinayeti - bırakın toplumsal hoşgörüyü, kanunlar nezdinde bile - mazur görülebilir. Namus dediğimiz bu şey çoğu kez kadınlara yönelik bir yasaklar manzumesidir. Öyle ki, kadında namussuzluk (!) sayılan eylemler, nedense erkekte bir meziyet olarak görülür.

Kabul edelim: Ülkemizdeki kadına yönelik şiddet, namus (!) cinayetleri, ekonomik eşitsizlik gibi sorunların çözülmesinde kadınların da yapacağı şeyler de var: Evet kadınlar bizi emzirip severler ama akıllarımıza dokunmazlar. Akıllarımızı biçimlendirmek hep babalarımıza bırakılmış bir iştir. Bu değişmeli.

Kadının en dramatik, hatta buna trajikomik diyebiliriz, sorunlarından birisi, onlarla ilgili davranış normlarının, ahlaki değer yargılarının tümünün erkekler tarafından konması değil midir?

Tek tanrılı dinlerden beri, Tanrı da Allah da Peygamberler de hep babadır. Kadına yönelik şartlandırmanın böylesine güçlü, binlerce yıllık bir geçmişi olduğunu kabul etsek de kadınların bu döngüyü kırmaya çalışmaları gerektiği ortadadır.

Evet, kadının hapsedildiği hücrenin sol duvarı erkekler, sağ duvarı din, arka duvarı ahlak tarafından inşa edilmiştir ama ön duvarının da kadının kendi öz bilinci tarafından oraya yerleştirildiğini unutmamalıyız.

Kadınlar kendilerine erkek gözü ve gözlüğüyle bakmaktan vazgeçmelidir. Kadınlar erkek emziren varlıklarken, her erkek son tahlilde kadın düşmanıdır. Bunu yakından gözledim. Bu düşmanlık her zaman cinayet ya da şiddet olarak ortaya çıkmaz. Toplumun her kesiminde, erkeklerdeki kadınlara yönelik küçümseme ve önyargılardan söz ediyorum.

Kadının özgürlük, eşitlik ve ne yazık ki yaşama sorununu çözememiş toplumların demokratik olması beklenemez. Bir ülkede ifade özgürlüğü yoksa, o ülke dünyada - kültür, bilim ve spor alanındaki başarılarıyla değil - en fazla gazeteciyi, politikacıyı hapsedmesiyle ünlüyse, o ülkede kadın özgür değildir; yaşamı sürekli tehdit altındadır.

Ne yapmalı? Kadının sorunlarının çözümünün ilk adımı sorunun farkındalığını arttırmak olsa da son

tahlilde bu bir iktidar olabilme meselesidir.

Herkes özgürlükten söz eder ama özgürlüğü dudakta oyalamak yerine onu yutup içselleştirenlerin sayısı çok azdır. Özgürlük su gibidir, bölünemez ve her gün yeniden kazanılır.

Bu açıdan kadınların işi çok daha zor. Onlar bir de erkeklerle mücadele etmek zorundalar. İki cephede zafer kazanmak! Ne zor ama ne soylu bir kavga bu.

HAKKINDA

Romancı, senarist. İlk romanı İssızlığın Ortasında, 1979 Milliyet Roman Ödülü'nü kazandıysa da 12 Eylül 1980 döneminde sol ve antimilitarist unsurlar taşıdığı gerekçesiyle ancak 1984'te yayımlandı. Sırasıyla Geç Kalmış Ölü, Yarım Kalan Yürüyüş (1984), Adını Unutan Adam (1989), Yürek Sürgünü (1994), Yüz: 1981 (2000), Zamanın Manzarası (2002), Kusma Kulübü (2004), Düş Kırgınları (2005), Belleğin Kış Uykusu (2006), Fay Kırığı Üçlemesi Mehmet, Emine, Rojin (2009, 2011, 2013), 9,75 Santimetrekare (2014), Mermer Köşk (2017), Kıyıda Uzakta (2018) yayınlandı. Öğrencilerinin kitaplarından seçtikleriyle hazırladıkları Edebi Aforizmalar kitabı da 2016'da çıktı. 2017'de "Mermer Köşk" ve 2018'de "Kıyıda Uzakta" adlı iki romanı yayınlandı. Milliyet Roman, Madaralı Roman ve Orhan Kemal Roman ödülleri sahibi. Televizyon dizileri Sızı, İssızlığın Ortası ve Tutku'nun senaryolarını yazdı. Senaryolarını yazdığı 80. Adım İstanbul Film Festivali En İyi Türk Film - 1996 ve Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Federasyonu FIPRESCI; 80. Adım ve Solgun Bir Sarı Gül 1997'de Antalya Altın Portakal Jüri Özel Ödülü ile Adana Altın Koza En İyi 3. Film ödüllerini aldı. 1948'de İzmir'de doğdu. 1971'de ODTÜ'den mezun oldu. 12 Mart Darbesi Sıkıyönetim Mahkemesi'nce altı yıl hapse mahkûm edildi. 1974 Genel Affı ile serbest kaldı, roman yazmaya başladı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#03 TUĞRUL
ERYILMAZ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

SUR-KARŞIYAKA- CEBECİ-BABIALI

Karar mekanizmalarında gördüğüm kadın meslektaşım sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Bundan daha büyük şiddet olur mu?

Bütün erkeklere sesleneyim,
bu “sorgulama” kampanyasına katılın.

50'li yılların başları...

Babam Diyarbakır Şarap Fabrikası'nda müskirat eksperisi. Sur'da Süleyman Nazif İlkokulu'na gidiyorum. Geçmiş gün, galiba sınıfta bir gözlüklü oğlan, iki de tombul kız var. Daha okulun ilk günlerinden itibaren bu üç çocuk ağırlıklı olarak oğlanlardan olmadık eza-cefa gördüler. Dört göz, inek, şişko patata en kibar laflarımızdı. Bu üç arkadaşımızın gözyaşlarını hala içim sızlayarak hatırlarım.

Birkaç sene sonra...

Babam bu kez İzmir TEKEL Fabrikası'nda. Ben Karşıyaka Fevzi Paşa İlkokulu'na gidiyorum. Sınıftaki gözlüklü oğlan ve tombul kız sayısı artmış durumda. Diyarbakır'daki çocuklar olarak çektirdiğimiz eza-cefaya şimdi de İzmir'de yapıyoruz ya da tanık oluyoruz. Burada dört gözün yanına güya hakaret gibi "Zeki Müren"i de ekliyoruz. Erkek şiddetinin böyle başladığını düşünmek çok komik gelebilir. Ama inanın ki böyle başlıyor.

Daha sonra gideceğim Karşıyaka Lisesi ve Karşıyaka Erdem Koleji'nde taciz diyebileceğimiz bu durumlar tabii ki değişmedi. Değişmese de dozu hayli artmıştı. Sakin sakin dolaşan, futbol oynamayan çocuklara takılan klişe isimler var: "Kız Ahmet, Kırıttık Mustafa..."

Hemen ekleyeyim, futbolla hiç ilgim olmadığı halde ve kimsenin talep etmemesini rağmen takılacak lakaplardan korkarak kaleci olmayı korku belasına kotardım, ya da ben öyle sanmıştım.

Kızlar içinse durum biraz daha vahim. Bütün kızları, bizimle her şeyi yapmaya ve her yere gitmeye hazırlanmış gibi görüyoruz. Çünkü biz babalarının hatta bazı annelerinin "erkek" evlatlarıyız!

Şunu anlatmaya çalışıyorum: Galiba erkek şiddeti denen şey, cinsel taciz, fiziki şiddet, mobing, adını nasıl koyarsak koyalım ilkokuldan başlıyor. Hepimizin mutlaka tanıdığı, "Kız gibi ağlama ya da oğlanlar gibi zıplayıp durma" diyen hocalarımız vardır. Ailenin bıraktığı yerden öğretmenler eğitime devam ettiler.

İzmir gibi modern bir kentte tanık olduğum en büyük kavgalar Hava Lisesi ve Karşıyaka Lisesi erkek öğrenciler arasındaki kavgalardı.

Nedenini doğru tahmin ettiniz. Hava Lisesi'nden bir delikanlı Karşıyaka Lisesi'nden bir kızla görülünce derhal çocuğa dayak atılır, kız hakaretlerle evine gönderilirdi.

Hemen ertesi hafta Hava Lisesi öğrencileri onlu yirmili gruplar halinde Karşıyaka'da terör estirirlerdi, "Siz bizim arkadaşımızı dövdünüz" diye. Kıyamet kopardı. Büyükler durumu hemen çözmüşlerdi tabii ki.

"Çocuklar kız yüzünden kavga etmeye değer mi?"

Daha sonra birçok kez duyacağımız şey "Çocuktan ne istediniz, mutlaka kız ona pas vermiştir!" cümlesi olurdu. Ve daha buna benzer bir sürü şey...

Aslında tabii bunları ergenlik felan diye geçiştirmek mümkün. Ama maalesef arkası da geldi.

Aynı yıllar...

Bir gün mutfakta bize fiske bile vurmayan babamın anneme attığı tokada tesadüfen şahit oldum. Çok sert bir tokattı ve annem neredeyse yere düştü. Yaşım 14-15 olmalı.

Korkmama rağmen, babamın üzerine yürümeye çalıştığımı hatırlıyorum. Annemin ise o haliyle araya girip, "Oğlum babanızın canı çok sıkkın, sen dışarı çık," deyip beni bahçeye gönderdiğini üzümlere anımsıyorum.

Bu iş bu kadarla kalmadı. Bir gün eve geldiğimizde annem elinde bir çanta, kardeşlerim Turhan, Turgut, daha ilkokula giden kız kardeşim Türkan ve ondan daha da küçük olan Taner'in de elinden tutup "Hadi evden gidiyoruz," dedi.

"Anne nereye gidiyoruz?" dedim. Cevap, "Bursa'ya teyzenlere. Bir daha da bu eve gelmeyeceğiz," oldu. Annem bizi postanenin kapısında bırakıp içeri girdi. İki saat sonra sapsarı bir yüzle dışarı çıktı.

Gençler hatırlamazlar eskiden postaneye gidip telefon yazdırılırdı ve şanslıysanız bir iki saate sıranız gelirdi, konuşabilirdiniz.

Bir baktık, tekrar Karşıyaka'nın Nergiz Mahallesi'ndeki evimize geri dönüyoruz. En büyük benim ya, annecim benimle dertleşti. "Oğlum teyzenle enişten, iki tokatla ne olur, yuvanı yıkma, evini terk edip buraya gelme," demişler.

Kös kös eve döndük.

60'lı yılların ortaları...

70'lerin özgürlükçü ayak sesleri duyulmaya

başlanmış gibi... Yaşları 18-25 arası değişen, bir sürü genç adam ve kadın Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeyiz. Yarımız Cebeci Kampüsü'ndeki Siyasal yurdunda kalıyoruz.

400 kişilik yurdun dörtte üçü erkek, dörtte biri (tabii ki ayrı bölümde) kızlardan oluşuyor. Hepimiz ilk kez hayatla baş başa kalmışız. Herkes çok mutlu.

Şimdi denilebilir ki, "Artık işler çok değişti değil mi Tuğrul?"

Korkarım yine çok da değişmemişti.

Neredeyse en ilerimiz bile erkek arkadaşları olan, özellikle güzel kadınlara, "hafif meşrep ve de hoppa" gözüyle bakıyorduk. Birinden söz etmek istiyorum. Artık aramızda olmayan, Carmen Nursun Mülkiye'yi bitirmekle kalmamış, Tıp Fakültesi'nde okuyup doktor da olmuştu. Ona merhaba diyeyim buradan.

Okulun en güzel kızı. Sadece yakışıklılarıyla çıkıyor. Tabii biz o zaman alenen yapmıyoruz ama kendi aramızdaki erkek muhabbetlerinde, genellikle votka-bira eşliğinde, utanmadan sıkılmadan kim bakire, kim değil diye çekiştiriyoruz.

Tek güzel kadın Nursun değildi tabii ki, öteki güzeller de dedikodulardan nasiplerini alıyorlardı: Zerrin, Berrin, Fatoş, Hülya, Samiye, Sema, Ferda, Semra, Ülkü, Sevtap, İpek, Selma, Canset, Vekaa, Işık, Necmiye, Nimet, Hale, Gaye, Ferhan, Sezi...

1968-69 yılları geldiğinde, başımıza taş düşmüş gibi Nursun başta olmak üzere o kadınların güzel oldukları kadar en sağlam, en güvenilir insanlar olduğunu görüyoruz.

Benim kendimi ilk sorgulamam bu döneme rastlar. “Onun bunun flörtünden, şunundan bunundan sana ne lan!” noktasına gelmiştim ama yaş da olmuştu 22.

Bir de şimdi adını hatırlayamayacağım bir genç arkadaşımız vardı; bize o zaman çok tuhaf gelen bir şekilde kantinde oturup örgü örerd. O çocuğa karşı çoğumuzun gösterdiği pasif-agresif tavır hala içime derttir.

İnşallah bu yazıyı okur. “Neden diğerlerine katıldın?” diye sormasını ve “Üzgünüm!” cevabını verebilmeyi çok isterdim. Ne yazık ki bu arkadaşımız da okulu çok kısa sürede bıraktı.

Bunlar erkeklerin, kadınlara ve kendileri gibi olmayan erkeklere yaptıklarına dair hatırladığım birkaç durum... “Çocuktum, gençtim...” mazeretine sığınılabilir mi?

İş hayatında TRT’den başlayarak Babıali’de geçirdiğim uzun yıllarda da durumun değişmediğine bizatihi tanıklık ettim. Stajyerleri taciz eden yaşını başını almış

müdürler gördük.

İş arkadaşlarına sırf kadın olduğu için en hafif deyiimiyle tepeden bakan onlarca meslektaşım oldu.

Bunlara girmeyeceğim ama belki onlar da bu yazı dizisini görünce, “Biz ne yapmışız!” diye bir şeyler söylemek isterler umudundayım.

Şu kadarını söyleyip susayım: Kırk yıllık gazetecilik yaşamım boyunca ana akım medyada genel yayın yönetmenliği yapan Nurcan Akad’ı hatırlıyorum. Ama bu kadar zaman içinde karar mekanizmalarında gördüğüm kadın meslektaşım sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Bundan daha büyük şiddet olur mu?

[Farkında olarak ya da olmayarak, mobing uygulamış olduğum genç kadın ve erkek muhabirler varsa hepsinden özür diliyorum.](#)

[Bütün erkeklere sesleneyim, bu “sorgulama” kampanyasına katılın. Her birimiz bulduğumuz yerden mutlaka bir işe yararız.](#)

HAKKINDA

Gazeteci. IPS İletişim Vakfı kurucusu ve yönetim kurulu üyesi. Haftalık, Nokta, Yeni Gündem ve Sokak ve Milliyet Sanat dergileri ve Radikal 2’de yayın yönetmeni olarak çalıştı. Tempo, Yeni Asır ve Cumhuriyet de çalıştığı yayınlar arasındaydı. Ankara, Bahçeşehir, Bilgi, İzmir Ekonomi ve Kadir Has üniversiteleri iletişim fakültelerinde gazetecilik dersleri verdi. Lisans ve yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde tamamladıktan sonra ilk gazetecilik derslerini Ankara Basın Yayın’da verdi. Bir süre İngiltere’de bulundu. Gazeteciliğe TRT Haber Merkezi’nde başladı. Bir süre Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu’nda iletişim dersleri verdi. 1980 askeri darbesi sonrası istifa etti ve İstanbul’a taşındı. Çeşitli televizyon kanallarında sinema programlarında yer aldı. Sinema ve dizilerde danışmanlık yapıyor. Rolling Stones ve Marianne Faithfull hayranı. İzmirli.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#04 ÜMİT
ÜNAL

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ORTADOĞU

Yetişkin oğlu camlara çıkan komşulardan,
yoldan geçenlerden çekinir gibi
“Ana niye böyle yapıyorsun ana?” diye bağılıyor.
“Kim dövüyor seni ana?
Niye bana böyle yapıyorsun ana?”
Sonra patlatıyor yumruğu.

Yanmış naylon. Bulaşık katran. Çürük tahtalarda paslı çiviler. Dalgaların arasında yosunlara dolanmış bir köpek cesedi. Yüzünün yarısı sadece kemik ve diş. Uzaktan çınlayan, anlamadığın bir dua okuyan bir erkek sesi.

Sidik kokulu yıkıntı duvarda ayıp yazılar, sloganlar. Bir kanlı el izi. Hemen sağında bir kan izi daha. Aynı el mi? Soru sorma! Çocuksun sen. Geç gölgeye! Güneşte burnun kanayacak. Kumsalda kara bir çocuksun. Akdeniz'in doğusundasın. Doğunun ortasındasın. Ortadoğu'dasın.

Poyrazlı günler çok tatsız olur. Dalgalardan denize girilemez, deniz de her zamanki saydam mavi-yeşil değil, çalkantılı bulanık bir sarı rengi almıştır.

Deniz kıyısında ne arıyorsun sen, baban seni kasaba yollamadı mı?

“Bir kilo kıyma alacaktım. Yağsız olsun - lütfen.” diyorum sahil köyünün kasabına. Kasabın oğlu bu. Asıl kasap, babası, daha neşeli, kalender bir adam. Oğlu haytanın teki. Hep uykudan yeni kalkmış gibi. Herkesten nefret ediyor gibi. Elleri kirli.

Ben o “lütfen”i zor ekledim. Çünkü korkuyorum beni “tanju” sanacak diye. Bu herifle arkadaşlarını uzun saçlı, süzülür gibi yürüyen incecik bir turist adamın arkasından, seslerine kadınsı bir hava vererek “tanjuuu” diye dalga geçerken görmüştüm. Tanju, bir erkek ismi olmanın dışında, tam nedir bilmiyorum henüz ama seziyorum. Bu sırtlan kılıklı adamlara kıs kıs gülererek alay etme hakkı verdiğine göre tehlikeli bir şey.

Bu adamlara “lütfen” fazla. “Yapsana ordan bi kilo kıyma, yağsız olsun ha!” diye konuşabilen biri olmak isterdim. O zaman onlardan olabilirdim. Ama ağızımdan laflar hep özür diler gibi çıkıyor, elimde değil. Lütfenden mütfenden anlamayan, gömleği karnına kadar açık herif yağlı yağlı parçaları atıyor kıyma makinesine.

Göğsü kılsız. Tuhaf bir şekilde bir bukalemun gibi ileriye çıkıntılı. Babam kızacak. Beni kasaba yollarken “Emin başçavuşun oğluyum de, selam söyle, babam yağsız kıyma istiyor de” diye tembihledi. Adam göstere göstere yağları tikiştiriyor.

Derdim şu: Ben babamın oğlu olduğum için değil, kendim olduğum ve tam bir kilo yağsız kıyma parasını avucumda sıkı sıkı tuttuğum için yağsız kıyma almak istiyorum.

Babamın selamını söylemedim. Neden birinin selamı olmadan alınamıyor bir şey? Parasıyla değil mi? Sesimi çıkaramıyorum. Kıyma paketleniyor.

Parayı uzatıyorum. “Hayırlı işler”i ağızımın içinden fısıldar gibi söyleyip uzaklaşıyorum.

Yürürken kabarır gibi yapmaya sert bir erkek gibi yürümeye çalışıyorum, arkamdan “tanju” diye düşünmesin.

Akşam misafir gelecek ve babam çiğköfte yapacak. Babam Urfalı. Ege'nin kıyısında bu sahil köyünde bulduğu iki memleketlisi ve aileleri sık sık misafirimiz olur ya da biz ailecek onların evine gideriz. Kıyma paketini açınca yüzünü buruşturuyor. "Sinameki herif, yağlı vermiş yine. Ben Emin başçavuşun oğluyum demedin mi?"

"Dedim."

Demediğimi biliyor.

"Bununla çikifte olmaz ki."

Babam yirmi yaşından beri İzmir'de yaşadığından, Urfa şivesini bırakmış, İzmirli gibi konuşuyor. Sadece bazı kelimeleri elinde olmadan Urfalı gibi söylüyor. Çiğköfte yerine "çikifte" demesi gibi.

"Geri götür bunu," diye kızıyor, "götür, babam bunu beğenmedi, çok yağlı dedi de, yağsızından çeksin. Dilenci miyiz biz, para verip alıyoruz bunu."

Kim bilir nasıl bir bakışla bakıyorsam yeni verdiği görevi yerine getiremeyeceğimi anlıyor. Mutfak tezgahında bir orduya yetecek kadar taze soğan ve maydanoz ayıklayan anneme bakıyor.

Çocuklarımızın hiçbir zaman tam bizim istediğimiz insanlar olmayacağını anlamak, dünyanın en zor kabul edilen hakikatidir.

Ortadoğu'da hakikat sevilmez. Doğunun ortasında hakikat çok zor dile gelir. Hep saklanır çamurla, kanla, külle, korkuyla. Dünya kurulalı beri böyle.

Babam "Yürü," diyor, kıyma paketini alıp önüme düşüyor. Annem arkamızdan "Bir marul daha alın," diye sesleniyor. Çarşıya doğru yürüyoruz. Babam önde. Konuşmuyor benimle, şimdi bana kazık yememeyi öğretecek, bir yanlış nasıl düzeltilir, bir meseleye nasıl ağırlık konur, bu memlekette ezilmeden nasıl yaşanır, nasıl erkek olunur dersi verecek. Bense sadece yerin dibine girmek ve kıymayı kasaptı şu berbat öğleden sonraya ait daha ne varsa sonsuza kadar unutmak istiyorum.

Sonra o öğleden sonrayı unutamadan, bunca sene taşımama sebep olan olay oluyor. Önce bir kadının çığlıklarını duyuyoruz. Bir köşeyi dönünce sokağın ortasında bir adamın çok yaşlı bir köylü kadını tekme tokat dövdüğünü görüyoruz. Kendini zor bela evden atmış yaşlı kadın yaralı bir hayvan gibi "Kurtarın, öldürecek beni," diye haykırıyor. "Vurma oğlum, vurma oğlum" diye yalvarıyor.

Ağzı burnu kan içinde. Serserinin tekine benzeyen yetişkin oğlu camlara çıkan komşulardan, yoldan geçenlerden çekinir gibi "Ana niye böyle yapıyorsun ana?" diye bağıyor. "Kim dövüyor seni ana? Niye bana böyle yapıyorsun ana?" Sonra patlatıyor yumruğu. Yaşlı kadın yere düşüp sesi kesilirken o ana kadar şaşkınlıktan dona kalmış babam beni bırakıp o tarafa doğru koşturuyor. Bir iki komşu daha bahçelerinden fırlayıp serserinin üstüne ellerinde sopalarla yürüyorlar, küfürler ederek kaçıyor gidiyor adam. Kadının sıyrılıp düşmüş başörtüsünden görünen beyaz-kırmızı saçları. Toza bulanmış kanlı yüzü. Çocuk gibi incecik bir sesle inliyor yerde.

Babam kadının içeri taşınmasına yardım ediyor, sağlık ocağına haber uçuyor, bundan sonrası komşulara emanet. Kıyma paketi yere düşmüş saçılmış o arada, kimsenin umuru değil. Bir iki kedi gözlerine inanamaz gibi saldırıyorlar çiğ kıymaya. Babam birazdan küfürler edecek, toprağa bulanmış kıymayı kaldırıp kenara koyacak: Sokak köpekleriyle kedilere pahalı bir şölen. Kasaptan yeniden kıyma alınırken, dövülen kadının hikayesi ana konu olacak. “Oğlu hayırsız, vicdansız keş çıktı,” diyecek baba kasap, kendi oğlu çekmiş gitmiş o arada, dükkanda yalnız baba var şimdi. “İçer içer, yazık anasının parasını çalar, kumar mumara da bulaşmış, Allah ıslah etsin...”

“Bu da benim oğlan, iyi tanı da bir daha yağsız kıyma deyince yağsız yap,” diye lafı araya sıkıştırarak babam. Kasap dertli dertli başını sallayacak: “Ben dükkanda yoktum başçavuşum, kusura bakma, benim oğlan bilmiyor, o çekmiştir kıymayı. Şu dükkân ben gidersem sahipsiz kalacak inan, takdir kötek fayda etmedi, adam edemedik çocuğu, kime çekti bilmem ki...”

Ben hep bir yabancı gibi, orada değilmişim gibi dinleyeceğim ve seyredeceğim. Onlar gibi konuşmayı hiç öğrenemeyeceğim. Çocuğum ben. Akdeniz’in doğusundayım. Doğunun ortasındayım. Ortadoğu'dayım.

HAKKINDA

Yönetmen, senarist, yazar. Teyzem (1986), Hayallerim, Aşkım ve Sen (1987) gibi sekiz filmin senaryo yazarı. Yazıp yönettiği ilk uzun metrajlı film 9 (2002) bir çok ödül aldı ve 2003 Yabancı Dilde En İyi Film Oscar Ödülü için Türkiye'nin adayı olarak seçildi. Anlat İstanbul (2004), Ara (2007) Gölgesizler (2008), Ses (2010), Nar (2011), Sofra Sırları (2018) gibi filmleri yazdı, yönetti. Dört kitabı yayınlandı: Amerikan Güzeli (Hikayeler, 1993, Oğlak Yayınları), Aşkın Alfabetesi (Roman, 1996, İyi Şeyler), Kuyruk (Roman, 2001, Oğlak Yayınları), Işık Gölge Oyunları (Otobiyografi, 2012, Yapı Kredi Yayınları). 1965'te doğdu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#05 HAKAN
BIÇAKÇI**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ACI VAR ROCKY

Sonunda iyice coşup rakibini yere seren Rocky, şampiyonluk konuşmasında “Bana karşı olan tutumunuz değişti. Hepimiz değişebiliriz. Siz de değişebilirsiniz” der.

Erkek şiddetinin örtük bir türü de gücün yanında yer alma hali. İnsanları “kazananlar” ve “kaybedenler” olarak iki kategoriye ayırıp kazanan tarafa dahil olmaya çabalamak. Kazananla şuursuzca özdeşleşip vicdanını yitirerek körleşmek. Ve gücün artmasıyla birlikte, halden anlama yetisinin azalması. İstisnai durumlar dışında, bu tipik erkek tutumu.

Rocky IV'ün (1985, Sylvester Stalone) finalinde çocuk yaşta izlememe rağmen nedenini tam olarak anlayamamakla birlikte, yadırgadığımı net olarak hatırladığım bir bölüm vardı.

Rocky, Moskova'ya gidip Rus boksör Ivan Drago ile karşılaşır. Rocky deplasmandadır. Tüm seyirci desteği Rus boksörün lehinedir. Ivan Drago maça ezici bir üstünlükle başlar. Rocky, Rus halkının coşkulu tezahüratları eşliğinde duygusuz bir canavar gibi görünen Ivan Drago'dan darbe üstüne darbe alır.

Sonu gelmek üzeredir. Ancak epey hırpalandıktan sonra, süratle kendini toparlayan Rocky üstünlüğü devralır. Bir anda işin rengi değişmiştir.

Rocky yumruklarını konuşurmaya başlayınca, Rus boksörün ateşli taraftarları yavaş yavaş ağız değiştirir. “Drago, Drago, Drago” yerine “Rocky, Rocky, Rocky” diye inler salon.

Sonunda iyice coşup rakibini yere seren Rocky şampiyonluk konuşmasında “Bana karşı olan tutumunuz değişti. Hepimiz değişebiliriz. Siz de değişebilirsiniz” der.

Duvarlarında Marx, Engels, Lenin portreleri asılmış, tepesinde de kocaman bir kızıl yıldız olan ortamdaki bu konuşma en bayağısından bir soğuk savaş propagandasıdır kuşkusuz.

Ancak burada başka bir karanlık mevzu daha var: Güçlünün yanında olma isteği. Çocukken saçma bulup yadırgadığım bu bayat sahne, bugün kat kat daha rahatsız edici benim için.

Geçtiğimiz yıllarda izlediğim Sivas'ın (Kaan Müjdecı, 2014) incelikli hikâyesi de bu acayip toplumsal fenomeni hüznünlü bir biçimde hatırlatmıştı bana.

Filmin başında, ilkokul çağındaki Aslan isimli çocuk, köpek dövüşü sonrası yerde ölüme terk edilmiş durumda bulduğu kangal cinsi köpeği sahiplenir. Ona bakar ve resmen ölümden döndürdüğü hayvanı iyileştirir.

Aslan sağlığına kavuşan köpekle arkadaş olur ve ona Sivas adını verir. Ancak karşımızda Dost Lassie gibi bir hikâye yoktur. Sivas bir dövüş köpeğidir. Bahçede boş boş pinekleyeceğine dövüşlere katılmalıdır. Çevresindeki erkeklerin ağız birliği etmişçesine verdikleri bu tavsiye, bir tür mahalle baskısına dönüşür.

Kendini yeni toparlamış olan köpeğinin başına bir şey gelmesinden korkan Aslan bu fikre sıcak bakmaz. “İtimi boğuşturmam ben,” der. Ancak etrafını saran erkek dünyası bir süre sonra fikrini değiştirmesine neden olur.

Aslan çekinerek de olsa Sivas'ı dövürlere sokmaya başlar. Ve köpek kazandıkça bu durumdan hoşlanmaya başlar. Başta kaybedenin yanında yer alan Aslan, büyüdükçe kazananın yanında olmak isteyen erkek dünyasına yakınlaşır.

Sivas'a içi giderek acılamakla, onu erkekliğinin ispatı olarak yanında dolaştırmak arasında kalır. Köpeğine zarar gelmesi ihtimalinin dehşeti ve erkek olma yolunda nüfuz kazanma arzusu aynı küçük bünyede yükselir.

Gücün yanında yer alma eğilimi bir tür örtük erkek şiddetiye, bir de erkek şiddetini örten, meşru kılan hatta neredeyse sevimli gösteren kalıplaşmış kavramlar var tabii.

Ana akım medyada anlatılarla, popüler kültür örnekleriyle, halk deyişleriyle sürekli olarak pompalanan söylemler bunlar. İlk aklıma gelenleri listeleyerek özetlemeyi deniyorum:

- Erkekler çocuk gibidir. Nerede ne yapacakları hiç belli olmaz.
- Delikanlı adamın sabrının bir sınırı vardır elbet.
- Bazen "daha yüce bir ahlâk" için şiddete başvurmak gerekebilir.
- Adaleti bizzat sağlama görevi, yeri gelir erkeklere düşer. Kanun dışı düzen koruyuculuğu devreye girmeli, kişi kendi hukukunu aramalıdır böyle durumlarda.
- Erkekler bir şekilde anlaşmışsa, onların arasında ittifak sağlanmışsa her şey yolundadır. Yoksa işler kötü gitmektedir.

- İntikamını almadıkça huzur bulamazsın.
- Bazı durumlarda aklına değil, duygularına güvenmen gerekir.
- Seven ne yapmaz!

HAKKINDA

Yazar. İlk romanı Romantik Korku 2002'de Oğlak Yayınları'ndan çıktı. Çeşitli dergi ve gazetelerde edebiyat, sinema, popüler kültür konulu yazıları ve öyküleri yayımlandı. Apartman Boşluğu altı, Karanlık Oda ve Boş Zaman birer yabancı dile çevrildi. İletişim Yayınları'ndan çıkan kitapları: Rüya Günlüğü, Boş Zaman, Apartman Boşluğu, Karanlık Oda, Ben Tek Siz Hepiniz, Doğa Tarihi, Hikâyede Büyük Boşluklar Var, Otel Paranoya, Uyku Sersemi. İstanbul'da yaşıyor.1978'de İstanbul'da doğdu. 1996'da üniversite eğitimi için Ankara'ya gitti. 2001'de Bilkent Üniversitesi İktisat Bölümü'nü bitirerek İstanbul'a döndü

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#06 YEKTA
KOPAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YÜZLEŞMEKTEN KORKUYORUM

Anlatabilmek için anlamak, anlamak için de yüzleşmek gerekiyor. Şimdi çekelim önümüze ilkokul defterlerimizi, sayfalar dolusu yazalım:
“Yüzleşmekten korkuyorum!”

bianet için böyle bir yazı yazmayı kabul ettiğimde önemli bir şeyi hesaba katmamışım. “Erkek şiddeti” üstüne kalem oynatmaya kalkışmak, kişisel tarihinin karanlık, tuhaf ve gömülü anlarıyla da yüzleşmek anlamına geliyor. “Kolayca yazarım, erkeklik gösterileri üstünden anlatır kotarıyorum,” demek yetmiyor.

Bir ara yazıyı, cezası defterine 100 kere “Yüzleşmekten korkuyorum” yazmak olan bir öğrencinin sırtına yüklemeyi bile düşündüm. Yüzleşmekten korkuyorum, korkumu öfkemle örtüyorum. Kadınlardan korkuyorum, korktukça nefretle doluyorum. Erkeklikten korkuyorum, korktukça şiddet uyguluyorum.

Sayfa dolusu “Yüzleşmekten korkuyorum” yazmak istedim de, yapamadım. Ondan da korktum galiba.

Sonunda “son teslim tarihini” ertelemeye cesaret edip, daldım yüzleşme kuyusuna.

Yıl 1975.

Yedi yaşındayım.

Bir pazar günü babam beni maça götürmeye karar veriyor.

İçlik, yün atlet, kalın kazak... Ankara'nın kışına direnebileceğim şekilde giydiriliyorum. 19 Mayıs Stadyumu'na iki vasıtayla ulaşıyoruz. Dışarıdaki kalabalık heyecanlandırıyor beni. Evden çıkmadan tika basa doyurulduğum halde köfte-ekmekçilere ağzımın suları akarak bakıyorum.

Stadyuma girdiğimiz anda büyüleniyorum. Öyle büyük ki... İçimde Fenerbahçe'yi göreceğime dair bir umut var. “İkinci lig maçı bu,” diyor babam. Biraz üzülüyorum. Olsun. Yine de keyfim yerinde, ne de olsa babamla “bir şeyler” yapıyoruz.

Açık tribünde bir yere oturuyoruz. Stadyumda maç izlemek kolay iş değil. Nereye bakacağımı, neye heyecanlanmam gerektiğini anlamaya çalışıyorum. On sıra kadar arkamızda bayraklı-gürültülü bir grup var. Maçı sakın bir ifadeyle izleyen babam, bir pozisyonda ayağa fırlıyor. “Bu da kaçır mı be?” diye bağırıyor. Hemen onu taklit ediyorum. Fırlıyorum ayağa, içten bir “Ahh!” çekiyorum. Maç izlemek bunu gerektiriyor herhalde.

Kaçan gole üzülmemiz gürültücü tayfayı sinirlendiriyor. Demek ki onlar rakip takımı tutuyor. Aralarından biri babama bir şeyler söylüyor. Dönüp bakmıyor babam. Ama bir tatsızlık olduğunu anlamam zor değil. Beş dakika sonra atılan gole sevinmemizle fırtına kopuyor zaten. İki kişi üstümüze yürüyor, biri “Dua et yanında çocuk var,” diyor, bir başkası üstümüze tükürüyor. Babam kıpkırmızı oluyor. Bir yandan beni tutuyor, bir yandan içinde “beyler, lütfen, ayıp” kelimelerinin geçtiği cümleler kuruyor. Aralarında bir itişme oldu mu, savrulan küfürler neydi hatırlamıyorum. Tek hatırladığım maç bitmeden stadyumu terk ettiğimiz.

Babamla “bir şeyler” yapma hikâyem, öfkeli adamların tükürükleriyle boğuluyor o gün.

Yıllar yıllar sonra, babamla o günü konuşmak istedim. O anda neler hissettiğini merak ediyordum. Hatırlamadı. Maça gidişimizi hatırladı da, stadyumdan neden ve nasıl çıktığımızı hatırlamadı. Bir erkeğin zihni, başka erkeklere “yenik düştüğü” anları siliyordu demek ki.

Babamla birlikte “bir şeylerle yüzleşebilme” hikâyem, öfkeli bir erkek toplumunun güç öğretisiyle silindi o gün.

Hafıza yolculuğunda, aynı yıllarda geçen bir olay daha var.

Sokakta kovalamaca oynuyoruz. Benden dört-beş yaş büyük oğlanlardan biri –sanırım adı Abidin’di- oyuna film tadı katmak için “Doktor Kimble’cılık oynayalım,” diyor. O yıllarda pek popüler olan televizyon dizisine bir gönderme bu. Biri kaçak Dr. Kimble olacak, biri de onu yakalamaya yemin etmiş olan Komiser Gerard.

Dr. Kimble rolünü gururla kabul ediyorum. Bir süre kaçmayı başarıyorum. Ama sonunda kısıvrak yakalanıyorum. Komiser Gerard rolündeki Abidin, beni yakalamakla yetinmiyor. Bir de ceza verilmesi gerektiğini söylüyor.

Nereden bulduklarını bilmediğim bir çamaşır ipiyle ellerimi bileklerimden bağlıyorlar. Sonra da bir apartmanın duvarından fırlamış bir gider borusuna ellerimden asıyorlar beni. Asıp, öylece bırakıp gidiyorlar. Beni asarlarken ne kadar eğlendiklerini, nasıl güldüklerini gayet iyi

hatırlıyorum. Ah hafıza, ne acımasısın! Gerisini anlatılanlardan biliyorum. Benden yedi yaş büyük ablam okuldan dönerken o halde görmüş beni. Bir borunun ucunda sallanırken, ağlamış, bileklerine kan oturmuş, yarı baygın ve hatta biraz altına kaçırmış bir halde. Hemen indirmiş, eve çıkarmış. Sonra da okul formasını çıkarıp “pantolonunu giymiş” ve sokağa inmiş. Abidin’i ve birkaç çocuğu daha sokağın ortasında evire çevire dövmüş.

Beni erkek zulmünden korumak için, bir erkek gibi dalmış olaya. Pantolon giymiş, küfretmiş, yumruklarını kullanmış, şiddete şiddetle cevap vermiş.

Ne yalan söyleyeyim, ablamın bu “tek kişilik ordu” hikâyesi aile içinde her zaman gururla anlatıldı. Ben de yıllarca bu güç duygusunun rahatlığıyla yürüdüm hayat yolunda. Nasıl olsa, karşıma çıkan bütün Abidinleri dövecek güçte bir ablam vardı.

Babamsa, 19 Mayıs Stadyumu’ndaki olayı hatırlamıyordu. O yüzleşme konuşmasını yapamadan göçtü gitti bu dünyadan.

Bu yazıyı kotarmaya çalıştığım günler boyunca bu iki olayı düşündüm.

Bir yanda “konuşmaya ve anlatmaya” çalışan bir hikâyeye, bir yanda “şiddeti şiddetle cevaplayan” bir hikâyeye.

Peki ben bugün hangi hikâyenin anlatıcısıyım?

O “hegemonik erkeklik” dilini yeniden üretmemek için, anlatmak gerektiğini biliyorum. Önce kendine, sonra herkese. Anlatabilmek için anlamak, anlamak için de yüzleşmek gerekiyor.

Şimdi çekelim önümüze ilkokul defterlerimizi, sayfalar dolusu yazalım:

“Yüzleşmekten korkuyorum!”

Ancak ondan sonra korkularımızı aşmaya, yüzleşmeye, anlamaya ve anladığımız kadarını anlatmaya başlayacağız.

Hemen.

Şimdi.

HAKKINDA

Yazar, sunucu, yapımcı. YouTube platformunda Noktalı Virgül adlı kültür sanat programının yapımcılığını ve sunuculuğunu yürütüyor. Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri adlı kitabı 2002 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Karbon Kopya adlı kitabı 2007 Dünya Kitap Yılı'nı Telif Kitabı, Bir de Baktım Yoksun adlı kitabı da 2010 Yunus Nadi ve 2010 Haldun Taner ödüllerine değer bulundu. Çocuk kitabı Burun 2009'da yayımlandı. Çeşitli dillere de çevrilen kitaplarından bazıları şunlar: İçimde Kim Var, Kediler Güzel Uyanır, Aile Çay Bahçesi, İki Şiirin Arasında. Türk öyküsü üstüne bir sözlük çalışması olan İpekli Mendil'in editörlüğünü yaptı. 2000'li yılların başlarından itibaren NTV'de bir kültür sanat programı sunucusuydu. Aynı dönemde Radikal gazetesinde yazdı. 2015'te ilk cildi yayınlanan kültür sanat yılılığı Can Almanak'ı projelendirdi ve halen bu projenin yazı kurulunda yer alıyor. Son kitabı Sakın Oraya Gitme 2016'da çıktı. 1968'de doğdu. Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#07 TAYFUN
PİRSELİMOĞLU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

TAŞRADA BİR AKŞAM

Aslında beni bunca heyecana boğan şey aniden dehşetli ve kanlı bir hikâyeye sahip olma ayrıcalığımla da ilgiliydi. Müthiş bir cinayet tanıklığını sahiplenmiştim; belki de ölmemişti, ama bu o anda o kadar da önemli değildi.

Sanırım orta bire gidiyordum, elimde siyah okul çantamın olduğunu hatırlıyorum. Kıştı. Hava kararmak üzereydi. Sokakları okullarından dağılan öğrenciler ve mesailerini biten memurlar doldurmuştu. Yağmur yağmıyordu ama şehri asla terk etmeyen o yapışkan nemli hava iyiden iyiye yoğunlaşmıştı.

Trabzon'un en kalabalık caddesi olan Uzun Sokak'ın tam orta yerinde -Kitapçı Mehmet Abi'nin dükkanı ile Saray Sineması'nın arasında oralarda bir yerde- önümde yürüyen adam birden hareketlendi, kalın paltosunun altından çıkarttığı sopayı -ya da, demir bir çubuktu tam anlayamadım- birkaç adım ötesindeki parkalı gencin önce sırtına, ardından kafasına indirdi.

Kanlar içerisinde kalan zavallı yere kapaklanırken diğeri koşarak uzaklaştı. Kafasının düştüğü yerde küçük bir kan gölü oluşmuş olan gencin etrafını şaşkıncu bir süratte uğultulu bir kalabalık çevirdi. Böylesine dehşet verici bir hadiseye bu kadar yakından şahit olmaktan aşikâr bir korkuya ve heyecana kapılmıştım.

Hareketsiz yatan bedene merakla bakarken birileri onu yerden kaldırmaya girişti. 'Olay mahalline' doluşan delibozuk kalabalık beni arka tarafa doğru itince kafası patlamış genci gözden kaybettim ve koşarak oradan uzaklaştım.

İtiraf etmem gerekirse, aslında beni bunca heyecana boğan şey aniden dehşetli ve kanlı bir hikâyeye sahip olma ayrıcalığımla da ilgiliydi. Müthiş bir cinayet tanıklığını

sahiplenmişim (Belki de ölmemişti, ama bu o anda o kadar da önemli değildi).

Uzun Sokak'ın kalan kısmını hızla kat edip babamın Meydan'daki kesif sigara dumanına boğulmuş dükkânından içeri nefes nefese daldım (Babamın Meydan'da, belediyenin karşısında araba yedek parçaları sattığı, geveze av arkadaşlarının pek sık uğradığı bir dükkânı vardı).

İçerideki yedi, sekiz müdavim kafalarını çevirip bana şöyle bir baktılar ve sonra kesilmiş olan sohbetlerine döndüler.

Doğrusu, ilk ağızda kapıldığım korkuyu belli etmemek adına -dizlerim hâlâ belli belirsiz titriyordu- onların bu aldırmaçlıklarından hoşnut kalmıştım lakin şahit olduğum patlayan kafa hadisesini anlatma konusunda da önü alınamaz bir istek içerisindeydim.

Nedir ki, o gürhün babamın belki yüzüncü defadır ve hep aynı şehvetle anlattığı hikâyeyi dinlerken benimle ilgilenecek bir hali yoktu. Konu, avcı babamın aylar önce Van taraflarında vurduğu iri bir ayı üzerineydi. Uzun süre takip ettiği ayıyı vurmak, sürünürken takılıp kaldığı yüksek sarp kayaya ulaşmak, orada postunu soymak, ilaç diye pek bir talep gören iç yağından almak o kadar meşakkatli olmuş, o kadar zamanını almıştı ki bu arada hava da kararmıştı.

O karanlıkta, elinde mavzeri, sırtında ayının postuyla sarp kayalıktan, çarşaklı bayırlardan geri dönmek çok tehlikeliydi ama başka çaresi de yoktu. Sonunda epey bir varta atlattıktan, iki kere yuvarlanıp bileğini burktuktan sonra arabasının yanına ulaşmayı başarmıştı (Babamın o zamanlar yeşil bir Skoda'sı vardı).

Bu macera, sonrakilere bağlanarak uzadı, onlara giderek yükselen nidalar eşliğinde diğer av serüvenleri eklendi ve ben başlangıçtaki patlayan kafa hikâyem konusundaki iştahımı kaybettim. Bir kenarda o gürültülü sohbeti dinlemeye devam ettim.

Bir zaman sonra kapı açıldı ve içeri bir milli piyango satıcısı girdi. O ana ait resmi ve o resmin içerisindeki şaşkın halimi çok iyi hatırlıyorum. Piyango satıcısı, kendisine büyük gelen ince bej renkli pardösüsü içerisinde iyice çelimsiz görünen zayıf bir kadındı.

Sıkı sıkıya bağladığı eşarbının üzerine geçirdiği, tereğinin üzerindeki kırmızı bantta Milli Piyango ibaresi olan beyaz kasketiyle kapının ağzında, elinde piyango biletleri ile dikilmiş bir halde o tuhaf erkekler meclisine bakıyordu.

Gark oldukları heyecanları aniden sekteye uğramış olan erkekler kısa bir süre kadına baktılar ve sonra kafalarını çevirip coşkulu av hikâyelerine bıraktıkları yerden geri döndüler.

Ben ise gözümü bir türlü kadının acıklı bir şekilde kafasında duran o beyaz muşamba kasketten alamadım ve utandım.

Kadının orada aniden beliriveren ve o güruhun nazarları altında aniden yok oluveren varlığından ve o beyaz kasketten hakikaten utandım. Kendime asla açıklayamadığım bir şekilde utandım. Ölesiye utandım.

Kadın bir süre öylece ve hiçbir şey söylemeden dikildi ve sonra sessizce dönüp gitti.

O ayrıldıktan bir süre sonra kalabalık kahkahalar eşliğinde dağıldı. Babamla eve dönerken yolda ona başımdan geçen kanlı cinayet hikâyemi anlattım.

Beklediğim ölçüde bir tepki göstermedi.

Rüştü'nün fırınından ekmek aldık. Eve vardığımızda yağmur başlamıştı.

HAKKINDA

Sinema yönetmeni, yazar, ressam. İlk uzun metrajlı filmi Hiçbir yerde'yi 2002'de çekti. Rıza (2007), Pus (2009) Saç (2010) filmlerinin oluşturduğu üçlemeden sonra Ben O Değilim filmini 2013'te yönetti. Yol Kenarı (2017) son filmi. Altı roman (Çöl Masalları, Kayıp Şahıslar Albümü, Malihulya, Şehrin Kuleleri, Kerr, Berber) ve iki hikâye kitabı (Otel Odaları, Harry Lime'in En Yeni Hayatları ya da Üçüncü Adam'a Övgü) yazdı. Trabzon'da doğdu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ni bitirdi. Viyana Uygulamalı Sanatlar Akademisi'nde (Hochschule für Angewandte Kunst) resim eğitimi aldı. Yurtiçi ve dışında sergiler açtı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#08 MURAT
YETKİN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEK ŞİDDETİNİN 3 HALİ

Burada en önemli iş vicdan sahibi, özgürlükçü, eşitlikçi erkeklere düşüyor. Vicdan sahibi, özgürlükçü, eşitlikçi erkeklerin, toplumsal cinsiyet eşitliği için kadınların yanında yer alması gerekiyor.

Erkek şiddetinin ilk halini tanıyorsunuz zaten. “52 Hafta, 52 Erkek” dizisindeki diğer yazarlar anlatıyor zaten ama bu yazıyı okuyan biriyseniz siz de tanıyorsunuz.

Yalnızca cinsel şiddet değil o hal, ama en çok cinsel şiddet. Bir zamanlar emekli bir yüksek yargıç söz etmişti meslek hayatı boyunca önünden geçen dosyalardan. Baktığı dava dosyaları arasında görmediği tek örneğin oğlun babasına tecavüzü olduğunu söylemişti, onun dışında “aklınıza gelen, gelmeyen her şey” masasından geçmişti. (Onun da olmadığından emin değildi; mağdur böyle bir utancı karakola, mahkemeye yansıtmak istememiş, ya da korkmuş olabilirdi tahminine göre.)

Bu hal, kaba güç kullanımının her şeye hakkı olduğu ve “hayvani güdü”lerden kaynaklanan bu kendinden menkul hakkın vicdan ya da yasa ile değil ancak daha üstün bir güçle sınırlanabilmesi halidir.

Örneklere girip içinizi daha da kaldırmak istemiyorum. Alman birliğini demir yumruğuyla sağlayan Otto von Bismarck’ın “Güç haktır” sözü, minibüste şort giyen kız öğrenciye “tahrik oldum” diye saldıran gözü dönmüşten, sokakta kedi yavrusunu işkenceyle öldüren mahalleliye, sınıftaki kısa boylu, gözlüklü çocuğu itip kakan küçük zorbadan boşandığı eşini kadın sığınma evinde bulup öldüren katile kadar bu hali anlatır.

[bianet’in “erkek şiddeti çetelesine” göre](#) 2017’de en az 290 kadın kocaları ya

da eski kocaları, babaları, abileri, erkek akrabaları ya da yakınlarındaki bir başka erkek tarafından öldürdü. Aynı şekilde 22 çocuk ve olay sırasında kadınların yanında olan/cinayeti engellemeye çalışan 34 erkek öldürüldü. 101 kadına tecavüz edildi. 247 kadın taciz edildi, 376 kız çocuğuna cinsel istismarda bulundu, 417 kadını yaralandı. Sayılar maalesef her geçen yıl artıyor ve bunlar da mahkemelere yansıyanlar; öyle öğreniyoruz, yoksa emekli yargıcın dediği gibi yansımaları da var.

Mahkemelere geliyoruz. Özel olarak ilgi gösterdiğim bir dava vardı: 2011 yılında Mardin’de 13 yaşındaki bir kız çocuğuna tecavüz eden, aralarında devlet görevlileri ve esnafın da bulunduğu 26 kişi, Cumhuriyet Başsavcısı itiraz etmediği için, en alt düzeyden, beşer yıl ceza almıştı.

Şimdi “Oralar zaten hep öyle” kafasında olanlar için bir başka örnek de Isparta’dan vereyim. Yıl 2012, 26 yaşındaki Nevin Yıldırım, kendisine silah zoruyla tecavüz edip hamile bırakan ve fotoğraflarını yayacağı tehdidiyle tecavüzü sürdüren Nurettin Gider’i av tüfeğiyle öldürüp kafasını kesiyor, köy meydanındaki kahvenin önüne atıyor.

Yaptığını onaylamak adına değil elbet, mahkemelerin kravattakı tıraş olan tecavüzcülere, hırsızlara tanıdığı iyi hal hakları müebbet ceza alan Yıldırım’a uygulanmıyor.

Ayşe Arman “Bıyıklı Adalet” diye güzel biri isim taktı bu duruma. Şiddetin ikinci haline geliyoruz, yani toplumsal cinsiyet eşitsizliği haline. Bu hale en iyi örnek devlet yapılanmasının halidir.

Mahkemeler dedik ya, en üstten başlayalım.

Yarısını kadınların oluşturduğu Türkiye’de önceki yıllarda kadın üyeler ve hatta kadın başkan görmüş Anayasa Mahkemesi’nin 17 üyesinin tamamı erkektir. Yargıtay’ın başkan ve yardımcılarını dışında, 20 ceza dairesinden 18’inin, 19 hukuk dairesinden 18’inin başkanları erkektir.

Danıştay Başkanı bir kadındır ama altındaki yönetim kademelerinde bir tek kadın yoktur. Yaklaşık 16 bin yargıç ve savcı vardır. Hâkimlerin yüzde 66’sı, savcılarının yüzde 91’i erkektir. Yargı ile yasama arasındaki köprü, Yüksek Seçim Kurulu’dur; yüksek yargıçlardan oluşan 11 üyesi arasında bir tek kadın vardır. YSK’da Meclis’te grubu bulunan dört parti temsilcisi arasında da kadın yoktur.

1 Kasım 2015 seçimleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne giren 550 vekilden 82’si kadındı ve bu da şimdiye kadar en fazla kadının yer aldığı örneklerdendir. 81 ilin 43’ünde kadın vekil yoktur. Yüzde 15 temsil oranıyla dünya Meclisleri arasında 91’inci sıradayız.

Meclis’teki 18 komisyondan birinin başında kadın vardır, o da dostlar alışverişte görsün diye kurulduğu izlenimi veren Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’dur.

Kabinedeki 25 Bakandan ikisi kadındır. 25 Bakan Yardımcısı arasında kadın yoktur. 81 il valisinden üçü kadındır ve bu şimdiye kadarki en yüksek sayıdır. 973 kaymakamdan 16’sı kadındır.

Devlet yapısı içinde kadınların karar

alma makamında olduğu en iyi örnek Dışişleri Bakanlığı’dır; 239 büyükelçiden 43’ü, 20 genel müdürden dördü kadındır ve bu haliyle dahi yönetici konumundaki kadın oranı yüzde 18’dir. Geçmiş yıllarda müsteşar yardımcılarında kadın olmuştur, şu anda yoktur.

Eğitim şart ya... Milli Eğitim Bakanlığı’nda daha ilginç bir durum var. İlköğretimde kadın öğretmen sayısı (151 bin küsur), erkek öğretmen sayısını (115 bin küsur) geçiyor. Ama bakan, müsteşar, yedi müsteşar yardımcısı erkek; yalnızca bir genel müdür ve 81 il eğitim müdüründen ikisi kadın Eğitim Bakanlığı kademelerinde.

Devletin karar mekanizmalarındaki yöneticilerin yüzde 89’u erkek, yüzde 11’i kadın.

Özel sektörde durum ancak biraz daha iyi: kadın yönetici alanında yüzde 13 ile 43 OECD üyesi ülke arasında 41. sıradayız. Türkiye’nin altında Japonya ve Güney Kore var.

Sorun sadece fırsat eşitliğinde değil.

Ezilmiş ve eğitimden yoksun bırakılmış kadın, kızının da kendi izinden gitmesi için üzerine dayatılan düzenin, dayatandan ateşli savunucusu olabiliyor kimi zaman. Geçenlerde sosyal medyada bir örnek vardı. Anne, ablasının istediği bir bardak suyu getirmek için mutfağa hareketlenen oğlunu durdurmuş “Yarın geline de hizmet eder” diyerek, kızı kalkıp kendi almış suyu. Bu en hafif örnek, babanın kızına, oğluna tecavüzüne, işkencesine göz yummaya, onaylamaya dek gidiyor.

Bir iş arkadaşım anlattı. İstanbul’da,

Yeşilköy’de evine girerken gözü sahildeki genç çifte takılıyor. Genç adamın genç kıza bağırıp tartaklaması kadın olarak ağırına gidiyor. Uzaktan müdahale ediyor “Ne yapıyorsun?” diye. Ve evet, doğru bildiniz, kız tersliyor arkadaşımızı “Sana ne, işine bak?” diye. Annesinin, teyzesinin, ablasının, abisinin gördüğü kötü muameleyi kanıksayan kız ve oğlan çocukları için “normal” o oluyor, onu benimseyip sürdürüyor.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği içselleşmiş bir konu, en ağır toplumsal sorun ve başa çıkmak hiç kolay değil.

Başka boyutları da var.

Kadın daha çok yoruluyor, çalışan kadın daha çok yoruluyor, evli ve çocuklu olup çalışan kadın en çok yoruluyor. Erkekler, şehirli, eğitilmiş, kendini eşitlikçi sayan erkekler dahi kadınların üzerinden gereğince yük kaldırmıyor. Annesi çalışan oğlan çocukların genel olarak ev ve çocuk işlerinde daha paylaşımcı, kız çocuklarının

da daha özgüvenli, kendisini ezdirmeme eğilimli olduğu yolunda yaygın bir izlenim var ama.

Yalnızca davranışımızı değil, dilimizi de düzeltmemiz gerekiyor örneğin. Şimdiye dek hep “işadamı” dendi de, iş kadınlara gelince mi “iş insanı” oluverdi? Neden “iş kadını” demek bu kadar zor? Neden “bilim adamı” demek kolaydı da, “bilim kadını” demek zor geliyor?

Buradan erkek şiddetinin üçüncü haline geliyoruz: sesini çıkarmama haline.

Burada en önemli iş vicdan sahibi, özgürlükçü, eşitlikçi erkeklere düşüyor.

Vicdan sahibi, özgürlükçü, eşitlikçi erkeklerin, toplumsal cinsiyet eşitliği için kadınların yanında yer alması gerekiyor.

Hani, Nazım Hikmet’in “Annelerin ninnilerinden, spikerin okuduğu habere kadar” dizeleri var ya... İşte öyle, hayatın her alanında...

HAKKINDA

Hürriyet Daily News Genel Yayın Yönetmeni. 1981’den bu yana gazeteci. BCC World Service, Deutsche Welle ve AFP gibi uluslararası haber kuruluşlarında çalıştı. Devamla Turkish Daily News’ta görev aldı. Türkiye’nin ilk haber kanalı NTV’nin kurucu kadrosuna dahil oldu, Ankara bürosunu kurdu. Sabah ve Radikal gazetelerinin Ankara Temsilciliğini yaptı. Hürriyet Daily News’te 2011’de yayın yönetmeni oldu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü mezunu. 1959 doğumlu, evli ve bir kız çocuğu babası. Türkiye siyaseti ve uluslararası ilişkileri ile ilgili beş kitabın yazarı: Ateş Hattında Aktif Politika - Ortadoğu, Balkanlar, Kafkaslar Üçgeninde Türkiye (1992), Avrupa Birliği Bekleme Odasında Türkiye (2002), Tezkere-Irak Krizinin Gerçek Öyküsü(2004), Kürt Kapanı - Şam’dan İmralı’ya Öcalan (2004), Meraklısı için Entrikalar Kitabı (2017).

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#09 ATILLA
TAŞ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BİZ ERKEKLER, KADINLAR KONUSUNDA ÇOK SAMİMİYETSİZİZ

Bütün suçu çevreye ya da yetiştirilme tarzına atmak işin kolayı tabii. Kendi kendimi bir taşa ya da oduna şekil verir gibi öyle çok yonttuğum halde, hala içimde bir yerlerde o yontulmamış odun dipdiri duruyor.

Kadına şiddetin neredeyse içselleştirildiği, kanıksandığı, normal görüldüğü bir çevrede yetiştim. Beni büyüten anneannem de öyle bir çevreden gelmişti. Mesela çocukken bir şeye ağlasak, “Karı gibi ağlamayın!” derdi bize. Ağlamak bir kadın zayıflığıydı o çevreye göre.

Erkek en doğrusunu bilirdi. Güçlüydü, daha akıllıydı, ailenin reisiydi. En sık duyduğumuz sözler hep kadınları aşağılayan cinstendi. “Çok gezen tavuk ayağında bok getirir.” Kadının akıllı her şeye yetmezdi. “Saçı uzun akıllı kısaydı.” Dinlediğimiz şarkılar bile bile kadını düşmanlaştırırdı. “Ya benimsin ya toprağın”, “Bir çılgınlık eder vururum seni.” “Ellerin değil de benim olsaydın.”

Son zamanlardan bir örnek verecek olursam, “Benim olmazsan taciz ederim” diye bağıra bağıra söylenen cinsiyetçi şarkılar gibi.

Kadın bizim gölgemiz, metaimizdi sanki. Aile içinde de bu tip şiddete tanık da oldum. Sıradandı, olağandı, kızını, eşini, kız kardeşini dövmek. “Namus namus” diyerek çırpınıp durmak.

Şöyle bir lafa bile çok seferinde tanıklık etmişliğim vardı mesela, “Bir kız koca evine, sağ gider oradan ancak ölünce çıkar!” derlerdi.

Benim de sonraki zamanlarda ilişkilerimde kötü etkiledi bu durum tabii. İlk evliliğimde ve diğer sosyal ilişkilerimde çok hatalar yaptım bu konuda. Bütün suçu çevreye ya da yetiştirilme tarzına atmak için kolay

tabii. Kendi kendimi bir taşa ya da oduna şekil verir gibi öyle çok yonttuğum halde, hala içimde bir yerlerde o yontulmamış odun dipdiri duruyor.

Bu girizgâhı neden yaptım, çünkü bu konuda yeterince samimi olamazsak bu sorunun da biteceği yok gibi! Malumunuz, son zamanlarda öne çıkan çocuk ve kadın istismarları artık tahammül edilemez boyutlara ulaştı.

Toplumun her kesiminden sesler yükselmeye başladı. Toplumsal ikiyüzlülüğün de bu kadar tavan yaptığı çok az dönem olmuştur sanırım. İnsanlar sosyal medyada bu istismarlara en sert tepkileri vere dursunlar, insan ister istemez, “Peki, bu kadar büyük bir tepki varken, nasıl oluyor da bu tip olaylar artmaya devam ediyor” diye sormadan edemiyor kendi kendine.

Kadını bir yan varlık, erkeğin yardımcısı, gölgesi olarak gören bir toplumdan ve limitsiz bir samimiyetsizlikten bahsediyorum.

Aman Allah’ım! Herkes ne kadar da duyarlı kadınların şiddet görmesine, çocukların istismar edilmesine. Peki, bu istismarları yapanlar kimler yahu? Başka bir gezegen ya da topluluktan mı? Hayır, tabii ki bu duyarlı insanların ta kendileri onlar. Gören de erkek egemen bir toplum olmadığımızı düşünebilir neredeyse!

Peki, eğitim mi ihtiyacımız olan? İnanın bana bu ülkede kadına şiddetin eğitim durumu ya da sosyal statüyle hiçbir alakası yok. O kadar yaygın ki! Alt sınıf, üst sınıf, aydın, cahil fark etmiyor, her kesimde yaşanıyor bu sorun!

Kökleri çok derinlere, ister adet deyin, ister töre, gelenek, görenek, din, sosyoekonomik koşullar, sebebi ne olursa olsun kadınlar konusundaki köktencilik mayalarımıza, hadi bilimsel terimle söyleyeyim, genlerimize işlemiş.

Geçen arkadaşımın anlattığı bir olay, bunun sadece erkeklerin değil, kadınların da genlerine nakşedildiğinin minik bir örneğini oluştursa da, bu örneklerin çokluğu sizi şaşırtmasın. Bir restoranda tartışan çiftten erkek olanı kadına vurmaya başlayınca, yan masadakiler adama kızarak müdahale etmek zorunda kalmış.

Şiddet gören kadın müdahale edenlere okkalı bir küfür paralayıp; "Size ne ulan benim kocam, döver de söver de!" diye herkesin ağzını açık bırakan bir cevap vermiş, olay karakolda noktalanmış tabii. Şimdi bana, bir tek örnekle genelleme yapamazsın diyebilirsiniz ama bu olay bu ülkede en bilinen klişedir ve siz de buna benzer olayları çevrenizden duymuşsunuzdur çok kez.

Polis bir arkadaşımın bu konuda konuştuğumu hatırlıyorum: "Koca karısını dövüyor, komşuların şikâyetiyle karakola götürüyoruz. Kadınların yüzde 90'ı şikâyetçi olmuyorlar, elimiz kolumuz bağlanıyor" diyor. Çünkü kadının sığınacak bir yeri, ekonomik özgürlüğü yok ve çocukları varsa onları kaybetmemek

pahasına her şeyi sineme çekmek zorunda kalıyor, ya da öyle hissediyor.

Her şeyin ta en başında kadınların ellerinden tüm özgürlükleri alındı. "Saçı uzun aklı kısa, eksik etek, kaşık düşmanı, kadın aklı işte..." denilerek aşağılandılar. İşin en ironik tarafıysa, erkek çocuklarını yetiştirenlerin de kadınlar olması.

Binlerce yıllık ataerkilliğin etkileri bir çırpıda değişmiyor tabii. Özellikle biz erkekler, kadınlar konusunda çok samimiyetsiziz! Kadın sahip olunan bir şey, bir meta halâ gözümüzde.

Tüm dünyada da böyle! Reklamlarda, dizilerde, filmlerde malını satmak isteyen koca şirketlerin bile kadın bedenini bir meta olarak kullandığı bir zihniyette nereden ve kimden başlayacağız değiştirmeye? İlk elden ve en önemli sorun samimiyet sorunudur bence.

Ben şimdi bu satırları yazarken kim bilir kaç tane kadın şiddet görüyor, öldürülüyor ve biz sosyal medyaya girip en şirin, en duyarlı hallerimizle bir tweet atıp üzerimize düşeni yerine getirmiş oluyoruz öyle mi? Şimdi bir tweet atıp, "Arkadaşlar, yarın bir yürüyüş yapalım, kadınlara şiddeti kınayalım!" desem kaç kişi katılır dersiniz?

Denemesi bedava!

10 kişi gelirse öpüp başınıza koyun! Kadına toplumda kendini ifade edebileceği, yeteneklerini sunabileceği, hak ettiği gerçek saygıyı bulabileceği kocaman bir yer açmadıktan sonra, kendimiz söyler, kendimiz dinleriz sadece.

Millet Meclisi'ne bakın, bakanlar kuruluna

bakın, şirketlere, fabrikalara, işyerlerine, kadınların iş bulabildiği, topluma entegre olabildiği dallara bakın, ne dediğimi anlayacaksınız.

Beynimizin köklerine yerleşmiş ve tabulaşmış kadın fikriyle ancak bu kadar! Bir şeyleri değiştirmeye önce kendimizden başlamadıkça da, öyle spesifik ve samimiyetsiz önlemlerle hiçbir şeyin değişeceği falan yok, böyle gelmiş böyle gider!

HAKKINDA

Şarkıcı, köşe yazarı. 1998'de ilk albümü Kırmızıyım çıktı. Albümdeki "Ham Çökelek" şarkısıyla adını duyurdu. 2000'de New York Film Akademisi'nde sinema ve televizyon eğitimi aldı. Nisan 2015'te Meydan gazetesinde köşe yazarlığına başladı. 31 Ağustos 2016'da "örgüt hiyerarşisine dahil olmaksızın örgüte bilerek, isteyerek yardım etmek" suçlamasıyla "Fetullahçı Terör Örgütü Medya Yapılanması" soruşturması kapsamında İstanbul'da tutuklandı. Tutuklu bulunduğu Silivri Cezaevi'nden 25 Ekim 2017'de tahliye edildi. 4 Şubat 1975'te Ceyhan, Adana'da dünyaya geldi. İlkokul ve ortaokulu Ceyhan'da, liseyi İstanbul'da Davutpaşa'da tamamladı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#10 ŞENER
ÖZMEN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MUHTEŞEM ERKEKLİK!

Sözcüklerden kimileyin roman, kimileyin şiir, kimileyin bağımsız sanat işleri, hatta oluşumları çıkıyordu. Daisy'ye içelim... Muhteşem erkekliği ayaklar altına aldığı için...

Bu yazının sonunda bir itiraf olmayacak, olmasın da! Yaptıktan ve görece güvenli bir alana çekildikten çok sonra itiraf etmenin, entelektüel zihinlere yakışmadığını söylüyorum.

Kıskanılacak derecede olmasa da hayatı ne sevdiklerime ne de hiç görmediğim ancak yine de onlardan nefret etmem gerektiği söylenmişlere dar etmeden, doğru taraflarından yaşamaya çalıştım. Tacizkâr olmadım. İsteyerek ya da istemeden tarzı cümleler kullanmadım.

Özür dilemem gereken kadınlar var, başta Zela'lden, aşık olduğum kadından, hayatına şiirli ve sihirli Kürtçeden girdiğim kadından.

Babamın genleriyle şahlanan o sesini yükseltmeler...

Tipik bir Ortadoğulu erkek gibi böbürlenmeler...

Birlikteliğimizin ilk yıllarında, sanki benden on saat daha fazla çalışan o değilmiş gibi, 'Nerede bu yemek!?' demeler...

İnat, iktidar, roller ve diğer zaaf lar...

Zaaf lar evet, çünkü ancak bir eksiklik, bir tamamlanmamışlık, oradan oraya taşınıp durmuş bir yara söyler bunları. Ve henüz Türkçeye çevrilmemiş olan Xeyb'de bir yağmur ormanında yolunu kaybetmiş baskın 'erkek' karakterime eşlik eden Ursula nezdinde tüm Kürt kadın okurlarımdan; Ursula, çömeldiği yerden bir şartla kalkacağını söyler Diyarbakırlı

Kendal'e, durum ne kadar kötü olursa da olsun, ses tonunu ayarlayabilmeli, ona asla öfkelenmemelidir, kaldı ki Ursula ne bir çiçek ne bir kelebek, ne onun ne de bir başkasınıdır.

Zordu ilk gençlik... hele de roman dünyasıyla, evin üç adım ötesindeki ürkütücü hakikat arasında örselenirken.

Bu zorlu yolculuktaki dostlarım ne annem, ne babam, ne ailemin diğer üyeleri ne de öğretmenlerimdi, onları suçlamayacağım.

İstiflenmiş inşaat demirleri arasına sıkışmış yavru kediyi, bir çatışmanın orta yerinde kurtarmaya çalışan ağabeyimi ölesiye seviyor, annemin gölgesinden bile korkuyor, Paul Newman-Steve McQueen arası babamın yüzünü ve ter kokusunu öz lüyor, o Basibrîn'den[i] Hezex'e[ii] döndüğünde, annemle şiddetli kavgalarına tanık oluyor, ağabeyim ve kız kardeşimle olan biteni izliyor, babamın annemi dövmemesi için topluca ağlaşıyor ve sonra ağlamaktan şişmiş gözlerimizle bir köşeye kıvrılıp uyuyorduk gaz lambası ışığında.

Sonra o da bir püfle söndürülür, karanlık da bir şey mi, zifiri bir sıvının içindeymişiz gibi, içimiz dışımız o sıvıyla dolmuş gibi, kalp atışlarımız bile durur, korkudan delirmemek için, birbirimize kenetlenirdik. Anne ağlar, anne söylenir, anne dövülür, anne ağlar, anne söylenir, baba döver...

Eylül'ün 12'si gelip çattığında, Hezex'de en sık duyduğum sözcüklerin başında 'Hikûmet'[iii] geliyordu; 'Hikûmetê girtiye, hikûmetê kuştiye, hikûmetê avêtiye, hikûmetê...' [iv] Hikûmet'in ne, bilhassa kim olduğu konusunda hiçbir fikrim yoktu ancak, yarım yamalak duyduklarım (daha çok kadınlar konuşuyordu), onun bir kadın olabileceği fikrini destekler nitelikteydi.

Bir şeylerin yolunda gitmediğini, komşudan, kıraathaneye, camiden, okula, çevremde birtakım anomalilerin ortaya çıktığını anlamak çok zaman almadı. Müslüman Kürt çocuklarının, okul dağılışlarında Süryani çocuklara kan kusturduğu zamanlardan geçtim, pek çok şey unuttum, ama bu şiddet döngüsünü unutmadım. Ezilenden yana öfkelenmem bundandır.

Ne uzun bir zaman yazdığım ve son kitap Sözüm Haritadan Dışarı ile tek vuruşla kestiğim Türkçe şiirin ne de Kürtçe yazmaya başladığım öykü ve romanların diline sığınmadan, yüzleşmem gerekenin 'erkeklik' mi, yoksa 'erkeğin kadına bakışı' mı olduğunu, her türlü şiddetin – söylemekten, yazmaktan, ara tonlarında bir utanç barındırdığı için sakındığım – reva görüldüğü bir ulusun çocuklarına ve kızlarına, şiddetin bu tarafında – oysa suyun bu tarafında kalmak istiyordum! – kaldığım için, bunları dillendirememenin ağrısıyla, buraya kadar çıkabildim.

Bir sanat çalışması olarak sergilenmiş, yazar ve editör H. G. Masters'ın, Arter'deki Süreyyya Evren küratörlüğünde açılan Filtresiz başlıklı solo sergimin kataloğunda; "Otobiyografik olanı temsil gücüne sahip bir numune mertebesine yükselten bir jest ile galeri duvarına ışık

olarak yansıtılmış mektup, ebedi bir mesaj taşıyan antik bir tablete benziyordu." [v] dediği Mektup'ta, lise yıllarında öğretmenlerimizin ön ayak olduğu bir 'ayrılıkçı cenazesi' görme zorunluluğundan söz etmiştim sonlara doğru.

Gördüğüm, ölmüş babaannemin bedenine dair anlatılan hikâyelere hiç benzemiyordu, yerdeydiler, başka türlü giyinip kuşanmış, yanmış, hırpalanmış, kesilmiş, kırılmış olarak...

Anlayabilirdim, ama bir kadının ölü bedenine hazır değildim, hayır! Yesenin'e sebepsiz bir öfke duyuyordum, kellesini Nevski'nin kaldırımlarına vuran Mayakovski'ye de öyle. Zihnimin bunu kabul etmediğini, etmeyeceğini, bir erkek olarak yalpalamamın sebebinin bu olduğunu...

Ne garip değil mi? Bir zaman sonra, kız kardeşimin 'aşırı' olduğuna kanaat getirdiğimiz siyasi düşüncelerine karşı tüm aile birleşerek (neredeyse), sanki tüm olanların sorumlusu oymuş gibi, Hezex'e laneti o getirmiş gibi, onu da parçalanmış bir beden olarak bir an önce Belediye'nin derme çatma kameriyesinin altında görme arzumuzun, bizzat annemiz tarafından beslendiğini, çok, çok sonra fark ettim.

Annem, hiç, ama hiç sevmedi kız kardeşimi... Peki ben ve ağabeyim? Şu ağabey sözcüğünü de hiç sevmiyorum ya! Nasıl oldu da Hugo von Hofmannsthal okuyan bizler, tırnaklarına oje sürdüğü için onu cezalandırmak istedik? Ah anne, bizi koruyup kollamak yerine, biraz daha sevseydin keşke!

Çok, çok, çok, çok sevmeliydik...

Değişimin-dönüşümün, erken dönem politik okumalarla başladığını maalesef söyleyemeyeceğim, can sıkıcı kitaplar, öldürücü konulardı. Sol bende bir bilinç yaratmış olsa da, sonradan onu yok etmek için uğraşmıştı ve bu haliyle, korkunç görünüyordu. Tanıdığım Maocu babalar, kadınlarına ve kızlarına şiddet uygulayan, Kızıl Kayalar'ı silah gibi kullanan hırt erkeklerdi. Muhteşem erkeklik, açık ya da örtük, faşizmden besleniyordu ve faşizm hayatı yok etmeye programlanmıştı.

Yok etmeye...

Uzun zaman önce okuduğum, hani vakit bulup, kitabın –geri çağırdığım zamanlarda beni nadiren yüz üstü bırakmış– bencileyin etkili bir cümlesini veyahut bir sözünü, defterlere üşenmeden yazdığım zamanlar çok geride kalmış olsa da; yazının akıbeti için içlerinden birini yine ödünç alacağım bu kavşakta.

Türkçeye Entelektüelin Siyasi İşlevi[vi] başlığıyla çevrilmiş kitabında şöyle der Foucault; Söylemlerimizi ve edimlerimizi, kalplerimizi ve zevklerimizimizi faşizmden nasıl kurtarabiliriz? Davranışlarımızın içine sinmiş olan faşizm nasıl kovulur? Sözünü ettiğim şey, kimi sözlerin, kimi anlarda bilincinize çıkması, sözcük sözcük anımsamıyor olsanız da, sizi bir yerlerden yoklaması durumudur.

Vardır sizin de illa ki böyle alıntılarınız!

Bu da böyle bir söz işte; ama mesela Lise'den bu yana (Lise'yi, o vakitler Mardin'in bir ilçesi olan İdil'de okudum) hiç unutmadığım, Marx ve Engels'in Sanat ve Edebiyat Üzerine kitapçığından, belleğimde "Maddi hayatın üretim tarzı,

hayatın politik, kültürel ve entelektüel süreçlerini de belirler." olarak bir güzel kalmış girizgâhından daha kuşatıcı bir yanı var Foucault'ya ait bu alıntının.

Bir diğer kitap ise, Louis Althusser'in, içim sızlaya sızlaya okuduğum, geleceğe dair zaten pek parlak olmayan düşüncelerimi hallaç pamuğu gibi atan Gelecek Uzun Sürer'i idi; Yapısalcı Althusser'i tam kavrayamadığımı hissediyordum, karısı Héléne'yi öldürmüş müydü gerçekten? Tabii kısa sürmedi kitabın etkisi –nerede duracaklarını asla bilmezler! Kritik bir eşikti, varoluşçu genç bir okur olarak Althusser'i yargılayacak durumda olmadığımı biliyordum ve bu sıvı düşünce, tuhaf bir şekilde onu, maktule karşı savunan ciddi bakış açılarıyla dolu entelektüel bir tedhiş alanı açıyordu önümde.

İçimde zerre-i miskal faşizm yoktu ama şu üç günlük dünya faşizmin, oraya hiç girmeyeceğini garanti etmiyordu. Kadını ve özgürlüğü, içinde sayısız kez kadın, sayısız kez aşk, sayısız kez özgürlük geçen eril bir dil üzerinden öldürmeye başladığımız günden itibaren, engebeli coğrafyamda şiir yazılamayacağını –yazılanın da şiir olmayacağını– anladım ve şiir bitti! Êzîdî kadınların beyaz çığlığından sonra şiir bitti, çünkü artık kadın yok!

Bütün kadınları öldürdük, ellerimiz yemyeşil.

Tanrı'nın onları daha bir söz-dinler olarak bize geri vereceği zamanları bekliyoruz. Davranışlarımızın içine sinmiş olan faşizmi...

Dönüp dolaşıp beni vuruyor bu sözler...

Ne ev-içindekini –tüm korkuların kaynağı olarak çocukluğu işaret ediyor edimlerimiz– ne de Batılı öğretmenlerimin içine sinmiş (çoğu hayatta değildir artık) faşizmi kovacak yaşta değildim. Neden dövüyorlardı bizi!? Daha iyi (!) bir insan olmamızı sağlayacak başka yollar yok muydu? Baskı karşısında sinmek genetik miydi, anne ve babadan geçer miydi bu illet?

Unutur gidersin bunları ya da unuttuğunu zannederek, içindeki faşizmin seni bile şaşırtacak kıvamda ortalık yere döküldüğüne tanık olursun bir gün. Tarantino'nun The Hateful Eight (2015) filminde, kaçak –ve diyelim ki kaçık– Daisy Domergue'ya yönelik keyfi şiddeti soluksuz izledikten sonra, filmin sonunda "Çok iyi bir film!" demek, daha neleri ve neleri olumlayacağımızı göstermiyor muydu?

Ben asıl sözcüklerin, görüntülerin içine sinmiş olanın izini sürüyordum. Kaldı ki bu sözcüklerden kimileyin roman, kimileyin şiir, kimileyin bağımsız sanat işleri, hatta oluşumları çıkıyordu.

Daisy'ye içelim... Muhteşem erkekliği ayaklar altına aldığı için...

[i] Mardin'e bağlı Haberli köyü.

[ii] İdil.

[iii] Hükümet.

[iv] 'Hükümet (aslında ordu) yakalamış, hükümet öldürmüş, hükümet atmış, hükümet...'

[v] Çıkış yok yok! H. G. Masters, Filtresiz sergisi kataloğu, Arter, 2016.

[vi] Entelektüelin Siyasi İşlevi, Michel Foucault, Seçme Yazılar 1, 2. Baskı, Ayrıntı Yayınları, 2005.

HAKKINDA

Şair, öykücü, çevirmen, güncel sanatçı. Bir süredir New Jersey’de (ABD) yaşıyor. Karikatür ve şiirle çok erken yaşlarda tanışmasına rağmen, güncel sanat ve Kürtçe yazın uğruna ikisinden de vazgeçti. Dönemin sanat ve edebiyat dergilerinde şiirleri ve öyküleri yayımlandı. Kürtçe kaleme aldığı ilk deneysel öyküsü Mirin û Dîyalektîk (Ölüm ve Diyalektik), Sîyabend Z. mahlasıyla War (1999) dergisinde yayımlandı. Tîrêj kuşağının büyük şairleri Arjen Arî (Destana Kawa û Azhî Dehaq-Kawa Destanı ve Azhî Dehaq, 2011) ve Berken Bereh’ten (Kalbim Bir Yastıktır Aşka, 2012) yaptığı çeviriler, Evrensel Basım-Yayın’dan çıktı. Lîs Yayınevi editörlüğünü Süreyyya Evren’in yaptığı Sıcak Nal (2010-2012) dergisinde Uykusu Bölünenler başlığı altında yayımladığı Kürtçe edebiyat okumaları ve çevirilerini 2013’te kitaplaştırdı. Sanat yazılarına, editörlüğünü Halil Altındere’nin yaptığı ve Türkiye’nin ilk güncel sanat dergisi olan art-ist Güncel Sanat Dergisi’nde başladı. Sanat Dünyamız, Siyahî, Sıcak Nal, Birgün, Radikal Kitap’a sanat ve edebiyat yazıları, sergi okumaları ve sanatçı makaleleri yazdı. 2005’te Kunstmuseum Thun’ın (İsviçre) Prix Meuly ödülünü aldı. Kuzey Ren Vestfalya (NRW) Kültür Sekreterliği’nin gerçekleştirdiği TRANSFER 07 sanatçı değişim programına (Münster-Almanya), Goethe Enstitüsü’nün (İstanbul) düzenlediği Türkiye-Almanya Kent Yazarları Projesi’ne (Münih) katıldı. 1971’de Şırnak’ın İdil ilçesinde doğdu. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim İş Eğitimi Bölümü’nü bitirdi. Zelal’le evli ve Robîn adında 10 yaşında bir oğlu var.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#11 KORKUT
AKIN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

OĞLUM TANIMALI BABASINI

Sevgilimin fotoğraflarını yırtıp atan kız arkadaşşıma
vurmuştum çokça. Ayıp tabii.

Özür diliyorum, aradan geçen bunca sene sonra.
O anımsıyor mudur? Unutulur mu, unutmamıştır da,
unutmuş gibi yapıyordur muhakkak.

Öğrenciyken en sevdiğim tanımlamalarımından biriydi: “Nüfus cüzdanımda ‘erkek’ yazdığı için erkeğim.”

Ben de gocunmuyordum bu sözü uluorta, yüksek sesle ve apaçık söylemekten, dinleyenler de şaşırıyordu.

Aradan yıllar geçti, 12 Eylül sonrası çok sular aktı köprülerin altından, aynı söz, bu kez acayip bakışlara, belli belirsiz küçümseyişlere, gülümsemelere yol açtı.

Zaman içerisinde, unutmadım ama galiba başka şeyler buldum kendimi tanımlayacak.

Hayatın içinde böyle yer alınca şiddete yer bulunmuyor. Peki, öyle midir gerçekten de? Hayır, tabii ki de... kesinlikle hem de...

Şiddete yer yok!

Kimseye kin duymadım, kimseye küsmedim, dövüşmedim de. Hatta silah çekip hedef gözeterek ateş eden faşisti yakaladığımızda siyaseten arkadaşlarım yumruklarken, ben elimi bile kaldıramadım.

Bir kez de biz saldırıya geçmiştik, benden bekleniyordu, anımsıyorum; ayağımı kaldırmış, tekme vuramamıştım, faşistler de kaçmıştı. Ama şiddet sadece vurmayla, dövmekle olmuyor ki! Kaş çatmak da bir şiddet aslında, bağırarak da -ki ben çok yapıyorum.

Çözümünü buldum, “çaresiz insan

küfreder” diyorum, ne yapayım. Sonra da üzülüyorum.

Yazarken aklıma geldi... Sevgilimin fotoğraflarını yırtıp atan kız arkadaşım vurmuştum çokça. Ayıp tabii. Özür diliyorum, aradan geçen bunca sene sonra.

O anımsıyor mudur? Unutulur mu, unutmamıştır da, unutmuş gibi yapıyordu muhakkak. Belki -isterim ki- kendisine kızmıştır, kıskançlık gösterdi diye... Sonra sürdürdük arkadaşlığımızı, o olay açmadı aramızı, tüketmedi ilişkimizi... Besbelli ikimiz de üzgünüz hâlâ.

Beceriksizlikten başka bir şey değil...

Karşınızdakine anlatamıyorsanız derdiniz veya sırası gelmemişse, onun da aklında başka şeyler varsa, kırk tilki dolaşıyorsa beyninde, hem de kuyrukları birbirine değmeden, sesiniz yükseliyor, kaşınız çatılıyor, sözcükler farklılaşıyor.

Biraz küçükse, kadınsa hele, gücünüzün yeteceğine aklınız kesiyorsa ya şamar atmak ya da yumruklamak için elinizi kaldırılıyorsunuz. İnmemesi, yani vurmamanız şiddet göstermediğiniz anlamına mı gelir?

Savaş da bir şiddettir

Ece Ayhan, “Devlet dersinde öldürülen çocuklar” diyor şiirce. Bu da bir şiddet değil mi? Ankara’nın göbeğinde insan hakları anıtının abluka altında tutulması da bir şiddet.

Ama en kötüsü ne, biliyor musunuz, “çocuklar öldürülmesin” diyen öğretmene, hak veren, ama devlet zoruyla sonradan kendisini savunan, savunurken de gözümünden düşen erkek televizyoncunun sözleri.

Bir şiddet yaşıyor, bir öğretmen üzüntüsünü ifade ediyor, devlet araya giriyor, o öğretmene ceza veriyor, canlı yayınına bağlanılan sunucu da şiddeti katmerlendiriyor.

Son üç yüz yılın sadece 11’i barış ile yaşanmış. Devletler, kendilerini haklı görüp (güçleri oranında yanlarında diğerleri de olmuşlar) topraklarına girmiş, işgal etmiş, insanları öldürmüşler yıllar yılı.

“Sıfır sorun” beklediğimiz dış politikada başına çuval geçirilen askerlerimiz, kaçırılan diplomatlarımız hatta milletvekili (ama o içerideydi), rehin tutulan bürokratlarımızın yanında birçoğu da hayatını kaybetti. Erkek devletin erkek yöneticilerinin erkek şiddeti sayılmaz mı bu(nlar)?

Ne yapsam aslında? Bu yazıyı yırtıp yenisini mi yazsam? Daha duygusal, daha şiirle, öyküyle dolu bir anlatımı mı tercih etsem?

Yok, bırakın ağız dolusu küfredeyim, çaresizliğe sığınıp. Hep bir ağızdan, hep

birlikte haykıralım: Şiddete hayır! Barış hemen şimdi!

Kendimce tamamlamışken...

Tesadüf mü diyeceksiniz, hayatın cilvesi mi, bilemem ama gerçek.

İlk sevgilim aradı telefonla, çok sık görüşmesek de severiz hâlâ birbirimizi, arar sorarız:

“Bir şey soracağım. Müsait misin?”

Senin için her zaman...

Biz birlikteyken prezervatif var mıydı?

...bir an durdum, şaşırdım, nereden çıktı şimdi bu? Evet, vardı tabii, belki biraz zor bulunuyordu, belki biraz paha...

Peki, biz niye kullanmadık? Ben onca kürtaj oldum...

...tek yanıtı var bunun. Cahildik. Tamam, üniversite bitirmiştik, okuryazardık (onun ödüllü öyküleri, benim de filmlerim vardı), hayatı takip ediyorduk, ama bilgisizdik. (33 yıl öncesinden söz ederken bile, utanmam gerektiğinin farkındayım) Ben ilk kez çıplak kadın görmüştüm, bilinçsizdik.

Peki, hiç kullandın mı?

Daha sonra... evet, daha sonra kullandım.

Ağlamaya başladı. Başını omzuma yaslayıp, sarılarak ağlamasını sürdürmesini sağlayamamanın haklı hüznüyle, elim ayağım birbirine karıştı, “ağlama” demek istedim, sözcükler boğazımda düğümlendi.

Bu da bir başka şiddetti. Onun yaşadığı sarsıntı -benim yıllar sonra karşıma çıkan, bilinçsizlik, cahillik- şiddet değil miydi?

... her gün neredeyse bir kadın ya sevgilisi ya kocası ya babası, yakın akrabaları tarafından öldürülüyor.

... üç yaşında bir çocuğu tecavüz ederek öldüren katil, cezaevinde diğer mahkumlar tarafından katledilmiş.

... devlet, kendisine muhalif olur olmaz herkesi, gözaltına alıyor, mahkum ediyor.

... devlet; din eğitimi verilen -çoğunluğu yasa dışı- kurslarda, mekanlarda çocuklar taciz ediliyor, tecavüze uğruyor, kulağını gözünü kapıyor.

Son söz...

Eşime okuttum, üzerine konuşalım diye... olası hataları (yazım yanlışları, anlam düşüklükleri, anlatamama durumu ve/veya kastını aşanlar için) düzeltelim diye.

“Mektuplarını kaldırı demiştim, ama kaldırmadın. O da bir şiddetti, hem de katıksız erkek şiddeti” dedi, yazının geneli üzerine konuşurken. O mektupları yırtıp çöpe atması için “elim kırılıyorsa, pişmanım” sözü yetmiyor, hâlâ.

Oğlumun okumasına daha zaman var, yaşı gereği... O da okumalı muhakkak. Tanımalı babasını... Toplumunu da tanıyacaktır beraberinde.

HAKKINDA

Kısa filmci, televizyoncu. 1983'ten bu yana postayla gitmeyen hep elden dağıtılan yılbaşı kartları yapıyor. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema TV Bölümü mezunu, İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik yüksek lisansı yaptı, İşletme İktisadi Enstitüsü'nde de ihtisas eğitimi yaptı. Yeşilçam'da reji asistanlığı ve senaryo yazarlığı ile başladı, televizyonlarda kültür sanat programları çekti. Müjdat Gezen Sanat Merkezi ve İstanbul Aydın Üniversitesi'nde sinema dersleri verdi. “Voli” adlı filmiyle İFSAK 5. Ulusal Kısa Film Yarışması Büyük Ödülü kazandı. REPAŞ 10. yıl Etkinlikleri Kısa Film Ödülü'nü (1986) “Gelincik”, İzmir Karşıyaka Belediyesi “İnsan Hakları” Kısa Film Yarışması Mansiyonu (1990) “Hişt Hişt!”, M. Arıburnu Birincilik Ödülü'nü (1991) “Hayat Ne Tatlı”, Çağdaş Gazeteciler Derneği Yılın TV Programı Ödülü'nü (1993) “İstanbul Sayfaları” filmleriyle aldı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

#12 GÖKHAN
DURMUŞ

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

HABERİ YAPAN MUHABİR KADININ DA DURUMU FARKLI DEĞİL

TGS'nin kadın gazetecilerle yaptığı ankete göre; Türkiye'de her 10 gazeteci kadından 6'sı işte, cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğradığını, yönetici ve iş arkadaşının psikolojik şiddet ve mobbingine maruz kaldığını söylüyor.

Her gün televizyonlarda, gazetelerde, birçok medya kuruluşunda kadına yönelik şiddet, ölüm, tecavüz, taciz, istismar haberlerini görüyoruz, okuyoruz. Hiçbir haberi okurken düşündünüz mü bu haberi kim yaptı diye? Acaba bu haberleri hazırlayanların dünyası nasıl, kadın gazeteciler böyle durumlarla karşılaşılıyor mu, neler hissediyorlar bu haberleri yazarken?

Bu yazıyı hazırlarken Bursa'da bir yerel radyoda çalışan gazeteci kadının tecavüze uğramasının ardından açtığı davanın haberini okudum. Yerel mahkemenin saldığı sanıklara istinaf mahkemesi 23'er yıl hapis cezası verdi. Şimdi konu Yargıtay'da.

Sektörde çalışan gazetecilerin yüzde 38,6'sını kadınlar oluşturuyor. Türkiye Gazeteciler Sendikası üyelerinin yaklaşık üçte biri kadın. Kadın gazetecilerin sektördeki oranı, örgütlenme oranı çok da yüksek değil. Bu oran tek tek işyerleri özelinde baktığımızda da pek değişmiyor. Türkiye'de ulusal çapta yayın yapan medya kuruluşların kadın yayın yönetmeni yok. Karar mekanizmalarında ise sayıları çok az.

Türkiye Gazeteciler Sendikası, Türkiye'deki sendikaları göz önüne alındığında bu konuda yeterli olmasa da adımlar attı. 2013 Genel Kurulu'nda tüzüğünde yaptığı değişiklikle, "TGS, tüm sendikal çalışmalarda tabanın söz ve karar sahibi olmasını, kadın-erkek eşitliği başta olmak üzere her türlü eşitliği, demokrasinin ve demokratik hukuk düzeninin her alanda

sağlanmasını ve korunmasını temel ilke sayar. Kadına yönelik her türlü şiddete (taciz, tecavüz, dayak, mobbing vb.) ve ayrımcılığa karşı mücadele eder ve politika üretir. Bu politikalar uygulanırken ortaya çıkan anlaşmazlıklarda belirleyici oy kadınların oyudur. Sendikanın her organında, tüm karar mekanizmalarında, genel kurul, çalışma grupları ve komisyonlarda, delege seçimlerinde kadınların azami temsiliyeti için çaba gösterilir. (...) LGBTİ işçilerin sorunlarının çözüme ulaştırılması için çaba sarf etmek, ayrımcılığa uğrayan bu işçilerin sorunlarının çözüme ulaştırılmasını sağlamak için pozitif ayrımcı önlemler alıp hayata geçirilmesini sağlamak, bunun için komisyonlar kurmak" maddelerini ekledi.

Bu maddeler tartışılırken bazı kadın ve erkek yöneticilerimizin ayak diremeleri olsa da büyük oranda uygulamayı başardı. "Neden ayrımcılık yapıyoruz? Kadınlar yönetici olmak istemezlerse bu kotalar önümüzde hep engel olur. Gazetecilerin daha acil sorunları varken bunlarla mı uğraşacağız?" sözleri itirazların en başında geliyordu. Bizler bu konularda geri adım atmayınca tüzükte bu değişiklikler gerçekleşti.

Genel Merkez, Ankara, İzmir şube yönetimlerinin yüzde 50'sini kadın gazeteciler, İstanbul şubenin yüzde 40'ını kadın gazeteciler oluşturdu. İşyerleri temsilcileri üzerinde baktığımızda ise yüzde 50 kotasına uygun hale getirdi. TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu kurdu. Bu komisyon aracılığı ile kadın gazetecilerin sorunlarını ayrı ele alarak çözmeye çaba sarf ediyor, henüz yeterli bir seviyede olmasa da. Bu dahi TGS için büyük bir adım oldu.

Türk-İş Konfederasyonu'na bağlı sendikalar içinde de bir kadının genel başkanlık yaptığı tek sendikadır TGS. Elbette yeterli değildir. 65 yıllık tarihinde sadece bir kez genel başkanlık görevinin kadınların yapması TGS için açıklanabilir ya da kabul edilebilir bir durum değildir. Son yıllarda kadın gazetecilerin yönetimlerde yer alması için özel çaba sarf eden TGS, genel başkanlık konusunda da çabasını sürdürmeli.

Yine bir erkek genel başkan olarak şunu açık sözlülükle söylemeliyim ki; son genel kurulda TGS'nin genel başkanının bir kadın olması için olağanüstü çaba sarf ettim. Bunun kadın gazetecilerin çalışma hayatı ve özel yaşamlarındaki sorunları çözmeden mümkün olmayacağını o zaman anladım. Genel başkanlık görevi teklif ettiğimiz arkadaşın çocuklarının olması, iş temposunun yoğun olması en büyük engel oldu. 15 aylık kız çocuğu babası olarak yaşayarak da gördüğüm gibi çocuğu korumayan bir devlet var olduğu sürece bütün anne babalar, özellikle de anneler için hayatta sert adımlar atmak zor. Aylardır sürdürdüğümüz bakıcı arayışını daha geçen gün halasının televizyonda bakıcıların çocuklara uyguladığı şiddeti görmesi ile çözebildik!

Örgütlenme çalışmaları yürütürken de çok sık yaşadığımız gibi "Evde çocuk bekliyor, çocuğu almam lazım" cümleleri genellikle kadın gazeteciler kuruyor. Ben yaklaşık beş yıllık görev süremde "evde çocuğa bakmam lazım" diyen bir erkek gazeteci görmedim. Benim için de durum çok farklı değil. Sadece hafta sonları bakma sorumluluğum var. Bunlar TGS açısından atılmış ve atılması gereken adımların bazıları.

Sektöre dönecek olursak kadın gazetecilerin mesleki olarak da 'kadın' olmalarından kaynaklı yaşadıkları ayrımcılığın sonu yok. En çok da çalışma arkadaşları, üstleri tarafından şiddete, ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Okumuş, eğitilmiş insanların hayatında böyle şeyler olmaz diye hiç düşünmeyin. Pekala da oluyor.

Kadın gazetecilerin en büyük sıkıntısı sektörün giderek erkekleşmesi. Kadın kameraman gördünüz mü hiç, ya da kaç defa karşılaştınız? Ya da kamera karşısına geçen muhabir, sunucuların her gün makyaj yapıp seyirciyi ekrana bağlama zorunluluğundan mutlu olduğunu mu sanıyorsunuz? Bunlar kişisel konuştuğumuz kadın gazetecilerin anlatımları. Ha bir de işten atılma korkuları var. Ücretlerde aynı işi yapan kadın ve erkek gazeteciler arasında çok bir fark olmasa da kadın gazeteciler daha kolay gözden çıkarılıyor. Neden mi?

1- Evlilik: Yöneticiler kadın ve erkeğin evlenmesini aynı görmüyor. Kadın evlendiğinde "zaten doğuracak olması" koşulunu öne sunuyor. Bir de esnek çalışma saatleri, şehir dışı seyahatler. Kadınların sektörde kalmayacağını varsayıyor yöneticiler. Ama erkekler için öyle mi ya? Haber ne zaman olursa olsun erkek habere gidebilir ama kadın gidemez. Şehir dışına gidebilir ama kadın gidemez. Kadın gazeteciler çoğu zaman mesleğini bırakmamak için evlenmiyor.

2- Çocuk: Bir diğer önemli konu başlığı çocuk. Doğum izniymiş, hastalık durumuymuş, emzirme izniymiş derken yönetici kafadan işten çıkarılacaklar listesinin başına o kadın gazeteciyi

koydu bile. Hadi diyelim doğum izninden döndüğünde kadın çalışmaya başladı. Başta söylediğimiz esnek çalışmaya dayanabilecek mi? Cevap, hayır. Kadın gazeteci sektör dışına itildi bile. Çocuğu güç bela büyüttü, kreş zamanı geldi. Sektörde alınan ücretler belli. Bu parayı kreşe ya da bakıcıya vereceğime kendim bakarım çocuğuma, demek zorunda kalıyor kadın. Zaten özel sektörde kreş problemi var, kadın gazeteciler için bu daha da önemli konumda. Kadın gazeteciler için çocuk yapmak = işsiz kalmak.

Son olarak kadın stajyerlerin durumuna değinmek istiyorum. Her sektörde sömürü var, herkes sömürüye bir şekilde maruz kalıyor ama medya sektöründeki stajyerlerin durumu daha farklı. Zaten iletişim fakültelerinden “Bu sektörde çay-kahve ne kelime şefinin, editörünün kölesi olacaksın” denilerek mezun ediliyor.

Bunu kulağına alan stajyer ne derlerse ‘tamam’ diyor ve yapıyor, yapmak zorunda. Zaten işsizlik oranları medya sektöründe yüksek. Bir de işe girmeden meslek hayatı mı bitsin? Bitmesin tabii ama bu süre ne kadar o belli değil. Kadın gazeteciler kendilerine yönelik tacizi en fazla stajyerlik

döneminde yaşıyor. Muhabirinden, şefine, yöneticisine kadar neredeyse tüm erkeklerin tacizine maruz kalıyor.

TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu, geçtiğimiz haftalarda [Türkiye’deki gazeteci kadınların katıldığı bir anket gerçekleştirdi.](#) Buna göre:

- * Türkiye’de her 10 gazeteci kadından altısı “İş hayatımda cinsiyetim nedeniyle ayrımcılığa uğradım/uğruyorum” diyor.
- * Gazeteci kadınların yüzde 55’i, erkeklere göre eşit işe eşit ücret almadıklarını söylüyor.
- * Yüzde 87’si çocuk sahibi olmanın meslek hayatını olumsuz etkilediğini ya da etkileyebileceği düşünüyor.
- * Yüzde 60’ı psikolojik şiddete ve mobbinge maruz kaldığını söylüyor. Şiddet uygulayanlar arasında ilk sırada yöneticiler, ikinci sırada çalışma arkadaşları yer alıyor.

8 Mart haftasını geride bırakırken, bu ankete katılan kadın gazetecilerin paylaştıkları da tüm okurlar için bir kez daha kendini sorgulamasına vesile olacaktır...

HAKKINDA

2016’dan bu yana Türkiye Gazeteciler Sendikası Genel Başkanı. 2013’te Türkiye Gazeteciler Sendikası İstanbul Şube Başkanı oldu. 2002’de Evrensel Gazetesi’nde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. 11 yıl muhabirlik, iki yıl editörlük yaptı.1983’te Tokat’ta doğdu. İlk ve ortaokulu burada bitirdikten sonra lise eğitimi için İstanbul’a geldi. Evli ve bir kızı var.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#13 AHMET
ÜMİT**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BENİM ADIM HATUN

Dışarıdaki rüzgar onu çağırıyor;
tatlı bir fısıltı gibi, şefkat dolu bir dokunuş gibi.

Onu çağıran rüzgara yürüyor Hatun.
Evin kapısında annesi çıkıyor karşısına.
Zavallı kadın bir çiğlık atıyor, düşüyor yere.

Ne zamandır burada, hatırlamıyor. Zaman silinmiş hafızasından. Bal rengi bir ikinci vaktinden, sonsuz karanlığa... Başında bir uğultu var, bedeni bitkin, ama boğazında düğümlenen o görünmez yumruk yok. Boşluk, sadece kocaman bir boşluk büyüyor ruhunda.

Açılan kilidin sesini duyuyor; korkakça, utanarak söylenmiş bir çift söz gibi, peş peşe iki metal tıkırtı. Usulca aralanıyor gözleri. Ahırın açılan kapısından süzülen sabah ışığı, sanki bir yardım eliymiş gibi çıplak ayaklarının dibine kadar sokuluyor. Ama çok sürmüyor bu, iki kara gölge örtüyor aydınlığı. Gölgenin sahiplerine bakmıyor bile. Babasıyla, on beş yaşındaki kardeşi olduğunu biliyor. Kıvrıldığı köşede usulca kıpırdanıyor. Kıpırdanınca canı yanıyor. Bütün etleri, bütün kasları, bütün kemikleri sızım sızım sızılıyor. Dün babasıyla, kardeşinin vurduğu yerler... Üst dudaklarının üzerinde bir şey var; kabuk gibi bir şey. Dokunuyor, kan; kendi kurumuş kanı.

“Baba bak, bak,” diyen kardeşinin sesi bozuyor ahırın sessizliğini, “Bak kıpırdanıyor, Hatun uyanmış.”

“Hatun deme şuna,” diyor babası, “Hatun ninenin adı. Ninen namuslu kadındı. Bu, layık olamadı o mübarek kadının adına”

“Olamadı,” diye yineliyor kardeşi.
“Olamadı... Bu bozuk çıktı.”

Sesi babasına öykünüyor, ama ne yapsa boşuna, onun kadar nefret yüklü olamıyor. Belki de babası bunu fark ettiği için,

uzatmak istemiyor. Ya, bu avanak oğlan merhamete gelirden vazgeçerse...

“Bozuk çıktı...” diyor kinle. “Hadi bitirelim şu işi.”

Hiç korkutmuyor bu sözler kızı. Başına gelecekleri biliyor. Hiç kıpırdamadan öylece bekliyor. Kardeşinin toprak zeminde kararsızca sürtünen ayaklarının sesini duyuyor. Hiç aldırıyor. Bir anı düşüyor aklına. Süslü, tahta bir beşik. Beşikte sarı saçlı bir oğlan, henüz üç aylık. Cılız, hep hasta, hep ağlayan bir çocuk. Kendisi beş yaşında, sussun diye sarı saçlı oğlanın beşiği sallıyor. Ama çocuk hep ağlıyor. Annesi giriyor içeri.

“N’aptın oğlana? Niye uyandırdın?” diye bağıyor.

“Bi’şey yapmadım aney. Uyandı işte kendi kendine. Uyanınca bir de ağıt tutturdu.”

İnanmıyor annesi, çimdiği basıyor koluna. Bir çığlık atıp, çekiliyor göz önünden. Karanlığa sığınıyor. Sessizce ağlıyor karanlıkta.

“Ver bıçağı bitirelim şu işi,” diyen kardeşinin sözleri dağıtıyor anıyı. Kirpiklerinin arasından babasının eline bakıyor. Gölgede kalıyor, ama göremese bile çok iyi tanıyor az sonra canını alacak olan o bıçağı. Kurban bayramlarında kullandıkları bıçak, enli ve keskin. Bayramdan bir gün önce iyice bilenir. Kurban eziyet etmemek için, çünkü günah. “Bir kesişte canını almak lazım hayvanın.” Dün gece de bilediler mi ki bıçağı yine? Biledilerse, anası ne demiştir ki? Hep telaşlanırdı bayram önceleri. Şimdi bayram öncesi mi ki?

“Sapını sağlam tut,” diyor babası, bıçağı kardeşine uzatırken. “Yoksa kendini kesersin.”

Küçük bir kuzu beliriyor gözlerinin önünde. Kar gibi bir yün yumağı, sadece alnında bir siyahlık var, bir de arka ayağında. Gözleri açık kahverengi, kaya renginde. Kuzunun adı Muslu. Artık sarı saçlı kardeşi büyümüş, Hatun şimdi Muslu’yu büyütüyor. Oyuncak bebeğiymiş, kendi çocuğuymuş gibi. Ta ki bir kurban bayramı kardeşiyle babası onu kesene kadar. Görmemek için kendini kapattığı, odadan, babasının, Muslu’yu tutan kardeşine söylediklerini hatırlıyor.

“Kuzunun başını iyi tut, yoksa kendini kesersin.”

Muslu’yu hatırlayınca kurumuş göz pınarlarına acı bir su yürüyor. Bir kızılık anımsıyor, toprak bahçenin ortasında göllenmiş. Muslu’nun kahverengi gözleri neden, neden beni öldürdünüz dercesine şaşkınlık içinde bakıyor. Ak tüylerinde babasının kanlı parmak izleri. Gözyaşları sessizce süzülüyor yanağından.

“Niye durdun?” diyor babası kardeşine. “Korktun mu lan yoksa?”

Gözlerini aralayıp kardeşinin çelimsiz gövdesine bakıyor; çocuğun elinde bıçak ona ait olmayan bir organ gibi duruyor. Babası bir adım geride.

“Ailemizin namusunu kurtaracaksın,” diye cesaretlendiriyor onu. “Hem Allah katında da sevaptır. Günah işlemiştir o. Bizi kepaze etmiştir bütün köye. Milletin yüzüne bakacak halimiz kalmamıştır. Kardeşi olarak bu iş sana düşer. Hadi durma öyle. Hadi, alnımıza sürülmüş bu kara lekeyi temizle.”

“Temizleyeceğim,” diyor kardeşi.

“Temizleyeceğim.”

İyice yaklaşıyor, bıçağı kaldırıyor. O anda göz göze geliyorlar. Ablasının şişmiş yüzünde korkmadan bakan ela gözlerini görünce kararlılığı kırılıyor. Kaldırdığı bıçağı indiremiyor. Cinayet aleti öylece asılı kalıyor havada.

Bıçağı indiremediği için daha çok öfkeleniyor, tekmeyle vuruyor ablasına. “Dön kız...” diye bağırıyor. “Dön diyorum, arkanı dön...”

Yüzünü görmezse, göz göze gelmezse daha kolay öldüreceğini düşünüyor. Kardeşinin işini kolaylaştırmayı düşünüyor kız. Zaten hayatı boyunca hep öyle olmadı mı? Zaten varlık nedeni, eve sonradan gelen bu oğlana hizmet etmek değil mi? Hem böylece ben de kurtulurum bu çileden diye geçiriyor içinden. Biter bu işkence. Fakat babasının kin dolu sözleri durduruyor onu.

“Kız deme şuna diye bağıyor,” Adam öfke içinde yüzen bir sesle. “Onun adı kahpe...”

Kardeşinin tekmesinden daha fazla canını acıtıyor bu laf. Dünden beri yediği yumruklardan, tokatlardan, tekmelerden hepsinden daha fazla.

“Kahpe,” diye yineliyor kardeşi. “Kız kahpe, sana diyorum, dön...”

Dönmüyor kız, kalan kuvvetinin hepsini toparlayıp ayağa kalkıyor. Öyle, hiç umulmadık, hiç beklenmedik bir anda. Birden bire dikiliyor karşılıklarına. Artık ne bir acı hissediyor, ne de bir korku.

“Benim adım Hatun,” diyor cesaretle. “Benim adım kahpe değil.”

İki erkek şaşkınlıkla geriye çekiliyorlar. Kardeşi kararsız bir sesle söylenmeyi sürdürüyor.

“Sen, sen kahpesin, kahpesin işte...”

Üzerine yürüyor kardeşinin.

“Ben kahpe değilim, benim adım Hatun.”

Kardeşi onun karşısında küçülüyor, un ufak oluyor. Babası küçülen kardeşini toparlamaya çalışıyor.

“Sapla şu bıçağı, sapla, konuşturma şu kahpeyi.”

“Bana kahpe demeyin,” diye bağıyor Hatun. Bunu yaptığına kendi de şaşarak, uzanıp kardeşinin elindeki bıçağı çekip alıyor. “Bana kahpe demeyin.”

“Kahpe...” diye söylenecek oluyor kardeşi.

“Kah...”

Göz göze geliyorlar, nerdeyse saplayacak bıçağı Hatun. O sarı saçlı çocuğu hatırlıyor. Hep cılız, hep hasta, hep ağlayan bir çocuk. Merhamete geliyor, saplayamıyor bıçağı. Zaten kardeşi de zangır zangır titriyor karşısında.

Ama babası öfkeden kudurmak üzere.

“Ben de seni adam sanmıştım,” diye azarlıyor kardeşini. Bizzat kendisi yürüyor kızının üzerine. “Ver o bıçağı. Ver, pis kahpe.”

Babasına bakıyor kız. En son ne zaman tatlı bir söz söylemişti, en son ne zaman sevgiyle dokunmuştu hatırlamıyor.

“Ver şu bıçağı, kahpe” diye böğürüyor adam. “Ver şunu çabuk.”

“Al!” diyor kız. “Al!”

Bütün kuvvetiyle, bütün öfkesiyle bıçağı babasının göğsüne saplıyor. Acıdan çok, hayretten ağzı açık kalıyor adamın. Kızının bunu nasıl yapabildiğine akıl sır erdirememiş gibi şaşkınlıkla bakıyor. Ama öfkesi dinmiyor kızın; babası yere yığılıncaya kadar, adamın gözlerindeki nefreti yok edinceye kadar saplamayı sürdürüyor.

“Al, al, al...”

Babasının üzerinden kalktığında büyük bir rahatlık hissediyor. Bıçağı elinden atıyor,

Saklandığı karanlık köşeden, olanları dehşet içinde izleyen kardeşine aldırmadan,

iki gölgenin artık lekeleyemediği gün ışığına bakıyor.

Dışarıdaki rüzgar onu çağırıyor; tatlı bir fısıltı gibi, şefkat dolu bir dokunuş gibi. Onu çağırın rüzgara yürüyor Hatun. Evin kapısında annesi çıkıyor karşısına. Zavallı kadın bir çiğlık atıyor, düşüyor yere. Annesinin çiğlığıyla uyanıyor köy. Kapılar, pencereler açılıyor tek tek. Açılan kapılardan, pencerelerden uzanan insanların meraklı bakışlarına aldırmadan, çıkıyor köy meydanına. Caminin önüne gelince duruyor.

“Benim adım kahpe değil,” diye haykırıyor.
“Benim adım Hatun! Benim adım Hatun!”

Fısıltılar seslere, sesler bağrışmalara dönüyor ama artık ne önemi var. Hatun. Yürüyor, rüzgarının kaynağına, yeni bir ihtimale, köyün bitip uçurumun başladığı yere kadar yürüyor.

Uçurumun başladığı yerde çoğalıyor rüzgar. Kurumuş otların, yabani çiçeklerin kokusunu getiriyor dağlardan. Öyle bir an geliyor ki rüzgar olmak istiyor Hatun. Kokusunu duyduğu çiçeklere, kurumuş otlara, börtü böceğe, dağlara karışmak istiyor. İnsanların değil, artık şu uçsuz bucaksız kırların bir parçası olmak istiyor. Ellerini yana açarak kendini uçurumdan aşağıya bırakıyor. Sert zemine çarptığını hatırlamıyor bile, çünkü düşerken, o şefkatli rüzgarın kendisini kucaklayıp başka bir dünyaya, huzur dolu bir yere götürdüğünü zannediyor.

HAKKINDA

Yazar. Şiir, hikaye, roman ve çizgi roman yazdı. Son kitabı Kırlangıç Sokağı bu ay, ilk kitabı Sokağın Zulası (şiir) 1989'da yayımlandı. İlk romanı Sis ve Gece (1996) polisiye edebiyatta bir başyapıt olarak değerlendirildi. Kitapları arasında Kar Kokusu, Patasana, Kukla, Ninatta'nın Bileziği, İnsan Ruhunun Haritası, Aşk Köpekliktir, Beyoğlu Rapsodisi, Kavim Bab-ı Esrar ve İstanbul Hatırası, Başkomser Nevzat - Çiçekçinin Ölümü ve Başkomser Nevzat - Tapınak Fahişeleri, Sultan'ı Öldürmek, Beyoğlu'nun En Güzel Abisi, Elveda Güzel Vatanım yer alıyor. 1960'ta Gaziantep'te doğdu. İlk-orta eğitimini, siyasi baskılar ve sürgün sonucu Diyarbakır-Ergani'de tamamladı. Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 1985-1986 yıllarında Moskova'da Sosyal Bilimler Akademisi'nde siyaset eğitimi gördü.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#14 VOLKAN
AĞIR

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

'BİZ' ORADA YOKTUK, AMA 'BİZ' DAHA ÇOKTUK!

Bir gol olduğunda yaşanan hazzı en güzel anlatan sözlerin Socrates'e ait olduğundan hepimiz de hemfikiriz: "Hayır, hayır! Bu bir gol değildi! Bitmeyen bir orgazmdı. Unutulmaz."

Ali Sami Yen'in henüz yıkılmadığı günlerdi. Yeni Açık tribününün gediklisiydim. Şampiyonlar Ligi maçlarında bilet fiyatından dolayı alt, lig maçlarında da aynı gerekçeden üst tarafı tercih ediyordum.

Maçlara sıkça gittiğim arkadaşımınla yerimizi aldık. Önce atkı şov, sonra "Alemin Kralı Geliyor", İstiklal Marşı ve üçlü...

Omuz omuza maç başladı. Hararetli bir maç. Derbideyiz. Rakip Fenerbahçe. Belli bir zaman sonra hep birlikte Fenerbahçe'ye sövülmeye başlandı. Eller omuzlarda, ses telleri sınırlarda, boğaz yırtıldı yırtılacak, tribünde yerin sallanışını hissediyorum.

Ne kadar küfürlü tezahürat varsa sıralıyoruz tüm tribün. Önce, "Ben Cimbombom çocuğuyum Kanarya'yı neyleyim! N.K.F.V.A.S.* " sonra da "Nininininiiii Fenerbahçe... Nininininiiii Fenerbahçe..."

Futbol izlerken durduk yere niye karşı tarafın anasına sövmeye başladığımızı sorguladığım dönemlerdi. Yukarıda söylediğim tüm tezahüratları büyük bir şevkle söyledim. Birlikte, bir grupla bir arada aynı anda aynı şeyi söylemenin hazzıyla ve büyük bir mutlulukla.

Tezahüratın ilk kısmı iyiydi aslında: "Ben Cimbombom çocuğuyum Kanarya'yı neyleyim..." Gerisini söylerken sesim belli bir zaman sonra içime kaçmaya başladı. Evde annemle derbi izlerken bunu duyduğumda garipsiyordum salonu

kaplayan sesleri. Maçta da artık dilim varmıyordu.

Hem eleştirdiğim olayı gerçekleştiren grubun bir parçası olmak istemiyordum hem de "başka bir tezahürat mümkün!" diye geçiriyordum içimden.

Ben bir an o kötü tezahürattan kaçıp mırıldanma taklidiyle maçı izlemeye çalışırken önümüzdeki parmaklıkta ayağa kalkıp sahaya sırtını dönmüş ve herkesi bağırarak görevli amigonun omzuma vurmasıyla sarsıldım: "Bağırsana lan adam gibi! Ne biçim taraftarsın!"

"CİMBOMBOM!" deyiverdim geçti gitti. Söylemek istemiyordum üstüne bir de 'adam olamamak'la suçlanıyordum. Birinin anasına sövmediğim için tribünde ezilmiştim. Sövmeden var olunamayan bir alan olduğunu o zaman anladım tribünlerin.

Devre arasında şu anaya sövmeli tezahürata farklı bir söz yazıp arkadaşımınla söylemeye başladım: "Abi şimdi sen de, ben de birbirimizin anasının adıyla, giyimiyle ilgili küfürsüz sakın söz esprisi yapsak bile birbirimize kızıyoruz. Yani bu kadar önem verdiğimiz annelerimizi neden çok daha ağır bir cümlele, eylemin ögesi yaparak karşıımızdakini sinirlendirmeye çabalıyoruz? Bana yapılırsa, sana yapılırsa kızacağımız çok belli? Oğlum mesela N.K.F.V.A.S. tezahüratını falan ben söylemeye utanıyorum. Annem Fenerli, tezahürattan ötürü olan ananeme oluyor. Neden? Hem de maçın herhangi bir ögesi bile değillerken başka bir türlü direk futbolcunun kötülüğüne bir şey söylesek olmaz mı? Mesela, 'Senin ayağını kırayım, Fenerbaahçeee!' desek..."

Cevap net: "Saçmalama oğlum. Senin annenle, anneannen sayılmaz... Hem o ne öyle ya! Yok kolunu ısırayım falan de hatta..."

Maçları sık sık birlikte izlediğim arkadaşşıma bile mantıklı gelmemiş üzerine bir tartışma sürdürememiştik. Gerçi yaşımız 18'i yeni aşmış kafa henüz ÖSS'den yeni kurtulmuş, tam olarak basmıyor bu işlere...

Yine de onunla bile bunu tartışmak pek mümkün değilse tribünlerin genelini nasıl değiştirebilirdim?

Çok sonra, karar ne kadar saçmalıktan ibaret de olsa, kadınların tribünlere gelişiyile bu durum tersine döner diye, 'tribün cezası' olan bir maçta binlerce kadının tribünleri doldurduğu maçı merakla izlemiştim.

Bir şey değişmemişti. Binlerce kadın, yine cinsel içerikli küfürler ederek tek bir ağızdan bağırılmaya başlamıştı. Sonuç vahimdi. Suçlular ise kadınlar değildi. Çünkü kadınlar, yerlerini doldurduklarının yaptığını yapıyordu.

O ortamda başka bir şeyin olma ihtimalini düşünmelerine izin vermeyen erkek tribün kültürünün hapsoldüğü cinsel şiddetin dışı vurulduğu sözlerin yer aldığı tezahüratlardan kaçamamıştı kadınlar. 'Biz' orada yoktuk, ama 'biz' o anda orada daha çoktuk!

Futbol oyununu kazanmanın vücutta salgılayacağı serotonin hormonu ile rakibinin en yakınındakiyle cinsel ilişki yaşayacağını bağırdığında vücutta salgılanan serotonin hormonu arasında

eşit bir ilişki kuruyoruz biz testosteronu fazla olanlar.

Bu yüzden bir gol olduğunda yaşanan hazzı en güzel anlatan sözlerin Socrates'e ait olduğundan hepimiz de hemfikiriz: "Hayır, hayır! Bu bir gol değildi! Bitmeyen bir orgazmdı. Unutulmaz."

Brezilya Milli Takımı'nın efsane futbolcusu Socrates, 1982 Dünya Kupası'nda Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler (SSCB) Birliği Milli Takımı ile oynanan karşılaşmada skoru 1-1'e getiren golünü Andrew Downie'nin yazdığı '[Doctor Socrates](#)' isimli kitapta böyle aktarıyor.

Bastırılmış bir erkeklik, ki o erkeklik de neyse, ile doğup büyüüp gelişip yetişip erişkin oluyoruz. Neden bastırılır, bastırılan nedir henüz anlayamasam da o bastırılanın dışı vurumu, ortamda bile olmamasına rağmen karşı cinse yapılan sözlü şiddet olarak evrene yayılıyor.

Bastırılmış erkeklik deyince de bu durumun Türkiye tribünlerine ve kültürüne özgü olduğunu sanmayın.

31 Aralık 2015'te Köln, tarihinin en karanlık yılbaşı gecelerinden birisini geçirdi. Ana Tren İstasyonu'nda 497 kadın toplu taciz mağduru oldu. Hertha Berlin taraftarları ise 25 Ekim 2017 günü rakibini kızdırmak için "Yılbaşı akşamı bile kız kardeşleriniz yalnız dans ediyor" pankartı açtı.

Sadece Köln'ün değil tüm Almanya'nın toplumsal travması büyüklüğünde olan bir durumu bile 'alay' konusu yapabilecek kadar vahşi bir şey bu erkeklik.

Juventus-Barcelona Şampiyonlar Ligi

Finali'nin oynandığı gün, 6 Haziran 2015'te Şili'de Santiago'daydım. Aynı evde yaşayan dört erkek arkadaşımın yanında konaklıyordum. Mücadele 15.45'e denk geliyordu Şili'de. Evde beş erkek olmamız bir yana, Barcelona'nın kalesinde Şilili Claudio Bravo, Juventus'un orta sahasında ise Arturo Vidal vardı.

Hakemler ise Türkiye'dendi. Orta hakem Cüneyt Çakır, yardımcıları Bahattin Duran ve Tarık Ongun, çizgi hakemleri Hüseyin Göçek, Barış Şimşek, ekstra yardımcı yedek hakem Mustafa Emre Eyisoy'du.

Maç başlamadan, ev arkadaşım bana seslendi: "Hakem Türk, sinirlendiğimde Türkçe küfretçem. En çok ne diyorsunuz hakemlere?" İşte aranan kültürler arası tanışma, paylaşma ortamı.

Sonuçta, Şevket Altuğ'un İngilizce öğretmenine "Hastır Pezevenk Osman" demeyi öğrettiği filmle büyüydük. Filmin hakkını vermem lazımdı!

Ama aklıma gelenlerin hepsini saysam, ortamdaki üç beş kız arkadaşımız kalkar

giderdi. "Seksist şeyler söyletme bana..." dedim anlatamadım, "Sen yine evde söyle ama Türk birine sakın söyleme, en çok 'İbne Hakem' deniyor..." Cinsel şiddeti yeniden ürettiğim anlardan biriydi, hafif bir utanma ve sıkılma sarmıştı beni. "İb" hecesi Şilili için zordu. Başka bir şey öğretmemi istedi. "Siktir git" dedim. Kolay geldi. Maç boyu Cüneyt Çakır'ın her düdüğüne, bazen de sırf söylemiş olmak için söyledi bunu.

Son dönemde gerçekten kendimi iyi hissetmediğim anlardan biriydi bu. Özellikle değişebileceğini umut ettiğim bir şeyin yeniden üreticisi olmayı sevmemiştım.

Şimdi, o arkadaşım ne bu anıyı, ne de o kelimeleri hatırlıyordur. Bunun değeri yok bile. Kendi alt kültürümün bana başka bir şey sun(a)mamış olmasının çaresizliği çok daha ağır basmıştı.

Not: Çok saygıdeğer hakemler Cüneyt Çakır, Bahattin Duran, Tarık Ongun, Hüseyin Göçek, Barış Şimşek, Mustafa Emre Eyisoy'dan af diliyorum.

HAKKINDA

2006 yılından bu yana blog yazıyor. 2008 yılında Cumhuriyet Gazetesi Spor Servisi'nde muhabirliğe başladı. O günden bu yana yoğunlukla spor muhabirliği yapıyor. Serbest muhabir olarak 2014'den Dünya Kupası'nı Brezilya'da, 2015'te Copa America'yı Şili'de takip etti. 2011'den bu yana Açık Radyo'da her pazartesi günü 19.30'da Efektifpas isimli spor programını sunuyor. GazeteDuvar'da haftalık, belli aralıklarla da Özgürüz'de spor yazıları yayınlanıyor. Zaman zaman da kendisine dokunan sosyal ve toplumsal olaylar hakkında da yazıları ve haberleri çeşitli medyalarda yayınlanıyor. 2016 Ekim Ayı'ndan bu yana Almanya'da Köln'de yaşıyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#15 ALPER
HASANOĞLU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEK OLMANIN LANETİ

Oysa şiddet, iktidarsızlık duygusunu ve olumsuz kendilik imajını güçlendirmekten başka bir işe yaramaz. Bunun sonucunda erkekliğin kırılganlığı artar, sahteliği iyice ayyuka çıkar, güvensizlik duygusu güçlendikçe güçlenir.

Aristoteles der ki: “İnsanların en korktukları rüzgârlar, saklı yerlerini açan rüzgârlardır.”

Erkek şiddetini, biraz da kendi hayatımı, yaşadıklarımı düşünerek yazmaya çalışmak o korkutucu rüzgâra maruz kalmak gibi. Ataerkil bir toplum içinde doğup büyüüp kadına, çocuğa, fiziksel olarak daha zayıf olana şiddet uygulamadığını iddia etmek en hafif deyimiyse kendini bilmemektir.

Ama şunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ki, belli bir yaşa ve bilince ulaştığım andan itibaren, en azından bilerek ve istemli bir şekilde şiddet uygulamadım. Kendi geçmişimi didikleyerek, şiddet olarak sınıflandırılabilir yaşantılarımı burada herkesin gözünün önüne sermenin hiç kimseye faydası yok.

Bu benimle terapistim ve dolayısıyla vicdanım arasında kalacak özel şeyler. Bana düşenin geçmişimdeki ‘kabahat’lerden dolayı özür dilemek ve profesyonel olarak erkek şiddeti konusunda meramımı anlatmak olmalı diye düşünüyorum.

Dünyada 17 saniyede bir, bir kadına tecavüz edilmeye başlanıyor. Başka söze gerek var mı bilmiyorum. Hemcinslerim tarafından uygulanan şiddetin utancıyla diyeceği varsa da dili tutuluyor insanın.

Şu tespitle başlamak ve onun üzerine kurmak istiyorum makalemi: “Kadına, eşcinsle, daha güçsüz olan erkeğe, çocuğa, hayvana şiddet uygulayarak

iktidarı elinde tutan erkeğin şiddeti, bir yandan da onu oluşturan insanlardan bağımsızlaşarak bir özneye dönüşmüş olan toplumsal düzenin şiddetidir.” Hiyerarşik, otoriter, seksist, sınıf ayrımına dayalı, militarist, ırkçı, bireye değer vermeyen hasta ve kötücül bir toplumun...

Toplum bu şiddeti erkekliği araçsallaştırarak uygular kadına – burada kadın sembolik olarak yukarıda sıraladığım şiddete uğrayan herkesi temsil ediyor olacak makalenin bundan sonrasında. Erkeğin ruhunun derinliklerinde hissettiği sosyal iktidarsızlığın, agresyon üzerinden yadsınmasıdır kadına şiddet.

Herbert Marcuse, erkek şiddetini, zaten bastırılmış olan cinsel ve duygusal ihtiyaçların bir kere daha bastırılması olarak tanımlar ama unutmamak gerekir ki, bu erkek şiddetine ataerkil, heteroseksist, otoriter ve sınıflı toplum düzeni uygun zemini hazırlar. Toplumsal, ekonomik ve politik yaşamın hemen hemen bütün alanlarındaki işlevsellik biçimi erkek şiddetinin ilişkisel bağlamını oluşturur.

Şiddetin biyolojik, genetik ve hormonal kökenleri olup olmadığı ve varsa bunun yalnızca erkeklerle ilgili olup olmadığı, üzerinde en çok durulan konulardan biridir. Feminist teori en başından beri biyolojik (sex) ve toplumsal (gender) cinsiyet ayrımını yapmaya özen göstermiştir.

Cinsiyetin inşası gerçekten de oldukça karmaşık ve ilk bakışta anlaşılması mümkün olmayan bir süreçtir - biyolojik değil ama toplumsal cinsiyetin uygarlık denen canavarın yarattığı Frankenstein olduğu meselesi bir başka makalenin konusu olması dolayısıyla burada daha geniş tartışamayacağım bir iddia.

Bu nedenle not düşüp geçiyorum. Toplumsal ve biyolojik cinsiyet arasındaki ilişki oldukça sorunlu olduğu için de şiddetin biyolojik, hormonal ve genetik kökenleri üzerinde konuşurken çok dikkatli olmak gerekiyor.

Çünkü böyle bir indirgemecilik erkek şiddetinin nasıl önlenebileceğiyle ilgili olarak elimizi kolumuzu bağlar. Erkek cinsini yok edemeyeceğimize ve üstelik bu da başka türlü bir şiddet olacağına göre işimize yarayacak başka bir açıklama modelinin peşine düşmeliyiz sanırım.

Stereotipik cinsiyet rollerin varlığını yadsıyamayız elbette ama her birimiz monolitik olarak uygulanan bir sistemin pasif kurbanları değil miyiz aynı zamanda?

Bu arada, insanın (özelde erkeğin) şiddete meyilli olmadığına dair bilimsel bir veri yoktur ama insanın işbirliği ve yardımlaşmaya meyilli olduğu nörobiyolojik çalışmalarla gösterilmiştir. Hormonal nedenlerle erkeklerin daha agresif oldukları ve kadınlarla kıyaslandıklarında şiddete daha fazla meyilli oldukları iddia edilebilir elbette.

Ama çok basit ve değiştirmeyeceğimiz bir gerçeklik de var. İncelediğimiz erkekler bu toplumsal yapı içinde sosyal erkek rollerine büründürülmüş erkeklerdir. Eğer

bu toplumsal yapı içinde olmasalardı acaba davranış biçimleri nasıl olurdu? Çünkü antropolojik araştırmalar aracılığıyla biliyoruz ki, avcı ve toplayıcı zamanlarda erkeğin kadına şiddeti, hatta genel olarak şiddet yok denecek kadar azdı.

Bir hayvan türü olan insanı ve onun özelliklerini biyolojik, hormonal ve genetik olarak değerlendirirken, yalnızca insana mahsus olan şu özelliği görmezden gelmemeliyiz; toplu olarak yaşayan diğer hayvan türlerinden farklı olarak, durmadan değişen toplumsal bir sistemin, kendisi de değişmek zorunda olan üyesidir insan.

Evet, insan bir hayvan türüdür ve bu anlamda genlerinin, hücrelerinin, organlarının ve hormonlarının gerekliliklerine bağımlı olan bir canlıdır. Fakat bütün bu fiziksel yapının davranışlarımızı nasıl belirlediğiyle ilgili bilgimiz hâlâ tam değil.

Sinirbilimin bizi bu konularda aydınlatması için henüz zamana ihtiyacı var. Bunu bilebiliyor olsaydık bile, davranış repertuarımızı, ihtiyaç ve motivasyonumuzu belirlemede önemli rol oynayan etkenleri tespit edebilmemiz için daha büyük bir bağlamda düşünmek zorundayız.

Çünkü insan sürekli gelişen / değişen toplumsal yapılarda yaşamak zorunda olup her anlamda diğer hayvan türlerinden farklılaşmış olan ve artık pek de 'doğal' olmayan bir hayvan türüdür.

Erkek şiddetinden, erkeğin silah yapıp düşman olarak gördüklerini öldürmeyi kendine hak görmesinden bahsederken,

yanıtlanması gereken asıl soruyu kaçırmamalıyız: Toplumsal yapı bu eğilimi nasıl şekillendiriyor, sınırlandırıyor ya da güçlendiriyor?

İnsanın toplumsal gelişimi içinde şiddet nasıl olmuş da izole bir fenomen olmaktan çıkıp gündelik hayatın içinde kabul gören, normal ve belli bir işlevselliğe sahip bir araç olmuştur?

Yüzyıllarca çocukları eğitmenin bir parçasıyken, neden bir din adamını ya da belediye başkanını dövmek normal olmayan ve cezalandırılması gereken bir davranış olarak sınıflandırılmıştır örneğin?

Ne olursa olsun belirleyici olan soru, toplumların şiddetle nasıl bir ilişki kurdukları ve nasıl başa çıkmaya çalıştıklarıdır. Şiddetin hangi türleri kabul görmekte ve tolere edilmektedir?

Bazı feminist yazarlar (ör. Susan Brownmüller) sosyobiolojik bakış açısını benimseyerek, erkek şiddetinin, erkeğin anatomik yapısı nedeniyle doğuştan gelen psikolojik bir özellik olduğunu iddia ederler. Tutun ki doğrudur bu. Israrla vurguluyorum, önemli olan erkeğin şiddete meyilli olup olmadığı değil, toplumun bu şiddetle ne yaptığıdır.

Erkek şiddeti neden toplumların çoğunda bu kadar belirleyici ve yönlendirici bir rol oynamaktadır? Şiddet neden bu kadar hoş görülüyor ve hatta teşvik ediliyor?

Görünüşte bireysel olan her türlü şiddet eyleminin toplumsal bir bağlamı vardır. Bu tespit, psikopatolojik vakaların olmadığı anlamına gelmez ama onlar şiddet

uygulayanlar içinde gerçekten küçük bir yüzdeyi oluştururlar.

Bizi ilgilendiren şiddet türü, cezalandırılması gerektiği halde, 'normal' görülmeğe başlanan şiddet eylemleridir. Kavga, savaş, tecavüz, yaralama, psikolojik şiddet gibi.

Şiddetin uzun süredir kişiler ve gruplar arası çözüm yöntemi olarak neredeyse kurumsallaşmış olması, erkek şiddetinin de hakim toplumsal düzen içinde kabul görüyor olmasını anlaşılır bir olgu haline getirir.

Oysa öte yandan, devletlerin şiddeti bir araç olarak kullanmasının, yani savaş ve polis şiddetinin hayatımızı ve geleceğimizi tehdit ettiği de bir gerçektir.

'Uygar' toplumların uygarlaşması diğer toplumlara uyguladıkları kırım, sömürü ve boyun eğdirme üzerine kuruludur. Yerli halklar yok edilerek, kolonizasyon ve köleleştirilme yoluyla şekillenir uygarlık.

Yalnızca yerel halklar mı, insanın yararına olduğu yalanıyla doğaya hakim olma çabası adı altında doğanın katledilmesi, yüzbinlerce yılda oluşmuş ekolojik dengenin bir daha düzelmek üzere yok olmasına neden olmaktadır. Şiddet bir kere normalleşti mi, önüne çıkan her şeyi ezer geçer.

Endüstrileşmiş sınıflı toplumlarda gündelik iş yaşamı da şiddet üzerine kuruludur. Şiddet kendisini ortaya ekonomik bir gerçeklik olarak koyar. Endüstriyel iş yaşamı çalışanların kişiliğisizleştirildiği ve parçalara ayrıldığı bir işkence merkezi gibidir.

Çalışan çalışmayan herkes kimyasallara, radyoaktif maddelere, GDO'lu besinlere, hava kirliliğine maruz kalır endüstrileşme yüzünden. Teknolojinin gelişmesi insanların omuzlarındaki yükün azalmasına değil, artmış iş yüküne, hayatın kaldırılamayacağı kadar hızlanmasına neden olur.

Hayatın yükünün bu kadar artması sonucu ortaya çıkan ve insanın doğrudan kendisine bağlı olmayan ruhsal sıkıntılar aslında toplumsal bir şiddettir ama ruhsal bozukluk olarak pazarlanarak, bunun üzerinden bile para kazanmayı başarır kapitalist düzen.

Çoğunluğun 40 – 50 yıl deli gibi, bitip tükenene kadar çalışmaya mahkum edilmesi ve posası çıktığında toplumun emeklilik çöplüğüne atılması tam bir şiddettir. Irkçılık, seksizm, heteroseksizm bütün toplumlarda kurumsallaşmış ve neredeyse kurala bağlanmış şiddet eylemlerine dönüşmüştür.

Şehirleşme yalnızca doğayı değil, insani olan her şeyi yok ettiği gibi, insanın doğayla olan ilişkisini de kopma noktasına getirmiştir.

Frank Lloyd Wright, şehir plancısı ve mimar, "Büyük bir şehrin planına yukarıdan baktığınızda, bir tümör kesitine bakıyor gibi hissedersiniz kendinizi," der.

Şehirler, sosyal yapı, iş hayatı, insanın doğayla olan ilişkisi ve tarih şiddetin hakimiyet alanına dönüşmüştür. Hatta sayılanlar şiddetin kendisidir artık. Kurumsallaşmış şiddet bütün sosyal yapıların içine ve sosyokültürel ilişkilere sızmıştır.

Unutmayalım ki, şiddet uygulamak gözlemleyerek ve deneyimleyerek öğrenilir. Adam oğlunu, o da köpeğini döver. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, kadına şiddet uygulayanların büyük bir kısmına çocukluklarında şiddet uygulanmıştır. Üstelik yalnızca babaları tarafından değil, anneleri tarafından da.

Ama belirtildiği gibi daha belirleyici olan, kişiliğimizin ve cinselliğimizin, ihtiyaçlarımızın ve korkularımızın, güçlü ve zayıf yanlarımızın - kendilik (self) – yalnızca öğrenmeyle şekillenmiyor olduğu, aksine her gün yaşantılanan toplumsal gerçeklik tarafından üretiliyor ve bireye dayatılıyor olduğudur.

Makro düzlemdeki toplumsal ve ekonomik koşullar –örneğin, yoksulluk, işsizlik, konutların yetersizliği ve şiddetin kabulüyle yüceleştirilmesi– suç oranlarının ve şiddete toleransın artmasına neden olur. Bu da ayrıca aile içindeki erkek şiddetinin artmasına da yol açar.

Toplumsal düzen şiddete zemin hazırlarken, şiddet de döner, kendisinin sosyal ve ekonomik yapısını güçlendirir. Uygarlığın gelişmesi erkeğin kadına uyguladığı şiddetin sürekli büyümesiyle paralellik gösterir. Ataerki, erkeğin dayattığı gerçekliğin, tarihsel, doğal gerçekliği yok etmesine neden olan bir iktidar biçimidir.

Simone de Beauvoir, erkeklerin doğayla ilgili ikircikli duygularını kadınlara yansıttıklarını, kadına doğanın cisimleşmiş hali olarak baktıklarını söyler.

Doğa nasıl ki ihtiyacımız olan her şeyi verirken, birdenbire canımızı alan bir

felakete dönüşebiliyorsa, Beauvoir'e göre kadın da böyledir erkeğin gözünde.

“Bazen müttefiktir, bazen düşman. Kadın içinden hayatın çıktığı karanlık bir kaostur. Hayatın kendisidir kadın ve ölümdür bazen.”

Doğaya hakim olmak için uygulanan şiddetle, kadına uygulanan şiddet birbirini tamamlar ve birbirinin yerine geçer çoğunlukla.

“Erkek kadına aşağı bir rol biçtiği halde, agresyonunun yöneldiği nesne hep kadındır,” der Beauvoir. Erkek şiddeti erişkinin gündelik hayatında doğrudan kadına yönelir. Cinsel tacizden tecavüze, cinsel istismardan porno izlemeye kadar değişen bir palette erkek şiddetinin herhangi bir şeklinden kendini kurtarabilmiş pek fazla kadın yoktur.

Erkeğin kadına yönelik bu saldırganlığı erkekliğin kırılğan doğasından kaynaklanır ve şiddet bu kırılğan erkekliğin, gerçek olmayan erkek üstünlüğünün korunmasına yönelik nafîle bir çaba olarak anlaşılmalıdır. Erkek iktidarını korumak, sosyal, ekonomik ve politik erkini sürdürebilmek için sürekli bir eylemlilik içinde olmak zorunda hisseder kendini.

Pasif olmak kadınlığı, bu da zayıflığı temsil eder çünkü. Kadına yönelik şiddet de bu eylemliliğin agresif bir temsilinden başka bir şey değildir aslında. Ayrıca kadın varlığıyla erkeğe gerçekte olduğu hali, kırılğanlığını, zayıflığını, acizliğini anımsattığı için de cezalandırılır erkek tarafından.

Tecavüz, bu kırılğan erkekliğin kendini en

net gösterdiği eylem biçimidir. Tecavüz eden erkeklerin adli psikiyatride verdikleri ifadelerde hemen daima aşağılık duygularından, her anlamda iktidarsızlık korkularından ve anlamlandıramadıkları bir öfkeden bahsedildiğine tanık oluruz.

Erkek kime karşı üstün hissedebilir ki kendini kadın da olmasa? Tecavüz yalnızca erkeğin kadına yönelik işlediği bir suç değildir, biyolojik –sosyal cinsiyet ilişkisinde erkeğin çaresiz ve öfkeli çırpınışıdır da.

'70'li yılların sonlarında, tecavüz eden erkeklerin ifadelerinin gözden geçirildiği bir çalışma yapılmış.

Bu ifadelerden bazılarına bakalım şimdi: “Diğer insanlarla karşılaştığımda kendimi her zaman aşağılık hissederim. (...) Kendimi iğrenç buluyorum. Kendimden daha zayıf bulduğum birine tecavüz ettiğimde bu duygumdan kurtuluyorum.”

Başka bir ifade de şöyle: “Kendimi o kadar bozulmuş, alçak ve iğrenç hissediyorum ki.”

Yine başka bir ifade: “Tecavüzün nedeninin, cinsel arzudan daha çok insanın kendisini görmek istediği şey olduğuna inanıyorum. İnsanlarla ilişkiye girmekten korkum, seks isteğine dönüşüyor. Çünkü seks öfkemi ve duygularımı serbest bırakabileceğim en güvenli alan.”

Kadın, her an paramparça olabilecek erkekliğin fallosentrik bir düzende kendini koruyarak var edebileceğini düşündüğü bir öteki anlamına geliyor. Zayıf kaslarıyla, erkeğin aslında olmak istediği yumuşak,

insancıl varlık o. Saldırgan olmayan haliyle özendiği ve özendiği için de parçalanma korkusunun artmasına neden olan ve dolayısıyla öfkesini daha da arttıran bir tehdit.

Erkeğin bu öfkesi ve farkına bile varmadığı korkusu sınıfsal bir özellik de kazanabiliyor.

Yine tecavüz eden bir erkeğin ifadesine bakalım: “Bir kadınla ilişki söz konusu olduğunda kendimi hiç de özel hissedemiyorum. Kadınları etkileyebilmek için yeteri kadar iyi olmadığımı inanıyorum. O nedenle daha alt sınıftan bir kadın buluyorum ve gerçekte olduğundan daha da alçaltmaya çalışıyorum onu, anlıyor musun? Çünkü gerçekte istediğim üst sınıftan bir kadın. Ama o kadınlara çekici gelecek kadar iyi olduğuma inanmıyorum.”

Erkek şiddetinin en yalın tezahürleri olan tecavüz, taciz, psikolojik şiddet ve suiistimal, kendine en rahat evlilik kurumu içinde yer bulur. Aile, kırılganlığıyla baş edemeyen öfkeli erkeğe duygularını ve ihtiyaçlarını hiçbir yerde izin verilmeyecek kadar rahatlıkla ifade edebileceği bir ortam sağlar. Aile, erkeğin kendini yeteri kadar güvende hissettiği ve her türlü duygusunu rahatlıkla ifade ettiği yegane yerdir.

Aile ayrıca, erkeğin iş yerinde maruz kaldığı şiddeti telafi ettiği yerdir de. Erkek iş yerinde o kadar iktidarsızdır ki, kendisine ait zaman diliminde, aile içinde hayatını kontrol edebildiği duygusunu yaşamaya çalışır. Bunun sonucu saf erkek şiddetidir. Evet, bu ‘erkek’ şiddetidir ama şiddet ancak aktiflik – pasiflik, erkeklik – kadınlık

düalizmi içinde işlevsellik kazanabilir. Biri olmadan diğeri var olamaz. Burada elbette dayak yedikleri için suçu kadınlara atıyor filan değilim. Ayrıca şiddet uygulayan erkekleri de masum toplum kurbanları olarak da gösteriyor değilim.

Yalnızca, kadına yönelik erkek şiddetinin, ancak kadınlıktan farklı olarak var olabilen erkekliğin dinamik bir doğrulaması olma işlevi taşıdığını vurgulamaya çalışıyorum. Erkekliğin var olmaya devam edebilmesi için durmaksızın beslenmeye ve onaylanmaya ihtiyaç duyduğu unutulmamalıdır.

Bu onaylanma aslında çok daha farklı ve şiddetle ilgili olmayan şekillerde de mümkündür. Zaten erkeklerin çok büyük bir çoğunluğu şiddete, tecavüze, tacize meyilli değildir. Gençliğimizde ya da erişkin hayatımızda yine büyük bir çoğunluğumuz en az bir kere bedensel kuvvet üstünlüğümüzü veya fiziksel şiddetin herhangi bir türünü ya da şiddet tehdidini kullanmış olsak da.

Kendilik duygusu zayıf ya da ciddi olumsuz kendilik imajı olanlarımız gündelik hayatlarındaki iktidarsızlık duygularıyla başa çıkamayınca, içinde bulunduğumuz heteroseksist toplumsal sistemde bireysel iktidarlarını koruyabilmek ya da yeniden inşa edebilmek için kadına yönelik şiddete başvurmaktan çekinmezler.

Oysa şiddet iktidarsızlık duygusunu ve olumsuz kendilik imajını güçlendirmekten başka bir işe yaramaz. Bunun sonucunda erkekliğin kırılganlığı artar, sahteliği iyice ayyuka çıkar, güvensizlik duygusu güçlendikçe güçlenir.

Gabriel Garcia Marquez'in unutulmaz romanlarından biri olan 'Başkan Babamızın Sonbaharı'nda yaşanmayan diktatör sarayının sonsuz uzunluktaki koridorlarında tombul ayaklarını sürüyerek dolaşırken çürümüşlüğün kokusu duyulur durmadan.

Kendisinin yarattığı terör, keder ve tükenmişlik dünyasında herhangi bir çıkış bulamaz artık. Mahkum olduğu trajedi, onu boğan, canlılıktan uzak bu havayı sonsuza kadar soluyarak yaşama zorunluluğudur.

Biz erkekler de benzer bir laneti yaşamıyor muyuz?

Acaba yine de, kadına, eşcinsele, çocuğa ve tabii ki kendimize de büyük zarar veren, hayatı yok olmaya mahkum eden, kendi yarattığımız bu 'erkek şiddeti' cehenneminden, erkeklikle ilgili bütün bu sahteliklerden çıkmanın bir yolu yok mudur?

HAKKINDA

Hekim, terapist, yazar. 2010 yılından bu yana kurucusu olduğu merkezde ekibiyle birlikte klinik çalışmalarını sürdürüyor. Basel Üniversitesi Psikiyatri'de öğretim görevlisi, Çorlu Devlet Hastanesi'nde pratisyen hekim olarak iki yıl çalıştı. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde fizyoloji, İsviçre'de psikiyatri ihtisası yaptı. Fizyoloji ihtisası sırasında stres fizyolojisi ve epilepsi üzerinde çalıştı. Bir Terapistin Arka Bahçesi (2009), Aşkın Halleri (2010), İlişkilerin Günlük Hayatı (2013) kitapları Remzi Kitabevi'nce yayınlandı. 1967 İstanbul doğumlu, İstanbul Erkek Lisesi ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi mezunu.

**TESADÜF
DEĞİL**

**52 ERKEK
HAFTA**

**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#16 PAKRAT
ESTUKYAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DEVLET AKLI KADINA KARŞI

Üç kutsal kitabın da anlatısına göre, 'yaşadığımız çileli hayatın baş sorumlusu günaha eğilimli kadındır'. Kendi başına bu anlatı dahi kadına yönelik şiddette dinin rolü hakkında fikir verebilir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yeni hazırlamış olduğu kamu spotu, "Kültürümüzde kadına şiddet yoktur" cümlesiyle bitiyor. Reklamın başlangıcında ise ülkenin farklı bölgelerinden orta yaş üstü çiftler en muhabbetli halleri ile kamera karşısına geçmiş.

Karadeniz, Ege, Doğu Anadolu bölgelerinden insanlar, genellikle yöresel kıyafetleri ve şiveleriyle bir memleket panoraması oluşturuyorlar. Erkeklerin dillerinde ise kadını yücelten cümleler.

Kısacası bakanlığın hazırladığı kamu spotu, gerçeği tersyüz eden bir söylemi gerçek diye sunuyor. Olanı değil de olması gerekeni sanki öyleymiş gibi pazarlıyor.

İşin içinde iyi niyetin kırıntısını dahi görsek belki de razı olabilirdik böylesi beyaz bir yalana. Ancak bu beyaz yalandan çok bir inkâr söylemi.

Aile Bakanlığı, "Müslümanlar soykırım yapmaz" veya "Türk askeri tecavüz etmez" gibi asılsız ve temelsiz örneklerini sıkça duyduğumuz sistematik inkâr söylemlerine bir yenisini ekliyor.

Coğrafyamızda kadına yönelik şiddet, kimi zaman kadın akli ve eliyle içselleştirilmiş, kültürümüze nakşedilmiş, dinsel referanslarla pekiştirilmiş bir olgudur.

Esasen de genel olarak şiddeti kutsayan bir algı dünyasından ayrı değerlendirilmemesi gereken bir olgu...

Erkekliğin yüceltilmesi kadına şiddete yol

açan çarpık zihniyetin başlangıç noktasını oluşturuyor. Bazen de, aile içinde annenin biçimlendirdiği bir değerler hiyerarşisi ile erkeğin öncelikli bir konuma sahip olduğunu görüyoruz.

Kız çocukları aile terbiyesi ile toplum içindeki ikincil konumlarını kabullenerek, buna zorlanarak, nihayetinde de razı olarak, kadına şiddet kültürünün ilk harcını karmış oluyorlar.

Dinlerin kadına şiddetteki rolü

İşin daha da ilginç tarafı, bu şartlarda yetiştirilen erkeğin, kadına nazaran hem aklî hem de fizikî yeteneklerinin gözle görülür derecede daha zayıf olması...

Kadına kıyasla çok daha yeteneksiz bir cins olarak erkeğin kendini var edebileceği alanlar bir hayli kısıtlı. Örneğin günlük yaşamda, hayatın doğal seyrinde kadının gerisinde kalan erkek, kas gücünün belirleyici olduğu askerlik alanında kadınsız bir dünya tahayyülünü hayata geçirme imkânı buldu.

Aynı şekilde mitolojideki tanrı ve tanrıçalar inancından, soyut bir tanrı/Allah kavramına geçildiği semavi dinlerde de kadın önemli bir mevzi kaybına uğradı. Musa, İsa, Muhammed isimlerinin yanı sıra bir feminen peygamber figürünün yokluğu hemen göze çarpar.

Keza Solomon, Abraham, Pavlus, Petrus, Yohanna, Ömer Ali, Ebubekir, Hasan, Hüseyin gibi şerikler arasında da kadın ismine rastlamayız.

Burada Meryem Ana figürü de gerçek anlamda kadın sayılamaz, zira bilindiği gibi çiçek koklayarak gebe kalmak gibi gerçeküstü bir yeteneğe sahip.

Günümüzde, kilisede mihraba çıkması yasaklanan kadına camide de saf tutmak yasak.

Dahası, Tevrat'ta anlatılan ve daha sonra yaygınlaşarak Hıristiyanlık ve İslam dinlerince de benimsenen yaradılış anlatısına göre Havva anamız, Hazreti Âdem'in kaburgasından yaratıldı. Şeytana uyarak Âdem'in aklını çeldi ve insan soyunun cennetten kovulmasına sebep oldu.

Kısacası üç kutsal kitabın da anlatısına göre, 'yaşadığımız çileli hayatın baş sorumlusu günaha eğilimli kadındır'. Kendi başına bu anlatı dahi kadına yönelik şiddette dinin rolü hakkında fikir verebilir.

Ortaçağ karanlığında cadılık veya büyücülükle suçlanıp diri diri yakılanlar, kadınlardı. İslamiyet de recm cezasıyla kadınları hedef alıyor. Şeriat hukukunun kısas ilkesi hırsızın elini, katilin başını kılıçla keserken, kadınlar için işkence ile ve toplumsal katıımlı bir öldürme şeklini benimsemiş.

Müslümanlar kutsal hac farizasını yerine getirirken şeytanı, sivil yaşamda da kadını taşlarlar sadece.

Genel olarak dinsel referanslarla örülen ve 'töre' tanımı ile insanların toplum içi yaşamını şekillendiren uygulamalarda da kadının yeri aşağılanır, erkeklik ise alabildiğince yüceltilir. Bu alabildiğince yüceltme hali doğal olarak hastalıklı

bir özgüven inşa eder. Bu durum da paradoksal bir sarmal olarak yeniden kadın düşmanlığını, buna bağlı olarak da kadına karşı şiddeti üretir. Kaynağını aile içi eğitimden alan bu şiddet türü akademik eğitimle aşılabilir.

Feminizm hepimizin ilacı

Kadına şiddet üreten değerler sistemi toplumsal bir ön kabulle şekillendiğine göre, karşıt değerler de yeni bir ön kabulü oluşturmaya yönelik olmak zorunda. Bu da öncelikle inkârcılıkla, yalanla, aldatmacayla mücadele etmeyi gerektiriyor.

Bu anlamda feminist kadınlar ellerindeki mor bayrağı daha da yukarı taşımak için amansız bir tırmanıştalar.

Görünüşe göre bu tırmanışın amacı, bağnaz din anlayışına karşı çok tanrılı inançların ilahları, tanrıçaları Hera'yı, Afrodite'i, Anahid'i yeniden putlaştırmak değil, kadının özgürleşmesi ile insanlığın yücelmesini sağlamak.

İşte bu yüzden feminist hareket salt bir kadın hareketi değil, topyekûn insanlık hareketi olarak görülmeli.

HAKKINDA

Gazeteci, radyocu, yazar, biokimya teknisyeni. Agos gazetesi köşe yazarı ve Ermenice sayfaları editörü. Paris'te 'Ayp FM' ve İstanbul'da 'Açık Radyo'da haftalık radyo programları hazırlıyor, Özgürlükçü Demokrasi gazetesinde yazıyor. Mihail Vasilyadis ile "Artı" televizyonu için haftalık aktüalite programı "Haftanın Hay'ı Huy'u" hazırlıyor. Sıradan insanların sıradışı yaşamlarını anlattığı öyküleri "Hay Hikayeler" Everest Yayınları (2011), Ermenice orijinali "Bantukht Yerker" (Gurbet Türküleri) (2012) Aras Yayıncılık'tan çıktı. 1915 kırımından kurtularak İstanbul'a göç etmiş bir ailenin ikinci kuşağı olarak 1953'te Rumelihisar'da doğdu. Şehrin Ermeni okullarında eğitim gördükten sonra uzun yıllar biyokimya teknisyeni olarak çalıştı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#17 SAMİ
EVREN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

GERÇEKTEN TESADÜF DEĞİL ERKEKLER KADINLARI ÖLDÜRÜYOR

Kadınlara uygulanan her türlü şiddet ve taciz olaylarının, olağan karşılandığı toplumsal ağ örgüsünde benim sorumluluğum ne? Benim bu konunun doğrudan öznesi olmamamın ne kadar anlamı var?

Erkeklerin "erkeklığı ve erkeklerin ürettiği şiddeti" sorgulayarak, yaşanmışlıklarla konuşmaya başlamasının neden çok önemli olduğunu ve kendi açımdan bunun beni korkuttuğunu vurgulamak isterim.

Evet, bir erkek olarak bu konu üzerine düşünmeme birtakım korkuların eşlik etmesi bu yazı dizisinin sandığımdan da önemli olduğuna işaret ediyor.

Çünkü bu konuda yazı yazmak bile kadın cinayetlerini kınamanın ve dillendirmenin ötesinde farklı bir şeyler söylemem, yapmam gerekliliğini, aslında da yapmaktan kaçtıklarımı aramak zorunda bırakıyor.

Galiba tüm katmanlarıyla erkeklığı konuşmaya çalışmak çıplak kalma korkusu ile baş etme cesaretini gerektiriyor. Zaman, zaman bir çoğumuzun "Sonuçta ben de bu toplumda yaşayan bir erkeğim" demesi gibi olacak biraz ama; neyse ki bu bir başlangıç.

Özel ve kamusal olan her yerde sistematik olarak kadınlara uygulanan her türlü şiddet ve taciz olaylarının, olağan karşılandığı toplumsal ağ örgüsünde benim sorumluluğum ne? Benim bu konunun doğrudan öznesi olmamamın ne kadar anlamı var?

İmamın kinli bakışları

1965'de Karaman'ın Sinci köyünde ilkokula başladım. Tek sınıf, tek öğretmen, ilk sırada birler, diğerleri arada, son sıra

beşler oturma düzeni içerisinde kendimi bulduğumda yedi yaşındaydım.

Hepimiz beyaz yaka, siyah önlük, yün çorap ve lastik ayakkabılı, kızlar beyaz kurdeleli öğrenciler olarak bayrak direğinin önüne dikildiğimizde, İrfan öğretmenin hazır ol komutundan sonra asla kıpırdamazdık.

Cumartesi öğleden sonra hafta sonu tatili başlayınca soluğu Sarıların Halil'in ahırının arkasındaki kuytu yerde sakladığımız kendi imalatımız olan oyuncaklarımızın yanında alırdık.

Zaten pazar günleri hocaya giderdik. Köyde hatim indirmeyi beceren çocuklardan övgüyle söz edilirdi.

Bir gün köyün imamı oyun oynadığımız damın arkasında beliriverdi. Doğrudan Asiye'ye yöneldi ve kolundan tutarak kaldırdı, gözlerini belertti, ileriye doğru savurdu; "Bir daha erkeklerle oynamayacaksın ve evden dışarı çıkmayacaksın," diye bağırırdı.

Geriye Asiye'nin ay çiçeğinin baş kısmından yapmaya çalıştığı parçalanmış tekerlek kaldı.

Kızlarla oğlanlar...

Asiye bir daha hiç oyunumuza katılmadı. Çok korkmuştum; kendimi suçlu hissetmişim. Ahmet babasının kardeşine davranışından sanki çok mutluydu “Ben ona söylemişim,” dedi.

Köyün en saygın, sözü dinlenen hoca efendisi sayesinde kızların oğlanlarla oyun oynayamayacağını öğrenmişim. İmamın kinli bakışları gözümün önünden hiç gitmedi.

Yıllar çabuk geçti, biz şehre taşındık. Artık tek sınıf, tek öğretmenli Gazi Mustafa Kemal İlkokulunun öğrencisiydim. Köydeki arkadaşlarımı sadece harman zamanı yazın görebiliyordum.

Onları özliyordum; en çok da sürekli kavga ettiğim, kızdırdığım, iletişimimi vurup kaçarak kurduğum Ayşegül’ü. Tabi bunu kimseye hiçbir zaman söylemedim.

Sonraki yıllarda Zeliha ile Hüseyin’in evlendiğini duydum. Hüseyin cılız, sessiz bir çocuktur. Hani elinden ekmeğini alsan seslenmez derler ya işte öyle bir çocuktur. Zeliha’nın gençliğini hatırlamıyorum.

Manşetler Namus Cinayeti

Korkunç haber hızlı duyuldu köyümüzde cinayet işlenmiş; Hüseyin, karısını öldürmüş. Babam ikinci gün eve olayı haber yapan tüm gazeteleri toplayıp gelmişti. Manşetler “Namus Cinayeti”.

İnsanın kanını donduran bu olay günlerce konuşuldu. Ailesinin Zeliha’nın cenazesini sahiplenmediğini söylediler. İlk mahkeme

için ahali adliye önüne toplandığında oradaydım.

Hüseyin, jandarmaların arasında eli kelepçeli olarak adliyeye getirildi. Jandarmalar önemli bir şahsiyete eşlik ettikleri için olacak ki omuzları dik, göğüsleri öne doğru çıkmış, sert bakışlarıyla etrafı kontrol ediyorlardı.

Cılız, çelimsiz Hüseyin’e bir can gelmiş yürüyüşü değişmiş sanki cinayeti işleyen, bir insanı öldüren o değil. Sanki sünnetten sonra ikinci defa “erkek” olmuş.

Halkımız pek duyarlı, kalabalıklar toplanmış alkışlar arasında Hüseyin’i mahkeme salonuna gönderdiler.

Namusunu temizleyen kahraman, daha sonra ağır tahrik nedeniyle çok az bir ceza aldı ve serbest bırakıldı.

Çocukluk arkadaşımın öldürülmesi ile namus kavramını griye boyanmış soğuk duvarlar arasında biraz daha iyi kavramıştım. Jandarma, mahkeme, yargıç, ahali, devlet, adalet her şey bu cinayetin içinde var.

Sonuç “kader kurbanı” Hüseyin, “orospu” Zeliha ve milyonlarca Hüseyin artık “namus bekçisi”.

Sosyalizmle çözeceğimize inanıyordum

Lise yıllarında hem siyasal ortamın etkisi hem yaşadığım toplumsal dokunun şekillendirdiği tipik solcu erkek olarak kendimi ispatlamaya başlamıştım bile.

Komünal toplum, ilkel toplum, feodalizm, kapitalizm derken mevzuların içine tam dalmıştım.

Sosyalizmin ne olduğunu öğrenme hevesi ile halkevlerindeki seminerleri hiç kaçırmazdım. Artık Marksist fikirlerle tanışıp sosyalist ve devrimci olma yolunda epey bir yol aldım.

Antifaşist mücadelenin yükseldiği dönemde kavganın en önünde olmaktan hiç çekinmedim. Çünkü “Devrim şehitleri ölümsüzdür” sloganlarının kulaklarımızda çınladığı bir dönemdi.

8 Mart

Devrime o kadar çok inanmıştım ki... 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nün tarihçesini o dönemde “bacılarımızla” birlikte okuduk. Her ne kadar evde babam ve erkek kardeşimle birlikte üç erkek, anam ve kardeşim Sema'nın sınırsız hizmetlerini almaya devam etsek de, kadınlarla erkeklerin eşit olması gerektiğini anlamıştım.

Kadınlara kocalarının, kardeşlerinin yaptıklarını görmesem de emekçi kadınlara patronların yaptıkları haksızlıkları öğrenmiştim.

Bütün bu sorunları devrimden sonra sosyalizmle çözeceğimize inanıyordum ki 12 Eylül darbesi oldu. Sonra da Sovyetler Birliği çöktü.

“Adam gibi” dememeye...

Cezaevinden çıktıktan sonra 1984'te

öğretmenlik görevime yeniden İstanbul'da başladım.1989 bahar eylemlerinin etkisi ile olacak ki kendimi mücadelenin içinde buldum.

Eğit- Der (Emekçi Eğitimciler Derneği) sonra da Eğitim-Sen (Eğitimciler Sendikası) faaliyetlerinde aktif rol aldım. Bayanlara kadın denilmesi gerektiğini, emekçi kadınlar dışında kalan kadınların da sorunları olduğunu, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün kadın mücadelesindeki anlamını sendikadaki feminist aktivistlerin yarattığı farkındalıkla anladım.

Bugün bile (Gayri ihtiyari ağızımdan çıksa da) artık konuşurken dilime dikkat ediyor, “adam gibi” dememeye itina ediyorum. Her ne kadar durumu böyle özetlemeye çalışsam da hayatın gerçekliği tam da böyle değil tabii.

Erkek erkeğe yaptığımız sohbetlerde her türlü küfür, cinsel içerikli sohbetler yapmaya devam ediyorum. Sadece kadınların bulunduğu ortamlarda özen gösterip içimdekini kendim biliyorum.

Muhafazakarlık

Demokratik kitle örgütleri ve sivil örgütlerde kadınların yönetimlere seçilebilmesi için, pozitif ayrımcılık ve kota uygulamaları yanı sıra eş başkanlık, eş sözcülük gibi yeni kurumsal düzenlemelerin yapılması kadınların mücadelesinin başarısıdır.

Kadın erkek eşitliğinin göreceli de olsa sağlanmak istenmesinin olumlu gelişmeler olduğunu görmekle birlikte, konunun bu kadar basit olmadığını

öğrendiğimi sanıyorum.

Muhafazakârlık meselesinin sadece geleneksel kültüre sahip kitlelere ait olmadığını; kendini eşitlikçi, özgürlükçü, insan hakları savunucusu, ayrımcılığa karşı olduğunu ifade edenleri de kapsadığını kendi kişisel hayatımda çokça yaşamış birisiyim.

Düşünsel olarak toplumsal cinsiyet, cinsiyet farklılığı, ezilme, şiddet, egemenlik gibi konuları küçümseyerek, politik konuların dışında tutarak siyaset yapmanın yeniden, yeniden sistemi ürettiğini düşünmeye başladım.

Patriyarka ve kapitalizm

Bu nedenle kapitalizme ve onun ürettiği kültür faşizmine karşı mücadele fiili olarak istisna gibi gözüken olaylara karışmayan, müdahale etmeyen erkeklerin de sorunudur sonucuna ulaştım.

Cinsiyet eşitsizliği ve baskının münferit veya istisnai olmadığını baskı ve eşitsizlik kişiler arası ilişkilerde ortaya çıkan olgular düzeyinde ele alınsa idi biz erkeklerin işi daha kolay olurdu.

Fakat tam aksine olanlar, tüm toplumu etkileyen ve kişisel düzeyde kalarak açıklanamayacak boyuttadır. Sistemin özünde yeniden üretiliyor.

Patriyarka ve kapitalizm aralarındaki ilişkinin ne olduğunu algılamaya başlarsam bu kaos içinde bile erkek olarak bilincimi temize çekebilirim.

Kadınların mücadelesinin kamu emekçileri

örgütlülüğü içerisinde en nitelikli durumda olduğunu düşünürüm. Bu düşüncem birçok olumsuzluğa rağmen böyle.

Taciz, mobing

Toplumsal mücadelelerde emeğin, doğanın, insanın, LGBTİ'nin hakkını savunan, savaşa ve militarizme karşı çıkan, sendikalar ve demokrasi mücadelesi içinde olan örgütler sistemin ürettiği sorunlara karşı mücadele ediyorlar.

Fakat konu kendi örgütlerinde kadınların yaşadıkları, ya da karşılaştıkları vakalara gelince örgüt içindeki biz erkeklerin tutarsızlıkları iyot gibi açığa çıkıyor.

Kendi içlerinde yaşadıkları mobbing uygulamaları ve taciz vakalarını kapatmaya, kendi aralarında halletmeye ve çoğu zamanda örgütlerinin teşhir olacağı gerekçesi ile tacizi örtbas etmeye çok gerekçe üretiliyor.

Örgüt içi hukuk

Halbuki konu çok basit. Bir kadın çalışan taciz edildiğini iddia ediyorsa, yapılması gereken kadının beyanı doğrultusunda örgüt içi hukuku işletmek. İş yerinde kadının etkilenmeyeceği tedbirleri almak, ilk etap da demokratik bir örgütte yapılması gereken bunlar.

Ama böyle olmuyor, örgüt içi iktidar harekete geçiyor, soruşturma engelleniyor, tehditler, şantajlar, örgüt içi siyasetlerin yeniden dizayn edilmesi dâhil yüksek siyaset gizlediği erkek yüzünü ortaya çıkarıyor.

Böyle bir örgütün kendi içinde yaşadığı taciz/mobbing gibi olaylar karşısında nasıl küçük bir “devlet aygıtına” dönüştüğüne şahit olmak konunun ürkütücü boyutunu görmek benim için önemli bir deneyimdir...

Bu deneyim karşısında ben bazılarına göre “onurlu” bir tutum alarak, bazılarına göreyse “karı kız” meselesinden dolayı istifa ettim. Ama asıl önemli soru şu: Tacize/mobbinge muhatap olan kadına ne oldu?

Sonuç

Diana Scully tutuklu tecavüzcüler üzerine yaptığı araştırmada cinsel şiddetin, kökeni erkek egemen kültürde yatan yaygın bir sorun olduğu sonucuna varıyor.

Kısacası cinsel şiddetin sona erdirilmesi için kendimizi değiştirmemiz gerekiyor. Evet gerçekten “tesadüf değil”, ki kadınlar erkekleri öldürmüyor. Erkekler kadınları öldürüyor.

HAKKINDA

Öğretmen, sendikacı. Özgürlükçü Sol haber sitesi ve bianet’te yazıyor. 2. ve 4. dönem Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) genel başkanlığı yaptı. Kasım 2010’da kadın çalışana yönelik taciz iddiasında örgütsel hukukun işletilmemesi üzerine KESK genel başkanlığından istifa etti. Eğitimciler Derneği (Eğit-Der) ve Eğitim Emekçileri Sendikası (EĞİT-SEN) kurucuları arasında yer aldı. Sendikalaşma çalışmalarına Devrimci Öğretmen grubunun yürütmesinde yer alarak katıldı. 1 Mayıs Taksim yasağının kaldırılması mücadelesinde yer aldı. Eğitim Emekçileri Tarihi (Encümen-i Muallimin’den Eğitim-Sen’e) kitabı 1995’te yayınlandı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#18 ALİ KEMAL
ÇINAR**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEKLER VS.'DİR

Nedense arzulanan kişi hep kadın olurdu. Sonra yine okul önlerinde gruplar halinde erkekler birbirini döverdi. Niye ki o, onun davasına bakmış, o da onun davasıyla konuşmuş vs.

Erkekler toplu dolaşırdı.

Saçını tarayan, kokular süren erkek gülünç erkekti. Çünkü bakımlı olmak kadın işiydi. Kadın gibi erkek olana gülünürdü. Erkek 'erkek' gibi olmalıydı. Erkek sürekli kendini kanıtlamalıydı. Erkekliğini tazelemeliydi. Birkaç hafta erkekliğini kanıtlamadan dolaşan da olurdu.

Resmi banyo günleri pazar günü olmasına rağmen o birkaç günde bir yıkanırdu. O yüzden sabahın erken saatlerinde kalkar, kimse anlamasın diye tuvalette su dökerdi kendine. Okulun önünde kimse kimseye çaktırmadan beklerdi.

Birini sevdiğini sevdiğine çaktırmayan erkek, erkekti. Herkesin bir "dava"sı vardı. Dava, sevilen, arzulanan kişidir.

Nedense arzulanan kişi hep kadın olurdu. Sonra yine okul önlerinde gruplar halinde erkekler birbirini döverdi. Niye ki o, onun davasına bakmış, o da onun davasıyla konuşmuş vs.

Erkekler vs.'dir.

Kadınlar bu kavgalara girmezdi, çünkü hiçbirinin davası olmazdı. Davası olan kadına da iyi bakılmazdı.

O, yine bir erkekliği kanıtlama kavgasına karışmıştı. Ağız, burnu yara bere içinde kimseye görünmeden kendini temizlemişti.

Geceleri altına işediğinde de kimse bilmesin diye kalkar çarşafı, dөşeđi

temizlerdi. Ya da tamamen kurusun diye yataktan çıkmazdı. Utandığı tek an bu da değildi. Literatürde sabah ereksiyonu diye bilinir. Çişle karışık oluşun ereksiyonu annesi görmesin diye hızlıca tuvalete kaçardı.

Hali çok garipti. Güçlü olayım derken düşmediği rezillik, görmediği kepezelik kalmamıştı. Kendine yeni, güçlü bir grup bulmuştu. Önüne gelene beş tekme, arkadan gelene on tekme diye diye okula kadar giderlerdi.

Kadınli erkekli oturulan kafelere gidilirdi. Herkes karşı masadan aynı kızı gözüne kestirir hayaller kurardı. Hikayenin sonunda çoluk çocuk olurdu. Bir ev, ayrı odalar kadının oturmasını, kalkmasını bildiği evler.

Hemen hemen her evin bir babası vardı. Onun da vardı. Vardı var olmasına da ona babalık yapan kimdi? Baba üst erkekti, devletten sonra gelendi. Baba da, baba olan herkes gibi yalnızdı. Yemeğini yerken, televizyon izlerken, harçlık verirken...

Elinde mezroyla dolaşan babadır. Ailedeki kimseye belli bir mesafenin üstünde yakınlaşmayan da yine babadır. Büyükbaba, eğer babanın çocuğunu sevdiğini, çocuğuna yakınlaştığını görürse babayı çok kınardı.

Büyükbaba, devletle baba arasında bir yerdi.

Büyükbaba yeni yetişen her erkeği kınardı. Ona ulaşmak mezroyla olacak iş değildi. Olamazdı da. Baba bir tek anneye yaklaşırdı. Sesler duyunca uyanık olduğu anlaşılmasın diye yalandan horlardı O. Sonra baba üstlerine basa basa banyoya geçirdi.

Demek öyleydi erkeklik?

Kadının üzerinden geçmekti.

Gerekirse herkesin üzerinden atlaya atlaya... Baba bilip bilmeden en büyük dersi vermişti ona. O da ne kadar iyi bir öğrenci olduğunu kanıtlamalıydı.

Sınıftaki kızlara el, kol şakaları yapacaktı. Bir kızın arkasında eğilip arkadaşının itmesini isteyecekti. Baktı olmuyor, saçlarını çekecekti. Bunlar hep ilerde yaşatacağı şiddetin ön hazırlığıydı.

Babanın oğlu olmak, beklentiyi karşılamak tek gayesiydi artık. Yeni çıkan bir ayakkabıyı almaktı bazen gaye. Bazen de okul tuvaletinde erkek erkeğe bir tek sigarayı bitirmektir. Tespih sallamaktı, ayak ayak üstüne atmaktı, cumaya gitmekti mesela.

Asla arkadaşının kız kardeşine yan gözle bakmamaktı bir de. En zoru buydu işte. Sınıftan hiçbir kızla doğru dürüst bir iletişimi olmazken kızkardeşle iletişimi vardı.

“Merhaba, Ahmet evde mi? O geldi, dersin.”

Kız kardeş bazen tamam derdi. Araları her geçen gün daha da iyi oluyordu. “Tamam, çağırayım.” O, bazen hızını alamayıp “Tamam, bekliyorum” derdi.

Az kalsın bir kadınla arkadaş olacaktı. Eğer ağabeyiyle araları bozulmasaydı. Eğer ağabey, kızkardeşle onun aralarının günden güne iyi olduğunu hissetmeseydi. Bunun üzerine dava sona erer, o isyan eder. Anneye, babaya gerekirse devlete. Devletle ilk ciddi tanışması böyle gerçekleşir.

Gecenin bir yarısı ne bulmuşsa içer. Deli gibi sokaklarda dolanır. Polislere denk gelince ne olduğunu anlamadan kendini nezarete bulur. Sabaha kadar literatürde yer alan bütün erkeklik halleri zihnine enjekte edilir.

Kazanan yine erkeklik olur.

Her yerde erkekliği öğrenmiştir. Kendini çok şanslı görüyordur.

[Şimdilerde mahallenin çocuklarına anlatır durur kendini.](#)

[Kendi gibi olanla oturur kalkar, ona buna küfreder. Hep birlikte hareket edilir, çünkü erkekler toplu dolaşır kadınlar ise hep yalnız.](#)

HAKKINDA

Senarist, yönetmen. Halen doğduğu şehir Diyarbakır'da yaşayıp filmler çekiyor. İlk kısa filmini 2004'te çekti. Toplamda on kısa filmin senaryosunu yazdı ve yönetti. Kısa film deneyimlerinin etkisinde olan ilk uzun filmi 'Kısa Film'i 2013'te çekti. 2015'te çektiği Gizli 15. İf İstanbul Film Festivali'nde En İyi Film ve SİYAD En İyi Film Ödülü'nü ve 28. Hamburg Kuir Film Festivali'nde Jüri Ödülü'nü aldı. 2017'de çektiği üçüncü uzun filmi "Gênco" 28. Ankara Uluslararası Film Festivali'nde ise En İyi Film seçildi.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#19 İRFAN
DEĞİRMENCİ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

SAVUNMAM EKTEDİR!

Michelle,

Türkiye'nin ilk trans kadın televizyon muhabiri oldu İstanbul'da. Televizyon izleyicisi onu, dönemin başbakanı Erdoğan'ın kızı Sümeyye Erdoğan'a soru sormaya çalıştığı ve koruma şiddetiyle karşılaştığı o gün tanımıştır herhalde.

Özür dilerim. “52 hafta boyunca 52 erkek kadına şiddeti yazacak, bu erkeklerden biri de sen olur musun?” diye sorduklarında “evet” yanıtı vermiş bir erkekseniz, klavye başına oturduğunuzda yazacak ilk cümleleriniz ‘özür dilerim’ olmalıdır herhalde.

Özür dilerim. Ama’sız, fakat’sız bir özür. Alçak sesle söylenmiş, süt dökmüş kedi naifliğinde bir özür. “Bir daha tekrarlanmayacak” sözüyle beraber samimi bir özür.

Bir erkek yazar, yalnızca yazardır oysa kadın yazarlar kadın yazar diye kodlanır çoğu yerde. Erkek gazeteci demez kimse ama kadın gazetecide vurgu her daim cinsiyete yapılır.

“Adam gibi oturup yazsana yazını” denilir ama kadın gibi yazarım ben çoğu zaman. Yazıma konu ettiğim herkesin pabucunu giyip kendimi öykümün kahramanlarının yerine koymaya gayret ederim. Şimdi kendimi sevgili Michelle’in yerine koyayım mesela.

Michelle, 1999’da 24 yaşında gelmiş İstanbul’a. Çok yakışıklı bir gazeteci çocukmuş. İzmir’de çalıştığı gazetelerde parmakla gösterilmiş. Orada çalıştığı son gazeteden kovulma mektubunu saklamamış olduğu için pişman Michelle.

Mektupta, habere giderken güya gazetenin şoförünü taciz ettiği yazılıymış! O da valizini toplayıp İstanbul’a gelmiş 1999’da. bianet’ten Çiçek Tahaoğlu’na 2013’te verdiği röportajda adını anmak istemediği eski yakışıklı çocuğun o yıl öldüğünü,

yepyeni bir isim ve soyadıyla Michelle Demishevich’in doğduğunu anlatıyor Michelle.

Kendine seçtiği yeni soyadı Makedonya göçmeni ailesinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı almadan önceki soyadıymış zaten. Durun durun.

Şimdi kendimi Michelle’in yerine koydum da yıllar sonra hakkımda kaleme alınacak bir yazıda yine o eski yakışıklı çocuktan bahsedilsin ister miydim bilemedim. Kendisi röportajda o çocuk için, ‘öldü’ diyorsa ölmüştür o halde. En iyisi devam edeyim.

Michelle, Türkiye’nin ilk trans kadın televizyon muhabiri oldu İstanbul’da. İMC TV’de çalışıyordu en son. Onu fazla dikkatli olmayan ortalama televizyon izleyicisi bile İstiklal Caddesi’nde dönemin başbakanı Tayyip Erdoğan’ın kızı Sümeyye Erdoğan’a soru sormaya çalıştığı ve koruma şiddetiyle karşılaştığı o gün tanımıştır herhalde.

Michelle’in, “Sümeyye Hanım, soru sormama izin vermiyorlar, saçımı çekiyorlar Sümeyye Hanım” diye diye çırpınarak ve ağzı kapatılıp olay yerinden uzaklaştırılırkenki o görüntüleri benim de dikkatimi çekmişti.

Biz, ilk o gün konuştuk Michelle'le sonra yaptığı haberleri takibe aldım. İMC TV gibi 'ötekileştirilenlerin' sesi olmayı başarmış ve maalesef bir süre sonra yayın hayatına son verilmiş bir kurumda dahi ilk günlerde eve ağlayarak döndüğünü anlatmıştı Michelle.

Televizyonun bulunduğu iş merkezinde ilk günler ortak alanlarda diğer çalışanlarla yemek yerken, sigara içerken insanların birbirini dürtüp kendisini gösterdiklerini, kadınların yanından geçerken gülüştüğünü, özel güvenlik görevlilerinin onu tanıyor ve nerede çalıştığını biliyor olmalarına rağmen nasıl her seferinde durdurup zorluk çıkardıklarını anlatmıştı.

Basın toplantılarında onun sorularının nasıl duymazdan gelindiğini, gazeteci meslektaşların dahi selam vermekten kaçındığını anlatmıştı Michelle bana da. "Peki, sen ne yaptın?" diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Şunu yaptım: İMC TV ile Michelle'in yolları ayrıldıktan sonra bu başarılı televizyon habercisinin iş aradığını duyar duymaz aklıma onunla ana akım medyanın göbeğinde, Kanal D Sabah Haberleri'nde birlikte çalışmak geldi.

Bizim böylesi cesur sorular soran, gece gündüz haber peşinde koşan bir muhabire ihtiyacımız vardı. İşte bu noktada özür dilemem gerekiyor. Özür dilerim Michelle, bu fikrin verdiği heyecanla biraz erken davranıp hemen seni aradım o gün.

Daha işverenle bile konuşup netleştirmeden sana umut verdim o gün başıyla. Sen de çok heyecanlanmıştın. Bunu sesinin tonundan anlamıştım. Bekledin günlerce biliyorum. Ben beklemedim ama. Ana akım medyaya

bir trans kadın muhabiri almanın zor olabileceğini, her türlü önyargıyla karşılaşabileceğimizi bildiğim için beklemeden harekete geçtim.

Konuyu önce kimle konuşmam gerektiğini bilemedim sonra da en üst seviyeden talepte bulunmayı düşündüm. Patronun sağ kolu, yemek sofrası arkadaşı, altmışından sonra erkeklik denemeleri yazıları yazan köşe yazarı bu konuda yardım istemek için biçilmiş kaftan gibi geldi. Ben de öyle yaptım, seni işe aldirmek için bu köşe yazarının yardımını istedim.

Ne de olsa beyefendi, tabu yıkan yazılar yazmaya hevesliydi, tabuların üstüne pembe pantolonuyla yürüyordu! Beyefendiden aldığım yanıt benim için de büyük hayal kırıklığı oldu Michelle.

Beyefendi, senin cinsel kimliğinden söz edince cin çarpmışa döndü, beni defalarca "Aman ha, patronun en nefret ettiği şeydir bahsettiğin şey. Görünce bile tahammül edemez, sinirlenir. Bu konuyu unut, kimseyle de paylaşma" diye diye uyardı. Seni işe aldıramadım Michelle. Önce umutlandırıp sonra üzdüm seni. Özür dilerim.

Oysa bu ülkede, şiddet haberlerinde bile adından söz edilmezdi trans bireylerin. Öldürülen bir seks işçisiyse zaten kabahat peşinen ondaydı. Herkesin çoluk çocuğu vardı ve gündüz gözüyle bir trans bireyin sokakta yürümesi bile suçtu değil mi?

Öylesine ikiyüzlüydü ki bu toplum sabah kapına linç etmek için dayanan gece seks talep etmek üzere gelirdi. Michelle'le son karşılaşmamız Avcılar'da Denizköşkler

Mahallesi'nde oldu.

1999 depreminden sonra bu mahalledeki ağır hasarlı binalara makyaj yapılmış ve İstanbul'un hiçbir yerinde barınmalarına izin verilmeyen trans bireyler, kimsenin içine girip oturmadığı o evlere sığınmışlardı.

Kimi, zaman içinde mülk sahibi de oldu. Kimisi hala kiracıydı. Mahalleli, bir gün erkek televizyonculardan birinin yaptığı bir televizyon haberinin de kışkırtmasıyla kapılarına dayandı. Ellerinde meşaleler vardı. "Çıkın ya da sizi diri diri yakarız" diyorlardı. Tacizler ve tehditler dayanılmaz boyutlara varmıştı.

Trans bireyleri yakmakla tehdit edenler arasında çocuklarının elini sımsıkı tutmuş kadınlar da vardı. O kadınlardan biri kendisiyle yapılan röportajda hiçbir erkeğin itiraf etmediği sırrı da açık etmiş, "Şimdi kentsel dönüşüm çıktı. Evlerimiz değer kazanacak ama bunları gören yine almaz bu evleri. Bu bize haksızlık değil mi? Bu travestiler yüzünden fiyatı düşüyor mahallenin. İstemiyoruz bunları burada" deyivermişti.

İşte o mahallede karşılaştık son olarak Michelle'le. Hem de 15 Temmuz gecesi. Michelle, onu işe aldırmadım diye bana küsmemiş, darılmamıştı. Bunu o gece anladım. Bizim sabah haberleri yaz tatilindeydi 15 Temmuz 2016'da. Biz de ekibimizden çok sevdiğimiz bir dostumuzun düğünündeydik o cuma gecesi.

Avcılar'da bir kır bahçesindeydi düğün. Köprüde bir tuhafılık olduğuna dair tweetler atılmaya başlandı önce sonra herkes

birbirini 'darbe oluyormuş' diye uyardı. Davetliler tek tek ayrıldı ve gelinle damat öylece kalakaldı.

Bizler de düğün için şık şıkıdım giyinmiş 10 kişilik kızılı erkekli bir grup olarak yollara düştük. E-5 üzerinde yürümeye başladık. Ne olup bittiğini anlayamamıştık. Cep telefonlarımızın şarjı bitmesin diye dönüşümlü olarak twitter'a girmeye karar verdik önce sonra uzun topuklu ayakkabılarıyla yürümekte zorlanan bazı arkadaşları sırtımıza aldık.

Karşımızdan gelen öfkeli bir grubun içinde düğün için özenip hazırlanmış, mini etekli kadın arkadaşımıza "Sizin yüzünüzden 90 yıldır çekmediğimiz kalmadı. Sonunuz geldi sonunuz" diye bağırانlar vardı. O kapkara gecenin içinde Denizköşkler Mahallesi'nden geçerken bir tanıdık sesi duydum sonra.

Yarı beline kadar sarktığı balkondan bana "Dışarısı çok karışık, çıkın yukarı isterseniz, bizim kızların bir iki misafir var, rahatsız olmazsanız burada dinlenin azıcık" diye bağırان Michelle'den başkası değildi. Bir tufanın ortasında uzatılan zeytin dalı gibiydi bu teklif. Bir Dali tablosunun kahramanları gibiydik o anda. İnsan ömründe çok az sayıda yaşanacak tesadüflerden biriymiş bu son rastlaşmamız.

Şimdi Almanya'da mesleğine devam edebiliyor Michelle. Özür dilerim herkesten. Bir küçük yazıyla bu ülkenin en önemli sorununu, kadına şiddet sorununu çözecek akıl vermemi beklemiyordunuz herhalde!

Hem ben, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Temsilcisi

Gülsüm Kav'dan öğrendim. İstanbul'da, geliri bu etkili sivil toplum kuruluşuna bırakılan bir gösterimden sonra sohbet ederken söyledi Gülsüm Kav. Bana kadınlara şiddetle nasıl mücadele edilmesi gerektiği konusunda akıl vermeye kalkan erkeklerden olmadığım için teşekkür etmişti o gün kuliste.

O gün karar verdim. Aklımı kendime saklayıp kadınlar istedikleri anda yanlarında ya da arkalarında dimdik durup destek olmaya devam edeceğim. Bunu yapmaya da özür dileyerek başlayacağım...

HAKKINDA

Televizyoncu, yazar, oyuncu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik bölümü öğrencisiyken televizyonlarda çalışmaya başladı. Atv, Star, CNNTürk ve Kanal D Ankara bürolarında 10 yıl boyunca yaşam haberleri yaptı, yaşanmış öyküleri haberleştirdi. 2006-2017 arasında Fox ve Kanal D ekranlarında sabah haberleri hazırlayıp sundu. 2017 referandumunda ‘hayır’ oyu kullanacağını yazdığı tweetleri Doğan Holding tarafından iş akdinin tazminatsız feshedilmesine gerekçe yapıldı. “Bir Uyuyup Uyanalım ve Herlanda adıyla yayınlanmış iki romanı bulunuyor. Yine kendi yazıp oynadığı tek kişilik gösterisi “Anne Ben Artist Oldum”da yaşam öyküsünü izlemeye gelenlerle paylaşıyor. 1977, Ankara doğumlu.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#20 MEHMET
AÇAR

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ŞİDDET SARMALI

Testosteron nedeniyle şiddet kullanan primatlarla ilgili belgeselleri izlemek bütün erkeklere iyi gelebilir.

Belki o zaman insan olmanın bir farkı olması gerektiğini düşünerek, “Evrim şart!” diyebiliriz.

Bir filmde mi, yoksa bir sitcom'da mı duydum? Tam olarak emin değilim. Tek hatırladığım, söyleyen kişinin bir sosyal bilimci ve kadın olduğu... Cümle şu: "Erkekleri gerçekten anlamak istiyorsanız primat belgesellerini seyretmenizi öneririm."

Önce çok güldüm. Sonra o tür belgesellere denk geldikçe seyrettim. Çok da haksız bir tespit olmadığını gördüm... Özellikle primatlardaki testosteron – şiddet ilişkisi aydınlatıcıydı.

Benim çocukluğumda dayak, evde ve okulda çocuk eğitiminin bir parçası olarak kabul edilirdi. Çocukluk ve gençlik, şiddete maruz kalmanız bile şiddet diliyle yaşadığınız bir dönemdi... Hem de hayatın her alanında...

Zorbalara karşı iyilerin de gerektiğinde adam dövmesini bilmesi gerekirdi. Mahallede ve okulda erkekler arasındaki dengeler ya şiddet ya da şiddetin diliyle kurulurdu. Kavga etmeyi bilmek, kendini korumayı öğrenmek şarttı. Bugün de durumun çok farklı olduğunu sanmıyorum.

Sorun "öğretilmiş, öğrenilmiş erkeklikte" bitiyorsa her şey aileyle ilgili olabilir mi? Pek sanmıyorum. Benim okuduğum yatılı erkek lisesinde üst sınıfların alt sınıfları döverek cezalandırması bir gelenektir mesela.

Öğretmenler öğrencilere bir fiske bile vuramazlardı ama üst sınıfların şiddeti, okul hayatının vazgeçilmez unsurlarından biriydi.

Harçlığıma göz diken bir abinin tokatı dışında lise yıllarımdan şiddetle ilgili çok kötü bir anım yok. Gündelik hayatın sıradan bir parçası olarak kabul ettiğimiz sıra dayaklarını saymıyorum. Onlar geleneğin bir parçasıydı. Sıra dayağı atan "etüt abilerinin" çoğu sevilirdi zaten. Sadece dayak geleneğini sürdürmek zorunda olan abilerdi onlar.

Şaka bir yana, açıkçası okulda öyle çok büyük zorbalıklar olmazdı. Neden dersiniz, zorbalar başka bir abiye şikâyet edilmekten korkarlardı. Abileri dayak attıkları için okul idaresine şikâyet etmek, yani ispiyonculuk ise kimsenin düşünemeyeceği en büyük suçtu.

Genel olarak abilerin çoğunluğu alt sınıfları dövmezdi; ama her koşulda okulun yazılı olmayan kuralları vardı ve bu kurallar şiddet tehdidiyle uygulanırdı.

Hemen bir örnek vereyim. Okuldaki ilk yılımda hazırlık sınıfında kızlarla birlikte okuyorduk. Okulda sadece ablalar var. Abiler başka bir okulda.

Ablalar okulda düzeni sağlamak, bizim üstümüzde iktidar kurmak için "Kurallara uymayanların isimlerini gerekirse abilerinize veririz, siz de seneye dayağınızı yersiniz" derlerdi. Biz de sözlerini dinlerdik tabi ki... Sonuçta, o ilk yıl okulda hep ablaların dediği oldu.

12 Eylül 1980 öncesinde solcu siyasi örgütler, 1978'den itibaren okulda üst sınıf şiddetine son vermiş ama onlar da kendi içlerinde kavga etmiş, boykot kırıcılarını ve muhbirleri evire çevire dövmek dahil olmak üzere şiddetten ve şiddet dilinden uzak duramamışlardı. 1980 darbesinden sonra abi dayağı geleneğinin hemen başladığını söylememe gerek yok.

O okulda gerçekten çok eğlendim, çok güzel günlerim oldu ama tüm bunlar kaba kuvvete dayalı bir düzenin hayatımın bir parçası olduğu gerçeğini değiştirmede elbette.

Erkek lisesinden üniversiteye gittiğimde farkı hemen hissetmiştim. Çünkü orada kızlar vardı ve geç de olsa eğitim hayatımda medeni, sivil bir dönem başlamıştı.

Fiziksel olarak dövüşmeyi, kavga etmeyi seven birçok erkek tanıyorum. Çoğu iyi insanlar. Kimseye zorbalık yapmazlar, zayıfları korurlar. Hatta bazıları korumak için fırsat kollarlar. Otobüste bir kadına sarkıntılık yapan erkeklerin başka erkekler tarafından dövüldüğüne şahit olanlarımız çoktur. "Kabul edilebilir şiddet"le ilgili örnekler uzatılabilir.

Sözü getirmek istediğim yer şu: Bazen iyilerin bazen kötülerin yanında olsa da erkek şiddetinin, kaba kuvvetin dili, hayatın her alanına egemendir. Bir tür şiddet sarmalıdır bu.

O sarmal bir enerji gibidir. Asıl sorun, kadın erkek demeden insanları döven, öldüren tüm o erkeklerin de aynı enerjiden beslenmesidir. O şiddeti üreten enerji yok edilmedikçe sorun da asla bitmez.

Bir erkeğin toplumun her yanını içten içe sarmış şiddet sarmalından çıkması, bedenindeki testosteronu denetlemesi aslında çok zor değildir.

Çoğu erkek bunu becerir. Ama ona "öğretilmiş erkeklik"le şiddet arasındaki bağ ne kadar güçlüyse, o sarmaldan gerçek anlamda çıkması da o kadar zorlaşır.

Tümüyle şiddet karşıtı olmayı, zayıflık, korkaklık ve eziklik olarak kodlayan bir erkek, hayatı boyunca o sarmalın içinde yaşar. Yaşamak zorundadır.

Dolayısıyla, erkek şiddeti ve kaba kuvvetin gerekliliği fikri, bütün toplumu saran görünmez bir ağ gibidir. Dipteki asıl sorun, çoğu insanın bunu doğal kabul etmesi ve çok da zararlı olmadığını düşünmesidir.

Testosteron nedeniyle şiddet kullanan primatlarla ilgili belgeselleri izlemek bütün erkeklere iyi gelebilir. Belki o zaman insan olmanın bir farkı olması gerektiğini düşünerek, "Evrim şart!" diyebiliriz.

Ya da bütün eğitim sistemini erkek şiddetinin, kaba kuvvetin yok edilmesi üzerinden yeniden kurgulayabiliriz... Ama gücün hayatın her alanında her şey anlamına geldiği bir dünyada bu, kuşkusuz pek kolay değil.

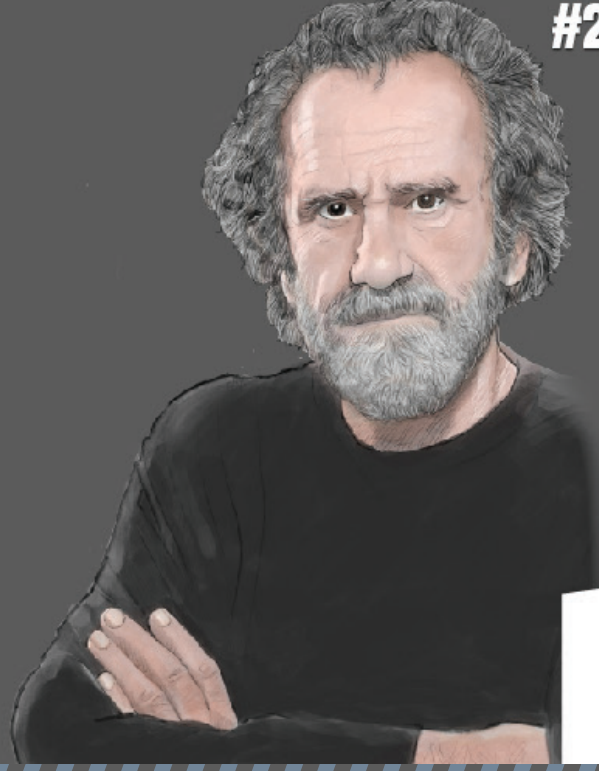

HAKKINDA

Sinema eleştirmeni, gazeteci, hikaye ve roman yazarı. Habertürk gazetesi sinema eleştirmeni.1989'dan beri film eleştirileri yazıyor. Sinema Dergisi ve Digitürk Dergi'de yayın yönetmenliği yaptı. Lise ve üniversite yıllarında amatör tiyatroyla uğraştı; Shakespeare, Brecht, Beckett, Ionesco, Haldun Taner ve Max Frisch'in eserlerini sahneye koydu, tiyatro için bir Kafka uyarlaması gerçekleştirdi. Üniversite sonrası VTR adlı yapım şirketinde rejisistanı olarak çalıştı. "Anarşik Rehavet" (1998), "Siyah Hatıralar Denizi" (2000), "Hayatın Anlamı ya da Akhisarlı Hasan Tütün'ün Maceraları" (2005) ve "Kayıp Hasta (2017) kitaplarının yazarı. 1963 Konya doğumlu. İlkokulu İzmir ve İstanbul'da okudu. Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Edebiyatı bölümü mezunu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#21 MENDERES
SAMANCI**

obianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YALANCI CENNET

Her ay mutlaka ya bir pavyon kadını öldürülür ya da kadının biri kendisini demir köprüden aşağı atardı. Erkeklerin aralarındaki muhabbet ise hep aynıydı. Kadını demir köprüden atmışlar, canım kardeşim, o da yan masaya yanlış yapmış.

Aile kavgalarının sonunda hep kadınların ve kızların dayak yediğini ilk öğrenmeye başladığımda zannediyorum beş altı yaşlarındaydım. Bu kavgaların nedenini pek bilmez ve merak da etmezdim.

Yaşım ilerleyip de büyümeye başladığımda, giderek bu dayakların nedenini de, anlamsızlığını da öğrenmeye başlamıştım. Bunların en başında da düşünce özgürlüğü geliyordu, cennet ayaklarının altındaydı ama düşündüklerinin ve attıkları her adımın hesabını erkeklere vermek kaydıyla.

Evimize gelip giden komşu kadınlar ve hısım akraba eşlerinde gördüğüm değişiklikler hemen hemen hep aynıydı. Kiminin arada bir gözü morarır, kiminin kafası veya kolu kırılırdı. Bunları görüp duyan için ise bu durum çok olağan karşılanırdı.

“Ne olacak canım kocası dövmüş.”

Bu lafı da erkeklerden çok kadınlardan duyardım, hem de en yaşlı başlı olanlarından.

“Kocan bu kızım, hem döver hem sever. Dilini tut, dizini kır, otur.”

O dönemlerde şimdiki gibi kadın cinayetleri ya yoktu ya da biz duymazdık. Şimdiki gibi kitle iletişim araçları olmadığı için iki sokak ötedeki bir kadın cinayetinden haberimiz ya aylar sonra olur ya da hiç olmazdı.

Kadın veya kız ölümlerinde en çok

duyduğumuz şey ise intiharlardı. İntiharların en kolay yolu, insanın kendini asıp, kendi ipini çekmesiydi.

Duyardık, arka mahallede yeni gelin Maya kendini asmış.

Bütün mahalle asılı kadını görmeye gider, ölüyü görenler ve görmeyenler hep birlikte, uzun, anlaşılması zor ve acılı ağıtları hep birlikte söylerlerdi.

Genç kızların yüreğindeki sevdalar daha da bir mücadele isterdi. Bir genç kızın sevdiği varsa bunu çok gizli tutmalıydı. Abilerinin veya babasının, daha da ötesi bir uzak akrabanın dahi bu aşktan haberi olsa işin sonu yüzde seksen cinayetle biterdi.

Gurbete çıkmadan önce şahit olduğum son hikaye on sekiz yaşındaki Suna'nın hikayesiydi.

Sevdiğine verilmeyen Suna, Taş Köprü'nün üzerinden kendini Seyhan nehrine atmış, ölüsü üç gün sonra Karataş'ta Akdeniz'in köpüklü sularında bulunmuş, ardından da destanlar yazılıp ağıtlar yakılmıştı. Her ölümdede olduğu gibi, Suna'nın ölümü de unutulup gitmişti.

Ölüm kokusu karışırken tüm Çukurova'ya yeniden çiçeklenirdi kadının kara yazısı. Tarlada, kavgada, acıların tam ortasında, kan dökülür ak başaklı pamukların yüzüne, duvaklar ağlar, yanar Çukurova, yanar ki yanar...

Öldürülen kadınların çoğu da pavyon kadınlarıydı.

Adana'nın durumu malum, Türkiye'deki pavyonların, kahvehanelerin ve yazlık sinemaların en çoğu kesinlikle burada bulunurdu. Hemen hemen şehrin her yanına dağılmış olan pavyonların birçoğu nehir kıyısındaydı.

Pavyonların yanı başında bulunan, Fransızların yaptığı demir köprü'nün üzerinden sadece yayalar ve doğuya gidip gelen trenler geçirdi, ayrıca bugün de aynen eskisi gibi bu seferler ve geçişler devam etmektedir. Bizim mahalle neredeyse köprü'nün tam karşı kıyısına düşerdi.

Mahalleden, pavyona müşteri olarak giden çok sayıda insan bulunduğu için, pavyon haberlerini de kahvehanelerde ve her yerde herkesten daha önce duyardık.

Her ay mutlaka ya bir pavyon kadını öldürülür ya da kadının biri kendisini demir köprü'den aşağı atardı.

Erkekler tarafından zorla pavyonda çalıştırılan kadınlara "Pavyon Kadını" adını koyanlar ise yine erkeklerdi.

Erkeklerin kendi aralarında yaptıkları muhabbet ise hep aynıydı: Kadını demir köprü'den atmışlar, canım kardeşim, o da yan masaya yanlı yapmış.

Bu ve buna benzer muhabbetler uzar giderdi. Neticede kadın ölümü hak etmiştir, erkek ne yapsa haklıdır, gurur meselesidir, hatta kadına yalvarmıştır: "Etme gitme, kendini bana öldürtme..." Hikayeler böyle başlar ve kısa zaman sonra da pavyonların hüznünlü ışıkları altında son bulurdu...

Bir gece, Beyoğlu'nun arka sokaklarından geçiyordum ki, bir kadın çılgılığı ortalığı yıkıyor, insanın içini yakıyordu. Hava buz gibi soğuk, incecik giysilerinin her yanı yırtılmış, bütün eli yüzü kan içindeydi.

Kadın avazı çıktığı kadar bağıyordu
"Evet ulan evet, biz orospuyuz, ama siz orospuluğu yaratıp pezevenk olduğunuz için biz orospuyuz. Biz anamızdan böyle mi doğduk, bizi bu yola siz erkekler düşürdünüz ulan şerefsizler."

Kadının bu feryadını duyduğumda, Adana pavyonları ve çaresiz kadınlar geldi gözlerimin ve yüreğimin önüne...

 HAKKINDA

Sinema oyuncusu, senaryo, şiir, şarkı sözü ve öyküler yazıyor. Yılmaz Duru'nun yönettiği İnce Memed Vuruldu filmiyle sinemaya adım attı. "Kara Çarşafalı Gelin", "Sis", "Zıkkımın Kökü", "Dönersen ıslık Çal", "Soğuk Geceler", "Bereketli Topraklar Üzerinde" filmlerinde rol alarak sesini duyurdu. Üç kez en iyi erkek oyuncu (Zıkkımın Kökü-1993 Adana Altın Koza, Babamın Kanatları- 2016 Sinema Yazarları Derneği), iki kez en iyi yardımcı erkek oyuncu (Sis-1989 Antalya Altın Portakal, Gözetleme Kulesi- 2012 Altın Koza) ödülleri aldı. Uluslararası birçok yapımda da rol aldı. 1954, Adana doğumlu, sekiz çocuklu bir ailenin son çocuğu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#22 BARIŞ
ÜNLÜ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

DÜŞÜNCE DÜNYASI VE ERKEKLİK

Kadınlar güçlendikçe, özgürleştikçe, özerkleştikçe, özgüvenleri arttıkça, iş piyasasına daha fazla girdikçe, erkeklerle daha fazla rekabet ettikçe, çok sayıda erkeği değiştirip onlardan “yeni erkekler” yarattıkça...

Uzun yıllardır, akademisyen ve entelektüellerden oluşan, düşünce dünyası diyebileceğimiz bir dünyanın içinde yaşıyorum. Düşünce dünyasından kastım, bu dünyada düşüncenin kendi içinde bir değer ve hatta amaç olması.

Bu dünyaya giren kişiden düşünce hayatı yaşaması, yani hayatının merkezine düşünme faaliyetini koyması, düşüncenin açıklayıcı ve dönüştürücü gücüne inanması beklenir. Bu, düşüncesini sürekli genişletmesi ve derinleştirilmesi, düşüncenin önündeki çeşitli engelleri aşmaya çalışması ve eğer gerekirse düşüncesi uğruna – düşünceyi ciddiye aldığı için – belli riskleri göze alabilmesi anlamına geliyor.

Bunlara itiraz olarak, böyle bir dünyanın gerçek Dünyada olmadığı, kimsenin böyle saf bir düşünce hayatı yaşamadığı, düşünme faaliyetinin diğer faaliyetlerin ve kaygıların hep arkasından geldiği ve düşüncelerini geliştirmek uğruna risk alanların her yerde ve zamanda çok küçük bir azınlık olduğu söylenebilir.

Ayrıca düşünme faaliyetinin kendisinin çoğu zaman görünmez olan içsel duvarların arasında gerçekleştiği, yani düşünen kişinin düşüncesinin duygusal, sınıfsal, dinsel, cinsel, etnik sınırlar tarafından farkında olmaksızın sınırlandırıldığı da düşünülebilir.

Fakat bir ideal olarak düşünce dünyası bu türden itirazları da ciddiye alır, irdeler ve düşünce hayatı süren öznenin diğer dünyalarla birlikte kendi dünyasını ve hatta

kendisini de nesneleştirmesini bekler. Bu ideal, en azından Sokrates'ten beri ve özellikle de düşünce dünyasının topluma ve devlete karşı belli bir özerklik kazandığı son iki yüzyıldır güçlü ve saygın bir şekilde hayatını sürdürüyor.

Bahsi geçen saygınlığın ve itibarın kendine has gücünü, tam tersinden bakarak, örneğin bu ideale karşı saldıran kişilerin ve siyasal hareketlerin bayağı olarak görünmesinden ve tarihe adını öyle yazdırmasından da anlayabiliyoruz.

Ben kişisel olarak bu özel dünyaya, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde (SBF) asistan olduğum 1999 yılının sonlarında girdim. O yılların SBF'si, Tuğrul Eryılmaz'ın bu seride çıkan yazısında bahsettiği 1960 ve 1970'lerin SBF'sinden epey farklıydı. Kadın öğrenci ve öğretim üyesi sayısı çok artmış, oran olarak yüzde ellilere ulaşmıştı.

Fakat sayısal artıştaki değişimden daha önemlisi, kadın akademisyenlerin önemli bir bölümünün feminist olmasıydı. Feminizmle ilk gerçek karşılaşmam böyle bir ortamda, hatırladığım kadarıyla asistan olmamdan birkaç ay sonra gerçekleşti.

Öğlen yemeğinden sonra kahve-sigara içip sohbet ederken bir şeyler söylüyordum ama kullandığım bir sözcük dışında ne konuştuğumu hatırlamıyorum. O sözcüğü hatırlıyorum, çünkü benim gibi asistan olan feminist bir arkadaşım beni sert bir biçimde, “bayan demeyeceksin, kadın diyeceksin!” diye terslemişti.

O andan aklımda kalan ve unutulması mümkün olmayan başka bir şey yaşadığım utançtı. Kulaklarıma kadar kıpkırmızı kesilmiştim. Fakat bu sertlik, o günlerin utancı dışarıda tutulursa, kişisel olarak bana iyi geldi.

Hızlandırılmış bir ders gibi düşündüğüm bu azar sayesinde, kelime seçiminin basit bir seçim olmadığını, arkasında devasa bir tarih ve güç hiyerarşisinin olduğunu, dolayısıyla o kelimenin yerine başka bir kelime kullanmayı seçerek, o tarihin bir parçası olmayı bırakma ve yeni bir dünyanın parçası olma kararı alındığını anlamaya başladım.

Burada birinci tekil şahıs kullanıyorum, fakat benim deneyimim tekil bir deneyim değil. Feministlerin erkek akademisyenleri nasıl eğittiklerini ve değiştirdiklerini yıllar içinde herkes gibi ben de sürekli gözlemledim.

Sanırım değişimin arkasındaki en önemli faktör değişim zorunluluğuydu.

Erkek akademisyenler değişmek zorundaydı çünkü feminizm SBF’de (ve Cebeci’nin diğer fakültelerinde ve dünyanın sayısız üniversitesinde) kendine ait büyük ve meşru bir güçle ortaya çıkmıştı. Böyle bir ortamda, erkek akademisyenlerin düşüncelerinden

sözlerine, erkek erkeğe derledikleri kitaplardan düzenledikleri panellere, yürüyüşlerinden ellerini kollarını kullanma biçimlerine, kadın öğrencilere yaklaşım biçimlerinden romantik ilişkilerindekiler de dâhil olmak üzere çeşitli agresifliklerine; bütün varoluş ve eyleyiş tarzları görülür, sorgulanır ve eleştirilir oldu.

Böylece erkekler, gerçek hayattaki feministlerin eleştirel ve gören gözlerine görünmeden önce, zihinlerindeki hayali bir feministin denetiminden ve onayından geçerek davranmaya başladılar.

bell hooks, erkeklerin ataerkiyi reddederek değişmesi ihtimali üzerine olan kitabında, erkeklerin aslında değişmek istediklerini, fakat değişmekten korktuklarını; bu nedenle feminizmin erkeklere yardım etmesi, onlara belli değişim haritaları sunması gerektiğini söylüyor.[1]

Ne var ki, bu paragrafta bahsettiğim gibi, düşünce dünyası gibi belli alanlarda korkunun (görülme, küçümsenme, geride kalma korkusu) kendisi de bir değişim aracı olabilir.

Fakat değişimin nedeni sadece negatif değil, yani değişim sadece korkudan veya zorunluluktan kaynaklanmıyor. Erkekler, erkekliğin getirdiği gücü ve erkeklik imtiyazlarını kaybettikçe, böylece çevrelerindeki kadınlarla daha eşit bir ilişki kurdukça, erkekliğin bizzat kendilerini de ezen, katılaştıran, eş zamanlı olarak hem acı veren hem de onları sıradan biri yapan yüklerinden kurtulmaya başladılar.

Bu bir yandan düşünceleri üzerindeki görünmez engelleri görmelerini, dolayısıyla daha iyi düşünmelerini sağladı.

Öte yandan da, feminist kadınlarla kurulan arkadaşlık ve sevgililik ilişkileri, belli bir eşitlik içerdiği için, daha önce haberdar ve aşına olmadıkları bir yakınlık türünü tanımlarını sağladı.

Bu yakınlık türü sayesinde, erkekler kendi duygularıyla ilişkilenebiliyor, yani ne hissettikleri ve neden öyle hissettikleri üzerine düşünmeye başlayabiliyor, bu da karşıdaki insanın duygularıyla ilişkilenebilmelerini beraberinde getiriyordu.

Özellikle kendini daha iyi görmek ve tanımak tarihin ve toplumun sıradanlaştırıcı etkisinden kurtulma sağladığı için, bu deneyimi yaşayan erkekler özgürleştiklerini hissettiler.

Bütün bunlar nedeniyle, parçası olduğum sol düşünce dünyasında, sosyalist erkekler hep feminist kadınlarla arkadaş ve sevgili olmak istediler. Feminist olmayan bir kadınla birlikte olan bir erkek, aslında yerinde sayma kararı da almış oluyordu ve bu çevresinde de böyle algılanıyordu.

Ama parçası olduğum dünyada böyle erkekler azdır. Dolayısıyla feminizmin sosyalizm üzerindeki etkisi sadece siyasal ve düşünsel değil, aynı zamanda kişiseldir. Sosyalizm ile feminizmi ayrı düşünmek artık mümkün değil, aynı şey olmasalar da.

Burada, sol düşünce dünyasındaki erkeklerin erkekliklerinden bütünüyle sıyrıldıklarını, örneğin kabalaşmadıklarını, agresifleşmediklerini, erkek muhabbeti yapmadıklarını, kadın düşmanı olmadıklarını, kadınlara karşı fiziksel veya psikolojik şiddet uygulamadıklarını,

kadınları taciz etmediklerini söylemeye çalışmıyorum.

Bunlar ve daha fazlası her alanda olduğu gibi düşünce dünyasında da var. Fakat ben bu yazıda – diğer dünyalarda yaygın veya hâkim olan erkeklik hallerinin düşünce dünyasındaki varlığına odaklanmaktansa – düşünce hayatına özgü, bu dünyada yaygın ve saygın olan belli bir erkeklik hali üzerinde durmak istiyorum: Erkek entelektüel otoritesi.

Erkek akademisyenlerin/düşünürlerin/entelektüellerin kişiliklerini çevreleyen otorite havası/aurası bilgi ve teoriye olan hâkimiyetle veya hâkimiyet iddiasıyla, üsluplarına yansıyan buyurganlık ve kendinden eminlikle, çok sayıda konuda aynı iddiayla yazabilmeyi kendine hak görmekle, büyük konuları güçlü/sert düşüncelerle ele almakla ya da küçük bir konuyu en kapsamlı şekilde irdelemekle yaratılıyor.

İster kitaplarla ve makalelerle yaratılan bilimsel otorite, ister köşe yazılarıyla ve Twitter paylaşımlarıyla yaratılan kanaat önderliği olsun, bu bilen/gören/anlayan özne olma hali çoğunlukla onlardan daha genç olan erkekler tarafından hayranlıkla izlenip onandığı ölçüde de doğrulanmış ve tamamlanmış oluyor.

Diğer bir deyişle, düşünce sahnesine özgü bu erkeklik performansları, erkek izleyicilerin hayranlık dolu bakışlarıyla birlikte bir otoriteye dönüşüyor. Her ne kadar kadınların itirazlarıyla bu sahnenin büyüü kısmen bozulmuş olsa da, erkekler bu itirazları da içererek entelektüel otoritelerini sürdürmeyi başarabiliyorlar.

Örneğin J.M. Coetzee'ye göre, "rasyonel ve seküler entelektüel" kolay kolay incinmez, incinmenin zayıf bir düşünsel pozisyondan kaynaklandığını bilir ve serbest entelektüel tartışmanın kazananının aklın kurallarına göre belirleneceğini düşünür. Eğer bir sözden veya eleştiriden dolayı incinip öfkelenirse, neden incindiği üzerine, yani kendi duyguları üzerine de düşünür, kendi duygularının analizini yaparak kendisini nesneleştirir.

Entelektüel, Sokrates'ten bu yana itibarını koruyan "kendini tanı" ilkesi uyarınca, kendisine yönelik eleştirileri ve hatta aşağılayıcı olabilecek saldırıları dahi gülümseyerek karşılayabilir, bunları cesaretlendirebilir.[2]

Her ne kadar Coetzee her açıdan yeni/ yumuşak bir erkek/yazar olsa da ve kendi otoritesinin altını kendisini sürekli görelileştirerek oysa da, bu entelektüel tanımının ancak bir erkek tarafından yapılabileceğini düşünüyorum: İncinmeyen, incinse bile bu duygusuna itibar etmeyen, kendi düşüncelerine yönelik eleştirileri anlayışla karşılayan ve bunlardan yararlanan bir tip.

Fakat bu sadece bir tanım değil. Bu türden erkek entelektüeller, hiç değilse böyle olmak isteyen erkek entelektüeller, gerçekten de çoktur ve bu entelektüellik tarzı onlar için kişisel ideallerin belki de en büyüğüdür.

Aynı bağlamda sosyoloji disiplinine bakıldığında, son elli yılın belki de en büyük otoritesi olan Pierre Bourdieu bence ilginç bir örnek teşkil ediyor. Bourdieu, otoritenin nasıl inşa edildiği üzerine de çalışmış biri olarak, hayranları/takipçileri

tarafından sürekli olarak yeniden üretilen otoritesini bizzat kendisi yaratmıştır.

Bunu kendinden emin ve buyurgan üslubuyla, geliştirdiği zengin kavramsal setle, saha araştırmalarıyla, düşünümSELLİK çabasıyla ve neredeyse girmedik konu bırakmamasıyla yaptı. Bunu, belki bir anlamda kadınlardan da daha iyi yapacağı inancıyla ve kadınlardan gelebilecek eleştirileri baştan göze alarak, erkek egemenliği üzerine yazacak kadar da ileri götürdü.[3]

Yine bu bağlamda tarihsel sosyolojinin en büyük ve etkili isimlerinden olan Immanuel Wallerstein örneğine bakmak da ilginç olabilir. Wallerstein, inşa ettiği "dünya-sistemleri analizi", kavramsal araçlar ve akademik kurumlarla sadece dünya(lar) tarihini analiz etmekle kalmamış, sürekli bir biçimde dünyanın geleceği hakkında da projeksiyonlarda bulunmuştur.

Erkek entelektüellere özgü bu her şeyi bilme, görme, önceden görme iddiası ve arzusuna, bunları yapmayı kendine hak görme duygusunun da eşlik ettiğini düşünüyorum. Bu nedenle, örneğin bir kadın tarihsel sosyoloğun, bu denli geniş zamanlar ve mekânlar hakkında fikirler ileri sürme, sadece geçmişle yetinmeyip gelecek hakkında da konuşma arzusuna sahip olabileceğini tahayyül etmekte zorlanıyorum.

Bu erkek entelektüeller yerine sayısız başka örnek de bulunabilirdi, fakat ben çok sevdiğim ve eserlerinin neredeyse hepsini okumaya çalıştığım bu isimleri, yani Coetzee, Bourdieu ve Wallerstein'i özellikle seçtim. Başka bir deyişle, bu isimlere yönelik herhangi bir önyargım

veya antipatim yok. Tam tersine, onların üsluplarına, kavramlarına, bakış ve görüş tarzlarına, otoritelerine hayranlık duyuyorum.

Fakat yine de, bu tarz bir yazış ve düşünüşün belli bir erkeklik tipiyle ilgili olup olmadığından ve benim hayranlığımın da erkeklikle ilgili olup olmadığından emin olamıyorum. Böyle yazmak ve düşünmek olması gereken şey midir, yani kadınlar da mı böyle yazabilmeli ve düşünebilmelidir, yoksa bu gerçekten de erkek egemenliğinin ve erkek egosunun/ narsizminin düşünce dünyasına özgü bir yansıması mıdır?

20. yüzyılda erkek entelektüellerin ilgi alanlarının genişliğiyle ve otorite yayan üsluplarıyla yarışabilecek nadir kadın düşünürlerden biri olan Hannah Arendt, “yaygın bir etkiye ulaşmak istiyor musunuz?” diye soran erkek meslektaşına –ve benim zihnimdeki sorulara– şöyle cevap veriyor: “İronik olabilirim belki ama bu maskulin bir soru. Erkekler hep muazzam ölçüde etkili olmak isterler ...”[4]

Fakat bu tespit bazen içimde güçlü bir kaygı yaratıyor. Yazdıklarımın ve yazmak istediklerimden de mi vazgeçmem gerekiyor? İstedğim konuda istediğim gibi yazamayacak mıyım? Kendimi kendi ellerimle mi eksilteceğim? Bundan da vazgeçersem, Ben’den geriye ne kalacak?

Bunların “rasyonel düşünceler” değil, “istikrarsız duygular” olduğunu; feminizmin değiştirdiği erkeklerden biri olarak, Ben’imi –en azından bilinç düzeyindeki haliyle– çok ciddiye almamak gerektiğini kendime hemen hatırlatıyorum, ama zaman zaman bu türden sorularda

cisimleşen bir kaygı dalgasının içine girmeme de engel olamıyorum.

Ayrıca bu türden kaygıların bana mahsus olmadığını, çevremdeki erkeklerin büyük bölümünün, değişik bağlamlarda ve anlarda, “bu kadarı da fazla artık, bunu da mı yapamayacağız” diye hissettiğini biliyorum. Fakat her halükarda, düşünce dünyasının içindeki erkeklerin, erkeklik krizini – başka bir deyişle çeşitli haller alan erkekliklerinin görülmesini, sorgulanmasını ve irdelenmesini – yücelerek ve değişerek aşabilecek kültürel sermayeleri mevcut.

Bu kültürel sermayeye sahip olmaları beklendiğinden dolayı, krizin içinde donup kalan erkekler düşünce dünyasında hoş karşılanmıyorlar, küçümseniyorlar ve bu nedenle erkeklik krizleri daha da derinleşiyor.

Fakat erkeklik krizi, bu krizi yücelerek aşabilecek kültürel, sosyal veya ekonomik sermayeye sahip erkeklerle sınırlı değil. Çoğu erkek için bir değişim hattı, değişimden maddi veya manevi çıkar/ doyum elde edebileceği bir yol haritası yok.

Kadınlar güçlendikçe, özgürleştikçe, özerkleştikçe, bedenlerini taşıma biçimlerinden sözel ifade biçimlerine kadar yayılan özgüvenleri arttıkça, iş piyasasına daha fazla girdikçe ve erkeklerle daha fazla rekabet ettikçe, çok sayıda erkeği değiştirip onlardan “yeni erkekler” yarattıkça; erkekler güçsüzleşiyor, bazı imtiyazlarını kaybediyor, korkuyor, öfkeleniyor, ellerinde kalan tek iktidar olan kadınlar üzerindeki iktidarlarına dört elle sarılmaya çalışıyor.

Ayrıca erkeklik krizi, ulus-devletlerin kriziyle ve artan ekonomik eşitsizlikler/belirsizliklerle birleşince daha da yoğunlaşıyor. Erkekleri ve ulusları kadınsılaştırdığı düşünülen feminizme duyulan nefret, kadınlara ve LGBTİ bireylere yönelik düşmanlık ve şiddet artıyor.

Erkeksiliği, gücü, atılganlığı, saldırganlığı ve korkusuzluğu temsil eden Erdoğan, Trump, Putin, Modi, Orbán gibi liderler, erkeklerin ve ulus-devletlerin krizini telafi edebilecek eril ve milliyetçi kahramanlar olarak ortaya çıkıyor ve [kazanıyorlar](#).

Milliyetçilikle erkekliği, erkeklikle ise ulus-devleti ve kendi iktidarlarını tahkim etmeye çalışıyorlar. Örneğin Trump'ın Başkanlık seçimini kazanması, muhtemelen Beyazlık kriziyle ilgili olduğu kadar erkeklik kriziyle de ilgili (Siyah ve "yeni erkek" Obama'ya karşı, Beyaz ve "eski erkek" Trump).

"[Veganlığın önlenemez yükselişi](#)" dahi erkekliğin ve ulus-devletin gücüne yönelmiş bir saldırı olarak algılanabiliyor. Veganlığın yükselişinin feminizmin yükselişiyle doğrudan ilgili olmadığı iddia edilebilse bile (ki muhtemelen ilgili), özellikle Batı'da veganların çok büyük bölümünün kadın ve genç olduğu düşünüldüğünde ataerkinin veganlıktan neden korktuğu daha iyi anlaşılabilir.

Feminizm ve veganizm, saldırganlığa ve şiddete karşı günümüzdeki belki de en güçlü eğilimleri temsil ediyorlar.

Ezici çoğunluğu erkek olmak üzere çok sayıda gözlemci, en başta da Wallerstein, Dünya'nın – kapitalizmin yapısal krizi de dâhil olmak üzere – çok boyutlu bir

kriz içerisinde olduğunu, bunun on yıllar süreceğini, nihai sonucun ise küresel sol ve küresel sağ arasındaki mücadeleyle belirleneceğini söylüyor.

Gerçekten de olağanüstü bir dönemden geçildiğini, merkezin ve anaakımın çöktüğünü, aşırı sağ ve radikal solun güçlendiğini herkes görüyor. Bu uzun sürecek mücadelenin oluşmakta olan kamplarına bakıldığında, gerçek tablo çok daha karmaşık ve indirgenemez olsa da, şöyle bir genelleme yapılabilir sanıyorum: Bir tarafta devletler, sağcılar, milliyetçiler, anti-feministler ve "eski erkekler", diğer tarafta taban hareketleri, solcular, enternasyonalistler, feministler ve "yeni erkekler" var.

Peki böyle bir mücadelede, tipik bir "yeni erkek" ve elli yıldan fazladır vejetaryen olan Jeremy Corbyn gibilerin, "[Kimsenin Türkiye'yi vejetaryen diyete mahkûm edilmiş bir aslanlar ülkesi haline getirmeye hakkı yok](#)" diyen Tayyip Erdoğan gibilere karşı kazanma şansı var mı?

Her türlü savaş silahını ve fiziksel saldırganlığı kullanan eşitsizlik taraftarı güçlere karşı, eşitlik taraftarlarının şiddet-karşıtı ve etik yöntemleriyle mücadele edilebilir mi?

Feministler, yumuşattıkları ve onlardan yeni bir erkek tipi yarattıkları "erkek yoldaşları"yla birlikte bu mücadeleyi kazanabilir mi? Veya daha da genel olarak, gittikçe yumuşayan bir güç gittikçe sertleşen bir gücü yenebilir mi?

[Bu türden sorulara olumlu cevap verme eğiliminde olsam da, bunlar retorik sorular değil. Yani cevaplarından tam olarak](#)

emin olamadığım sorular. Ama soruların içerdiği mantıktan da emin olamıyorum, çünkü bu türden büyük soruları ancak bir erkek sorar diye düşünmekten kendimi alamıyorum.

[1] bell hooks, *Değişme İsteği: Erkekler, Erkeklik ve Sevgi*, çev. Zeynep Kutluata (İstanbul, bgst Yayınları, 2018).

[2] J.M. Coetzee, "Taking Offense", *Giving Offense: Essays on Censorship* (Chicago: The University of Chicago Press, 1996), s. 3-5.

[3] Pierre Bourdieu, *Eril Tahakküm*, çev. Bediz Yılmaz (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2015).

[4] Hannah Arendt, *Formasyon, Sürgün, Totalitarizm: Anlama Denemeleri (1930-1954)*, çev. İbrahim Yıldız (Ankara: Dipnot Yayınları, 2014), s. 40-41.

HAKKINDA

Akademisyen, yazar, bağımsız araştırmacı. 1999'dan beri çalışmakta olduğu Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden (SBF) 7 Şubat 2017'de 686 sayılı Olağanüstü Hal KHK'sıyla mesleğinden ihraç edildi. Lisansını iktisat, yüksek lisansını siyaset bilimi dalında SBF'de, doktorasını sosyoloji alanında Binghamton Üniversitesi'nde tamamladı. Kitapları: *Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar*, (İletişim Yayınları, 2002); *Mehmet Ali Aybar'ın Müdafaaaları ve Mektupları (1946-1961)*, (der.), (İletişim Yayınları, 2003); *İsmail Beşikçi*, (der., Ozan Değer'le birlikte), (İletişim Yayınları, 2011); *Osmanlı: Bir Dünya-İmparatorluğunun Soykütüğü*, (Dipnot Yayınları, 2011); *Türklük Sözleşmesi: Oluşumu, İşleyişi ve Krizi*, (Dipnot Yayınları, 2018). 1975 Konya doğumlu.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#23 BAĞIŞ
ERTEN

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YATILI, ÇUKUROVALI VE TRİBÜN ÇOCUĞU OLARAK BÜYÜMEK

Bugün tribünleri dolduran ve her daim şiddete meyleden, bir araya gelince linç havasına giren, küfür-kıyametsiz konuşmayan o 'güruhu' düşünün. Onlar, bu erkekleşme kültürünün bir parçası işte.

Yatılı okudum ben. Tam beş sene! Ve tüm yatılı okumuşlar gibi bununla gurur duydum. Olgunlaşma enstitüsü gibi geldi bana. 'Ana kuzusu' olmaktan oralar sayesinde çıktım. 'Erkek' oldum. İlk senemde sadece 11 yaşındaydım. Gözü yaşlı çıkardım evden, köşeden balkondan annem el sallardı. Ben de hüznle giderdim okula. Sonra alıştım. Ben de o 'cangılın' bir parçası haline geldim. Sineklerin Tanrısı tadında bir tür terfi!

Erkek şiddetinin her türü vardı orada; her zaman güçsüzü ezmeye odaklanan... Mastürbasyonu bilmeyen çocuklarla dalga geçilirdi mesela. Biliyorum demesine rağmen 'şüphe' altındakilere zorla yaptırılırdı. Sesi çıkmayanların isyan ettirene kadar üstüne gidilirdi. Öyle Ölü Ozanlar Derneği falan değildi. Okul özeldi, ama ozanlık mozanlık hak getire...

Okulun son haftaları aşağı sınıflara serbest eziyet günleri olurdu. Gece uyuyanı ranzaya bağlamak mı dersiniz, memleketten gelen yemekleri dolabına saklayanın kilidini de, dolabını da kırmak mı... Yatılı kızlara sözde çaktırmadan 'tacizler' de vardı. İtişmeli kakışmalı ergen oyunları falan. Hatırladıkça terliyorum!

En çok zulüm görenler ise 'Alamancılardı'. Okulda epey miktarda vardılar, arabesk dinlerlerdi, kız olanları ekstra özgüvenliydi ve 'bize', yani normallere göre 'kıro' ve 'gıcıktilar'. Konuşmaları, müzikleri, kıyafetleri, her şeyleri demode bulunurdu ve fiziksel olan/olmayan pek çok şiddete maruz kalırlardı.

Sonra sporu keşfettik bir dolu oğlan çocuğu. Etüd öncesi-sonrası, öğle ve akşam yemeği arası... Hepsi top peşinde koşmak için bahaneydi. Sınıf maçları, gündüzlü-yatılı maçları vesaire.

Oynayamayanlar ezik sayılırdı. Basket ve futbol oynayamayacak kadar kötüyse sen nesen ki! Bu yüzden en yeteneksizler bile azıcık denerdi şansını. Hiç değilse sert girerlerdi, tekme sallarlardı, omuz atarlardı. Çalım atamayabilirdiler ama yumuşak olmamalıydılar!

Ufak tefek bir adamımdır. Ama o ergenlik dönemi için şanslıydım, erken olgunlaşmıştım ve boyum herkesten önce uzamaya başlamıştı. O yüzden en kısıalardan değildim. En kısalar, en zayıflar, en şişmanlar, en uzunlar... En çok onlar çekerdi. Hepsi alay ve psikolojik şiddet konusu olurdu.

Bu köşenin hakkını verip dürüst davranmalıyım. Ben de şiddet uyguladım. Hatırlıyorum, yatakhane turnuvasında yeteneksiz ve takımı zayıf düşürüyor diye bir çocuğa hep kötü davrandım.

Çukurova'da büyümenin hırtlığıyla bir kere üzerine de yürüdüm. Bence o muhallebi çocuğuydu, apartman velediydi. Şimdi ayrıntıları hatırladıkça utanıyorum.

Sonra yazlığımızın inşaatı bitti ve biz her sene Mersin'e gider olduk. Yatılı okul bitti, 'Adanalılık' başladı. Oğlan çocukları grubu. Futbol oynuyoruz, maçlara gidiyoruz, kavga ediyoruz, kızları kesiyoruz. En pis ergenlik, erkekleşme dönemi. Sivilce istilası altında, mastürbasyon kokulu çirkin yıllar. Üniversiteye gelene dek üstümden atamadığım bir gereksiz delikanlılık ve kasılma hali...

Bu anlattıklarım, teorik olarak, daha 'nezih' bir yatılı okul ve ergenlik anıları. Sonuçta İstanbul'da bir kolejden mezun olmuşum. Ama orası bile istisna falan değildi. Üç aşağı beş yukarı genel oğlan çocuğu kültürü buydu biz büyürken.

Bugün tribünleri dolduran ve her daim şiddete meyleden, bir araya gelince linç havasına giren, küfür-kıyametsiz konuşmayan o 'güruhu' düşünün.

Onlar, bu erkekleşme kültürünün bir parçası işte. Kadınlarla temas etmeyen, sosyalleşmeyi sporla bulan, sadece kendine benzeyenlerle takılan ve farklı olan her şeyden nefret eden bir kitle. Kendi başına konuşamayan ama tezahüratlarla kabadayılık yapmayı 'karakter' sananlar...

Buna bir de, bir türlü çocukluktan çıkamayan, o içindeki ergene bir anlam atfeden, futbolu 'özeli' zanneden, tribünleri meşru maçoluk alanı diye tanımlayan büyümüş/büyüyememiş ergenleri ekleyin.

Dillerden düşmeyen 'adamlık' muhabbetini ekleyin.

Durumun vahameti daha da genişliyor. Artık sınıf, kimlik falan da kâr etmiyor. Koca koca insanlar, ne eğitilmiş adamlar,

sanatçısından öğretmenine herkes bu maçoluğu yeniden üretiyor. Tribün kültürü diye yüceltilen 'arkadaş ortamı'nın karanlık yüzü bu!

Geriye dönüp bakıyorum, evet yatılı okumuş olmaktan gurur duyuyorum hâlâ. Sanırım benim de içinden çıkamadığım ergenlik ve erkeklik sendromu da bu.

Orayı bir olgunlaşma yeri gibi tanımlamakla testosteron merkezi olarak görmek arasında çok ince bir çizgi var. Umarım hangi tarafta durduğumu artık iyi ayırt ediyordumdur.

Umarım bir zamanlar, birçok kişiye çok zulüm etmemişimdir. Çünkü herkes böyleydi, ama ben farklıydım dönemi değildi o. Herkes aynı şeydi!

Oysa asıl bunu değiştirmek lazım. O kabuğu, o kimliği yıkmamız gerek. Dünden bugüne miras bu erkeklik gösterilerini sorgulamadan, cinsiyetçiliğin sürekli ve yeniden üretim merkezi olarak futbolu, ergenliği eleştirmeden bir yere varmak zor.

O gün değilse de bugün artık bunu yapmanın zamanı gelmedi mi?

HAKKINDA

Eurosport Türkiye'nin Genel Yayın Yönetmeni, Kadir Has Üniversitesi Spor İletişimi Sertifika Programı direktörü. Cumhuriyet gazetesinde yazıyor. İlk yazısı 1994'te yayımlandı. O günden beri çeşitli mecralarda yazılar yazıyor. İletişim Yayınları'nda editör olarak çalıştı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde yaptı. 1973, Ankara doğumlu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#24 TURGUT
YÜKSEL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

İHTİRAS TRAMVAYI

O ifadesiz bakışlar gitti ve iki yıl önceki bakışlarla yine karşılaştım; utanma, suçüstü yapılmanın vermiş olduğu durumu kabullenme gibi bir duygu yoktu bakışlarda.

İki yıl önceydi, o vakitler okulun boş günlerinde tasarımcı olarak çalıştığım firmadan erken çıkmıştım, yanılmıyorsam beş gibiydi saat. Merter Tekstil Kent durağından tramvaya bindim, işten çıkışlar henüz başlamadığı için durak ve tramvay sakindi. Sol kapının girişinde, cam paravanla ayrılmış olan yerin koridor tarafına oturdum.

Bir iki dakika boş boş etrafa baktıktan sonra çantadan artık sonlarına yaklaştığım kitabı çıkartıp okumaya başladım. Zeytinburnu durağında binen kalabalıkla önce boş yerler sonra da klasik olarak kapı önü doldu.

“Üsküdar’a nasıl gideriz?” sorusuyla gayri ihtiyari olarak başımı kaldırdım. 20-21 yaşlarında genç irisi iki kişi yaşlı bir adama yol soruyorlardı. Adam boyu daha kısa olana nasıl gideceklerini anlatırken, sırtları bana dönük oldukları için ikisinin de arka ceplerinde, kabzalarının boyu cebin dışına taşmış olan bıçakları fark ettim.

Kafam takılmıştı görüntüye, sonra boş ver deyip kitabı okumaya geri döndüm. Bir süre sonra “Manzaramı kapatma!” sözüyle başımı tekrar kaldırdım, yüksek sesle söylenmişti zira. Üsküdar’a nasıl gideceklerini yaşlı adamdan öğrenen genç, öğrendiklerini diğerine anlatırken sarf etmişti bu cümleyi.

Kalabalıkta fark etmediğim ama yine Zeytinburnu durağından bindiklerini tahmin ettiğim üç genç kıza bakarak söylüyordu bunu. Bunun üzerine diğeri de bakışlarını kızlara çevirdi ve yola konmuş bir kuşa kenetlenen kedi gibi bakmaya başladılar.

Kızlar hem sarf edilen cümleden hem de kendilerine kesintisiz bakılmalarından tedirgin olmuşlardı.

Kitabı bırakıp iki kişiyi izlemeye başladım, yavaş yavaş ilerleyip aradaki mesafeyi kapatıyorlardı. Üç kız birbirlerine yaklaşmış, karşı kapıyla koltuğu ayıran cam paravanın üçgen bölgesinde sıkışmışlardı.

Kitabı çantama yerleştirdim, içinde bulunan defteri de kitapla yan yana koyup içeride kapladıkları yüzeyi artırdım. Çantayı sırtıma değil ters bir şekilde önüme astım ve kızlarla onları sıkıştırmaya başlayanlar arasına girip yüzlerine bakmaya başladım. (Tramvaya bindiğimde sırt çantasını hep önüme asarım ama bu seferki asma niyetim bıçakların cepten çıkma ihtimaline karşı kitabın ve defterin bedenimi korumasını sağlamaktı. Cortazar’ın büyüğü gerçekçiliğinden Tanrı Kent’e düşmüştüm bir anda.)

Hayatım boyunca çok tehditkar bakışla karşılaştım ama böylesiyle ilk defa denk geliyordum. Avlarının elinden kaçmasına yol açan bir yaratık gibi bakıyorlardı bana ve tramvay biraz boş olsa veya تنها bir sokakta olsa o bıçaklar hemen çıkacaktı. Evhamım değildi bu, bakışlarıyla çok anlaşılır bir şekilde söylüyorlardı niyetlerini.

Gergin seyahat devam ediyor, bakışlar kesintisiz sürüyor, yolculuk daha da uzun geliyordu. Kızlar, Topkapı durağında kalabalıkla birlikte indiler. Bulduğumuz alanın tenhalaşmasına rağmen pozisyonumuzu aynı mesafeden korumaya devam ettik göz temasını kesmeden. Fındıkzade’ye gelince önümde baraj kurmuş olan ikisinin arasından geçerek indim.

O gün ve peşinden gelen bir kaç gün bu tuhaf seyahati düşündüm. Hayatım boyunca çok vulgarlık, vandallık, taciz, kavga gibi artık günlük hayatın bir parçası olarak kabul edilebilir hale gelen eylemlere denk gelmişken neden bu vaka zihnimi kurcalıyordu?

İki genç bilmedikleri bir şehre gelmişti, lakin bu yeni şehre misafir, turist veya iş yapmak için yani kendi hallerinde olmak için gelmemişlerdi. Yeni yeri beğendikleri kadınları rahatlıkla taciz edebilecekleri, buna karşı çıkanları veya başka bir nedenle didiştikleri birisini de rahatlıkla bıçaklayabilecekleri bir alan olarak görüyorlardı.

Vücutlarının gittiği yeri kendi hakları olarak görenler gibi... Bu yeni türle son iki üç seneden beri karşılaşır olmuşum. Neden böyle oluyor diye düşünürken cevabını buldum sanıyorum. Üst dile tekrar bakmak gerekiyordu...

Bir yıl önceydi, bu sefer istikamet Tophane. Hangi durakta hangi vagonun dolmuş olduğunu yıllar içinde çözdüğüm için ilk vagona girdim. Fazla bir kalabalık yoktu ve çoğunlukla tramvayın en sakin yeri olan yere yani vatman kabininin arkasındaki koridora geçtim. (Ek bilgi: Bu kısım tramvayın en serin yeridir. Yazın iyidir ama kışın tavsiye edilmez.)

Aksaray durağında birkaç kişiyle birlikte bir Arap kadın bebek arabasını iterek içeriye girdi. Arabayı karşı kapının kenarına giriş çıkışı engellemeyecek şekilde çekti ve yanında durdu. Biraz kilolu bir kadındı. Birden onun önündeki koltukta oturan, sırtı bana dönük olduğu için yüzünü göremediğim birisi yüksek sesle

söylenmeye başladı. "Bunlar da yiyip yiyip s.k.ş.yorlar! Domuz gibi olmuşlar s.k.şmekten. Her yeri istila ettiler hala doğuruyorlar."

Kadın kendisine bir şeyler söylendiğini hissetti mi bilmem ama adama baktı. Adam bu bakıştan rahatsız mı oldu, cesaret mi aldı bilinmez ama sövgüyle dolu söylenmesine sesini artırarak devam etti. "Bunları var ya bi s.k.ceksin, bir daha gelemeyecek buralara..."

Özgüven patlaması yaşayan ve bu esnada büyük bir cinsel haz alan adama kimse bir şey söylemedi. Bir hocanın vaazını dinler gibi sessizlik içinde dinliyorlardı kendilerine yapılmayan hakaretleri. Ya da adama bulaşmamak için seslerini çıkarmıyorlardı. Adamın şehvetli konuşmasını, "Düşüncelerini kendine sakla, canlı yayın yapma ortama!" diyerek kestim.

Dönüp bana baktı gözlerinden kıvılcımlar çıkartarak. Bir sene öncesinden biliyordum bu bakışı. Bu sefer avı kaçırtan değil yakaladığı avla oynamasına izin vermeyen bir yaratık gibi...

Sonra koridorun diğer tarafında oturan bir kadın, evet terbiyesizlik yapma diye araya girdi. Bir kaç karşı ses daha çıkınca adam sustu. Beyazıt'ta inerken yine bana baktı aynı duyguyla, ben de ona...

Bir ay önceydi, okula giderken Haseki durağından tramvaya bindim, çok kalabalıktı. Körüğün ortasında daha fazla ilerleyemediğim için durdum. Benimle birlikte binen ve Rusça konuşan iki kadın sol tarafımda yer buldular, yüzüm onlara dönüktü. Yine bizimle birlikte binen bir adam da onların yanında durdu.

Yüzü bana dönüktü. Herkes birbirine yakındı ama temas etmek için de dalgınlığın dışında kötü niyet aranılacak bir yakınlıktı bu. Adamın hemen yanında durduğu ve diğeriyle konuşan genç kadın birden başını sağa, aşağıya çevirdi sonra yan tarafında duran adama baktı. Adam ifadesiz bir şekilde tramvaydaki ekrana bakıyordu.

Sonra adamın eline baktım. Yarım litrelik plastik su şişesi vardı. Adamın elini izlemeye başladım. Kendince uygun bir salınımı yakaladığı anda boşta durmasını su şişesiyle kamufle ettiği elinin üstüyle kadının bacağına sürtünüyordu. Kadın bir defa daha baktı, ya elindeki şişeden dolayı yanlışlıkla dokunduğunu düşündü veya Türkçe bilmediği için bir şey söyleyemedi.

Adamın aynı hareketi tekrar yapacağını anlayınca gözlerine bakarak, "Bunu yapma!" dedim. "Ne yapıyorum?" diye cevapladı suratıma ifadesizce bakarak ve biraz da diklenerek.

"Ne yaptığını biliyorum, sakın bir daha yapma!"

O ifadesiz bakışlar gitti ve iki yıl önceki bakışlarla yine karşılaştım; utanma, suçüstü yapılmanın vermiş olduğu durumu kabullenme gibi bir duygu yoktu bakışlarda. Yine avının elinden kaçmasına yol açan bir yaratık gibi bakıyordu.

Ve yine تنها bir sokakta olsa...

Cevizlibağ durağında indim. Üstüne de fazla düşünmedim bu sefer.

Çünkü, "Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü hem akıl çağıydı hem aptallık hem inanç devriydi hem de kuşku, aydınlık mevsimiydi, karanlık mevsimiydi, hem umut baharı, hem de umutsuzluk kışıydı, hem her şeyimiz vardı, hem hiçbir şeyimiz yoktu, hepimiz ya doğruca cennete gidecektik ya da tam öteki yana..."

HAKKINDA

Yazar-çizer-öğretim görevlisi. Birçok gazete ve dergide yazar ve çizer olarak bulundu. Yayınlanmış on bir kitabı, iki ortak kitabı, dört de kolektif kitabı var Birçok kitaba editör ve tasarımcı olarak eşlik etti. Beş kişisel sergisi oldu, on bir karma sergiye katıldı. Oğuz Aral retrospektif sergisinin küratörlüğünü yaptı. Tasarım ve iletişim konularında seminerler, eğitimler verdi. Halen çalışmalarına, öğretmenliğe ve Açık Radyo'da program yapmaya devam ediyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#25 FIRAT
YÜCEL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

İTİRAF VE YÜZLEŞME DE ERİL BİR GÖVDE GÖSTERİSİ OLABİLİR

Örneğin, “O böyle biri değil” laflarının anlamsızlığından dem vuracak olursanız, önce son derece şaşkın bir yüz ifadesi görürsünüz karşınızda...

İtiraf meselesi ve sinemadaki karşılıkları üzerine kurulu, yarım bıraktığım bir doktora tezim var.

Bu tez üzerine çalışırken toplumsal cinsiyet olarak erkekliğin kendini, gündelik hayat performansları kadar geriye dönük bir bakışla da kurduğunu fark etmişim: İtiraf, yüzleşmeyle, geç gelen pişmanlıklarla, gurur incinmesinin tamiriyle, bitmek bilmeyen bir bağışlanma isteğiyle...

Önümde, Saint Augustine'den Rousseau'ya uzanan bir itiraf külliyatı ve tabii günümüzün sayısız burjuva birey anlatısı (roman, anı, kişisel gelişim vs.) vardı.

Tabii ki itiraf ediminin güçle, iktidarla olan ilişkisini deşen teorisyenlerin yazdıkları da. Özellikle Michel Foucault, Kojin Karatani, Mark Nişanyan.

İtiraf, özür, pişmanlık ve uzlaşmalara olumlu rol atfederken 'vakit'lerine dikkat etmemiz gerektiğini; uygun koşullar oluştuğunda gelen itirafların nasıl kendini temize çıkarma ve yeni iktidar bloklarında rol sahibi olma aracına dönüştüğünü vurgulayanlar...

Bir yandan bu uçsuz bucaksız fikri materyalle cebelleşiyor, bir yandan da itiraf saplantısının sinemada nasıl bir dil oluşturduğu üzerine düşünüyordum. İmge ve sesler düşüyordu aklıma, çoğunluğu erkeklere işaret eden, çoğunluğu erkeklerce üretilmiş imge ve sesler...

Bergmanlar, Antonioniler, Tarkovskiler, Ceylanlar, Demirkubuzlar, Kaplanoğlular...

Yıllar sonra suçlarıyla, hatalarıyla, yaptığı ve yapamadıklarıyla yüzleşen, kasım kasım kasıldıktan sonra (nihayet) göz yaşları döken erkek figürü...

Pencereden bakarken efkarlanan erkek karakterler...

Erkeklerin duygu dünyasına odaklanan sayısız sinema yapıtı... Geriye bakıp itiraflarını modern dünyanın araçlarıyla, kağıda ya da peliküle döken erkekler...

Giderek şu soruları da sormaya başladım:

Tüm bu filmlerdeki, bir yerlere bakan, iç geçirip düşünen, anca filmin sonunda içini açan veyahut hiç açmayan ketum erkek figürlerine (sanki hayatın derin saçmalığını bir tek onlar idrak etmişler gibi) niye eleştirel yazında peşinen erdemlilik atfediliyor?

Bu tarz 'insan ruhu'nu ifşa edici bir sanatsal dile erkeklerin hükmetmesinin ardında, araçsal tahakkümün ve biri olma, tarihe kalma gibi modern endişelerin yanı sıra bir çeşit yargılanma korkusu da olabilir mi?

Erkeklerin itiraf ve iç-yüzleşmeye bu kadar meyilli olmasının nedeni, kendi hayatlarını değerlendirmeyi başkalarına bırakmaktan korkmaları olabilir mi?

Hayatını kendi başına anlamlandırmak, dilin sahasına kendi başına dönmek, sınırlarını kendi belirlemek, o bireysel anlam alanına başkalarının girmesini engellemek gibi istekler bu işin ne kadar içinde?

Bu soruların izini uzun süre takip edebildiğimi söyleyemem. Ama hem kendimde hem de geniş anlamda

çevremdeki erkeklerde en fazla gözlemlediğim davranış biçiminin, suçluluk ile baş edememe hali olduğunu söyleyebilirim.

İtiraf-kendiyle yüzleşme eksenli anlatı tarzına eğilim de bununla bir yerinden ilişkili olsa gerek.

Yargılanma ve hesap verme...

Konu kendileri olduğunda erkekler bunları kendileri üstlenmek istiyor. Dışarıdan gelen eleştiri, uyarı ve yargıların çoğu erkekte büyük krizlere yol açması da bu yüzden belki (Erkekler eleştirildiğinde 'itham', 'linç', 'karalama' gibi ifadeler büyük bir hızla yayılıyor, eleştirinin dozu ya da üslubu da çoğu kez bir şey değiştirmiyor).

Bunun ardında şöyle bir defans güdüsü var: Kendimi en iyi ben bilir, en iyi ben yargılarım, kendi hükmümü de kendim veririm. Özeleştirinin, itiraf dilinin, dürüstlük ve açık sözlülük iddialarının, hatta yüzleşmenin dahi ("ruhumun karanlıklarıyla yüzleştim" ve benzeri retoriklerle desteklenen), önemli oranda böyle bir boyut taşıdığını, eril gövde gösterisinin parçası haline gelebildiğini unutmamalıyız.

Gerek gündelik hayatta, gerekse de sanatsal üretimlerinde erkekler kendi suçluluk duygularından, geçmiş hatalarından bahsetmeyi fazlaca seviyorlar.

Ama iş bir davranışın, tutumun ya da en basitinden cinsiyetçi bir sözün sorumluluğunu almaya geldiğinde, yapılan eleştiri/itirazı kişiliklerine bir hakaret olarak görüp hızla savuşturmaya çalışıyorlar. Büyük bir örgütlülük ve hız içinde etraflarına yüksek savunma duvarları örüyorlar...

"O böyle biri değil", "böyle bir şey yapmaz", "ben onu iyi tanırım" vs.

Bir anda çevrenizdeki pek çok kişiden bu tür laflar duymaya başlıyorsunuz.

"O böyle biri değil" ittifakına karşı bir şey söyleyecek olun, karşınızda cansiperane biçimde büyük bir duvar örülmeye başladığını hissediyorsunuz.

Son derece basit bir şeyi, bu tarz bir kefilliğin kimseyi aklayamayacağını, kimsenin hayatı boyunca aynı şekilde davranacağını varsayılmayacağını bile anlatmak güçleşiyor.

Erkeklerin örgütlülüğü, sadece kamusal alanda, sosyal medyada ya da bir tartışma ortamında değil, özel alanda da kendini gösteriyor ve yeniden üretiyor.

Erkekler birbirleriyle ahbaplık ederken karşılardaki erkekleri peşinen kendileriyle aynı cephede saymaya meyilliler.

Sanki bir erkeğin bir başkasından farklı biçimde düşünmesi ihtimal dahilinde değil. Buna, adeta önceden imzalanmış bir paketi hiçe saymak gözüyle bakıldığına çokça tanıklık ettim.

Örneğin, "O böyle biri değil" laflarının anlamsızlığından dem vuracak olursanız, önce son derece şaşkın bir yüz ifadesi görürsünüz karşınızda...

Sonra bir bakarsınız, o şaşkınlık ifadesi tuzla buz olmuş, karşınızdaki kendi lafına devam etmekte. Kendi kişiliğine toz konduracak bir düşünce ya da argümanla baş edemeyip üzerinden atlama, dinlememe, anlamak istememe...

Erkek örgütlülüğü sadece söz üzerindeki tahakkümde değil, neyin dinlemeye değer neyin dinlemeye değer olmadığına karar verme hakimiyetinde de gösterir kendini.

Üstelik son zamanlardaki 'anti-politik doğruculuk' dalgası ile birlikte, bu dinlememe hali, karşıt yorumların tümünü kendi söz alanına/özgürlüğüne yönelik bir tehdit olarak görme adeti iyice güç kazandı.

Açıkçası kültür-sanat-sinema ortamlarında, politik söz üretiminden çok hoşla gitmeyen sözlerin politik doğrucu olarak yaftalanıp bastırılmasına tanıklık ettim; bunu da en fazla herhangi bir şekilde suçlanan ya da suçlanacağından korkan erkeklerin yaptığını gözlemledim.

Eril söz tekeli en çok bu şekilde korunuyor: Eleştirilerin politik doğrucu müdahaleler olarak nitelenip değersizleştirilmesiyle.

Belki en sık tanık olduğum sahne: Söz hoşla gitmeyince "politik bakıyorsun", "tarafli bakıyorsun" vs. denilip konunun üstünün örtülmesi. Politik statükonun bu tür savuşturmalar ile korunması...

Türkiye'de özeleştirici kültürü yok denir sıkça ve doğrudur da, ama bundan daha

hayati bir sorun da var: Eleştirinin, yukarıda bahsettiğim türden mekanizmalarla itibarsızlaştırılması, marjinalleştirilmesi. Özeleştiriyi monolog, eleştiriyi diyalog gibi düşünebiliriz belki; diyalogun yok edilmesi her zaman söz tekeline sahip olanların işine gelir.

O böyle biri değil... Hesap vermeme lüksüne sahip olmanın, 'sadece kendime hesap veririm' gösterilerinin getirdiği bir taşlaşma bu. Düşünen erkek, heykeli gibi olmak, değişmez addedilmek istiyor.

Eleştirileri kişiliğine hakaret olarak görmesi sorumluluk almaktan kaçınması kadar, kendine dair imgesinin değişmezlik fantezisi üzerine kurulu olmasıyla da ilgili.

"Hayatını yaşa, yeterince deneyim biriktirdiğinde kendin değerlendirirsin"; düşünen erkeğin şimdiki zamanın sorumluluklarından ve eleştirel bakışlardan kaçmasına olanak tanıyan yaşam formülü.

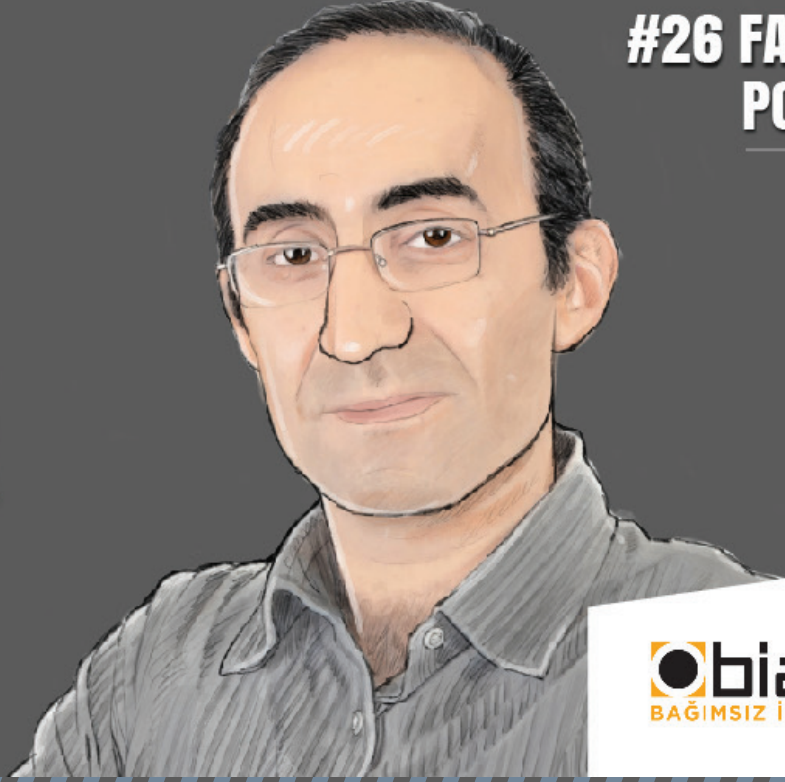
Bu yüzden, aynaya daha fazla bakmamalıyız bana kalırsa. Aksine başkalarının, en fazla da ataerkil düzene karşı örgütlenenlerin sözlerini dinlemeyi öğrenmekle başlamalıyız işe. Hemen şimdi, vakti geldiğinde değil.

HAKKINDA

Altyazı Sinema Dergisi Genel Yayın yönetmeni. Boğaziçi Üniversitesi'nde 2000'de açılan Mithat Alam Film Merkezi'nin program kitapçığının editörlüğünü yaparken üniversiteden arkadaşlarıyla birlikte Altyazı Aylık Sinema Dergisi'ni çıkarmaya başladı. Asklepion, VS..., Konak Beykoz, İstanbul, Geniş Açık, Katharsis, Bant, Rolling Stone, Aralık, Picus gibi dergiler ve Akşam, Radikal ve Birgün gibi gazetelerde de çeşitli makaleleri ve söyleşileri yayımlandı. Kısa film müziği alanında çalışmalarının yanı sıra İstanbul Bağımsız Filmler Festivali'nin katalog editörlüğünü yaptı. Önce ODTÜ, sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde Sosyoloji okudu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#26 FATİH
POLAT**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEKLİK HALİ: KENDİNİ BIRAKTIĞINDA YÜZLEŞMEYİ İLGA EDECEK BİR KONFOR

Biriktirdiğinizi sandığınız şeyler de çok hızlı bir biçimde ilga olabiliyor. Yani bu açıdan 'aşım' diye bir şey yok. Her gün, yeniden yeniden yüzleşilmesi gereken bir gerçeklik bu.

“Fatih selam. Belki dikkatini çekmiştir. bianet, 2018 yılı boyunca sürecek bir yazı dizisi başlattı. ‘52 Erkek, 52 Hafta Erkekliği ve Erkek Şiddetini Yazıyor’ diye. Yılbaşından bu yana yazılar yayımlanıyor. Bu yazı dizisinin koordinatörlüğünü ben yapıyorum.

“Yazı dizisinden amaç kendi alanlarında önemli işlere imza atmış erkeklerin, erkeklik ve erkek şiddetine dair fikirlerini, düşüncelerini ve aslında tecrübelerini kayıt altına almak. Senin de bu çalışmada bir yazının olmasını çok istiyorum.”

Uzun yıllar birlikte çalıştığım ve çok sevdiğim Şenay Aydemir’den gelen bu e-posta karşısında önce bir durdum. O diziyi okuyordum. Erkekler açısından pek yapılmayan bir yüzleşmeye davet olması bakımından da önemsiyordum.

Ama benim açımdan, altına imzayı attığım her şeyin öncelikle samimiyeti ve sahiciliği yaşamsal bir önem taşıyordu. Böyle bir yazıyı yazarsam kendimi boylu boyunca ortaya koymalıydım ya da hiç yazmamalıydım. Yani, öyle kendini sağlama alan, kendisini eleştiriyor mu, övüyor mu belli olmayan ara cümlelerle yazmak bana göre değildi.

Kendimle kamusal alanda da yüzleşmeye dair kişisel tedirginliği aşmış bir insan olduğumu hissediyorum ancak, içinde bulunduğum sosyal bağlamlar, kendime dair anlatacağım hikayenin, hayatımdaki insanlar üzerindeki etkisi gibi nedenler beni endişelendiren başlıca konuydu.

Kafamda ‘Yazsam mı acaba?’ diye bu konuyu döndürürken önce, hayatımda benim açımdan derin anlamı olan 7 yılımı yaşadığım ve 8 yıl önce ayrılmış olduğum eski eşime danışmam gerektiğini düşündüm.

Bu arada daha sonra hiç evlenmedim ama teknik olarak daha doğru bir ifade bulamadığım için “eski eşim” diye ifade ediyorum. O, bu yazıyı yazmam için beni cesaretlendirdi ve böylelikle kendisine dair dönem açısından da ondan izin almış oldum.

Bu hikayenin aslında can alıcı bir kısmını da çocukluk dönemi oluşturuyor. Ancak, kardeşlerim ve annemden bu konuda onay almam bana pek mümkün gözükmediği için, o kısımları bu gerçekliği dikkate alarak yazmam gerektiğine karar verdim.

Ve başlıyorum.

Pek çoğumuz gibi erkek egemen ilişkilerin belirleyici olduğu bir ailede doğdum. Annem ve babam 52-53 yıl önce Erzurum’dan İstanbul’a göç etmişti. Her ne kadar Türkiye’nin en büyük kentinde doğup büyümüş olsam da, göç olgusunun yol açtığı içe kapanma halinin çocukluk yıllarımdan itibaren şekillenmemde bir etkisi olmuştur.

Babam Adalet Partiliydi ve biz üç kardeş olarak yetişkin hale gelene kadar ailenin siyasal ve psikolojik haritasını o belirledi. Daha sonra bu egemenliğini kaybetti.

Yukarıda atıf yaptığım gerekçelerle babam ile annem arasındaki ilişkinin, babamdan kaynaklı kırıcı, üzücü boyutlarını çok derinleştiremiyorum.

Ama hala dönüp baktığımda, başka özelliklerini saygıyla hatırladığım babamın, beni etkileyen ve 'benim ilişkilerim farklı olmalı' diye düşündüren anneme karşı tavrı, hayatımın çocukluk yarasıdır.

Çocukluğum doğup büyüdüğüm Eyüp'te geçti. Çocukluk yıllarımda çeteleşme ihtimalinden beni uzak tutan şey ise okuma ve spor tutkusuydu. O yıllarda okuduğum kitaplar içinde Teksas, Tommiks, Kızıl Maske, Zagor, Bonanza, Mister No başı çekiyordu. Babamın verdiği harçlıklarla sürekli bu kitaplardan alıyor ve obur bir iştahla kısa sürede bitiriyordum.

Artık para da yetişmiyordu. Çareyi evimize çok uzak olmayan -şimdi artık yok- Gaziosmanpaşa'daki Zengin Sineması'nın önünde kurulan Teksas, Tommiks takas tezgahlarında buldum. Orada takas ettiğim kitaplarla da epey idare ettim.

Yıllar sonra dönüp baktığımda, o yıllarda hayranlıkla okuduğum o kahramanların hep erkek olduğunu ve bunun da kahramanlıkla erkeklik arasında kurulan ilişkiyi aslında döne döne yeniden ürettiğini fark ettim.

O kitapların herhalde sonraki hayatıma en büyük katkısı hiç bitmeyen bir okuma

tutkusu olmuştur. Okumak, bir gecekondu mahallesinde doğmuş benim için anlamlı bir dönüşümün kapısı gibiydi.

Lise yıllarımda gittiğim İngilizce kursundaki hocamın önerdiği Emile Zola'nın 'Germinal'inin ise, benim için bir sıçrama olduğunu düşünmüşümdür hep. Ondan önce Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Rifat Ilgaz okumaya başlamıştım ama Zola bende, onların açtığı ufku bir ileriye sıçraması gibi bir etki yapmıştı.

Daha sonra, üniversite yıllarımda benim düşünsel açıdan derinleşmeme en çok katkıda bulunan iki hocam kadındı. Eser Köker ve Meral Özbek. Ve aşama aşama sosyalizme doğru yönelen birçok genç gibi, kendimle sürekli yüzleşme halini, gelişmenin ilk basamağı olarak görüyordum.

O yıllarda sosyalist külliyatı okurken, kadın özgürlük mücadelesinin tarihine dair de epey okudum ve gençlik mücadelesi içindeki arkadaşlar olarak sohbetlerimizde 'erkek egemen ilişkilerle yüzleşme' temel konulardan biriydi.

Elbette işin 'meli, malı' kısmıyla, biz erkeklere atadan, dededen devreden o konforu aşma hali arasındaki ilişki ve gerilim öyle kolay aşılmıyordu.

Çocukluğumun geçtiği aile ortamında, evdeki işler paylaşımı diye bir şeyden pek söz edemezdik. Bu açıdan erkek egemen bir işleyiş hakimdi ve erkek kardeşim ile benim ev işlerine dahil olmamız zaman içinde oldu.

Bunun etkilerini üniversite yıllarımdaki ev ortamlarımda da fark etmiştim.

O yıllardan kalan ve benim evde temizlik yaparken gördüğüm bir fotoğrafı ev arkadaşım Baki bana hediye ederken arkasına şöyle yazmıştı: “Bu kare, bir gün devrimin de olabileceğinin bir işaretidir.”

Ev işlerinde benden daha becerikli ve katılımcı erkek arkadaşlarım olmuştur. Benim notum ise, Baki'nin verdiği kadardı. Kuşkusuz ev işleri karşısındaki pozisyon, erkek egemen ilişkiler açısından ölçülerden sadece biridir ve insanın kendisine dair yapacağı değerlendirme bununla sınırlı kalmaz. Ben bu kısmı zaten, arızalarımın birinin itirafı olarak zikretmiş oluyorum.

Sonraki yıllarda ‘egemen erkeklik hali’ ile yüzleşme sürecimin dönüştürücü kısmının ağırlıklı olarak evlilik dönemim olduğunu söyleyebilirim. Eşimin benim üzerimdeki etkisini hep bir ‘yontma faaliyeti’ olarak adlandırmışım.

Bu yazıyı yazmadan önce ondan izin almak için, ona yazdığım bana, “Ona yontma demeyelim. Ama feminist kadınlarla birlikte olan erkekler içinde dönüşmeye meyilli olanlar dönüşüyor. Ben sadece kendimi sana anlatmaya çalışıyordum aslında” yanıtı verdi.

Eşim zarif ve anlayışlı bir kadın olarak böyle tarif etse de, ben yine de o sürecin bir yontma, meslek lisesi dönemimde bize öğretilen anlamıyla ise bir tür ‘eğeleme, tesviye etme’ faaliyeti olduğunu düşünüyorum.

Eşim şu anki tesviye edilmiş halimin mimarlarından. Aynı zamanda bir sosyolog olması da bu dönüştürme sürecini olumlu anlamda etkiledi diye hissediyorum.

Boşandıktan 7 yıl sonra bir akşam oturup rakı içerek, evlilik dönemimizi konuştuğumuz yemekte muhabbeti geçen konulardan biri de, benim tatil zamanları dışında, kentte, gündelik hayattaki ilk sandalet deneyimime dairdi.

Solcu ve örgütlü erkekler içinde benimle benzer bir tarihin içinden geçmiş olanlar da, sanıyorum kıyafet seçerken koyu ve mat tonları tercih etmek gibi bir eğilim oluyor. En azından kendi kuşağım açısından durum böyle. Bu bir ‘ağır adam’ pozlarından mıdır bilemiyorum ama böyle. Benim daha canlı renkleri giymeye cesaret etmem de eşimle geçirdiğim o yedi yıl süreci içinde olmuştu.

Yeniden sandalete dönelim. Şehirde giydiğim ilk sandaleti birlikte beğenmiştik ve yerleşik erkeklik kalıpları dışında daha modern çizgide bir sandalet almam konusunda beni cesaretlendirmişti.

Ama onun bile rengi gri ile siyah arasındaydı. Daha canlı bir renge sahip olanını daha sonraki yıllarda alacaktım. Olsun, bu da bir aşamaydı. Ve eşim yıllar sonra o yemekte anlatmıştı.

Ben akşam gazeteden eve döndüğümde ona dönüp, “Bakkal sandaletime baktı” demişim tedirgin bir biçimde (!) Buna yıllar sonra nasıl güldüğümüzü anlatamam.

Aslında bu, “bakkal bana efemine muamelesi yaptı” diye hayıflanmaktı ve tersinden bakınca, bu ülkede kadınların her gün bundan daha ağır ve travmatik şeylerle karşılaşılıyor olduğu gerçeğini dönüp düşünmek açısından da bir veriydi.

İçimde bir yara olarak kalan ve ifade

etmem gereken bir örneğe geçeyim buradan.

Tartıştığımız ve seslerin yükseldiği bir anda, eski eşime “Dırdır etme” dediğimi hatırlıyorum. Bu bizim dünyamız içinde kadınlara dair olarak edinilmiş, öğrenilmiş ve kuşaklar boyu devam eden hırpalayıcı, cinsiyetçi bir söylem biçimiydi aslında. Hayatımı paylaşmış olan iki kadının da bana, “Beni dinlemiyorsun” demiş olmasını da bununla birleştiriyorum.

Ben dinlediğimi iddia ediyordum ama bana iki kez ifade edilmiş olan bu gerçek, birlikte yaşadığım kadınlar karşısında iyi bir dinleyici olmadığımı, köşeye sıkıştığım zaman da “dırdır etme” gibi cinsiyetçi söylemlere başvurarak sıvışmaya çabaladığımı gösteriyor.

Ve şu ana kadar ne kadar dönüşebilmişsem, bu açıdan emeği olanlar içinde birlikte çalıştığım kadın arkadaşlar da önemli bir yer tutuyor.

Uzun yıllardır hem entelektüel açıdan hem de birlikte yapıp ettiğimiz iş süreci bakımından yetkin ve güçlü kadınlarla çalışmış olmak insanı bu açıdan da uyanık tutuyor. Devam eden örgütlü hayatımın içindeki kadın arkadaşlarımın ve bu açıdan yaşadığımız toplam birikimin de hakkını vermeliyim.

Bu arada ben ne kadar, birlikte çalıştığım ortamlarda demokratik bir işleyişi bir temel olarak öncelediğimi düşünsem de, uzun yıllar yöneticilik yapmış bir erkek olarak, kadın arkadaşlarımın bu açıdan verecekleri not kuşkusuz daha gerçektir.

Çünkü erkeklik hali de, tüm içerdikleriyle

birlikte bir resmi ideoloji gibi olduğu için, bu ancak karşıdan bakılarak daha çıplak görülebilir diye de düşünüyorum.

Son tahlilde, erkek egemen ilişkilerle bir erkeğin yüzleşmesi, her gün yeniden kurulması gereken bir şeydir. Çünkü bu erkekler olarak belki bazen farkında bile olamadığımız öyle bir konfor sağlıyor ki, kendinizi bıraktığınız an yeniden, o konforlu erkeklik haline geri dönüyorsunuz.

O ana kadar dönüştüğünüzü, biriktirdiğinizi sandığınız şeyler de çok hızlı bir biçimde ilga olabiliyor. Yani bu açıdan ‘aşım’ diye bir şey yok. Her gün, yeniden yeniden yüzleşilmesi gereken bir gerçeklik bu.

Bir de, sosyalist bir erkeğin tarihi açısından değinmeden geçmemem gereken, ‘ağır adam’ ritüeli var. Bu da aslında, bazen bizden kaynaklı bazen bulunduğumuz sosyal ortamlardan beslenen haliyle kolaylıkla, erkek egemen değerleri üzerimize yapıyor. Biraz hafiflemek kimseyi bozmaz.

HAKKINDA

Gazeteci, Evrensel Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Gazeteciler Sendikası üyesi, Ben Gazeteciyim İniyisatifi'nde de faaliyet sürdürüyor. Gazeteciliğe 1991'de haftalık haber dergisi Nokta'da başladı. Haftalık Gerçek dergisinde muhabirlik ve Ankara temsilciliği yaptı. Kurulduğu 1995 yılından itibaren Evrensel gazetesinde çeşitli görevlerde bulundu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü mezunu. Çeşitli kitaplarda da mesleki konulara ilişkin makaleleri bulunuyor. 1969'da İstanbul'da doğdu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#27 TANIL
BORA**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEK ERKEĞE

Erkek erkeğeyken bir ferahlama halinde zevkine varılan nezaketsizlik, kadın karşısındaki nezaketin de sahteliğini çoğaltır, nezaket zarureti kalktığında infilâk edecek şiddetin, hoyratlığın yakıtı olur.

Eski püskü, kasvetli bir sahne aktararak başlayayım.

“Pijama ile idim. Giyinmeye muhtaçtım. Hiç olmazsa ilaçlarımı toplayıp yanıma almam lazımdı. Kalktım, hazırlanmaya başladım. Fakat yarbay odayı terk etmiyordu. Kendisine dışarı çıkması lazım geldiğini söyledim. Bundan ne çıkar? Siz de erkeksiniz, ben de erkeğim, dedi. Ben de cevap verdim: Erkekler arasında bir nezaket kaidesi mevcut olduğunu hatırlattım. Bundan sonra beni yalnız bıraktı.”

Celâl Bayar’ın Kayseri hapisanesi günlük notlarından, bu satırlar (5 Ekim 1963).[1]

Kadınların da kendi aralarında olduklarında mahremiyeti iptal etme istidadı olabilir, bilmiyorum. Erkekler arasındaki kadar olduğunu sanmıyorum.

“Hepimiz erkek değil miyiz”, müthiş bir mahremiyetsavardır. Erkek erkeğe olmanın, bir açıklık, şeffaflık, harbîlik kapısını açtığı varsayılır çünkü. “Saklayacak bir şeyi olmama” dobralığı. Anca erkekler arasında mümkün olacağına güvenilen, engin ve ‘sahici’ samimiyet.

Oysa mahremiyet hakkı, bir medeniyet ölçüsüdür. Bir şey “saklayabilme” imkânı değildir çünkü mahremiyetin koruyup kolladığı; insanın kendiyile kalabilmesi, kendine mahsus bir alanının olabilmesidir, özerkliğidir. Erkek erkeğeliğin o adam adama markajı, ‘er kişinin’ özerkliğe dahi bir mani...

“Erkek erkeğe konuşalım”. Babanın oğluna daveti. Veya amcanın/ dayının, veya eniştenin veya kirvenin, ergen oğlana, delikanlıya, bazen de arkadaşın arkadaşına daveti -kimileyin meydan okumayla da karışık. Erkek erkeğe konuşmak, mahremi ilga etmeye açılır, dahası tekinsiz olanı, müstehceni ortaya dökmeye imkân sağlar. Sır kapısından geçilip, felâh bulunur. Erkek erkeğe konuşmak, harbîlik ve samimiyet hissini bileyleyler, harbî ve samimî olmayan (“şerefsizlerin” yanı sıra kadınların da olduğu) dünyaya karşı soylu bir seçilmişlik hissiyle donatır.

Bütün memeli tayfasında erkeklerden ibaret topluluklarda şiddet ve saldırganlık istidadının arttığını, evrim psikologları, tarihsel antropologlar falan, hep söylüyorlar. Amerika’nın batısının kolonizasyonunda, kadınlar geldikçe, çoğaldıkça, cinayetler azalmış, mesela.

Erkek erkeğe olmak, bir kendini koy verme, bir içinden geldiği gibi davranma, bir azma müşevviği olarak etki edebiliyor. Ergen milletinde erkek erkeğe muhabbet, töresel olarak, bir pervasızlık şölenine dönüşmeye yatkındır. Sanki, ortalıkta kadınların kızların da olduğu zamanların açığını kapatırcasına bir iştahla...

“Bayanlar var” ikazı... Futbol maçlarında tribünlerde kadın nüfusunu çoğaltma çabaları... 1970'lere kadar falan sanırım, yatılı erkek okulları talebesini ve subaylık öğrenimi görenleri kızlarla buluşturan tertipli eğlentiler... Bunlar hep, erkek erkeğeliğin yol açacağı tahribatı terbiye etmeye dönük düzenlemeler...

Bizim mektepte eskiden var mıydı bilmiyorum. Ben '70'lerde yatılı okurken, belki sınıfta gündüzlü olarak kızlar da bulunduğundan, böyle kaynaştır-medenileştir tertiplerine gerek görülmemiştir. Ama biz pek medenileşmedik. Gündüz insan gece hırt mertebesine bile uzak kaldık genellikle, hırtlık gündüz de sürdü. Geceki erkek erkeğelik öyle aslî, öyle bağlayıcı idi, öyle kendi kendine yeterliydi ki, öyle bir gözetim otoritesi kuruyordu ki, kızlara ancak bir türlü bakılabiliyordu, “arkadaşça” ilişki bile alay konusu idi. Sonra, aklımız erince, -bazılarımız en azından-, tamire çalıştık. Bugün arkadaş arasında (erkek erkeğe!), kendimize “yuh!” çekiyoruz.

Birisinin erkek erkeğeykenki hal ve tavırla, ortamda kadınlar da varken takındığı hal ve tavır arasındaki fark fazla açıldığında, huylanırım. Kimilerinde zaten kadınların yanında “janti” takılmak, kibar olmak, “dikkatli” davranmak, erkek erkeğe iken bütün nezaketin (Celâl Bayar'ın bahsettiği o “erkekler arasındaki nezaketin” de) ortadan kalkacağına alâmetidir.

Zira, erkek erkeğe muhabbet, nezaket yükünün sırttan atıldığı serbest sahadır onlar için. Nezaket, kadınlar karşısına çıkarken yüzünüze süreceğiniz traş losyonu kabilinden bir şeydir. İçkin bir değer değil. İzlenim yaratmada

kullanılacak bir alet, bir kaynak. Kıt bir kaynak. Ancak lâzım olduğunda sarf edilecek, idareli kullanılacak bir kaynak.

Söylemeye gerek var mı; erkek meclisinde fuzulîyat askısına asılan nezakete, bir kadınsılık, 'dahası' eşcinsellik şüphesi de yapılmıştır. Nezaket, kırıtmak addedilir ve 'cilvegözü sınır kapısı'dır! Kadınlar, 'hele' eşcinseller kendini sakınmadığında, 'açık' hatta argo konuştuğunda, en erkek meclisler behemehal nezaket paravanının arkasına sığınır. Sınırlı sorumlu sahte nezaket, homofobinin de bekçisidir.

Erkek erkeğe ilişkiye atfedilen o serbestiyetten, kadınlara “sunulan” sahte nezakete uzanan bir fitil vardır. Erkek erkeğeyken bir ferahlama halinde zevkine varılan nezaketsizlik, kadın karşısındaki nezaketin de sahteliğini çoğaltır – nezaket zarureti kalktığında infilâk edecek şiddetin, hoyratlığın yakıtı olur.

[1] 27 Mayıs askeri darbesinden sonra yargılanan Demokrat Partili Cumhurbaşkanı Celal Bayar: Kayseri Cezaevi Günlüğü. Hazırlayan Yücel Demirel. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999, S. 138.

HAKKINDA

İletişim Yayınları ve Birikim dergisinde editör. Ağırlıklı Türkiye’de siyasi düşünce ve ideolojiler üzerine çalışıyor. Bu konuda kitapları ve yanında çevirileri de vardır. İstanbul Erkek Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. 1963 Ankara doğumlu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#28 TAN
MORGÜL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

NE BAKIYORSUN LAN!

Bir türün adeta kendi kendini ıslah ve yok etmek için geliştirdiği formül, bir nevi besin zehirlenmesi:
Erkeklik ve onun en 'has' evladı şiddet.
Kusmayı öğrenmekle başlayacak her şey!

Söyleyecek çok şey var, kafa ziyadesiyle karışık, haliyle kelamın makamı de kara düzen olacak. Bu nedenle, lütfen yazıyı bir iç çekiş olarak “dinleyiniz”!

Ortada ‘tür’e, ‘tür’ün bir bireyine ve konumuz itibariyle coğrafyaya dair bir maraz olduğu aşikâr. Yoksa üreme, beslenme gibi doğal vakitler dışında, ota boka agresyon yetiştiren başka da bir canlı bilmiyoruz.

Ama biz yine de gezegeni, asırlar boyunca kan gölüne çeviren, geçen yüzyılda ise artık iyice zıvanadan çıkan kolektif erkek şiddet biçimlerini bir kenara koyalım; zira tüm bu melanete kaynak sağlayan, sokakta, hanede, okulda, iş yerinde, trafikte ve hadisenin kuluçka hali olarak çocukluk ve ergenlikte fokur fokur kaynamaya başlayan insanlık durumu da pek bir bet hani...

Adettendir, böylesi büyük meselelere dair kalem oynatılması istendiğinde, bir koşu çocukluğa dönüp bakarız. Zira balık baştan kokar misali, “ulan zaten çocuklukta da böyleydi” yollu, tür-laneti bir akıl yürütmedir olup biten.

Tamam, biraz abartılı olacak ama elde imkân ve fırsat olsa, kaç velet sokağımızda, mahallemizde William Golding’in “Sineklerin Tanrısı”nda (hepsinin erkek çocuk olduğunu söylemeye gerek yok herhalde) rol almaya teşne değildir ki.

Zaten bir kısmı da büyüyüp, kendi azgınlıklarını devlet derslerinde demleyip,

imkânı gereği o ‘film’lerde rol aldılar, almaya da devam ediyorlar.

Etrafta büyük erkeklerin çevirdiği bir numara varsa elbette bunun bir de çocukluk tercümesi olacaktır. Hatta alet-edevat olsa şiddet ölçeği hiç de yabana atılmayacak bir tercüme olacaktır bu; lütfen itiraz etmeden önce hızlıca bir çocukluğa dönüp gelelim.

Baktık zorlanıyoruz, o vakit çok da uzaklaşmaya gerek yok; Columbine’dan başlayarak ABD liselerinde küçük erkek çocuklarının yaptığı katliamlara bir bakalım. Lakin burada çocuk (veya çocukluk) suçludan ziyade, mağdur kategorisine yazılabilir. Toplumsal bir varlık olmamız, öğrenilmiş tecrübelerle yoğrulmamız, vs. Ama her türlü, varoluşsal yolda, gücün-iktidarın yapısına dair bir pozisyon alındığı aşikâr.

Bütün yollara Roma’ya çıkar yani!

Berbat bir döngüdür bu; erkeklik şiddeti, mağdurunu bile bir zombiye çevirebilir. Gençlik filmlerinde, her daim en başta harcanan, ortamın en naif, fiziken en ‘kırılğan’, korkak, gözlüklü ve kilolu oğlanlarının, bütün olan biteni sessiz sakin izleyeceğini tahmin etmiyorduk herhalde.

Elbette onların da bir intikam planı olacaktı, yani hayat böyle geçmez ki...

Hele o planlar, iktidarın denetiminde ve himayesinde olan kolektif erkeklik gösterilerine dâhil olma hakkı veriyorsa. Naif olmak, uysal olmak, kırılğan ve korkak olmak bir çocukluk “bela”sıdır.

Aslında her şey çok güzel başlamıştır, kimseye zarar vermek aklının ucundan geçmez, sessiz sakin ayak parmaklarının ucunda, anne sevgisinin kucağında püfür püfür bir hayattır bu.

Sonra o sokaklı, okullu 'fena' çocuklarla olan hayat başlar. Dalga geçilir, kulak memesine vurulur, oyuna alınmaz, alındığında habire azar çekilir, gözlükler yere atılır, ağırlık 'kız'ların oyununa göndermekle 'tehdit' edilir.

Her sokak oyunu, her teneffüs bir cehennemdir.

Lise yıllarında hatırlarım, böyle bir arkadaşımız, teneffüslerde dışarı çıkmaz, bazı bazı kafasını sırasına gömüp diğer derse kadar da kaldırmazdı. Bazı bazı da kimse ona yaklaşmasın diye (zira kimse de inayet, muhabbet namına yaklaşmazdı) dişlerini sıkıp, kaşlarını çatar, gözlerini kısar ve bir köşede dururdu.

Ama en fenası, yine artık kaçınıcı kötülük seansına isyan için, kafasını sıraya sert bir şekilde vurmaya başlamıştı. Omuzlarından tutup kendisine engel olmaya çalıştığımız o zayıf, naif oğlan, koca bir adam gücüne ermişti, başını sıraya vururken. Tanık olan asgari vicdan sahibine bile, hayata dair her şeyden tiksindirecek bir an.

Ama en fenası, tüm olan biteni bitirecek, o kolektif 'linç'e, nihai darbeyi indirememek... Zira şiddetin en acayıplerinden biri olan 'erkek sürüsü'nden dışlanma korkusu ile hemhal olmak... Hayatının en mutlu günüydü herhalde arkadaşımızın; okulun çalan o son zil sesi.

Vakti çocukluğunu tüm bu vandal

böğürmelerine, tacizlerine maruz kalarak, geçirip duran bir sürü çocuk olmuştur ve tüm bu madun çocukların korkularında, öfkelerinde, acılarında demlenen bir hayat... Şimdi ise bir ülke cemi cümle, o erkeklik böğürmelerinin, tacizinin ve dayacağının mağduru.

Olup bitene bir 'bakmak' bile yetiyor; ama cevap ve o cevaptan mütevellit sözlü ve fiziki kompozisyon hazır: "Ne bakıyorsun lan!"

Adeta daimi ve tatminsiz bir 'üreme-avlama' içgüdüleriyle hareket eden erkeklik karabasan gibi çöktü durdu nefesimizin üstüne. Öyle bir temsil ki bu, bütün sokak, kofti bir beden dersinden fırlamış gibi; göğüs önde ve şişik, omuzlar kalkık, kafa tos pozisyonunda, bacaklar yengeç duruşunda, alt dudak üst dişlerin altına vidalanmış, boyun damarları şişik, eller açık ve omuz hizasında ileride, ses telleri yayık ayranı gibi ve zulaya istiflenmiş levye, taş, sopa, bıçak ve en fenası silah.

Ve tüm bu melanetin karşısında, hasbelkader evine gelip de başını yastığa koyduğunda kendini bu kolektif dayacağın ve tacizin içerisinden çekip alacak, filmin orta yerinden fırlayıp gelecek 'Mesih'in hayallerine yatan yaralı bir toplum. Ama işin en acayibi, o Mesih geldiğinde de, 'başını sıraya vuran o madun', yapılacakları o kutlu kişiye bırakmaya niyetli olacak gibi durmuyor.

Böylesi şuursuz, kesif ve sınırsız bir erkeklik gösterisinin karşısındakini çocuklaştırma eğilimi de olur bazı bazı; çocukluğun o kontrolsüz, tedirgin edici savruk hallerine kaçırma eğilimi.

Hani hayal bu ya; Mesih geldiğinde, karşısındaki ile konuşması ve doğru düzgün bir insan olmaya ikna etmesi beklenmez. Madem, düşe yatmıştır, o vakit, o madun 'çocuk' ne istiyorsa o olacaktır. Önce bir içinin yağları eritilecektir, zira artık canı burnundadır ve çektiklerinden gına gelmiştir.

Şöyle bir adam akıllı 'ağzı burnu dağıtılacak', kendisine yapılan tüm fenalıklar yapanın burnundan fitil fitil getirilecek, yaşadığı her an zindana çevrilecek, evi başına yıkılacak, sürüm sürüm süründürülecek, ve...

Yavaş!

Berbat bir virüs hakikaten; mağdurla zalim arasındaki çizgiyi muğlaklaştıran, her durumda yumurtalarını bırakacak bir beden bulabilen kökü zamanın derinliklerinde gizli, kadim bir virüs. Bir türün adeta kendi kendini ıslah ve yok etmek için geliştirdiği formül, bir nevi besin zehirlenmesi: Erkeklik ve onun en 'has' evladı şiddet.

İyileşmek zaman alacak!

Kusmayı öğrenmekle başlayacak her şey!

HAKKINDA

Gazeteci-yazar-gezgin. 1973 İstanbul doğumlu. Çeşitli kitap, dergi, internet ortamı ve gazetelerde toplumsal ve kentsel hareketler, serbest dolaşım hakkı, futbol kültürü, çevre, seyahat ve yemek kültürü gibi konularda yazıları, söyleşileri ve araştırmaları yayımlandı. İstanbul Dergisi'nin son iki buçuk yılında yayın yönetmenliğini yaptı. Binnaz Toprak koordinatörlüğünde Nedim Şener ve İrfan Bozan ile beraber "Türkiye'de Farklı Olmak: Din ve Muhafazakarlık Ekseninde Ötekileştirilenler" isimli araştırmanın içinde yer aldı. Radikal gazetesinde iki buçuk yıl balık kültürü üzerine yazıları yayımlandı. Raki Ansiklopedisi ve Açık Radyo Ansiklopedisi'ne maddeler hazırladı. Ulus Atayurt'la birlikte "İstanbul Meyhaneleri ve Balık Lokantaları" kitabının yazdı. 2014 Gourmand ödüllü "Raki and Fish: A Mediterranean Seafood Odyssey" kitabının yazarı. "İstanbul Meyhaneleri: Vuslatın Başka Alem" belgeselinin senaryo yazarlığını ve yapımcılığın üstlendi. İthaki Yayınları 'Futbol Kültürü Kitapları' dizisi yayın koordinatörü. Londra'da yaşıyor

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

#29 HAŞMET
TOPALOĞLU

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

HAVADA ASILI DURUYOR

Veya onları dile getirmekle artık daha kuvvetli, şiddetten azade olabilir miyiz? Yavaşça başımızı kaldırıp göğe bakıyoruz. Yaşanmış, duyulmuş, görülmüş ve hayal edilmiştir, dipnotuyla.

Havada asılı duruyor, yoğun ve sessiz. Kafamı kaldırıp bakmama gerek yok; orada biliyorum. Hep oradaydı zaten. Kendimi bildim bileli şiddet tepemizde dolanıyor göstere göstere.

Kendinden emin çünkü biliyor ki kökü bizde.

Babam yemek gecikince sert hareketlerle mutfağa gidiyor, dolaptan aceleyle peynir domates alıp masaya oturuyor. Tahammülü buraya kadardı. Hızlı hızlı yiyor. Suratı asık kaşları çatık. Yemek hazır artık ama elini tabağına sürmüyor, anneme bakmıyor, konuşmuyor.

Şiddet sessizliğe dönüşmüş, artık bütün salona hatta koridora, içerilere yayılmış durumda. Arka odaya gitsem bile nefes alamayacağımın farkındayım.

Benim adım yok. Yok. Hiç mi yok, hiç yok.

Nasıl oldu anlayamıyorum. Sınıf başkanlığını geçtim küme başkanları okunurken bile adım anılmadı.

Örgülü saçlı çelimsiz kız gülümsüyor, hatta bariz gülüyor. 8 kişilik birbirine çatılı 3 sıranın başkanı artık o. Şimdi sıra bende diyor bakışları. Geçen senenin acısını çıkaracak belli ki.

Nesini kıskanayım ki; haritada Yugoslavya'nın yerini bile gösteremez. Sınıf üstüme üstüme geliyor. Zil çalıyor, yerimden fırlıyorum. Geçerken sırtına dirseğim çarpıyor, biraz sert. Ağlamaya başlıyor hemen.

E ama o kadar da olur, nedir yani!

Komşumuz kadın pazardan dönüyor. Apartmanın girişine bütün bir pazarı yığıyor sanki. Mecalî kalmamış, kendi evinin zilini çalıyor. Beş erkekli haneden gelen tek tepki otomatiğe basmak.

Kimse inmiyor, camdan kafasını uzatmıyor, yardım gerekir mi diye seslenmiyor. Önemsemiyorlar, dert etmiyorlar.

Zaten bugüne kadar duvarın öte yanından duyduklarımız ezen bağırırlar, emir kipinde talepler, kestirip atılan cevaplar. Merdivenlerden yukarı kadından önce belli belirsiz bir esinti olarak daha olgunlaşmamış bir şiddet çıkıyor, yarı açık kapıdan içeri sızıyor.

Saatlerdir uğraştığım dolabın bir parçası bir diğerini tutmuyor. Bir tarafını takınca diğer taraf yerinden çıkıyor. Tekrar tekrar, tekrar tekrar. Sonunda sabrım kalmıyor zorluyorum. O parça kırılıyor, gerisi düşüyor, berisi yıkılıyor.

Hayal kırıklığım tamamlandı artık.

Burnumdan ağızımdan kulaklarımdan gözümünden coşkuyla doluyor, üzerimde salınıp duran. Bu istime dayanmak mümkün değil, patlıyorum. Öfkemi sağlam kalan parçalara, kapılara ve duvarlara salıyorum.

Sevdiğim insan içten bir endişeyle bana bakıyor.

Pencerelerden bakıyoruz, ben, karşıdaki işyerinde çalışan iki adam, köşedeki apartmanın yöneticisi. Bakkalın önünde bir kadın taksinin bir yanında taksici öte

yanında. Şoförle bağıra çağıra kavga ediyorlar. Küfür yok ama sözler ağır.

Bakkalın çırağı iki metre ötelinde elinde sigarası dondurma kasasına yaslanmış seyrediyor.

Taksici hep aynı şeyleri tekrarlayıp arada elini git başımdan dercesine havaya sallıyor. Ve yüzü kızarmış. Belli ki sözler gururuna dokunuyor. Belki biraz da pencerelerdeki gözler. Hava kapanıyor, indi inecek.

Geriliyorum, geriliyorum ve bir anda pencereden uzaklaşıyorum.

Telefonun ahizesini biraz daha sıkıyorum avcumda. Karşımdaki kadın ısrarla ilan örneğini daha da büyüterek fakslamamı istiyor. Ben gitgide titremeye başlayan sesimle taslağın onaylanmasından önce bunun bir anlamı olmadığını anlatmaya çalışıyorum.

Belki on beş dakikadır aynı şeyleri söylüyoruz karşılıklı olarak. O müşterinin yeni sorumlusu ben ajans zincirinin sonuncusu. Onun ses tonu hep aynı benim sesim gitgide daha yüksek.

İçimde var bir tür kompleks.

O üstten sesleniyor ben alttan haykırıyorum. O bana görevimi hatırlatıyor ben ise kendisine tecrübesizliğini hatırlatırken sürekli hanım sıfatının üstüne bastırıp lafı müdürü olan beyin onayına getiriyorum. O son sözünü söyleyip benimkinin üstüne telefonu kapatıyor.

Şiddet bulutu telefonun bu tarafında asılı kalıyor. Bölümdeki herkes çoktan gerilmiş

bana bakıyor. Niyetleri beni sakinleştirmek ama benim niyetim kötü. Kadının tecrübesizliğinden girip ahmaklığından çıkıyorum ve aralıksız konuşurken her sıfatın yanına kadın vurgusunu ekliyorum. Öfkem yatışırken odadaki altı kişiden beşinin kadın olduğunu ancak hatırlıyorum.

Arkadaşım köşeden iki kahve alıp parkta oturalım diyor. Evimin dibindeki parkta ilk kez oturuyorum, tuhaf. Sohbet koyu kahveler güzel. Yakındaki banka yıllardır işsiz bir mahalleli oturuyor. Biraz ezik biraz mahcup bir selam veriyor. Gözlerinde hep bir çaresizlik, ezilmişlik var. Selamını alıyorum. Hızla bir sigara yakıyor ara ara bize ara ara az ileride oynayan çocuklara bakıyor.

Biri erkek biri kız iki çocuk oradan oraya atlıyor, birbirlerini kovalıyorlar. Erkek yakalandıkça kıza vurup yine kaçıyor. Adam ayağını sallıyor farkına bile varmadan. Bakınıyor sallıyor, bakınıyor sallıyor. Derin bir nefes çekiyor içine.

Birden ayağa fırlayıp çocuklara koşuyor. Bir tokat birine bir tokat birine. Önce kıızı tutup kolundan ileri savuruyor sonra da erkeği kulağından tutup diğerinin yanına sürüklüyor.

Yerimizde doğrulup isyan ediyoruz. Adam tamam pardon dercesine eliyle bir selam verip çocukları, çocuklarını önüne katıp parktan çıkıyor. Duvar boyunca uzaklaşırlarken ağzında sigara bize bakıyor, dönüp ikisine de birer tokat daha atıyor.

Bize düşen arkasından lanet okumak.

Sıra numarası yanmıyor, ekran bozulmuş. Kapı açılıp biri çıktıkça içeriden bet ve

bezgin bir ses sıradakini çağırıyor. Hepsi birbirine bağlı sert sarı sandalyeler üzerinde hafif öne eğilmiş, hem kapıyı hem birbirimizi kolluyoruz. Gerginiz. Altışar dakika arayla verilmiş randevularımızı kimseye koklatmaya niyetimiz yok.

Arkamda bir adam aralıksız konuşuyor telefonda. Daha doğrusu konuşmaya çalışıyor. Belli ki karşısındaki eziyor, saydırıyor, suçluyor. Adam hep alttan alıyor. Merakıma yenik düşüp omuzumun üstünden şöyle bir bakıyorum. Alnını sıvazlayarak konuşan genç bir adam, sessiz karısı, sessiz çocukları yan yana sıralanmışlar.

Konuşma bitiyor, adam kısa bir sessizliğin ardından saydırmaya başlıyor. Bozuk ekrana, gelmeyen sıraya, doktorlara, sağlık sistemine, sistemi yönetenlere.

Biriktirdiği hınç buharlaşıp havaya karışıyor, şekil değiştirip bekleme odasını kaplıyor.

Adamın dili gitgide çirkinleşiyor, her kelimeye bir küfür ekleniyor. Kadın yere bakıyor, çocuk yere bakıyor. Gözlerinde, dilin şiddetini daha önce çok kez tecrübe etmiş olmanın korkusu var.

Tam ağızımızı açacakken, yani sanırım ben veya yanımdaki yaşlı kadın açacaktık bir ara, güvenlik elemanı geliyor.

Adamın hıncı anında soluyor ama üstümüze yerleşen şiddetin gitmeye niyeti yok.

Büyük bir masanın etrafından birbirimize bakıyoruz, biraz üzgün biraz mahcup. Uzun süredir bir araya gelememiş, böyle rahat konuşmamıştık. Yavaş yavaş yerimizden doğrulup dışarı çıkıyoruz. Herkes evinin yolunu tutuyor.

Pişmanlıklarımızı, kötü tecrübelerimizi, çıkardığımız dersleri, yorumlarımızı, önerilerimizi doya doya paylaştık.

Zayıflıklarımızı, hatalarımızı, nedenlerini ilk kez bu kadar açık konuştuk. Yine de rahat değiliz nedense.

Şimdi bitti mi gerçekten de, tekrar olmayacak mı?

Tahammülsüzlük, kıskançlık, hınç, hayal kırıklığı gibi bizi biz olmaktan çıkaran zayıflıklarımız yaptıklarımızı haklı kılar mı?

Veya onları dile getirmekle artık daha kuvvetli, şiddetten azade olabilir miyiz?

Yavaşça başımızı kaldırıp göğe bakıyoruz.

dipnot: yaşanmış, duyulmuş, görülmüş ve hayal edilmiştir

HAKKINDA

Muhabir, yönetmen, yapımcı, sunucu, danışman. ATV, 32.Gün, NTV ve TRT’de çalıştı, iki ayrı dönemde film eleştirileri yazdı. 2002’den bu yana film ve belgesel alanında yapımcı/yönetmen olarak film üretiyor. Filmleri arasında 34 Taksi, Beş Yapı Ustası (Anlat İstanbul filminin kamera arkası belgeseli), Bu Ne Güzel Demokrasi (kadın milletvekili adayları üzerine) ve senaryosuna da katkıda bulunduğu yedi ödüllü Şimdiki Zaman bulunuyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#30 RAUF
KÖSEMEN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

HAFIZA-İ ERKEK İNKÂR İLE MÂLÛLDÜR!

Ama işin aslı şu ki, dünyaya erkek olarak gelen ve zamanla bununla hesaplaşmayı tamamladığına inananlarda bulunabilecek bir tür hafıza kaybım var.

Çocukluğumdan hatırladığım tüm şiddet vakaları ya anne terliği masumiyetinde, ya kardeşimi kurtarma kahramanlığında ya da “o öğretmenden herkes dayak yemişti zaten” avuntuluğunda.

Ama sonrasını, bir yanında testosteron saldırısının, bir yanında üniversiteye girme kaygısının nöbet tuttuğu liseli hayatımı iyi hatırlıyorum.

Liseli erkeklik hâli bir yandan “bir tane de ben çaktım”la, “tutmasalar ağzını burnunu kırardım!” arasında salınırken, diğer yandan “aha kadın!” diye bağırarak bir iç ses üretir.

Şansım yaver gitmiş ki püriten öğretmen ailesinin ahlâki baskısı üniversite kaygısıyla karışarak durumu dengelemiş de iç sesimin beni ağır bir saldırganlığa dönüştürmesinden kurtulmuşum.

Zaten ben o liseli zamanlarımda hiç ezilmedim. Sokakta hiç dayak yemedim. Kim olduğunu bilmediğim adamların “ne bakıyon lan!” naralarını korkudan duymazdan gelmedim.

Cinlerden perilerden korkmadım, çarpılmamak için dua ezberlemedim. Hiç daha iri ya da daha cüretkâr birinin saldırısından ardıma bakmadan kaçmadım.

Kendimden küçüklere ya da güçsüzlere karşı büyüklenmedim. Kendimi daha zeki sandığım için diğerlerinden daha üstün olduğuma inanıp onları aşağılamadım. Basit ev işlerine yardım ettiğimde “evin kızı” diye alay eden akrabalarım olmadı.

Otomobilleri sevmedim, güçsüz bedenim yerine bir makinayı geçirerek güçlenmeyi ummadım. Zorbalarla pek karşılaşmadım, karşılaştığımdaysa ya eşek sudan gelene kadar dövdüm ya da korkudan ayakları kışlarına vura vura kaçıışlarını izledim.

Haliyle karşı cinsten hiç kimseye karşı tacizkâr olmadım. Eteği rüzgardan uçan kızların kalçalarına bakmadım. Perdenin ardına saklanıp yoldan geçen kadınları ıslıklamadım.

Sırf çıktığım kıza baktı diye adam toplayıp birinin gözünü korkutmadım. Komşunun kızının çükümü çok merak ettiğine, hatta anamlar gidince eve dalıp beni becer diye bağdırmamak için kendini zor tuttuğuna inanmadım. Öğretmenimin dekoltesini düşünüp mastürbasyon yaptığını ballandırarak anlatan hayta arkadaşlarıma gıpta etmedim.

Mahallenin güzel kızı, şehre yeni tayin olan memurun oğluna bakıyor diye “dövelim lean bu oğlanı!” diye atarlanarlara katılmadım. Dul kadınların isterik, bakire kızların azgın olduğuna hiç inanmadım.

Gece yarısını geçip el ayak çekilince kırmızı noktalı şifreli yayını izlemenin bir yolunu bulmaya çalışmadım.

Kadınların güçsüz ve erkeklere muhtaç olduğuna inandığım bir an bile olmadı.

Hiç küfür etmedim veya küfür etmeye özenmedim. Bizden biraz daha kırılğan ve narin yapılı olduğu için hemcinsim yaşıtılarım hakkında "ibne lean bu" diye düşünüp arkasından konuşmadım.

Abilerin anlattığı kerhane hikâyelerini heyecanla dinlemedim. Bilmem kim dayı komşunun karısını nasıl becerdiğini anlattığında heyecanla dinlemediğim için, tabii ki bir başka komşunun karısının üstünde yakalanan bir başka dayının bacağına saplanan bıçağı hak ettiğine de ikna olmadım.

Aynı sınıfta okuduğum köylü çocuklarından bir eşekle ya da bir köpekle nasıl halvet olduklarını dinlemedim. Hakemleri ibnelikle, sert karakterli kadınları lezbiyenlikle, uzun saçlı erkekleri karı gibi olmakla suçlamayı normal bulmadım. Silahlara merak salmadım, sevmediğim insanları ya da vatan düşmanlarını vurmaya kendimde hak bellemedim.

Askerden hiç dayak yemeden dönen abilerin, gece nöbetindeymiş gibi yaparken lojmanlardaki subay kızlarını nasıl becerdiklerini anlattığı anılara yabancıyım. Yıllar sonra yaptığım 28 günlük askerlik süresince de her sabah bağıra çağıra uyandırılıp, günde yedi kere sayılanların arasında değildim.

Kısa askerliğimde bile hiç aşağılanmadım ve elbette uzun dönem erlerin aşağılanmasına, küfürler yemesine ve dövülmesine filan tanıklık etmedim. Askerliğim boyunca o virgül niyetine

kullanılan küfür ağzımdan bile çıkmadı.

Kısa askerlik tecrübemin ortasındaki yemin töreninde sabahın köründe kaldırılıp ortalıkta dolaşırken sadece sivil bir insan gördük diye sevinç çığlıkları atan o beş bin adamın arasında ben yoktum.

Üzerime üniforma giyip, beline bir kasatura takınca özgüveni artanlardan hiç korkmadım. Eğitim subaylarımız da "elinize silah vermedik, ama zaten savaş çıkarsa sizden önce hemşireleri askere alacağız" diye hem bizi hem kadınları aşağılayarak konuşmadılar zaten.

Yukarıda yapmadığımı söylediklerimin bir kısmını yaptım. Bir kısmına tanık oldum. Bir kısmı doğrudan benim deneyimlerim. Bir kısmını da ortak erkeklik hafızasından derledim.

Hiçbirini yapmamış bir erkek var mıdır emin değilim. Doğrusu yapmamış olmanın büyük bir fark yaratacağını da düşünmüyorum. Sonuçta hepsi bir ortak erkek akli hâlinde toplanıp oradan zihinlerimize doluyor. Bu yüzden deneyimlemediğimiz erkeklik hâllerini bile bir tür hafıza protezi hâlinde zihnimize taşıyoruz.

Söz konusu olan hafıza olduğunda, hakikat ile hikâyeye arasında her zaman bir açığı oluyor. Hakiki hikâyeler ile anlatmaya değer bulunan hâller de çoğu zaman aynı değil. Kişisel anlatılar da bundan azade değil elbette. Bir erkek olarak yaşıyor, hakikate erkeklik penceresinden bakıyorum. Kayıtlarımı erkeklik hafızamdan derliyorsam hikâyeyi de erkeklik hâliyle anlatıyorum.

Resmi görüşümü sorarsanız, ben bu erkeklik meselesini çözdüm. Zaten okumuş bir adamım. Cinsiyet ayrımcılığı yapmıyorum. Toplumsal cinsiyet konusunda kafam açık. Eril dilden uzak durmak için samimi bir çaba içindeyim. Erkeklik hâllerimi dengeliyor, denetliyorum.

Ama işin aslı şu ki, dünyaya erkek olarak gelen ve zamanla bununla hesaplaşmayı tamamladığına inananlarda bulunabilecek bir tür hafıza kaybım var.

Böylece bugün geldiğim yerdeki erkekle,

olduğum erkeğin arasını bulanıklaştıran bir tür protez bilinç yaratabiliyor, kendimi erkeklikle hesaplaşmamı tamamladığıma inandırabiliyorum.

Yekta Kopan, bu serideki yazısının bir yerinde “Bir erkeğin zihni, başka erkeklere ‘yenik düştüğü’ anları siliyordu demek ki” diye yazmıştı. Oradan ilhamla söylersem;

Erkeklikle hesaplaşmasını tamamladığını düşünen bir erkeğin zihni, erkeklik hâllerine yenik düştüğü anları siliyor demek ki.

HAKKINDA

Tasarımcı, yönetici, Açık Radyo (Diğerkâm) için programcı, Hemzemin Sosyal Fayda Konferansı için kurucu, Kültür Ofisi Derneği için yönetim kurulu üyesi. GMK, İTMK ve RYD için üye, Ben Bugün Bi’şey Öğrendim için kurucu-yönetici, STK’lar için tasarımcı, 11 yaşında yeğeni için amca olarak çalışmakta. Geçmişte Tarih Vakfı için yönetim kurulu üyeliği, Kültür Üniversitesi için hocalık, bir kaç dergi için yazarlık ve pek çok rota için gezerlik de yaptı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#31 SÜREYYA
EVREN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

SONRASI İÇİN 7/52

Ne itiraflar ne kahramanlık anlatıları
ne büyük vicdan gösterileri ne de üstlenilen rezillikler
ön açıcı. Sessiz, deklarasyonsuz içten doğruların
orada olduğunu bilme hissine ihtiyaç var.

bianet'in bir projesi için kaleme alıyorum bu yazıyı. 52 erkek, erkek şiddeti üzerine söz alacak ve her hafta bir metin olmak üzere bunlar peş peşe yayımlanacak.

Zemini anlamaya çalışıyorum. Erkek şiddeti hakkında 52 erkeğin söz almasını istediğimizde bu 52 erkekten ne isteriz? 52 rakamı bir yılı tamamlamak için, yani bir döngü, bir sembolizm sanki. Pekâlâ bir hafta ve her gün bir yazıdan 7 yazı da olabilirdi. Ha 52 ha 7, maksat aynı olurdu. Yani sonsuz, yani belirli bir rakam değil de devam eden, edebilecek bir şey, sürekliliğe bir gönderme, bir ucu (sonraya) açıklık.

O zaman soru şu: Sayı-ötesini temsil etmek üzere belirli sayıda erkekten erkek şiddeti üzerine söz almalarını istediğimizde ne isteriz?

Bunu X ülkesi vatandaşlarından seçilmiş 52 kişiyle yapılmış söyleşilerden oluşan Y ülkesinde gerçekleştirdikleri işgal, yağmacılık ve sömürgecilik ya da Q halkına yaptıkları katliam hakkında söz almak istemiş bir yayınlara karşılaştırarak hayal etmeye çalışıyorum. Veya kökleri köle sahibi ailelere uzanan 52 beyazdan, siyahlara dönük ırkçılık hakkında söz almalarının istendiği bir durumla. Politik başka örnekler de hemen zihnime üşüşüyor ama her biri kendi bağlamının yükleri ve dağıtıcılığıyla geliyor o yüzden sınırlı tutmaya çalışıyorum. Özgürlükçü A ülkesi sakininden veya özgürlükçü beyazdan böyle bir söz alarak özgürlükçülüğünü ispatlamasını mı isteriz? Kapıda geçiş kartını çıkarmasını istemek gibi, bir tür "hamili yakınımdır".

Sanmıyorum, amaç "kötülerin" içinden birilerini elemekten ve birilerine ayrıcalık bahşetmekten fazlası olsa gerektir. Ya da birilerinin "daha az kötü" olabildiğini görüp rahatlamaktan ve korkumuzu hafifletmekten...

Diyelim bir beyaz tanık olduğu beyaz ırkçılığını kritik bir olay üzerinden anlatıyor. Bu anlatının aynı olayı bir siyahın anlatmasından farklı olduğunu düşünürüz. Daha "tarafsız", daha "nesnel" bir eleştiri gibi olacağı için mi?

Biz lisedeyken tecavüz karşıtı bir film popüler olmuştu. The Accused (Sanık, 1988). Birkaç erkek gidip seyretmiştik. Ertesi gün beraber filmi izlediğimiz arkadaşlardan biri sınıftaki kızlara filmi anlatırken şöyle demişti: "Düşündüm ve kadınlara hiçbir zaman tecavüz etmemeye karar verdim!"

Bu yorumun (ve vadin) kimsenin hoşuna gitmediğini anımsıyorum, en hafif deyimle.

Hiçbir zaman ırkçılık yapmamaya karar veren bir beyaz duymak ister miydi siyahlar? Hiç sanmıyorum. Zannedersem bu isteksizliğin temel sebebi "yapmamaya karar verdim" ifadesinde "yapma olasılığı"nın ve "arzusunun" diri tutulması. Bu ihtimalin iptaline ihtiyaç var belki de.

Başka bir anı. Bir sanatçı arkadaş, bu kez 80'lerde değil 90'lardayız sanırım, İstiklâl Caddesi'nde bir gece yarısı yürürken, Fransız Başkonsolosluğu'nun yanındaki dar sokakta bir adamın bir kadını dövdüğünü fark ettiğini, sokağın başında durup hiçbir şey yapmadan uzun uzun adamın kadını dövmesini, tekme tokat yerlere devirmesini seyrettiğini ve bir anlamda dayak bitince, adam durunca, kendisinin de durmayı bırakıp, önüne dönüp, yürüyüp gittiğini anlatmıştı. Türlü açıklamalar ve sorgulamalarla elbet. Bu arkadaş "Beyoğlu'ndaki olaydan sonra böyle durumlarda daha cesur olup, risk alıp devreye girmeye karar verdim" dese bu vaat bize iyi gelir miydi? 52 hafta bunu okumak ister miyiz? Niye istemiyoruz?

Bir karar olmasını değil de bir doğallık olmasını istiyoruz sanki. Bir kendiliğindenlik. Ve bir kendiliğindenlik olabileceğine dair bize bir işaret verilmesini. 52 hafta 52 böyle işaret verse 52 hafta okursun. Her siyah okur.

Beyazın/erkeğin doğasına dair fikrimizi yenileyecek bir söz istiyoruz öyleyse. Neden? Kötünün tümünden kötü olmadığını düşünmeye mi ihtiyacımız var? Varsa neden?

Görebildiğim kadarıyla, temelde, birlikte yaşama ihtimalini ayakta tutmak için, geleceğe kucak için. İntikam için değil yeniden hayat için ve yeniden hayatın inandırıcı olabilmesi için.

Klasik anarşizmin "babalarından" Pyotr Kropotkin'in sevdiği bir etik önerme şu bulmacasında gizlidir: Suya düştüğünü gördüğünüz bir kız çocuğunu neden kurtarırınız sorusuna verilecek hangi yanıt

en etik yanıtıdır? Biraz deştikten sonra yanıt şöyle belirir: Hiç düşünmeden, herhangi bir gerekçe olmadan suya kurtarma amacıyla atlamış olmak en etik pozisyonudur.

O yüzden itiraflar ve bastırma anlatıları bizi rahatlatmaz. "Aslında eskiden benim de siyahları görünce içimden ezme arzuları fışkırdı, kadınlar ayrılmaktan bahsedince kaç kere elim dayağa gitti de kendimi bastırdım, geçmişte içimden ne tecavüzler geçti de hepsini durdurdum, ruhunuz duymadı, vs." diyen bir sesin bizi ancak irkiltebilecek olması gibi.

Arzularından ve arzuların açacağı karmaşık etik pozisyonlardan bahsetme. Orada değiliz. Bana bir beraber yaşama imkânına dair ümit ver. Bana doğandaki bir şeyi göster. Doğanda olduğu için öyle ya da böyle geri gelecek, büyütülebilecek, yeşertilebilecek, canlandırılabilir, geleceği olabilecek, bizim geleceğimizde rol oynayabilecek bir şeyden... doğanda olduğu için sana dair olduğu su götürmez bir şeyden bahset.

Kahramanlıklar olsun istiyoruz ama beyansız olsunlar –kahramanlık hikayeleri istemiyoruz. Schindler'in listesini Schindler tutmasın, deyim yerindeyse.

Ne itiraflar ne kahramanlık anlatıları ne büyük vicdan gösterileri ne de üstlenilen rezillikler ön açıcı.

Sessiz, deklaryonsuz içten doğruların orada olduğunu bilme hissine ihtiyaç var.

7/52 konuşma formatının bir güzelliği de bu, 52 hafta boyunca tek bir erkek bile isteneni vermeyi başaramasa bile döngü devam edecek. İstedikleri kadar

yanılganlıkları üstlerinde olsun. Formatın kendisi bunlara karşı bağışıklık sahibi baştan.

Geleceğin inşasına dönük inanılmaz insani bir deneme olduğunu düşünsek çok mu insanmerkezci bulunuruz –çok hayatyanlısı diye değıştirelim öyleyse insani sözcüğünü.

Kötücül anekdotlar yerine iyi anekdotlar da anlatılabilir, onlar da örnek verilebilir. Hayatyanlısı anları, tavırları, düşünmeden suya atlama anlarını toplayan yazılar da çatılabilir. Ama hayatyanlısı olmaya iyi örneklerle ikna edilmek istemeyiz.

Kendiliğinden ve inandırıcı olmalıdır.

Suda boğulurken birinin bizi hiçbir şey düşünmeden kurtardığına inanmalıyız ki kendi hiçbir şey düşünmeden suya atlayıp birini kurtarma tavrımıza da inanalım. Kendimizi böylece sevelim ve diğeri sevdiğimizize de inanabilelim ve giderek sevdiğimizize, sevilebildiğimizize de.

Son sözler kahramansa eğer tam da o yüzden böyle yazıların ve böyle yazı dizilerinin zannedersen son söze ihtiyacı yok, hikmete ihtiyacı yok, büyük hiçbir bildiriye ihtiyacı yok.

bianet'in bir projesi için kaleme alıyorum bu yazıyı. 52 erkek, erkek şiddeti üzerine söz alacak ve her hafta bir metin olmak üzere bunlar peş peşe yayımlanacak.

HAKKINDA

Arter'de editör. 1991'den beri çalışmaları yayımlanıyor. Denemelerini bir araya getiren son kitabı Buluntu Kitap: Edebiyat ve Gündelik Hayat Üzerine Denemeler(2017) ve son romanı da Yakınafrika (2018) oldu. Sanat Dünyamız dergisinde "Soğuk Soğuk Sergi Gezmek" başlığı altında sergi yazıları yazmayı sürdürüyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#32 OŁKAN
ÖZYURT**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BABALIK: TEORİDE ZEHİR GİBİ, PRATİKTE SALLANMAKTA

Bezinin değişmesi gerekiyor, bebek odasının yolunu tuttum. O da ne, bu odaya babalar giremiyor. Çünkü bebek odası aynı zamanda emzirme odasıymış. Al sana olağan babalığa biÇilen rolün yansımaları.

İlk defa baba olacağı haberi alan her erkek mükemmel baba olmayı, kendi babasına benzememeyi illa ki düşünmüştür. Ama günün sonunda, hayatın olağan akışı içerisinde bir yerlerde, siz farkına bile varmadan bu düşünce zedeleniyor ve insan mükemmel babalıktan olağan babalığa sürükleniyor.

Peki niye?

Dört yıllık bir babalık deneyimi sonrasında bu soruyu cevaplayabilirim sanırım...

Eşim gelip, baba olacağımı söylediği zaman herkes gibi ben de tatlı ve heyecanlı bir belirsizlik tüneline girdim içeri. Ön hazırlık sürecinde çevremden aldığım tepkilerden anladım ki babalık, kültürel olarak erkeklik mitinin en muteber aşamasıymış. Ama bu aşamaya geçmek için birtakım şartları yerine getirmeniz gerekiyormuş.

“Artık baba oluyorsun” diye gelen tebrikler de aslında bu şartları hatırlatan uyarılarmış. Bildiğin hayatı bir gözden geçir, varsa aşırılığın törpüle, tutkulu alışkanlıklarından vazgeçmeye hazırlan türü alt metinleri olan tebrikli uyarılar, siz tatlı bir telaş yaşarken ve “mükemmel baba olacağım” diye hayal kurarken, sizi olağan babalığa hazırlayan, bilinçaltınıza yönelik bir dizi mesaj...

Mesaj içerikli tebriklerini dile getiren hemcinslerim aslında bilmeden de olsa görevlerini yapıyordu. Ama (birkaç arkadaşımı tenzih ediyorum) özellikle deneyim paylaşma konusunda bir ketumluk vardı.

İşin tuhaflığı; hayat hakkında her türlü akıl vermeyi seven erkeklerin, söz babalıktan açılınca “Seni uykusuz geceler bekliyor” türünden ifadelerle babalık sürecini kötülemeleriydi. Aslında bu bir şeye işaret ediyordu: Babalık bir görevdi.

Çocuk yaparsın, onun sorumluluğunu alırsın, ihtiyaçlarını karşıyorsun, birlikte vakit geçirirsin, onun için fedakârlık yaparsın, ele güne muhtaç etmezsin... Sonra o büyür. Sen de görevini yerine getirmiş olursun.

İşte o zaman Yeşilçam filmlerinde izlediğimiz baba-oğul yüzleşme sahnelerindeki o klişe diyalogları hatırlamıştım:

Oğul: Sen ne yaptın benim için baba?

Baba: Neyini eksik ettim senin, okuttum, büyüttüm.

Oğul: Param vardı cebimde belki ama sen bana sevgini göstermedin.

Babalığa dair bu keşfim aslında bu topraklarda babaların çocuklarını sevseler bile neden onlarla hakiki bir ilişki kuramadıklarını anlamamı da sağladı.

Oysa babalık bir görev değil, çocuğunla kurduğun ilişkinin adıydı... Bunu erken fark ettiğim için şanslıydım. Doğum öncesi eşimle gittiğim doğal doğuma hazırlık eğitiminin (yalan yok, gitmeden önce biraz küçümsemiş ama bir arkadaşımın ısrarını görünce bu yaklaşımımın vazgeçmiştim) çok faydasını gördüm.

Doğum süreciyle ilgili çoğumuzun ezberlerinin yanlış olduğunu orada öğrendiğim. Babalığın bir görev olmadığı, ilişkinin adı olduğunu da o kursta iyice fark ettim.

Ali Güney doğduğu zaman da bu bilinçle onunla eşitlik temelli bir babalık ilişkisi kurmaya başladım. Hatta bu süreçte annemin söylediği bir sözü de kendime şiar edindim: "Oğlum çocuktur bu yaramazlık yapar, sözünü dinlemez, şımarır hepsi normal. Ama sen ne olursa olsun ona karşı daima merhametli ol."

Her şey yolundaydı. Ali Güney ile ilişkimiz gayet iyiydi. Bebeğin çocuğa evrilmesi zorlu bir süreçti ama keyifliydi aynı zamanda. Çocuk odaklı bir ebeveyn olmadığımız, onu kendi hayat biçimimize dahil etmeyi başardığımız için ailecek mutlu olduk da.

Tabii olağan baba olmak istemediğiniz zaman olmadık şeyler de başınıza gelebiliyor. Mesela Ali Güney bir yaşındayken bir AVM'de başımıza gelen bir olaya hâlâ gülerim.

Baba-oğul yolumuz, biraz da mecburiyetten bir AVM'ye düştü. Baktım bezinin değişmesi gerekiyor, bebek odasının yolunu tuttum. O da ne, bu odaya babalar giremiyor...

Bir annenin uyarısıyla şaşım kaldım. Çünkü bebek odası aynı zamanda emzirme odasıymış... AVM'nin yetkileriyle konuşup bir çözüm üretmenin peşine düştüm.

Ama ilk an onlar da şaşkın, bir babanın tek başına bebeğiyle AVM'ye gelip onun ihtiyaçlarını karşılayabileceğini düşünmemişler. Bebek odalarını anne mahremiyetine göre tasarlamışlar.

Al sana olağan babalığa biçilen rolün mimaride ve tasarımdaki yansımaları. Erkekler tuvaletine gittik, yanımızda AVM yetkilisiyle. "Beyler arkadaş oğlunun altını değiştirecek biraz yardımcı olalım" ricasına abartılı reaksiyon gösterildi.

Herkes yardım etmek istiyor ama sonuçta tek kişinin bir, iki dakikada çok rahat yapacağı bir operasyon, bez değiştirme. Ama o arkadaşlar yardım edecek illa ki... Operasyonda onlara da görev vererek bezi değiştirdik, büyük bir sevinçle lavabodan çıktık!

Bu ve benzeri olayları yaşadıkça, olağan babalıktan oldukça uzak düştüğümü görüp keyiflenmedim desem yalan olur. Kendi kendime "Eee çok da zor değilmiş babalık" diyordum. Keşke kendimi bu kadar erken pohpohlamasaydım!

Günler, yıllar geçtikçe işler değişmeye başladı. Ali Güney üç yaşını geçince, yaşına uygun olarak yer yer 'şımarmaya', mızızlanmaya başladı... Ayrıca anne-babaya artık bir bebek kadar muhtaç değildi. Sözlü iletişim aşamasına da geçmiştik.

Onunla bebekliğinden itibaren eşitlik

temelli bir ilişki kurmuştum. Malum, iktidar olgusunu devreden çıkararak bu tür ilişkilerde işler bir noktadan sonra zorlayıcı olabiliyor.

Çünkü tarafların birbirini dönüştürme potansiyeli vardır. Siz o dönüşüme hazır mısınız? Hazır olduğumu düşünüyordum ama meğer beklediğimden fazla bir dönüşüm geçirmem gerekiyormuş. Dönüşüm geçirmekten ziyade, onunla birlikte gelişmem de gerektiğini gördüm. Kabullendim durumu.

Fakat hayatın damarına işlemiş erkeklik miti, sinsice köşede beni bekliyormuş meğer. Onu fark edemedim. Çocuk büyüdükçe sözlü iletişimin gücü devreye giriyor. Senin sözüne karşılık onun sözü... Çatışmalar, gerilimler doğal olarak artıyor.

O noktada galiba Ali Güney ile ilişkimizin seyri değişti. Eşitlik temelli kurduğum ilişkinin içinde iktidar olgusu beliriverdi. Kuralları koyan taraf olmaya, ona keskin olmasa da sınırlar çizmeye başladığımı fark ettim.

Süreç beni otoriter babaya doğru sürüklüyordu. Hani otoriter baba dediysem aklınıza yanlış şeyler gelmesin. En iyisi bir örnekle açıklayayım: Mesela sabah okula gidecek, erken kalkıp onu hazırlamam lazım.

Fakat o bir çocuk, güne okula gitme motivasyonu ile başlamıyor. Oyuncaklarının başına çöküyor. Bense onu hazırlarken sürekli hızlı hareket etmesini bekliyorum. (Oysa yetişkinlerin zaman ritmiyle çocukları aynı olmuyor ki, bunu sonradan anlayacaktım.) Bu bir gerilim yaratıyor ve işte o gerilim sizin kural

koyucu olmanıza neden oluyor. İşte ince çizgiler böyle böyle aşıyor...

Eşimin birkaç uyarısıyla kendime geldim. İstemediğim türden bir baba olmanın kapısını aralamışım. Girsem o kapıdan dönüşü yok. Önce kabullenmek istemedim böyle bir kapıyı aradığımı. Ama kabullendim.

Bu kabullenişin zor olduğunu da söylemem gerek. Çünkü kendi kendinize öne süreceğiniz her argümanın hayatta bir karşılığı var. Kötü baba mıyım, hayır. Onun için fedakârlık yapmıyor muyum, yapıyorum. Birlikte güzel vakit geçirmiyor muyuz, geçiriyoruz. Fakat bunlar zaten görev duygusuyla yapılan, alışılabilir olağan babalığın argümanları değil miydi?

Yani tekrar en başa dönmüştüm.

Erkeklik miti sinsice köşede beni bekliyormuş demem de bu yüzden işte. O mit sürekli kendini yeniden ürettiği gibi gördüğü en ufak boşluktan içinize sızabiliyor. Ayrıca bir kısır döngü sürecine girmenize neden oluyor. O döngüyü kırmaksa zor. Bu da erkeklerin neden mükemmel babalıktan olağan babalığa savrulduğunu açıklıyor.

Böylesi bir bocalama yaşarken aslında babalıkla, erkeklikle ilgili türlü türlü sorunların kaynağının yanı sıra başında olduğumu da gördüm.

Babalık yaparken, "birlikte büyüteceğiz" diyerek hayata getirdiğiniz çocukla duygusal düzeyde ilgilenmeyi çaktırmadan annenin üzerine yıkabilirsiniz.

Çocuğun tüm olağanlığıyla kendini ifade

etmesini örseleyebilirsiniz. Erkek çocuğun babayı rol modeli olarak gördüğü ön kabulüyle içinden çıkamadığınız ama çıkar gibi yaptığınız sorunlu bir kişiliğin yeniden üretilmesini sağlayabilirsiniz.

Bunların hepsi ileride işte o türlü türlü sorunların kaynağı olabilir.

Mesela sizin çocuğunuza yaklaşımınız onun insanlarla kurduğu ilişkiyi, toplumsal rollerini üstlenirken vereceği her türlü kararı etkileyebilir. Bu noktada anladım ki babalık ciddi bir sınav aynı zamanda. Bir turnusol kağıdı gibi, o güne kadar hayatta edindiğiniz ve biriktirdiğiniz, özümlediğiniz tüm değer ve ilkelerle ilgili bir sınavdan geçiyorsunuz.

Teoride zehir gibi olabilirsiniz de ya pratikte?

İşte çocuğunuzla olan ilişkinizde bunun cevabını alıyorsunuz. Açıkçası ben aldım cevabımı. Pratikte bütünlemeye kalmıştım. Ali Güney'in bir gün bana "Bana kızdığın zaman yanımdan uzaklaş, sakinleşince yanıma gelebilirsin" sözü de (bunu söylerken dört yaşındaydı) milat oldu benim için. Sonrasında yeniden eşitlik temelli bir ilişki içindeyiz.

Düzeliyor her şey.

Şimdi kız babası olmaya hazırlanıyorum.

Bakalım beni nasıl bir süreç bekliyor?

Onu da yaşayıp göreceğim...

HAKKINDA

Gazeteci ve sinema yazarı. Sabah gazetesi hafta sonu eklerinde editör. Gazeteciliğe 2000'de Radikal gazetesinin kültür sanat bölümünde adım attı. Sabah'ta kültür sanat servisinde 2008'de çalışmaya başladı. Milliyet Sanat, Popüler Tarih, Sinema, Empire Türkiye, Aktüel, Arka Pencere gibi dergilerde sinema yazıları ile eleştirileri yayımlandı. Özellikle Türk sineması üzerine yoğunlaştı. SİYAD üyesi ve halen çalışıyor. 1977 Yozgat doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye ve Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema bölümlerinde öğrenim gördü. Bir çocuğu var, 15 Ağustos 2018 itibarıyla ikinci çocuğunu bekliyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#33 TUNCA
ÖĞRETEN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YÜZ(SÜZ)LEŞME!

Rahatsız mı oldunuz? Dedim ya, yalnızca yaptıklarımızla değil, hayal dünyamızı dolduran günahlarla da yüzleşmek zorundayız. Kadınları, çocukları erkekliğiyle yok eden her varlığın eylemiyle yüzleşmek zorundayım.

Bu yazıya nasıl başlasam bilemiyorum. Hayır, elbette anlatacaklarım var ama 'önce hangi itirafla nefretinizi kazansam', 'yaptığım kötülüklerin hangi biriyle yüzleşsem' kararsızlığında'yım.

20 yaşındaydım. Her geceki gibi yine bir köşe başına sotelenmiş, benim gibi esaslı diğer 'delikanlılarla' ne cesur raconlar kestiğimizi, geçen yine iri kıyım bir lavuğu sırf yan baktığı için nasıl bayıltana kadar dövdüğümüzü falan anlatıyorduk.

O hikayeleşme seanslarından biri esnasında gördüm Ahu'yu... Bir hafta önce anasının, babasının evinden ayrılmış, farklı bir şehre yerleşmiş, üniversite öğrencisi Ahu.

O geceden sonra da hep görür oldum... Kim bilir, belki de görmek için dikkat kesildim. Güzeldi. Ona baktığımın farkındaydı. Aslında onun da gönlü vardı bende ama ağırdan satıyordu kendini kaşar.

Bir gece, kısa elbisesiyle belirdi yine köşede. Takıldım peşine... Onu mu takip ettim yoksa elbisesinin içinde beliren, davetkar kalçalarını mı hatırlamıyorum. Bir iki sokak geçtik böyle. Sonra bizim bonzai çeken kopillerin takıldığı, babamın söylediğine göre kocasını erken yaşta kaybetmiş, ardından da mahallenin tüm erkeklerine 'memurluk' yaptığı rivayet edilen Rum Rena'nın, ölümünden sonra artık ayakta zor duran evinin önünde kavradım kolunu.

Bir nefes sesi geldi. Hayır, ürkmedi...

Kolunu tutanın ben olduğumu biliyordu. O da istiyordu ve bu isterik sesi, izlediğim porno filmlerden iyi tanıyordum!

Tek kelime etmesine izin vermeden Rena'nın metruk evinin kırık kapısından içeri soktum. Buz gibiydi gözleri. Sanki kör gibi. Dudaklarını öptüm, sessiz kaldı. Elbisesinin eteğini sıyırıp ellerimi kalçalarında gezdirdim, hareket etmedi. Sertleştirdim!

Sonra bir anda dudakları kıpırdadı: "Yapma."

Kısık, bir böceğin çığlığı gibi. "Yapma!" Şaşırdım...

Avuç içlerini göğsüme dayayıp kuvvetsizce itti.

Sinirlendim. "Ne yapma ulan sürtük! Buraya kadar peşine takıp getirdin, şimdi namuslu ayağına mı yatıyorsun?" diye bağırdım. Her hecemde titredi. Yanlış anlamayın, hoşuna gidiyordu!

Birikmiş zıvanaların üzerini örttüğü taşlara yatırmak istedim Ahu'yu... Direndi. Ağızının ortasına yumruk attım. Karanlıktı. Elimi ıslatan, patlayan dolgun dudağından sızan kan mıydı, yoksa gözünden süzülen yaş mı fark edemedim.

Artık yerdeydi... İç çamaşırını sıyırdım, içine girdim. Kısa sürdü, hemen geldim. Utandım. Önce belli belirsiz hıçkırık sesleri işittim, sonra Hiroşima'ya atom bombası atıldığı sırada çalan sirenin şiddetine benzer çığlıklar. Korktum. Hoşuna gitmediği için miydi? Yoksa benimle dalga mı geçiyordu? Bir yumruk daha attım. Susmadı. Bir kez daha, bir kez daha, bir kez daha... Ses kesildi ama hırsım diriydi. Kimse beni böyle aşağılayamazdı. Hem kısacık elbiseyle bana günlerce kur yapacak, sonra benimle sevişecek, ardından da dalga geçecek ha?

Ellerimi boğazına geçirdim, sıktım. Sıktım. Sıktım. Karanlık odanın içerisine yansıyan sokak lambasının cılız ışığı, bal rengi gözlerine düştü. Gözleri açıldı. Ama bakmıyordu. Eğildim, kulağımı dudaklarına yaklaştırdım, nefes almıyordu.

Öyle ya... Haydan gelen huya giderdi! Su testisi suyolunda kırılırdı. Hak etmişti orospu!

Rahatsız mı oldunuz? Olmayın!

Eğer ki ben, bir gece klavye başına oturup böyle bir hikaye yazabiliyorsam; bunlar beynimin dehlizlerini doldurmuşsa; yaşadığım toprak bana bunu vaat ediyorsa... Oturup onlarla da yüzleşmem elzem değil mi?

Yalnızca eyleme döktüklerimizle değil, yaşadığımız coğrafyanın hikayelerimize 'ilham kaynağı' olan 'vakalarıyla' da yüzleşmemiz gerekmiyor mu?

Nihayetinde amcalara gösterdiğimiz pipimiz, henüz birkaç yaşındayken erillik müptelası haline getirmeye başlamıyor mu

bizi? "Aman oğlum baban kızar" şifresiye, "Konuşma lan orospu" kapısını aralamıyor mu yıllar sonra?

Dedim ya, yalnızca yaptıklarımızla değil, hayal dünyamızı dolduran günahlarla da yüzleşmek zorundayız.

Ve yalnızca Tunca'nın değil, 4 yaşındaki Leyla'yı öldürüp çıplak bedenini dere kenarına atanın, Özgecan'a tecavüz edip yakanın, müzisyen Değer Deniz'i boğarak katledenin, tarikat yurdunda çocukları istismar edenin... Bu ülkede kadınları, çocukları erkekliğiyle yok eden her varlığın eylemiyle yüzleşmek zorundayım.

HAKKINDA

Gazeteci. Taraf, Diken, Journo, Taz, Deutsche Welle, Vocativ ve Al-Monitor için haber, yazı ve söyleşiler hazırladı. TGS ve IFJ üyesi. İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğrenim gördü.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#34 ZAFER
YILMAZ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

İTİRAZIM VAR!

Eğer varsa, itirazımız genelde kısık sesli kalıyor. İtirazlarının cılızlığının, bu hâkim erkeklik biçiminin kendisini yeniden üretebilmesi için gerekli koşulları sağladığına kuşku yok.

Türkiye’de baskıcı olan erkeklik deneyimlerinin dışında bir hayat tahayyül etmek neredeyse imkânsız. Ona maruz kalmadığımız, onunla karşılaşmadığımız, onu şiddetle sergilemediğimiz bir an yok; çünkü bu tarzı gittiğimiz her yere götürüyor, girdiğimiz her ilişkide yeniden üretiyoruz.

Bulduğumuz her ortamda, otobüste, durakta, yolda, çalışırken, düşünürken, öğrenirken ya da öğretirken, onu uzun süre serbestçe deneyimlediğimizden, hemcinslerimizin bakışlarında, meydan okuyuşunda ve tavırlarında çok kolayca tanıyabiliyoruz.

Bu erkeklik tarzıyla karşılaşmalarımızdan doğan olumsuz deneyimler de bizi onu tekrar etmekten alıkoymuyor, eğer varsa, itirazımız genelde kısık sesli kalıyor ve memleketteki erkeklik hallerinin şiddetli ifşaları karşısında çok önemsiz bir yer kaplıyor.

Öyle ya da böyle bizlerin itirazlarının cılızlığının, bu hâkim erkeklik biçiminin kendisini yeniden üretebilmesi için gerekli koşulları sağladığına kuşku yok.

İstanbul’un hır gürü bol, bıçkın mahallerinden birinde büyümüş ve 90’larda sokaklarda bolca vakit geçirmiş biri olarak, pek düşünmeden içselleştirdiğimiz ve içselleştirmek zorunda olduğumuz bu erkek olma halinin ne olduğundan çok, zaman içerisinde ne olmadığına dair daha iyi fikir sahibi olduğumu düşünüyorum.

En azından erkekliğin büyük çoğunluğunun iddia ettiği gibi “güçlü, mert, dayanıklı, delikanlı” vs. olmaktan çok, toplum ve en çok da erkekler tarafından idare edilen bir “gibi görünmeye” dayalı olduğunu zamanla öğreniyor insan.

Hatta bu gerçek erkek olmanın en temel kurallarından biri ve insan bu gerçeği tek başına değil, bir erkekler grubu içerisinde talim ediyor. Genelde o grubu kuran her ne ise, para, fiziksel güç, bilgi, iktidar, vs., ona en çok sahip olanın yönetiminde biçimlenen bu erkekler grubu, erkeklik açısından sadece bir onay mercii değil, aynı zamanda bir sınav bürosu olarak da iş görüyor.

O zamanlarda da tıpkı bugünkü gibi erkek olmayı öğrenmek, her daim sınava hazır olmaktı. Ne çocuklukta ne gençlikte ne de yetişkinlikte, genelde topluca düzenlenen bu sınavlardan kolayca kaçmanın mümkün olmadığını da gördüm.

Üstelik “kavgaya hazır olma”, “gözü kara olma”, “vurduğunu indirme” gibi niteliklerin ispatı üzerine kurulu olan bıçkın mahallelerin kuralları daha saydam sınavlarının, çok daha incelmış bir biçimde üniversite, akademi ve orta sınıf dünyasında da kendisine yer bulduğuna, burada değişenin, temelde erkekliğin daha karmaşık araçlarla ispatı olduğuna ve “bıçkın” mahallelerin kaba erkeklik şovlarının, buralarda toplum nezdinde takdir toplayan daha büyüleyici erkeklik gösterilerine dönüştüğüne de bizzat tanıklık ettim.

En önemli fark, kuşkusuz akademinin muktedir erkeklerinin, kendi erkeklik gösterilerini makbulleştirme ve yaldızlama araçlarına “bıçkın” mahallelerin “delikanlıları”na nazaran daha ziyadesiyle sahip olması ve derslerdeki, jürilerdeki ve sunumlarındaki erkeklik şovlarını daha kabul edilebilir ve çekici hale getirebilmesidir.

Genellemeler elbette ki sorunlu; ama kendisine tapan bir öğrenci kitlesi yaratmayı amaç edinen, yönetimde etki alanını mümkün merteye artırmakla kafayı bozmuş ve düşüncelerini empoze etmeye meyilli erkek akademisyenlere kıyasla, kadın akademisyenlerin öğrencilerini fikren güçlendirmeye ve desteklemeye her zaman daha açık olduğunu kendi öğrencilik ve hocalık deneyimlerimden hareketle çok rahatlıkla söyleyebilirim.

Öğrenmenin ve öğretmenin eşitlikçi ilişkiler etrafında kurulup kurulmamasında cinsiyet Türkiye’de en önemli etkenlerden biri. Bunda erkekler arasında içselleştirilmiş sınavdan geçme mantığının ve güç isteminin etkisi de çok büyük.

Türkiye’de sürekli sınava sokulan bir erkeklik söz konusu ve girdiği her sınavı gücünü ispat etmek için bir şiddet meselesine çeviren despotik ve hegemonik bir erkeklik var.

Bu sınavlar bazen “biraz erkek ol”la, bazen “sen de erkek misin”le, bazen de “nasıl erkeksin”le ortaya çıkıyor. Bazen sınavlar daha gizli, daha imalı ve daha dolaylı.

Türkiye’de yetişen biri olarak, çağrısına kolayca kulak tıkayamayacağınız ve genelde meydan okuyucu ve insanı ispatla

yükümlendiren bir tonu ve tarzı var tüm bu sınavların. Fakat söz konusu sınavlar ve krizler sanıldığı gibi erkekliğin zayıflığının değil, kendini yeniden inşa etmesinin bir aracı.

Bugün Türkiye’de baskıcı hegemonik erkekliğin krizde oluşu, hatalı bir biçimde onun imkansızlığının ve zayıflığının bir emaresi olarak okunuyor. Oysa Türkiye’de hâkim erkeklik mütemadiyen sınavlar üzerinden ilerleyerek, bu yolla sınavdan kalanları eleyerek, rüştünü ispat edenleri seçerek ve kendini ona maruz kalanlara dayatarak, koşullara yeniden ve yeniden uyarlanmanın yeni yollarını buluyor.

Bu sınavlar kâh otobüste bir bakışta, kâh kışlada emir alır ya da verirken kâh yatakta, kâh zorluklarla karşılaşıldığında verilen tepkilerin değerlendirilmesinde ortaya çıkıyor.

Biz erkeklerin sınava girme gönüllülüğü, aksi şekilde davranmanın bir zayıflık, eziklik ve erkeklikten ödün verme olarak görülmesi, bu sınavların başarısının ve devamının temel anahtarı.

Bu hâkim erkeklik tarzı, erkekliğin çeperine ya da dışına konumlandığı diğer erkeklerle olan saldırgan karşılaşmalarla biçimlenen ve saldırgan olduğu ölçüde de kendisine karşı kayıtsızlığı olanaksızlaştıran bir yöne de sahip.

Bu sınavların değerlendirmesi, söz konusu erkekliği tesisi eden ilişkilerin uygulayıcısı olanlar ve en çok da “alınının akıyla” daha önce bu süreçleri atlatanlar tarafından koyuluyor.

Pek tabii ki ortada bir sınav merkezi yok

ve bu sınavlar da gerçekte bir sahicilik talep etmiyor. Daha temelde erkekliğin dünyasına dair “delikanlılık” ya da “koruyucu kollayıcı erkek” imgesi altında bir tür sahteliğin topluca icrasını teşvik ediyorlar, ama tam da bu sahteliğin icrasının onun şiddetinin boyutlarını azaltmak bir yana, daha da artırdığını biliyoruz.

Erkeklik şovları, şiddet gösterileri ve sınavlar üzerine kurulu bu yapı, onun parçası olan ya da maruz kalan erkeklerde rövanş talebi ile güç istemini kışkırtarak ve de haysiyet yaraları açarak ilerliyor aslında.

Askerde, okulda, sokakta, trafikte, kavgada, siyasette ve akademide bolca sınava girmiş bir erkek olarak onun yarattığı tahribatı taşımamak mümkün değil. Kadınların maruz kaldıkları mağduriyetin yanında bu yaraların ve tahribatın elbet hiç önemi yok; ama bu erkekliğin kendini erkeklerin dünyasında nasıl yeniden ürettiğini kavramak açısından işin bu yönünü anlamanın önemli olduğunu düşünüyorum.

İtirazlarımız hâkim erkeklik biçiminin temelde kadınlara yönelen vahşetine ama aynı zamanda erkeklerin dünyasındaki iş görme tarzına, orada yarattığı iş birliği, suç ortaklığı, uzlaşma tarzlarına ve dayattığı şiddete de yönelik olmak zorunda.

Tam da bu nedenle, bu erkeklik tarzıyla muarızlaşmayı niyet ve amaç edinen erkeklerin ona karşı aldığı tutum hem bu baskın despotik erkekliğin yeniden üretilmesi hem de onun kesintiye uğratılması açısından çok önemli.

Her ne kadar ona itirazımız olsa da içselleştirdiğimiz, bazen itirazlarımızda, bazen onunla kavgamızda yeniden ürettiğimiz, bulaşıcı, baskıcı ve bunaltıcı bir erkeklik söz konusu.

Dışındayım demekle dışında olamayacağımız ve zaten olmadığımız, arzulara demirlenmiş, öfke, hınç, küçümsenme duygusu gibi reaktif duygularla da perçinlenmiş, başka türlü sünenü pek de bilmediğimiz bu erkeklikle mesafelenmek zorundayız.

Bu erkeklik biçimine eşlik eden bulaşıcılık, sadece sokaktaki karşılaşmalara, gündelik hayatın, iş hayatının ya da ev hayatının alanına da özgü değil, daha derinde bizzat erkekliğin kuruluşuna demirlenmiş bir boyuta sahip. Ona bu boyutu kazandıranın ve despotik erkekliğin memleketteki çeşitli kaynaklarının neler olduğu üzerine, onun taşıyıcıları olarak esaslı bir biçimde düşünmemiz lazım.

Bu erkekliğin yaygınlığını sadece devletle, militarizmle, milliyetçilikle, cinsiyetler arası eşitsizlikle, güç istemiyle açıklamak da bana yeterli gelmiyor. Bu erkeklik biçimiyle mesafelenmeyi, onunla çatışmayı ve ona itirazı dert edinen erkekler olarak ona karşı çıkmak, başka erkekliklerin mümkün olduğunu kendi hayat deneyimlerimizle ortaya koymak, bizlerin yükümlülüğü olsa da kuşku yok ki yeterli değil.

Mesele bizlerin ahlaki sorumluluklarının çok ötesinde bir yöne sahip; çünkü ahlaki yüzleşmeler sadece suçluluk hislerinden kaynaklandığında, sıradan itiraflara ve düz ahlaki tutarlılık sorgulamalarına dönüşmeye çok meyilli ve bu yönüyle de reddettiği iktidar ilişkilerini çok kolay bir

şekilde yeniden üretebiliyor.

Bunun yerine bu erkeklik deneyimlerini “ötekine” açan, onun yerinden ediciliğine maruz bırakan ve kendi davranışlarımızdaki iktidarı basitçe teşhir etmek yerine, ilişki içinde bir dönüşümün, eşitlenmenin ve beraber kudretlenmenin yollarını arayan bir anlayışa ve itiraza ihtiyacımız var.

Bu bağlamda yukarıda dile getirdiğim etik boyutu tümüyle dışarıda bırakmaksızın, cinsiyetler arası ilişkilerin haklar temelinde ve eşitlikçi düzenlenişine dayanan, yani temelde kadın, LGBTİQ haklarının kurumsallaşmasını ve hukuki olarak desteklenmesini içeren bir boyutun savunulmasının ve öne çıkarılmasının yanında, itiraz eden erkeklerin de örgütlü bir mücadele içerisine girmesi ve bu tür bir mücadelenin ortaya çıkma olanaklarını bulunduğu her alanda soruşturması gerekiyor.

Kadınların ve kadın hareketinin giderek artan gücü, bizler için de umut verici ve öğretici; ama itiraz eden erkeklerin özgürleşmesinde bir düzeyde belirleyici olacak olanın, eğer varsa kendi itirazlarını sürekli kılacak yapıları, ilişkileri ve duygusal-düşünsel yatkınlıkları nasıl üretecekleri olduğunu düşünüyorum.

Bunun için de öncelikle bu tarz bir erkekliğin sorunlu olan taraflarını daha derinlemesine kavramamız gerekiyor.

Kendini hınç ve güç üzerine kuran bu erkekliği bir iktidar sorunu olarak ele alan pek çok çalışma ve tartışma mevcut. Ama ben bu tür bir erkekliği bir iktidar sorunu olduğu kadar aslında kölelik

sorunu olarak da tartışmamız gerektiği düşüncesindeyim.

Bu hegemonik erkekliğin taşıyıcı aktörleri tarafından gözden kaçırılan ya da onun nimetleri adına bile isteye göz ardı edilen ise, sınavlardan geçmekle elde edilen “başarı” ve “iktidar”ın taşıyıcılarında yarattığı bir tür kölelik.

Kendini despotik bir şiddet ve erkeklik deneyimi üzerine kurduğu ölçüde kolayca arzuları devlet, millet ya da militer özelemler etrafında biçimlendirilen ve tam da iktidarı arzularken ve iktidar olduğu yanılgısı içerisinde tahakküm altına giren ve iktidarı elde ettiği yanılgısı etrafında onun tarafından kolayca köleleştirilen bir erkeklik biçimi bu.

Koruyucu kollayıcı, sağlayıcı, sınır koyucu, yasa dayatıcı, muktedir ve muhafaza edici bu erkek figürüne, aslında kör tutkuların yönetimi altında sürüklenen, dolayısıyla da son derece kolay yönetilebilir bir başka erkeklik imgesi de örtük olarak eşlik ediyor.

Girdiği sınavları “başarıyla atlatmış” acıların muktedir çocuğu olarak bu erkekler, “kalpten kalbe bir yol” inşa edecek duygulanımları üretmekten, yani sevmekten yoksun olarak bu sınavlarda öğrendikleri biçimiyle “sevdiklerini” arzularken, sevgi yaratmaktan uzak, etrafına mutsuzluk veren despotik bir gücü hayatları boyunca sergiliyorlar.

Kuşku yok ki bu tür bir hâkim erkeklik daha derin ve kapsamlı bir özgürleşme sorununun memleketteki en önemli düğüm noktalarından biri. Bu erkeklik tarzının bu topraklarda hakimiyetini

sürdürüp sürdüremeyeceği bizlerin itirazlarına olduğu kadar, bizlere yönelen itirazlarla ne yapacağımıza da bağlı.

Bu hâkim erkeklik tarzını kesintiye uğratabilecek deneyimleri ortaya koymak için, içerisinde kimliklendiğimiz ilişkilerin taşıdığı başka yoğunlukları, başka duygulanımları keşfetmemiz ve kadınlardan gür bir sesle gelmeye başlayan itiraza kulak verip, sessizce bu erkeklikten çekilmenin ve onunla mücadele etmenin daha örgütlü yollarını bulmamız şart.

Bunun için de onunla karşılaştığımız her yerde, öncelikle onun tarafından giderek çölleştirilen hayatlarımızda ve tüm yaşam alanlarımızda cesaretle "itirazım var" dememiz, bize edilen itirazlara kendimizi içtenlikle açmamız ve itiraz edenler olarak, onun hakimiyetine ve şiddetine karşı artık beraber mücadeleye koyulmamız gerekli.

HAKKINDA

Akademisyen. 2002 yılından itibaren çalıştığı Ankara Üniversitesi'nden, 7 Şubat 2017 tarihinde yayınlanan 686 no'lu OHAL KHK'sıyla, "Bu Suça Ortak Olmayacağız" barış bildirisini imzaladığı için ihraç edildi. Lisans ve yüksek lisansını ODTÜ, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde doktorasını, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamladı. Doktora çalışması sırasında Berlin, Freie Universität, Sosyoloji ve Brunel University London, Siyaset ve Tarih bölümlerinde, doktora sonrasında ise University of California Berkeley, Sosyoloji bölümünde misafir araştırmacı ve misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Toplum ve Bilim, Praksis, Mülkiye Dergisi, Turkish Studies, Ayrıntı ve Birikim gibi dergilerde yayınlanmış çeşitli makale ve yazılarının yanında, Dipnot Yayınları tarafından basılan Yoksulları Ne yapmalı? isimli bir kitabı bulunuyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#35 CEM
ERCİYES**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

KİMIN GÜCÜ KİMIN GÜCÜNE YETERSE!

Çünkü biliriz, şiddet sarmalında 'gücü gücü yetene'dir. O erkek sürülerinde zayıf olan bir 'boyalı kuş'a dönüşür. Herkesin gücü de ona yeter sonunda. Belki içlerinden biri hatırlar, böyle olmayacağını, böyle gitmeyeceğini.

“Sineklerin Tanrısı” romanında William Golding, bir mercan adasına düşen çocukların nasıl da vahşi bir topluluğa dönüştüğünü anlatır. Başlarında büyükler, onları dizginleyecek toplumsal kurallar filan kalmayınca kısa sürede güç, iktidar ve şiddet kendini gösterir oğlan çocukları arasında.

Golding’in basit bir konuyu dünya edebiyatının en büyük eserlerinden birine çevirmesindeki ustalığı bir yana, anlattığı şeyin bu kadar beğenilip benimsenmesinin temel nedeni özellikle erkeklerin hepsinin ona had safhada aşına olmasıdır.

İlla ergenliğinizi oğlan çocuklarıyla dolu bir yatılı okulda geçirmiş olmanız gerekmez. Mahalledeki oyun arkadaşlarınızda, takımında, okuldaki küçük erkek grubunda her yerde o güç kavgası ve örtülü ya da açık şiddet hemen kendini gösteriverir.

Biraz içgüdüsel ve belki de daha çok öğrenilmiş bir şeydir bu. Liderlik, rekabet yarışı sırasında zayıf olanlar belirlenir ve ‘doğal’ şiddet o yöne akmaya başlar.

Erkek olmanın temel kodu olan güçlü olmak ve onu güçsüz olanın üstünde uygulamak, kuralsız ergen gruplarında bir eğlenceli pratiğe dönüşür.

Kimse insan doğasından bahsetmesin, bal gibi biliriz ki tüm o hikaye bir takım öğrenilmiş davranışların pervasızca icrasından ibarettir. Bizi biraz daha insan yapabilecek kuralların ortada görünmediği ilk anda vahşileşmeyi matah sayan toplumsal kültürün topyekûn savaşımlardan,

yerel linç kampanyalarına, sokak kavgalarından, ev içindeki dehşete her yerde nüvesi aynı ve birdir.

Evet itiraf edelim, hepsi de ‘erkeklik’ dediğimiz o şeyin içinde toplanabilir. Erkeğin erkeğe şiddeti en fasılasız en acımasız olanıdır çoğu kez. Ama mağdurun zorba olma potansiyeli bunu normal saymamıza da neden olur. Çünkü biliriz, şiddet sarmalında ‘gücü gücü yetene’dir.

O erkek sürülerinde zayıf olan bir ‘boyalı kuş’a dönüşür. Herkesin gücü de ona yeter sonunda. Belki içlerinden biri hatırlar, böyle olmayacağını, böyle gitmeyeceğini. Ancak o zaman ergenler yetişkinlikle çocukluk arasındaki salınımlarını çocukluktan yana kullanmaya karar verebilir ve o pek nadir, değerli masumiyet zulmün yerini alır.

Bu terbiye edilmemiş, hatta her daim kışkırtılmaya hazır biçimde ayakta tutması öğretilmiş iç güdü her zaman biraz daha zayıf olana doğru akmaya hazırdır. Evde maddi-manevi o adama tabi kılınmış kadının, yine o adamın insafına kalmış huzurunun asla daim olamaması da işte her zaman bundandır. Her zaman bizden daha kırılğan, fiziksel olarak bizden daha güçsüz olabilecek biri o şiddetin doğal muhatabına dönüşür. Sevgililerimiz, eşlerimiz, annelerimiz, iş yerindeki kadın arkadaşımız hep içimizdeki o kabarık taşan öfkenin ve güç arayışının daimi hedefidir çoğu kez.

Kabalığın, sertliğin, her nevi nadanlığın 'erkeksi' diye tanımlanıyor olması aslında erkek olmanın en büyük laneti değil de nedir ki? Erkeğin erkeğe olduğu kadar kadının kadına, kadının erkeğe şiddeti de en baştaki o öğrenilmiş davranışların, güç gösterisinin bir neticesidir.

Hepimiz bal gibi biliyoruz ki bu güç gösterisi fiziksel şiddetten ibaret değildir. Bir insanı ezmenin, incitmenin bin bir türlü yolu vardır. Toplumsal kurallar biraz barış ve huzur vaat etse bile insanlara, o zulmün yolu yine de bulunur. Güç arayışının olduğu her yerde de kendini gösterir.

Kadın da 'erkekleşir', sonra da takdir edilir. 'Erkek Fatma' olur, 'erkek gibi kadın' olur. Biliyoruz ki işte o zaman rekabetçi kadınlar bazen kavgacı adamlardan daha beter olabilir...

Gücün adı erkekliktir insan türünün topluluklar halinde yaşadığı hemen her yerde. Eğri oturup doğru konuşalım, bunu hep beraber yarattık ve besleyip yaşattık.

Bu erkeklik halinin en büyük mağduru olan anneler yetiştirir o oğlan çocuklarını. Kızlar ağabeylerine özenerek ayakta durmaya çalışır. "Kız gibi" değil, "erkek gibi" araba kullanmak, içki içmek, çalışma hayatında, sokakta, insan içinde var olabilmek en kolay kurtuluştur.

Eğer kadın gibi olmaya, kalmaya karar verip ısrar ederlerse, işte o zaman erkeklerin doğal hedefi halinde bulurlar kendilerini. Toplumun üretken

ve eşit bir bireyi değil, doğurgan ve edilgen nesnesi olarak görülmekten, o muameleye maruz kalmaktan kurtaramazlar kendilerini.

Zor olan bütün bu rollerin dışında durabilmek. Kadınlar hem kadın gibi görünmek, davranmak hem de hayata sımsıkı sarılıp her şeyi talep edebilmek ve sahip olmak için çok uğraştı, onca zamanda biraz yol alındı. Buna hayır diyen milyonlarca kadın, bizim de erkekliğimizin panzehri oldu.

Ne diyelim, iyi ki onlar var...

HAKKINDA

Gazeteci. 2016'dan bu yana Doğan Kitap Yayın Direktörü. Gazeteciliğe Dünya Gazetesi'nde başladı. 1997'den kapandığı 2016 yılına kadar Radikal'de çalıştı; Kùltür Sanat Editörü, Kitap Eki Yayın Koordinatörü, Ek Yayınlar Yönetmeni, İnternet Yayın Yönetmeni görevlerini üstlendi. Patnos'ta doğdu. anakkale'de ilkokulu, İzmir'de liseyi okudu. Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi, İstanbul Üniversitesi'nde aynı konuda yüksek lisans yaptı.

**TESADÜF
DEĞİL**

52 ERKEK
HAFTA

**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#36 ÖZCAN
SAPAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

AYNAYA BAK!

... falan filan... bilenler bilir o zamanlar işler böyleydi.
Kız ısrar edince de ittim, yanımdaki arkadaşlar
uzaklaştırdılar. O aşk da oracıkta son bulmuştu.

Gerçekten de sorduğunuz sorunun farkında mısınız? Kaç erkek evet “ben kadına şiddet uyguladım” diyebilir. Olsa bile “ama”sı çok olan bir toplumuz.

Özellikle de şu ettiğiniz lafın çapına bakınca “kendi alanlarında önemli işlere imza atmış erkeklerin, erkeklik ve erkek şiddetine dair fikirlerini, düşüncelerini ve aslında tecrübelerini kayıt altına almak” diyorsunuz ve “tecrübelerini”nin altını çizelim.

Birçoğu gördüğüyle yetinecek. Toplum olarak gördüğümüzle yetinmeye alıştırdık. Şiddetin kendisi de ahlakın ve saygının kendisi de görüldüğüyle, gösterildiği haliyle yetinmeyi öğretti bize.

Kendini ifade edebilmenin birden fazla yolu vardır. Kimi insan güzel sözlerle kendini daha iyi ifade edebilirken kimileri de yazarak bunu yapar. Kimi tokat atarak, kimi laf sokarak dövmeyi erdem sayar. Kimi severek döver, kimi sayarak vurur. Şiddet sadece kaba dayak değildir.

İnsanın anlayışı yaşa mı, tecrübeye mi, işe mi bağlı? Kültür farkını, geleneksel ahlak ve aile bağlarını bir kenara iterek ne denli yol alabiliriz...

Topluluklar içinde dayak yiyen kadın olunca herkes fırlar ama erkek olsaydı ne yaparsınız? Bir keresinde bir meyhanede bir erkeğin karısından dayak yediğine tanık oldum. Herkes susuyordu, ben de susmuştum; o halde bendeki güdü; kadının korunmaya muhtaç olma halinden mi kaynaklı?

Peki, eski örneklerim ne olacak, insan hakları, kadın hakları, sol, siyaset, annem, babaannem...

Ben objektif olabilir miyim?

80’li yılların ortalarıydı. Arkadaşlarla buluşup zaman geçirmek için Beyoğlu’nda bir kahveye giderdik. Parasına da oyunların oynandığı bir mekân olması nedeniyle çay için ayrıca ücret almazlardı. Rahat bir yerdi. Çok fazla da bilinmezdi. Şimdi tam hatırlamamakla birlikte kuş sevenler derneği gibi bir tabelası da vardı.

Ama orada hiç kuştan bahsedilmezdi ara sıra otomobil sohbetleri yapıldığı olurdu. Onun şu marka, bunun bu marka otomobili var gibi. Çok net hatırlıyorum; “biri nasıl gidiyor” diye sormuştu da “motor sardı, yatıyor” cevabına gülenlerin neye güldüğünü asla anlamamıştım.

Motor sardı ve yatıyordu.

Sorun ne ki!

Günlerden bir gün, masanın birinde dördüncüyü bekliyorlardı, yeni oyun için.

Benden rica ettiler, “arkadaşımız gelene kadar bize eşlik eder misin” diye, bildiğim bir oyun olduğu için memnuniyetle karşıladım. Sonra da ilgili arkadaş gelince oyundan kalktım.

Bu durumu gören bir arkadaşım bana çok kızdı. "Sen nasıl o masada oyun oynarsın" diyerek beni azarlamaya başladı. Anlamadım... Nedenini sordum. Önce sustu ve suratıma baktı sonra da "birinin halk otobüsü diğerinin de taksisi olduğunu bilmiyor musun" dedi.

Bütünüyle konu dışıydım; hiçbir şey anlamadım ve ne var ki bunda diye düşündüm. Bilseydim ne değişecekti.

Sonra yüksek sesle içimden geçirdiğim cümleyi dile getirdim: "Ne var bunda!" Yanıt; "saçmalama" şeklinde olunca sustum. Artık daha fazla tartışmanın bir anlamı yoktu. Sonra, çok sonra neden "saçmaladığımı" öğrendim.

Meseleye bak, "halk otobüsü" var demek, Karaköy'de "kerhanede dostu var" demekmiş. "Taksi" ise "telekız dostu" olan anlamına gelirmiş.

Çok sonra, yıllar sonra bu olay tekrar aklıma takılınca, egemen dil ve erkek egemen söylemi yeniden hatırladım, bu durumun konuşuluyor olabilmesi bile bir şiddet ve eşitsizlik hali değil mi?

Geriye dönük düşündüğümde önce çocukluğum, sonra gençliğim, siyasi anılarım takıldı durdu aklıma. Annemi düşündüm, ilkokul sıralarındayken çok kez babamdan dayak yediğine tanıklık ettim.

Bir de kapı aralıklarından gelen annemim ağlama seslerini hatırlarım. Kapı aralıklarından dinlediğim için ikinci kişileri pek hatırlamam; belki kimseler yoktu ama annem çok sıkıldığında kimseler olmasa da yüksek sesle konuşur derdini anlatırdı.

Bu türden konuşmaların sonuna gelen repliği hiç unutmam: "Çocuklarım olmasa bir dakika bile durmam..." Ben böyle bir yükü büyüdüm. O yükün altında ezildim, anacığım acı çekti. Bu şiddete karşı çıktığımda ise neredeyse iş işten geçmişti.

On yedi yaşındaydım. Evin içinde zincirlerini koparmış bir boğa misali kükrüyordum: "Bir daha anneme vurursan, ben de senin anneni döveceğim!" diye... Bir takım küfürler eşliğinde kendime sözler veriyordum. Kimin duyduğunu hatırlamıyorum, önemi de yoktu. Babamın duyması da gerekmezdi. Sesimin kendi kulaklarımda çınlaması bana yetiyordu.

Bir gün yine annemi ağlarken buldum. Bana söylenmesini, benim duymamı istemiyordu fakat ben söylenmeme halinden zaten anlayacağımı çoktan anlamıştım. Annem yine dayak yemişti. Üstelik nedeni de bendim.

Ben de sözümü yerine getirdim: Annesinin yani babaannemin üzerine yürüdüm bir kaç yumruk salladım ve biri veya ikincisi de isabet etmiş olabilir. Günler sonra gördüğüm ise vurduğum yerin morartısıydı. Bu morartı yıllar yılı gözümün önünden gitmedi.

Utandım, üzüldüm, kahroldum, gizli gizli çok ağladım.

Kararım netti ve evi terk ettim. Arkadaşlarımda kalmaya başladım. Annemin acılarının son noktası benim acılarımın başlangıcı oldu; çünkü babam, böyle bir şeye asla bir daha teşebbüs bile etmedi.

Çünkü babaanneme vurmanın çözüm olmadığını anladığım bir gün eve gelmiş, kapıdan içeriye bağırıyordum; “Bir daha anneme vurursan seni vuracağım!” diye. Bu tehdit babamı korkutmazdı, belki de duymadı bile ama benim için bu laf önemliydi. Evin çevresinde çınladı durdu...

Özel hayat; sadece duvar, kapı, pencere ve perdelerle muhafaza edilen bir alan mıdır? Aile bir zırh mı? Sorunları kimseyi ilgilendiremez mi? Bu dokunulmazlık zırhına bürününce her türlü olumsuzlukları barındırma hakkına sahip kılar mı kendini?

Benim anladığım bir gerçek şu: Özel hayatın özelinde hep kadınlar şiddet görür. Acı çeker.

Bu satırları karalarken aklıma bir kitap ismi geldi: “Ünlü Erkeklerin Gölgesinde Yetenekli Kadının Yazgısı”.

Inge Stephan’ın kaleme almış olduğu bu muhteşem çalışmada dünyadan yaşanmış örneklerle verilir. Erkek egemen kültürde her zaman dile getirilen evin direği tamlaması kadını işaret eder. Eğer bir yuva yıkılırsa mutlak kadın tarafından yıkılır.

Öyle ya boşuna mı şu sözü yapıştırmışlar: “Yuvayı yapan dişi kuştur.”

Düşündünüz mü neden? Bir evin yönetimini, geçimini ve ailenin mutluluk içinde yaşamasını kadın sağlar anlamında söylenmiştir. Her şeye rağmen “mutluluk”... Bozulursa sorumlusu da odur. Erkeğin gölgesinde

kalmayı kabullenen bir kadın, o erkeğin egemenliğine sığınmayı da kabullendir. Burada anlatılanlar kaba şiddet olmasa dahi içinde bir şiddeti barındırır...

Erk olma hali hep egemen olandır. Her istediğini yaptırabilme gücü, sözün geçerli olma haline bir de erkeklik eklenirse, işte o zaman felaket başlar... Nasıl mı? Tam da Oscar Wilde’in dediği türden: “Bu dünyada iki felaket vardır. Biri, kişinin istediğini alamaması, diğeri ise almasıdır. İkincisi çok daha kötüdür; bu gerçek bir felakettir!”

Evde, okulda, askerde, hayatta değişmeyendir. Herkes bir dil tutturmuş gidiyor, gücü, korkusuzluğu ve erkek duruşunu temsil eden örnekler sıralanırken Erdoğan, Trump, Putin ya da şimdilerin gözdesi Macron’u örnek gösteriyorlar.

Peki, bunlar erkek olduğu için mi yoksa iktidar olduğu için mi bu denli güçlü. Örneğin, Angela Merkel’e ne diyeceğiz ya da eski örnek olmakla birlikte Çiller (Tansu) ya da Margaret Thatcher’i nereye koyacağız? İktidar erkektir demek yeterli. Ama her yerde. İşte Wilde’in sözlerindeki ikinci hal hem erkek hem de erktir.

Hayatın kendisi bir siyasettir aynı zamanda. Değişmeyen gerçekler gibi kadın da her anlamda ve alanda da değişmez.

“Ve soframızdaki yeri, öküzümüzden sonra gelen...” kadınlarımız der Nazım Hikmet. Boş verelim niye dediğini, kime dediğini... Ama bu yazgı sol içinde de böyle.

Evvel zaman içinde yıl 1976, lise yıllarımda, okulun sorumluluk düzeyinde biriydim. Tabii siyasi olarak. Günlerden bir gün, bir arkadaşımızın bir kız arkadaşımıza âşık olduğu, birlikte oldukları bilgisi ulaştı bana. Hemen işi, gücü, okulu bir yana bırakıp, okulun kapalı spor alanına çektim ikisini de.

Anlatın bakalım nedir mesele dedim. Kızın gözümün içine bakıp, af dilercesine; “biz birbirimizi seviyoruz” demesi halen gözümün önünden gitmez. Sonra erkek arkadaş bir savunma yapar ama nafi... Kararım kesin ve nettir. “Siz böyle bir şeyi asla yaşayamazsınız, ...” falan filan... bilenler bilir o zamanlar işler böyleydi. Kız ısrar edince de ittim, yanımdaki arkadaşlar uzaklaştırdılar. O aşk da oracıkta son bulmuştu.

Bu bana bir süre sonra öyle bir ders oldu ki her gördüğüm yerde kızdan utandım... Gelişmelere açık biriydim, okuyan araştıran bir yanım vardı. Kısa zamanda kendimi düzelttim, esnek, demokrat, çağdaş bir sorumlu düzeyine kısa zamanda ulaştığıma kendimi ikna ettim.

Tam bir yıl sonra buna benzer bir olayı yeniden farklı şekilde yaşadım. Bir kız arkadaşımız benimle önemli bir mesele konuşmak istediğini söyledi. Memnuniyetle kabul ettim.

Bir kenara çekilip başladık konuşmaya. Kısa bir giriş yaptıktan sonra okul bitince onu isteyeceklerini anlattı bana. Ben geçen olaydan ders çıkarmış biri olarak “sen istiyor musun” diye sordum. Göz teması kurmadan sen istiyorsan evlenebilirsin dedim.

Öyle ya biri bana gelip “beni istiyorlar” dediğinde bu izin anlamına gelirdi. Benden izin istiyor düşüncesiyle ve ben o geçmiş vulgar davranışımı gizlemek, çağdaş davranmak adına “sen istiyor musun” dedim. Bir sessizlik sonrası “sen anlamıyorsun değil mi”, “sen anlamayacaksın değil mi?” diye başını öne eğerek konuşmayı sürdürdü.

Ve günün özetini ortalık yere fırlattı: “Ben seni seviyorum” dedi. İnanın hiç düşünmeden, “ne, anlamadım, ne diyorsun, sen ya...” diyerek, “asla böyle bir şeyin mümkün olmayacağını” anlattım.

Toplantı da kısa görüşme de kızın aşkı da oracıkta bitti. Ben ise ne denli doğru bir şey yaptığımı anlata anlata bitiremedim. Geçmiş yılda arkadaşıma yaptığının ne denli doğru olduğunu bu örnekle süsledim. Bu örnekle anlattım, kendimden gurur duydum. Neymiş geldiğim nokta, kendimi geliştirmem nasıl olmuş, daha da çaba gerekirmiş, okumak yetmez, zihniyet, kültür meselesiymiş. Bunu çok sonra anladım.

Biri size vurduğunda, vurursunuz. Biri size küfrettiğinde küfredersiniz. Biri size şiddet gösterdiğinde, şiddetle yanıt verirsiniz. Biri sizi sevdiğini söylediğinde ne yaparsınız?

Dilim lal oldu; üzerimdeki yüke bağladım.

Öteden beri eleştiri denildiğinde kolay yolu seçerek özeleştiriyi diyoruz. Şiddet denildiğinde ise sükûnet ve barıştan bahsediyoruz. Oysa babanın çocuğuna “sen sus, bilmezsin” demesinin ne

denli büyük bir şiddet olduğunu kavramış durumda değiliz, kaldı ki “kadın aklınla karışma”, “sen kadınsın susmayı bilmelisin” vb. lafları şiddetten saymayız.

Özellikle kadın konusunda çok duyarlı, bilgili, akıl veren ve son derece kültürlü olan solu sına soksak sınıfta üç sene üs tüste kalır. Genel anlamda Marksist solun kadına bakışı sorunludur. Sorun ise sosyalizme havale edilmiştir.

Peki, sosyalizme kadar hangi yolla bu soruna yaklaşacağız. Tabii ki herkes ailesinden öğrendiğini gösterecek. Onun için solun tarihinde de üst düzey bir kadın arkadaş varsa onun üstünde de yoldaşı, kocası vardır.

Bizim solun tarihi uluslararası yenge Krupskaya ile başlar, yanlış bir bilgi olmakla birlikte Tanya ile devam eder, yerli ve milli olanla sürer. Maalesef biz de çemberin tam da içindeyiz. Hem de sarmalın tam da ortasındayız.

Ve öylesine bereketli bir coğrafya ki, Müslümanların kadına bakışı bu denli “kaburgadan” iken ve namaz kılıp, zekât vermesi ve de oruç bile tutması yetmezken; “kadın, beş vakit namazını kılar, bir aylık orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına itaat ederse ona, “Hangi kapıdan dilerse oradan cennete gir” denir. İbadetlerden biri de “namusunu korur ve kocasına itaat ederse” şeklindedir.

Hal böyleyken, “tarlayı düz al, kadını kız al” deyimiyle büyüyen bir toplumda geleneksel ahlakın ötesine geçmek bu denli zor olmamalıydı.

Yoksa biz de “soframızdaki yeri öküzümüzden sonra gelen” diyerek ah çekip, tek tek gözünün içine bakarak diyemeyeceğimiz sözleri koro halinde, “odam kireçtir benim, yüzüm güleçtir benim, soyunda gir koynuma benim ilaçtır benim” diyerek ve avazımızın çıktığı kadar bağıarak söylemeye çalışarak diğerlerinden bir farkımız sadece sözde kalmaz mı?

Türkülerin, şarkıların, deyişlerin bu denli günahkâr olduğu bir coğrafyada büyümek, bastırılmış cinsellikle yol almak, ister siyaseten, ister meslekten ehil olma hali fark etmiyor.

Bütün dinlerde, bütün kitaplarda, bütün siyasi terminolojide kadın günahkârdır. Yuva yıkandır. Kuyruk sallayandır. Benim ve senin farklı olma halim yetmez değiştirmeye.

Çünkü, egemenliğin erkeklere ait olduğu gelmiş geçmiş tüm toplumlarda, tüm meslek grupları gibi sanat ve edebiyatta da erkekler baş rollerdedir.

Kadın sadece bu tüm alanları besleyen bir tür gereç olmuştur. Bilge Karasu’nun “İncire ve Gazele” eserinde dediği gibi sıklıkla da cinsel hazza ulaşmada yararlı bir gereç olur.

“İncirin dişiyle ilişkili resmi söylencesi, erkekliğe ilişkin gizli edebiyatı, Akdeniz’in her yerinde dağılmıştır, ayıplık bir sözcük olmaya varmış. Erzurumlu manav bile, benim incir diye sormam karşısında, bastıra bastıra ‘yemiş’in fiyatını söyledi...”

Kadın sıklıkla erkek egemen tarafından

surlarla çevrelenmiş bir masumiyet ile hapsolmakta.

Havva'nın yasak meyveyi yemesi ve Adem'i de yemesi için kışkırtması ile masumiyet kirlenmiştir. Dünyada tüm olup bitenler işte bu kirlenmenin ardından gelenlerdir. Kadının kirlettiği dünyada masumiyeti ve namusu koruyacak olan da pek tabii erkek egemen olmalıdır.

İlk kardeş kanının dökülmesinden bu yana namus kan ile temizlenir, erkek egemen güya kadını korur.

Troia'da Helena'nın Akha'lı Menelaos'u terk edip kaçması, bir namus davasına dönüşüp Antikçağ'ın en kanlı savaşlarından birine neden olmadı mı?

Kadın namus için dövülür, namus için öldürülür.

Aynaya bak... Babanı mı özledin...

Aynaya bak... Öğretilen bu, değiştirmek ise elinde. Önce dilinden başla. Elini de dilini de yönlendiren biriktirdiğin vicdanındır...

Ahlakındır.

HAKKINDA

Chiviyazıları Yayınevi genel yayın yönetmeni. Akademi Kitabevi Café'nin kurucusu. Günlük pek çok gazeteyle ve haftalık – aylık dergilerde haber, makale ve köşe yazarlığı yaptı. 1986 yılında İnsan Hakları Derneği'nin kuruluş sürecinde bulundu. Üç dönem İHD İstanbul Şube Yönetim Kurulu, bir dönem İHD Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesiydi. Solun birlik sürecinde yer alarak Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) kurucusu oldu. 1988'de başladığı yayıncılık faaliyetinde çeşitli yayınevlerinde editör ve yayın yönetmeni olarak çalıştı. Beyaz Ölümün Güncesi (1992), Ve Geçip Gitmediler (2000), Şeylerin Tarihi (2004) kitaplarının yazarı. Humanite Dergisi ve Kafkasya Yazıları, Mjora dergilerinin kurucusu ve yayın kurulu üyesi oldu. Beyaz Ölümün Güncesi ile 1992 Musa Anter Gazetecilik Ödülleri Röportaj Dalı Birincilik ödülünü ve yayınladığı kitaplardan ve yargılandığı davalardan dolayı Türkiye Yayıncılar Birliği (2003) "Düşünce ve İfade Özgürlüğü Ödülü"nü aldı. 1960 yılında İstanbul'da doğdu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#37 MAHİR
ÜNSAL ERİŞ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ANAM ANAM, CANIM ANAM, ERKEK ANAM!

Şu halde babalık, kadını anneliğe iterek kendine alan açmaktır. Ve bu alan iktidar mefhumunun at koşturduğu, kontrolsüz ve şiddeti dışarıda bırakmayan bir alandır.

Amcalara pipi göstermek, sünnet olmak, kızlarla "takılmak", askere gitmek, dönüp evlenmek, sonra da baba olmak, falan filan. Ve tabi bu aşamalar boyunca, erkekliğin kitabında yazan türlü gereklilikleri yerine getirmek. İşte ne bileyim, futbol takip etmek, bir sürü adam toplanıp türlü ayılıklar yapmak, "karı-kız" muhabbeti kurmak, porno izlemek ve sair şeyler.

Bahsettiğim erkeklik döngüsü içinde, bu devridaimi bozduğum tek nokta belki de askere gitmemek oldu.

Çok şükür dünyanın hiçbir ordusunun üniformasını giymemeyi başardım. Ama baba olmayı hep istedim. Çocukluğumun en yeşil, en körpe zamanlarından beri, yalnızca, "Oğlum olursa adını falanca koyacağım," düzeyinde de olsa baba olmayı hep düşledim.

Ve bu yıl, mart ayında bir oğlum oldu. Adını Ethem koyduk. Gezi zamanı, polis Ahmet Şahbaz'ın kurşunuyla kasıt güderek katledilen arkadaşım Ethem Sarısülük'ün adını verdik ona. Adının onuruyla yaşasın.

Baba olunca, en klişe tabirle söyleyecek olursam, hayatım tamamen değişti. Elbette yalnızca uykusuz geceleri, sabahlara kadar sırt sıvazlayarak gaz çıkarmaları, bir dudağı yerde bir dudağı gökte ağlayışları falan kastetmiyorum. Dünyayla, Ethem'le, babalıkla, erkeklikle, gelecekle, ülkenin siyasi iklimiyle, uğraş edindiğim yazarlık ve çevirmenlikle ve her şeyle olan ilişkim yeniden biçimlendi. Hatta her geçen gün yeniden yeniden

biçimleniyor diyebilirim sanırım. Şöyle anlatayım, ben erkeklik vurgusu biraz fazlaca baskın bir babanın çocuğuyum. Babam, kardeşimden de benden de esaslı birer erkek olmamızı, "ibnelik" sayılacak şeyler yapmaktan kaçınmamızı, bastığı yerden ses vurduğu yerden kan getiren adamlar olmamızı bekledi hep.

En azından belli bir yaşa kadar. Sonra olamayacağımıza, olmayı reddettiğimize ikna oldu.

Okul yıllarımızda dövdüğümüz her çocuk için bize para verirdi. Açıkçası kimseyi dövdüğüm, döveceğim yoktu. Her gün, hikâyeden yeni bir kavga uydurur, sınıftaki herkesi teker teker dövdüğümü anlatır vereceği üç-beş kuruşa konmanın yolunu yapardım.

Yırtıcı bir erkek olamadımsa da hikayeci oldum böylece.

Doğumdan yaklaşık bir hafta kadar önce babam ve annem evimize geldi. Babamı aldım zorla yürüyüşe götürdüm. Maksadım bir iki tüyo kapmak, babalığı, bu işi hemen hemen kırk yıldır bilfiil sürdüren birinden akıl almaktı elbette.

"Baba," dedim, yürüyüşün bir yerinde, "çok heyecanlıyım ben. Nasıl olacak bu işler?" Babam o kadar oralı değildi tam olarak ne sorduğumu bile anlamadı. "Ne, nasıl olacak," dedi, "Çocuk işte doğacak, büyüyecek kendi kendine. Sağ olana gün geçiyor."

Bir an olsun iyi niyetle, beni rahatlatmak için, önümde büyüyerek bir dağa dönüşen "babalık" belirsizliğinin altında ezilmeyeyim diye böyle söylediğine inanmak istedim.

Yok, değil. Babam hakikaten de çocukların doğup, kendi kendine büyüdüğünü düşünüyordu. Düşünüyormuş yani, bunu Ethem doğduktan sonra anladım.

Derken Ethem doğdu. Doğum sezaryenle gerçekleştiği için annesi günlerce kıpırdıyamadı yerinden. Dolayısıyla emzirmek dışındaki tüm annelik görevlerini ben devralmak durumunda kaldım.

Durumunda kaldım değişimde bile dilin altına gizlenen bir erkeklik kibri var elbette. "Annesi müsait değildi, ben bakmak zorunda kaldım. Aslında bebeğe bakmak annenin görevi. Çünkü bebekler zaten kendi kendine büyür. Anneler, onlara ihtiyaçları olan şeyleri temin eder ve onlar da babalarının müdahalesine ihtiyaç duymadan büyürler," demek.

Ben sosyalistim. Sosyalizmin ideolojik çerçevesi bana kendi hayat görüşümü inşa etmekte son derece vicdani ve güvenilir bir zemin sundu. Feminizme, kadın mücadelesine de yabancı değilim. Uzaydan gelmedim elbette. Fakat annelik denen şeyin, erkeklerce tanımlanmış bir görev olduğu bilincine ancak baba olduktan sonra, hatta itiraf edeyim, anne olduktan sonra vardım.

Yaklaşık altı ayı geride bırakan Ethem'in hayat macerasında, altını değiştirmekten yıkamaya, mama verip beslemekten gazını çıkarmaya, tırnaklarını kesmekten giydirenip

soymaya, uyutup uyandırmaya akla gelecek tüm işlerde görev aldım.

Ve bunu, "annesine yardım ediyorum," bilincinden sıyrılarak yapmam hakikaten de aylarımı aldı.

Zamanla gelinek noktada bu durumu yeniden tanımladığımı fark ettim. Annelik, -emzirme gibi fiziksel-organik eylemler dışında- kesinlikle kadınlara has, kadınlara mecbur bir şey değil.

Annelik, bebeğin bakımının, onun gelişme aşamalarındaki tüm ihtiyaçlarının karşılanması noktasında ortaya çıkan görevlerin toplamı. Elbette hormonal, duygusal ya da doğum (gebelik, amniyon sıvısı, plasenta, göbek bağı vb.) kaynaklı özel bir bağ var kadınla bebek arasında.

Ama bu bağ kadının üzerine sonunda yoklama yapıp puan verilecek bir vazifeler bütünü yıkmaya mazeret değil. Annelik ve bebek bakımı kavramlarını birbirinden ayırmak en sağlıklı belki de. Öteki türlü dehşet verici bir erkeklik dayatmasına dönüşüyor.

Ben oğlumun annesi oldum. Dile dökülünce komik ya da dikkat çekmeye dönük fazlaca idealist bir söz gibi duruyor. Ama işin aslı bu. "Bebeğe bakmak," ya da "onun ihtiyaçlarını 7/24 karşılamak için tetikte olmak," annelikse, ben de oğlumun annesiyim.

Ona, emzirmek dışında, annesinin sunduğu, sağladığı her şeyi, hiç gocunmadan, üşenmeden verebilirim. Tabii bu işin bir de "babam" boyutu ortaya çıktı hal böyle olunca.

Babam, Ethem'in altını değiştirmemi, "sempatik," buluyor erkekçe cephesinden bakınca. Çünkü bu davranışımın altında, eşine yardım etme alicenaplığını gösteren modern bir babanın sevimliliğinin yattığını düşünüyor. "Düşünceli çocuk, nasıl da eşine yardım ediyor," diye geçiriyor aklından.

Biz erkekler kadınlara ne yapıp ne yapmayacaklarını, yapacaklarını ise nasıl yapmaları gerektiğini söylemeyi, onlara görevler tanımlamayı seviyoruz.

Erkek şiddeti başlığı altında yalnızca fiziksel ya da psikolojik şiddetin dayatılmasının değil kadınlara türlü donlar biçmenin de bulunduğunu sanırım kabul etmek durumundayız bu nedenle.

Annelik diye ortaya konan görev tanımının aslında babalık denilen iktidar alanı oluşturma çabasının bir sağlaması olduğunu hiç tereddüt etmeden söyleyebilirim.

Yani, kadın anne olmalı ki erkek de rahat rahat baba olabilsin.

Çünkü babalığın saf otorite ve sevgisiz bir iktidar figürü olduğu gerçeğinin ışığında düşününce bebesinin altından kaka alan

bir adamın "babalık" makamı nezdinde pek hükmü olduğu söylenemez.

Şu halde babalık, kadını anneliğe iterek kendine alan açmaktır.

Ve bu alan iktidar mefhumunun at koşturduğu kontrolsüz ve şiddeti dışarıda bırakmayan bir alandır.

Erkek şiddetinin bin bir çeşidi var. Anlattığım türden bir erkek şiddetinin varlığından haberdar olabilmek için "baba" olmayı beklemiş olmam kendi adıma üzücü.

Elbette enerjimi bundan ötürü mahcup olmaya harcıyor değilim fakat "Bebeğimin annesine görevinde yardım ediyorum," kibrinden kurtulup, annelik ya da bakım/ büyüme görevinin müşterek bir iş olduğuna kani olmak için geçirdiğim süreye de hayıflanmıyorum diyemem.

Babam hala konuya, "Medeni oğlum eşine destek oluyor," zaviyesinden bakıyor olsa da ben vaziyetin vahametini idrak etmiş durumdayım.

Tam olarak ne anladığımı da uzun uzadıya anlatmak isterdim ama Ethem uyandı, mama ısıtmam lazım.

HAKKINDA

Yazar, çevirmen. Çeşitli dillerden kitaplar, makaleler, öyküler çevirdi, halen de çevirir. Bangır Bangır Ferdi Çalışıyor Evde (2012), Dünya Bu Kadar (2015), Benim Adım Feridun (2016) adlı kitapları İletişim Yayınları'ndan çıktı. Olduğu Kadar Güzeldik (2013) ile 60. Sait Faik Abasıyanık Hikâye Armağanı'nı kazandı. 1980'de Çanakkale'de doğdu. Bandırma'da büyüdü. Arkeoloji okudu. Gençlerbirliklidir.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#38 ULAŞ
BAYRAKTAR**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

**“KADIN KADINDIR,
ERKEKLEŞMEMESİ
MURADIMDIR”**

Buna mukabil erkek egemenliği, erkek şiddeti eksik değil, hatta artıyor; evet. Çünkü erkekler tedirgin. Artık kararda söz sahibi olmayı talep eden, hayır demeyi bilen, bundan sakınmayan kadınlar var her yerde.

Ben Ulaş Bayraktar, 43 yaşında sözde eğitilmiş, şimdilik orta sınıf, evli bir babayım ve feminist olmak gibi bir iddiam hiç olmadı.

Neden mi?

İlk olarak ben 33 yaşında dul kalmış bir kadının büyük oğluyum. O genç yaşına rağmen yalnız başına iki oğlunu önce baba ocağı küçücük bir kasabada, sonra hiçbir akrabası olmayan bir büyük şehirde tek başına, tüm bürokratik, toplumsal, ekonomik sıkıntılara karşı mücadele ederek yetiştiren bir kadının oğlu olma ayrıcalığı içinde kadınların neleri başarabileceğine ilk elden tanık oldum.

Kadınlıkla ilk temasım haliyle aklına koyduğunun lafını ve gereğini hiç sakınmadan yerine getiren bir anne figürüyle oldu.

Kaldı ki babasız bir evde büyüdüğüm için koca şiddeti, erkek egemenliğini de görmemiş olmam aile içi şiddet konusunda görece cahil kalmama sebep olmuş olabilir. En fazla dedemle tartıştığımda annem, alt katta onlarla görüşmeden geçirdiğimiz birkaç günü hatırlıyorum.

Yabancı bir özel okulda geçen ergenlik yıllarımın vıcık vıcık eril sululuklar ve aşırılıklarla dolu olduğunu da inkar edemem. O günleri düşündüğümde kız arkadaşlarımızın küçümseyerek ve hatta acıyarak bizi izlediklerini fark ediyorum şimdi şimdi.

Bir sevgilisi olan erkek arkadaşımıza da hemen bir ağırlık gelir, sevgilisi ile el ele, sarmaş dolaş otururken, o müstehzi bakışı hemen benimseyerek bir süreliğine ergen sahnelerinden uzakta kalırdı.

Bir ağırlık, bir ciddiyet ile “Allah sizi de kurtarsın” dercesine caka satardı.

Ne fırsatlar kaçıırıyorduk bu eril ergenlik saçmalıklarıyla uğraşırken.

Derslerde “Fareler ve İnsanları” okumak zorunda kalıp sonra Lenny taklidi yapıyor, “1984”ün filminden sadece Julia’nın bir sahnede gözüken göğsünü hatırlıyor, “Satıcının Ölümü”nde bizi bekleyen Willy kaderini hiç sezmiyor, “Sineklerin Tanrısı”nın oğlanlarından gaz alıyorduk.

Erzincan depremine gönüllü giden Amerikalı hocamızın neden bunu yaptığını hiç düşünmüyor, yaratıcı yazarlık dersindeki mücevher değerindeki egzersizlerin kıymetini hiç bilmiyorduk.

Oysa kızlar Türkiye müfredatı içinde yaratılan bu vahaların keyfini sürüyorlardı.

Üniversiteye gittiğimde çevremde bu vahaların hakkını zamanında vermiş entelektüel ilgi ve birikimleri ile Anadolu’nun güney taşrasından gelen beni şaşkına çeviren kadınlarla karşılaştım.

Onlarla vakit geçirebilmek için yapısalcılığı anlamaya çalışıyor, uluslararası hukuk bağlamında doğal hukuk kavramını düşünüyor, lisede de sadece ezberleyip sahneye koyduğumuz "Üç Kız Kardeş" in repliklerindeki manaları keşfediyordum.

Tek vahamız dağcılık kulübüydü. Ağır çantaları, uzun yürüyüşleri, zorlu tırmanışları yapabildiğimiz için bir tek orada kadınlar karşısındaki fiziksel üstünlüğümüzün tadını çıkarabiliyorduk. Kaya tırmanışının gerektirdiği esnekliğe geldiğinde iş, yine mahzunduk ama kısa sürede vazgeçtik zaten o sevdadan.

Bu dağcılık faaliyetleri sayesinde yazları yürüyüş rehberliği yapmaya başladığımda elbette bilemezdim hayatımın kerteriziyle karşılaşacağımı.

O akademik kariyerinin ilk basamağına adım atarken ben o zamana kadar aklıma bile getirmediğim bu mesleğe dümen kırmış oldum. Tüm değerlerim artık onun süzgecinden geçip tekrar şekilleniyor ve belirliyordu.

Onunla önce aşkımızın doğumuna şahitlik ve yataklık eden Torosların ve Akdeniz'in gizlerini, güzelliklerini keşfettik. Sonra İstanbul'un sokakları, sinemaları, tarihi mekanları birer birer anlam kazandı.

Paris'le onun gözleri ile tanıştım. Yuva kıldık orayı; sonra da Ada. İlkokul son sınıftan beri mesken tuttuğumuz Mersin artık bambaşka bir şehirdi. Kısa sürede de Umut'lu bir şehir oldu.

Sadece bir kişide insan hem sevgilisini,

hem dostunu, hem hayat arkadaşını, hem meslektaşını, akıldaşını, yoldaşını da bulabiliyormuş onu da yine bir kadından öğrenmiş oldum.

Sadece akrabalarım, sınıf arkadaşlarım ve sevgililerinden ibaret değil haliyle tanıdığım kadınlar. Nice acılar yaşamış, zorbalık görmüş, mobbinge, tacize ve tecavüze uğramış kadınlar tanıdım. Ama sadece bir kısmı bu şiddet tecrübelerini bir kendine acımaya evriltmişti.

Ne acılarına yanıyorlar, ne de hayattan kaçıyorlardı. Bu acılardan güç ve inanç devşirerek eylemeye, daha güçlü, kararlı bir şekilde hayatla aşık atmaya devam ediyorlar.

Ellerinden, yüreklerinden geleni eyvallahsız olarak yapıyor, bilimse bilim, sanatsa sanat, ticaretse ticaret, gazetecilikse gazetecilik bu işlerin hasını yapmak için yılmadan mücadele veriyorlar.

İlla da ve sadece örgütlü feminist mücadele içinde aramayın onları. Gezi'de gördünüz, Barış İçin Akademisyenler'in içinde, Galatasaray Meydanı'nda, Karadeniz yaylalarında görüyorsunuz.

Buna mukabil erkek egemenliği, erkek şiddeti eksik değil, hatta artıyor; evet. Çünkü erkekler tedirgin. Artık kararda söz sahibi olmayı talep eden, siyaseti onlara bırakmayan, bilimi, sanatı, gazeteciliği, yöneticiliği daha mahir bir şekilde icra eden, hayır demeyi bilen, bundan sakınmayan kadınlar var her yerde.

Sevgili olmak, evlenmek istemeyen, cinselliği erkeğin talebine göre yaşamayan, boşanmak, çalışmak, gitmek isteyen kadınlar var ve tüm bunlar biz erkekleri tedirgin ediyor; zeminin ayağımızın altından kaydığını hissediyoruz.

Artık o beden gücüne, eğitim şansına sahip erkeklerin hükmünün sürdüğü düzen hızla değişiyor.

Yeni ekonomik düzen öyle kaslı, güçlü olmanızı değil, yaratıcı özgün fikir ve projeler geliştirmenizi, bunları sabır ve incelikle geliştirip sürdürmenizi talep ediyor.

Kadın işi oldukları için değil, bu işlerin gerektirdiği yaratıcılık, sabır ve özene daha sahip olanlar bu yeni düzende daha başarı şansına sahip. Dolayısıyla bu sistem oturdukça kadınların yeni düzen içindeki konumları gün geçtikçe güçlenecek.

Amerikalı gazeteci-yazar Hanna Rosin 2010 yılında [The Atlantic dergisinde yayınladığı](#) ve 2012'de kitap olarak basılan "[The End of Men: And The Rise of Women](#) (Erkeklerin Sonu: Ve Kadınların Yükselişi)" adlı incelemesinde toplumsal cinsiyet mücadelesinde değişen dengeleri ortaya koyar.

Rosin'in iddiası; ekonominin artık eskisi gibi fiziksel güç ve dayanıklılıktan ziyade, düşünce ve iletişime dayandığı için erkeklerin asırlardır sahip olduğu avantajların son bulmakta, sosyal zeka ve odaklanabilme yeteneklerine sahip kadınların iş hayatında daha başarılı olduklarıydı.

Nitekim Rosin, daha iyi eğitim alan kadınların önümüzdeki dönemin parlayacak 15 mesleğinin ikisi hariç hepsinde şimdiden çoğunlukta olduklarını gözler.

Bu değişim ilerledikçe kadınların sadece ekonomi de değil, siyaset içinde de daha belirleyici bir konuma geleceklerinden yana benim hiç kuşku yok.

Bunun hızlanması için verilen çabaları çok önemseydiğim halde her fırsatta buna dair çekincelerimi ifade etmekten kendimi alamıyorum. Çünkü siyasette kadınların nominal olarak daha mevcut olmasının siyasetin mantığında bir değişiklik yaratamamasından endişeliyim.

Demir Leydi'lerin, topuklu efelerin, Merkel'lerin, Çiller'lerin, Rice'ların siyaset yapıyor olmasının siyasetin erilliğinde pek de bir şey değiştirmedini düşünüyorum.

Düzenin erilliği 'kripto' kadınlar üzerinde kendini sürdürme eğilimi taşıyabiliyor. Sadece parti siyasetinde değil, sivil toplumda hatta feminist mücadele içinde bile kadın görünümümlü eril siyasetçilere sık sık rastlıyorum.

Sadece erkeklere karşı verilen bir mücadelenin, onlara mukabele etmeye çalışarak hak kazanmaya çalışmanın nihayetinde onları da erilleştirdiğini gözlemeden edemiyorum.

Oysa gerçek mücadele kadının elinden, yüreğinden geleni, kendi tarzı ve eyleyiş tercihleri ile sebatla yapmaktan geçiyor, yeni bir siyasi habitusun inşasına kafa yormak, bunun için emek vermek bayan

kelimesinin yok olmasından bana daha anlamlı geliyor.

Elbette feminist mücadeleyi bu minvalde gören çok kadın biliyorum, tanıyorum ama hakim mücadele anlayışının erkekleri değiştirmek, onlara laf anlatmak, onlardan hak talep etmek şeklinde sürdüğünü düşünüyorum.

Oysa bana kadınların hali hazırda başlamış müstakbel güçlenişinin erkeklerden azade olması gerekiyormuş gibi geliyor.

Çünkü erkeklerle girilen iktidar mücadelesinin başarısı mevcut adaletsizlikleri kadın cinsiyetinin lehine değiştirecektir ama toplumsal cinsiyet asimetrisini içkin olarak tekrar üretmekten başka bir sonuç doğurmayabilir.

Oysa kadınların kendi doğal düşünüş ve eyleyiş tarzlarına daha fazla sarılarak yaratılacak bir devinim daha eşitlikçi bir toplumu mümkün kılacak tek yol olabilir.

Ne mutlu ki bana bu yolda yürüyen birçok kadınla yolum kesişti.

HAKKINDA

Kültürhane'nin kurucu ortaklarından ve çalışanlarından biri olarak bildiği işi farklı bir biçimde sürdürmeye çalışıyor. Barış Akademisyeni, Siyaset bilimci. Mersin Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesiydi (Doç. Dr.). 29 Nisan 2017 KHK ile ihraç edildi. Galatasaray Üniversitesi Kamu Yönetimi mezunu. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Paris Siyasal Bilimsel Enstitüsü'nde tamamladı.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#39 VEYSİ
ALTAY

obianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEKLER VE SÖMÜRGEÇİLER

Erkeklikle hesaplaşmayı tamamlamak kolay değil.
Biriktirdiğimizi sandıklarımız çok hızlı bir biçimde
yok olabildiğinden 'aşım' demek imkansız.
Bu, sürekli yeniden yüzleşilmesi gereken bir gerçeklik.

Kadınlara, erkek şiddetiyle nasıl mücadele edilir konusunda akıl vermeye kalkan bir erkek olarak değil de, erkek şiddetini durdurmak konusunda kendisini sorumlu hisseden ve önce kendi hayatındaki şiddeti yok etmeyi hedefleyen bir erkek olarak yazmaktayım.

Erkeklerin, toplumsal cinsiyet ve erkek şiddeti tartışmalarına katılmasının, bu sorunun çözümünde kadınların söylediklerine ekstra bir katkı sağlayacağına inanmamakla birlikte bu vesileyle, bu yoldaki çabalarımı ve eksiklerimi yazmaya çalışacağım.

Erkekler ve sömürgeciler çocukluklarından itibaren imtiyazlı olduklarını öğrenerek eğitilirler. Ve bunu hayatları boyunca kullanmak isterler. Bu imtiyaz hakkını bilerek ya da bilmeyerek ben de kullandım.

Biyolojik olarak kadın ve erkek olmaktan ayrı olarak, kadın ve erkek cinsiyetlerine yönelik toplum tarafından yüklenen rol ve sorumluluklara işaret eden toplumsal cinsiyet kavramını algılamam uzun zamanımı aldı.

Çünkü hep şiddetin normal görüldüğü, gerektiğinde şart olduğu fikriyle büyüdüm. Başarılı ya da itiraz eden bir kadın olduğunda “erkek gibi kadın” denilerek aslında kadının kendisine değil de erkekliğe güzelleme olduğunu çok sonra fark ettim ya da güçlü olan bir kadın için “devlet gibi kadın” denilerek devletin “büyüklüğüne vurgu yapıldığını çok sonra idrak ettim.

Özellikle, sonradan yaptığım birçok çalışmada, kadınların aslında ön saflarda olduğu ve hiçbirinin “devlet” ya da “erkek” gibi olmadığını net fark ettim.

Cizreli kadınlarla yaptığım belgesel çalışmasında hiçbir kadının erkek ve devlet şiddeti karşısında ne “devlet” ne de “erkek” olmadıklarını tam da kadın olduklarını ve kadın gibi güçlü ve direngen olduklarını - Marx’ın dediği gibi “utanmak erdemdir”- kendimden ve de erkekliğimden utanarak öğrendim.

Aynı zamanda Berfo Ana’nın 33 yıllık, oğlunu arama mücadelesinde, mücadelenin üç-dört yıllık bir parçasına şahit olarak kendi erkekliğimi çokça sorguladım.

Aynı şekilde Asiye Doğan ile birlikte, Hediye Coşkun’un kocası, devlet tarafından gözleri önünde öldürülmüş, oğlu 1995 yılında gözaltına alınmış biri olarak, nasıl devletin gücüne karşı bir “kadın” olduğunu, “erkekler için” nasıl mücadele ettiğini çok yakından gördüm.

Tabi ki en önemli yüzleşmem, Kürt Kadın Hareketi sayesinde oldu. Kürt Kadın Hareketi’nin, “Hareket” içindeki erkek zihniyetine karşı verdiği mücadele, kimlik ve kadın olma arayışı, benim sonradan ancak anlayabildiğim fedakarlığı, sabırla beni ve bizi eğitti.

Tabii ki bu sabır ve eğitici süreçte kendini sorgulamak ya da sana verilen emeğin hakkıyla karşılığını verememek yine de insanda eksik birçok nokta bırakıyor.

Tıpkı sömürgeci ile sömürge ilişkisi gibi. Sömürgeciler kendilerini sorgulamaz, kendilerini yargılamaz, kendilerinde bir kusur bulmak istemez.

Egemenliğinin verdiği özgüvenle değişmek yerine diğerini kendine uydurmayı esas alır. Karşı çıkışlar olduğunda da, değişmek yerine kendini haklı çıkaracak farklı argümanlar bulmaya çalışır. Türkler ve Kürtler de, erkek-kadın ilişkisinde olduğu gibi.

Kendime dönecek olursam. En büyük dönüşümüm ve bir erkek olarak kendimden nefret etmeme sebep olan bir konuyu vurgulamak isterim.

10 Ağustos 2015 tarihinde Muş Varto'da Kader Kevser Eltürk'ün (Ekin Van) birçok eli kanlı, elindeki kanla böbürlenen devletin kolluk kuvveti olan erkeğin, kendince küçük düşürmek için çıplak bedenini Varto'nun orta yerinde "sergilemesi" idi. Aslında geçmişe dönersek "devlet gibi kadın", "erkek gibi kadın" dediklerinde ne demek istediklerinin somut göstergesiydi yaşananlar.

Çünkü kendi aklında kadın erkeğin ve toplumun "namusu" ydu ve bununla Kürt halkının "namusu"na hanel getirmek istiyordu.

Halbuki bilinmiyordu ki yıllardır mücadele edecek kadınların ve kısmen kendini değiştirebilmiş biz erkeklerin, sergilenen o çıplak beden, onuru ve gururu olacaktı.

Ayrıca, feminist bilince sahip ve haklarını sonuna kadar koruyan kadınlarla beraber çalışmak ve arkadaş olmak da o süreçte kendimi sorgulayıcı ve öğretici oldu.

Çünkü teorik olarak bir konuyu anlamak ile pratik hayatta uygulamak arasında da büyük fark vardı. Yani, hakkım olarak gördüğüm şeylerin aslında toplumsal cinsiyet eğitiminden geldiğini anlamak onlardan kolayca vazgeçmemi beraberinde getirmedi. Çünkü patriyarkanın erkeklere sağladığı somut çıkarlardan vazgeçmek hiç de kolay değil. Feminist kadınların sürekli olarak bizi sorguluyor ve düzeltiyor olması bu konudaki çabalarımı arttırdı.

Bugün itibarıyla artık eril dil kullanmamaya, psikolojik, ekonomik, sözel ve fiziksel şiddet olarak algılanabilecek tarzda davranışlarda bulunmamaya büyük özen göstermekle birlikte, hala çevremdeki erkek şiddetine doğru yerden bakabildiğimi söylemek iddialı olur.

Hala 'ama'lara başvurabiliyorum. Örneğin, bir akrabam ya da arkadaşım hayatını paylaştığı kadına sözel şiddet uyguladığında "ama en azından fiziksel şiddet yok" diye düşünürken bulabiliyorum kendimi.

Erkeklikle hesaplaşmayı tamamlamak kolay değil. Biriktirdiğimizi sandıklarımız çok hızlı bir biçimde yok olabildiğinden 'aştım' demek imkansız. Bu, sürekli yeniden yüzleşilmesi gereken bir gerçeklik.

Karşısında durduğumuzu iddia ettiğimiz şiddeti önlemek için, biz erkekler önce kendi şiddetimizle yüzleşmeliyiz. 'Erkekliği' sorgulama süreci tam da burada başlıyor.

Dışındayım demekle dışında olamayacağımızın bilinciyle kadınlardan gelen itirazlara kendimizi içtenlikle açmalı ve feministlerin söylemlerini dinlemeyi öğrenmeliyiz.

Erkeklikle mesafelenmenin ve onunla mücadele etmenin yollarını bulmaktan başka seçeneğimiz yok.

HAKKINDA

20 yıldır fotoğraf ve sinema ile uğraşüyor. İnsan Hakları Derneği ve Uluslararası Af Örgütü'nde yıllarca yöneticilik yaptı. Vicdani Ret Derneğinin kurucu üyesi (2013). Serêkaniyê'de (2013) ve Kobanê'de (2014) savaş muhabirliği yaptı. Kürtçe'den Türkçeye, Türkçeden Kürtçeye simultane ve yazılı çeviri yapıyor. Kayıpların hikayelerinden oluşan (100 foto 100 hikaye), "Kaybolan Biz" adlı foto albümlerini hazırladı. "Faîlî Dewlet", "Sessiz Hayatlar", "33 Yıllık Direniş - Berfo Ana, "Nû jîn" ve Bîr (Kuyu) belgesellerini yönetti. 1976 doğumlu.

TESADÜF
DEĞİL

52 ERKEK
HAFTA

ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR

#40 MURAT
UTKU

 bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

BAHRİYE YILLARI, SİVİL HAYAT VE ERKEKLİK HALLERİ

Toplum, siyaset ve tabii devlet aklı, kadını ötekileştirdiği yetmiyormuş gibi evde, okulda, askeriyede ve toplumun her kademesinde erkeklere kadına yönelik anlamsız öfke zerk ediyor.

Sokağın hemen ucunda dik bir yokuş vardı. Babamla beraber yaz sıcağında tırmanmaya başladık.

Babam “Hastane girişi böyle mi olur?” diye söylenmeye başladı. Haklıydı. Yokuş çok dik ve uzundu. Hastanenin girişine geldiğimizde nöbetçi astsubay “Merhaba” dedi, “muayeneler için mi geldiniz?” 14 yaşına basmak üzereydim. Bıyıklar yeni yeni terliyordu. İçeri girdik, belgeleri teslim edildi, kayıt alındı, bir bahriye erinin rehberliğinde hastanenin orta bahçesine çıktık.

Bahçede benim yaşımda en az 50 genç çocuk daha bekliyordu. Ergenlik çağı gelmiş çatmış, aileleri çocuklarının gelecek kaygısı almıştı.

Muayeneler 10 gün kadar sürdü. Saç telinden ayak tırnaklarına varıncaya kadar vücutta tetkik edilmedik uzuv bırakmadılar. İlk kez homofobi ile karşı karşıya kalmam o günlere rastlar mesela.

Zira elbette eşcinsel olup olmadığımıza da bakılmış, bu muayene toplu haldeyken yapılmıştı. Tabii ki bunun yarattığı aşağılanma hissini tarife gerek yok.

‘Bahriye’ mi, ‘bahri’ mi?

Testosteron seviyesi her zaman epeyce yüksek askeri öğrencilik yıllarının başlaması böyle oldu.

Ondan sonra hep “bahriyeli” olmanın erdemlerini, erkek/asker gibi yaşamamanın

püf noktalarını beynimize kazıyacak mekanizma, tüm ağırlığı ve acımasızlığıyla çalışmaya başlamıştı.

Bu yöntemde –en azından o yıllar için- kadına yer yoktu. Hazırlık sınıfında bir İngilizce öğretmeni üsteğmen hariç tek bir kadın ile karşılaşmadık.

Diğer erkek subaylar da bu kadın subayın gözlerinin içine baka baka, erkeğin kadına üstünlüğünden bahseder dururlardı. Hatta birisi bir gün abartıp “Deniz kadın gibidir, kalleştir, dikkatli olmak gerekir” diye başladı söze, “O yüzden denize ‘bahriye’ derler, aksi halde ‘bahri’ derlerdi” diye bitirdi lafını. O gün için bu ergen oğlan esprisine çok güldüğümüzü hatırlıyorum.

Gemide kadın olur mu?

Askerlik o dönemde pek önemli bir işti. Zira onar yıl arayla üst üste yapılan (denemeler hariç) üç darbe geride kalmıştı. Türkiye, askerlerin idaresinde, 12 Eylül faşizminin yarattığı karanlık bir dönemi yaşıyordu.

Memleketin her alanında olduğu gibi askeriyede de kadın meselesi, üzerinde düşünölmeye gerek görölmeyen pek çok konudan biriydi; kadın, askeriyede “bahriye-bahri” örneğinde olduğu gibi alaycılık ile maçoluğun iç içe geçtiği kötü şakaların merkezine yerleştirilmişti.

Unutmadan, denizciler gemiye kadınların çıkmasının uğursuzluk getirdiğine de herkesi inandırmaya çalışırlar yüz yıllardır. Erkeğin kendini kontrol etmekten yoksun olduğu gerçeğini tevatürler ile örtmeye çalışmak bunun adı.

Beyaz üniforma

Malum, denizciler yazın beyaz kıyafetler giyerler. Kadınların en çok bahriyelilerin bu yazlık kıyafetlerini sevdiği rivayet edilir, içten içe bununla da gurur duyulurdu.

Diğer renkte üniformalar giyen karacı ve havacılar ise beyaz elbiseler nedeniyle denizcilere “yenge” derdi. Denizciler buna pek kızardı.

Bir yandan kadın üzerine tonla küçültücü şakalar yapılır, diğer yandan vapurda genç hanımların oturduğu sıralara üstü başı kirlenmesin diye gerekirse cepten çıkaracağınız beyaz mendilin serilmesi gerektiği anlatılırdı. Fakat şüphesiz centilmenlik bu değildi, sonradan ayırdına varacaktım.

Sivil yaşama uyum

Yaklaşık beş yıl süren askeri okul macerası, Harp Okulu’ndan ayrılmam ile sona erdi. Sivil hayata adaptasyon süreci pek zorlu geçmedi benim için.

Eğitim hayatının uzun bir dönemini sadece erkeklerin okuduğu yatılı bir askeri mektepte geçirincede karma eğitim bir yandan kendini, diğer yandan da kadınları tanıma, anlama fırsatı vermişti.

Gerçi benim okuldan ayrılmamdan bir sene sonra liseye değil ama harp okuluna kadın öğrenciler de alındı. O dönemin tanıdığı değilim. Fakat onca erkek askeri öğrencinin arasında sayıları epeyce az o genç kadınların yaşadığı zorlukları tahmin edebiliyorum.

Dayatılan maçoçluk doktrini ile mücadele

Ergenlik ve erken yetişkinlik dönemini yaz aşkları ile geçirip, kadın-erkek ilişkilerini çözdüğünü sanmak, hayata bu kısır deneyimler ile yaklaşmak askeri okul yıllarından kalan bir başka hataydı.

Arkadaşlarınıza kadınlar ve ilişkiler meselesine dair bir şey söylemek için bire bin katılan avcı hikayeleri nev’inden minik aşk hikayeleri biriktirmiştik hepimiz.

Ve tabii bunların hiçbiri “dışarıdaki” karma hayata dair pek fikir vermiyordu. Bu sebeple, askeriyenin toz kondurmadığı erkeklik hallerini üzerinden atmak öyle kolay değildi.

Kurucu ideolojinin 1920’li yıllarda belli bir standarda oturttuğu ve devamlılık esasıyla bugüne kadar maalesef pek az yıpranarak gelen maço doktrinine en tepeden hem de genç yaşta maruz kalmış birisi olarak, kadına farklı bakmam mümkün olacak mıydı?

Deneme ve yanılmalar ile tökezleyerek ve tabii el yordamlamayla ilerlemeye çalıştım.

Yarım ağız özgürlükçülük

Sonrasında iş arkadaşım ya da sevgilim olan bir kadınla sokağın ortasında bağıra bağıra kavga ettiğim de oldu, başka kadınları türlü nezaketsizlikler yapıp kırdığım da.

Bir kadına öğretmenlik tasladığım da oldu -hani mansplaining denilen o tavır-, bedeni

ile ilgili kararlarına küçük ama hadsizce müdahalelerim de.

Kadın hakları mücadelesini tanıyıp anladıktan sonra bile düzeltemediği bazı davranış kalıpları oluyor erkek neslinin. Öyle zamanlar oldu ki, başörtüsü meselesinde özgürlükçü yaklaşımları bile başlangıçta yarım ağız desteklediğimi ama sonradan bu tavrımdan üzüntü duyduğumu hatırlıyorum misal.

Cinsiyetçiliğe ve homofobiye karşı...

Bütün bu sürecin sonunda cinsiyetçiliğe ve homofobiye karşı, feminizm mücadelesinin yanında, hayatı başka bir pencereden görmek için uğraşıyorum, uğraşmaya devam.

Zira hem kendimde hem de çevremdekilerde gördüğüm o ki, erkeğin içindeki o maço kolay çıkmıyor.

Toplum, siyaset ve tabii devlet akli, kadını ötekileştirdiği yetmiyormuş gibi evde, okulda, askeriyede ve toplumun her kademesinde erkeklere kadına yönelik anlamsız öfke zerk ediyor.

Hele de güçlü bir kadının erkek üzerinde yarattığı aşağılık kompleksi, maalesef kolayca atılan bir şey değil.

Bir öz mücadele gerektiriyor.

Bana dönersek: Yaşadığım eve ve partnerime karşı biraz daha özenli olmak konusunda kat etmem gereken mesafe var hala.

HAKKINDA

Deniz Harp Okulu'ndan ayrıldı. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun. Radikal gazetesi, Nokta ve Aktüel dergilerinde muhabir, CNN Türk, Doğan Haber Ajansı ve Al Jazeera Türk'de TV habercisi olarak çalıştı. Ortadoğu olmak üzere dünyanın pek çok bölgesinde krizleri, depremleri, seçimleri, çatışmaları, savaşları ve 2006'da İsrail'in Lübnan'a saldırmasıyla başlayan savaşı başından sonuna izledi. Ara sıra bianet'te yazıyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#41 BURAK
KURU**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YURTTAN SESLER KOROSU: TÜRKİYE BU DİLİ SEVİYOR

Bu berbat ortam neden kendine çeki düzen veremiyor?
Spor basını neden kadın çalışanların yer alabildiği bir alan haline gelemiyor; tribünlerden saha içindeki foto muhabirlerine kadar neden kadınların sayısı azalıyor?

Bütün enerjisini futbola harcamasına rağmen sporumuz kayda değer başarılarının önemli kısmını futbol harici branşlarda elde eder ve bu başarıların ekserisi kadın sporcular vesilesiyle gelir.

Buna rağmen o başarıların “sahaya yansması” yani spor basınında bulunduğu karşılık umulduğu gibi “saygın” olmaz. Tıpkı o sayfalara konuk olan sporcu olmayan hemcinsleri gibi, kadın sporcular da uygunsuz davranışlara ya da bu yazı dizisinin konusu olan erkek şiddetine maruz kalırlar.

En başa gidip futbolun palazlandığı dönemde kadınların futbol oynaması fikrini tartışan spor basınından bir karikatürle başlayayım. 28 Mayıs 1929 tarihli Akşam gazetesinde bir kadın futbolcu ve bir erkek futbolcu çizilmiş ve şu diyaloga yer verilmiş:

Erkek futbolcu: “Müsaade ederseniz küçük hanım, bir pas takdim edeyim?..”

Kadın futbolcu: “Bir dakika bekleyin! Boyanayım da bir şut atarım.” [1]

50’li yıllara gelip Tuğrul Eryılmaz’ın “erkek şiddeti” yazısından bir alıntı yapayım: [2] “Daha sonra gideceğim Karşıyaka Lisesi ve Karşıyaka Erdem Koleji’nde taciz diyebileceğimiz bu durumlar tabii ki değişmedi. Değişmese de dozu hayli artmıştı. Sakin sakin dolaşan, futbol oynamayan çocuklara takılan klişe isimler var: ‘Kız Ahmet, Kırıttık Mustafa...’ Hemen ekleyeyim, futbolla hiç ilgim olmadığı halde ve

kimsenin talep etmemesini rağmen takılacak lakaplardan korkarak kaleci olmayı korku belasına kotardım, ya da ben öyle sanmıştım.”

Şimdi de 90’lı yıllardan bir tanıklık aktarıyorum:

Bir gün dönemin önemli gazetelerinin birinin spor servisinde sayfalar hazırlanırken Eczacıbaşı Kadın Voleybol Takımı’nın oyuncularının sahilde eğlendikleri bir fotoğraf karesi üzerine konuşmaya başlarlar.

Sayfayla uğraşmakta olan kişi “Bu fotoğrafa ne yazsam” diye sesli düşünürken şakalaşmalar başlar. Ardından iş abartılır ve “Ne yazayım, ‘O...’lar güneşleniyor’ mu yazayım” sorusuyla beraber, bu eylemi soru aşamasında bırakmayıp sayfaya da yansıtır.

Tüm inceleme süreçlerinden başarıyla geçen fotoğraf, “O...’lar güneşleniyor” notuyla gazete sayfasında yer alıp baskıya girer. Gazete basılırken hata fark edilir ama birkaç bin gazete basılmış ve o şekilde dağıtılmıştır bile.

Örnekler bitmez. 1993 yılından bir gazete haberi. Spot şöyle: “İngilizler, Galatasaray’ın sahada aldığı başarıyı masa başı oyunlarıyla örtbas etmek istiyor. Şampiyonlar Ligi’nde saf dışı kalan Manchester United’in yöneticileri ‘Türk polisi futbolcularımızı dövdü’ diyerek maç tekrarı için UEFA’ya başvuruyor.”

İyi, güzel.

Peki bu haberin başlığı nasıl?
“O... Çocukları!”

Bu yıllarda yine futbolcu eşlerine bulaşıyor spor kamuoyu. Futbolcu eşlerinin posterlerinin tribünlerde açılması, küfürlü tezahüratlar, teknik direktörlerin eşleri-kız çocukları üzerinden üretilen sloganlar dozu arttırıyor.

2000'lere geliyoruz.
Türkiye'nin başarı tablosunun hayli sınırlı olduğu atletizmde herkesi sevindiren bir başarı elde ediyor Elvan Abeylegesse.

Atletizmde Golden League yarışında 5000 metre dünya rekoru kıran sporcu elinde Türk bayrağı zafer turu atarken, isminde spor olsa da aslında bir futbol gazetesinde çalışmakta olan editör bu haberi yazı işlerine bildirip manşette değerlendirilmesi önerisinde bulunuyor.

Önce fikre olumlu yaklaşan yazı işleri daha sonra bu haberle birlikte haberdar olduğu sporcunun fotoğraflarıyla beraber onu tiraj getirecek kadar “alımlı” bulmuyor ve haberi küçük görmeye karar veriyorlar.

Durum Türkiye’de böyle ama dünyada da çok iç açıcı değil elbette.

Tek bir örnek, kadınların spor sahasında nasıl görüldüğü konusunda önemli bir gösterge. Amerikalı yönetmen Andy Sidaris, spor müsabakalarını yayınlayan kanallarda bu yayınları yönetirken seçtiği açılar nedeniyle “Honey Shot” tabirini literatüre kazandırmış bir isim. [3] Bu şu demek oluyor: Sidaris’in yayınlarında maç içerisinde tribünlerdeki alımlı kadınlar, ponpon kızlar yakın plan çekilerek izleyiciye sunuluyor. 1970’li yıllarda spor yayıncılığına “kazandırılan” bu tavır, günümüzde yerini koruyor elbette.

Günümüze geldiğimizde cinsiyetçi yorumlar hâlâ yapılıyor ancak sosyal medyanın da iyi yanı sayesinde bu yorumlar kamuoyu tepkisiyle karşılaşabiliyor.

Azaldığını ise söylemek güç.

Bazı konularda basının en az saygın görülen alanlarından spor basını empatiden yoksun, hitap ettiği kitlenin de ezici çoğunluğunun erkek olduğu fikrinden yola çıkarak toplumun genelini temsil eden eril, cinsiyetçi ifadelerle dolduruyor sayfalarını...

Biz de şu sorularla baş başayız: Peki bu kadar berbat bir ortam neden kendine çeki düzen veremiyor? Gazetelerin kadın-erkek çalışan dengesine bakıldığında en dengesiz alanlarından biri olarak görülen spor basını neden kadın çalışanların yer alabildiği bir alan haline gelemiyor? Neden gazetenin hazırlanmasından, basın tribününe,

tribünlerden saha içindeki foto muhabirlerine kadar neden kadınların sayısı azalıyor?

Yine “erkek şiddeti” yazı dizisi içerisinde yer alan iki yazıya başvurulum. Tanıl Bora’nın yazısından bir kısımla beraber Bağış Erten’in yazısını okursak taşlar yerine oturur.

Tanıl Bora: “Bütün memeli tayfasında erkeklerden ibaret topluluklarda şiddet ve saldırganlık istidadının arttığını, evrim psikologları, tarihsel antropologlar falan, hep söylüyorlar. Amerika’nın batısının kolonizasyonunda, kadınlar geldikçe, çoğaldıkça, cinayetler azalmış, mesela. Erkek erkeğe olmak, bir kendini koy verme, bir içinden geldiği gibi davranma, bir azma müşevviği olarak etki edebiliyor. Ergen milletinde erkek erkeğe muhabbet, töresel olarak, bir pervasızlık şölenine dönüşmeye yatkındır. Sanki, ortalıkta kadınların kızların da olduğu zamanların açığını kapatırcasına bir iştahla...” [4]

Bağış Erten: “Bugün tribünleri dolduran ve her daim şiddete meyleden, bir araya gelince linç havasına giren, küfür-kıyametsiz konuşmayan o ‘güruhu’ düşünün. Onlar, bu erkekleşme kültürünün bir parçası işte. Kadınlarla temas etmeyen, sosyalleşmeyi sporla bulan, sadece kendine benzeyenlerle takılan ve farklı olan her şeyden nefret eden bir kitle. Kendi başına konuşamayan ama tezahüratlarla kabadayılık yapmayı ‘karakter’ sananlar... Buna bir de, bir türlü çocukluktan çıkamayan, o içindeki ergene bir anlam atfeden, futbolu ‘özeli’ zanneden, tribünleri meşru maçoluk alanı diye

tanımlayan büyümüş/büyüyememiş ergenleri ekleyin. Dillerden düşmeyen ‘adamlık’ muhabbetini ekleyin.” [5]

Son olarak 9 Haziran 2012’de Radikal Gazetesi’nin spor sayfasında başlayan, 28 Mayıs 2013’te bir mahkemede sona eren tartışmayı aktarayım sizlere.

O günün Radikal Gazetesi Spor Müdürü Uğur Vardan, o gün yayın hayatına başlayacak AMK isimli bir spor gazetesine ilişkin “Bu ismi çok mu aradınız?” başlıklı bir eleştiri kaleme alıyor: [6]

“Hayırlı olsun, bugün spor basını adına taze bir adım atılıyor ve yepyeni bir gazete, okurlarıyla buluşuyor. Ve fakat gelin görün ki, ismi bir fecaat: AMK. Açılımı ise ‘Açık Mert Korkusuz’. Bu tabii ki kâğıt üzerinde bir kamufraj, asıl açılım malum, o ‘milli reflekslerimizden biri’ olarak addedilen küfrün, ‘Twitter’ lisanındaki ifadesi. Türkiye, hayatın her alanında kuşatan şiddet dilinden, savaş dilinden, erkek egemen bakışın ifadesinden çok çekti, çekmeyi de sürdürüyor.

“Hayatın bazı yerlerdeki birebir yansıması olarak kabul edilen -ki aynı zamanda en sevdiğimiz spor bu- futbol da aynı dertlerden mustarip. Tribünler, oyunun aktörleri, yöneticiler ve de basın, genellikle bu ‘sorunlu diller’den bazen birini, bazen de hepsini kullanıyor. Çoğu kez faşizmle örülü milliyetçiliğin yanına eklenen bu tavır, toplumsal hayattaki yansımasını ise kadını sadece bir seks objesi olarak gören bakışın da dışavurumunda buluyor. Buraya kadar olanlar zaten bilinenler, AMK ise bu

ideolojiyi yeniden üreten ve neredeyse sıradanlaştıran, içselleştiren bir hamlenin ifadesi.”

Bu yazı sonucunda gazete sahipleri 20 bin liralık bir dava açmak istiyorlar ancak mahkeme davayı reddediyor. [7] Yani bu eleştirinin haklı olduğunu söylüyor.

Artık 2018 yılına geldiğimizde ise son durum şu: Uğur Vardan'ın spor müdürü olduğu, benim de 2009-2014 yılları arasında o spor servisinin bir elemanı olarak çalıştığım, erkek şiddetinden elimizden gelen çabayı sergileyerek kaçmaya çalıştığımız -eleştiriye açık olarak zaman zaman hata da yaptığımız- o spor sayfalarının yer aldığı Radikal gazetesi artık yok.

AMK gazetesi ise çalışanların kıymetli emeklerini göz ardı etmeden söyleyecek olursak başladığı isimle yoluna devam ediyor.

Mücadeleye devam edeceğiz elbette ama şu an için vardığım sonuç şu:
Demek ki Türkiye bu dili seviyor.

[1] Murat Toklucu: *Futbol Kadını Bozar Mı? Socrates*, Mart 2016

[2] Tuğrul Eryılmaz: *Sur Karşıyaka Cebeci Babıali*, [bianet](#)

[3] Andy Sidaris: [The Man Who Invented Sports Television's Honey Shot](#)

[4] Tanıl Bora: *Erkek Erkeğe*, [bianet](#)

[5] Bağış Erten: *Yatılı, Çukurovalı ve Tribün Çocuğu Olarak Büyüme*, [bianet](#)

[6] Uğur Vardan: *Bu İsmi Çok Mu Aradınız?* [Radikal](#)

[7] *AMK'nın Uğur Vardan'a Açtığı Dava Düştü*, [Medyatava](#)

HAKKINDA

Gazeteci. Hürriyet Kitap Sanat, Posta Kitap ve Hürriyet haftasonu ekleri için haber ve söyleşiler yapıyor. Radikal ve Hürriyet gazeteleri ile Microsoft bünyesindeki msn.com'da muhabir-editör, Çınar & Kırmızı Kedi Yayınevi'nde kitap/dergi editörü olarak çalıştı. Cumhuriyet Gazetesi'nin Cuma6tesi ekinde şehir içi gezi yazıları kaleme aldı. GQ, İstanbul Art News, L'Officiel Hommes gibi dergilerde söyleşi ve yazıları yayımlandı.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#42 BURAK
GÖRAL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ÖNCE ÇOCUKLARI VE KADINLARI KURTARMAK!

Kadınlar, kötü erkeklerin elinden iyi erkekler tarafından kurtarılması gereken değerli varlıklardı gözümüzde.

“Prensese kurtarmak” oyunu oynardık.

Dayımın güzel kızı Gökçen, ya prenses olurdu ya da yüklü bir fidye için kaçırılan ‘Başkanın kızı’.

Çocukluğumun erkek kahramanları kimlerdi diye düşünüyorum. Öyle çok yoğun olmasa da bir çizgi roman kültürüm vardı. En çok Zagor okurdum.

Bir de Mister No. Ama Mister No'da maceraperest kahramanımızın başı en çok da kadınlar yüzünden derde girerdi. Kadınlara karşı çok zaafı olan Mister No, çok güzel çizilmiş 'femme fatale'ler tarafından kolayca kandırılırdı.

Zagor ise bu konuda daha garanti sularda ilerleyen bir çizgi romandı. Zagor'un derdi yaşadığı Darkwood ormanlarının adil bir düzen içinde kalmasıydı. Kadınlarla ilişkisi çok daha geri plandaydı.

Sonra bir gün sinemada "Star Wars"u izledim ve hayatım çok değişti. Birinci kahramanım Han Solo'ydu artık. Maceraperest, sürüden ayrı duran, kendi keyfi ve geleceği için yaşayan bir kaçakçı!

Önce yine kendi çıkarı, sonra Prenses Leia'dan hoşlandığı için asilere katılıyor ve hikaye ilerledikçe hayatını daha yüce amaçlar uğruna tehlikeye atmayı öğreniyordu.

Gerçi Prenses Leia da öyle tipik kurtarılmayı bekleyen bir prenses değildi, hiçbir sözün altında kalmayan dikbaşlı ve gerektiğinde de savaşçı bir kadındı. Yani böylesi çok daha cazipti benim için. Güçlü karakterli kadınlara duyduğum ilgi daha o zamanlar başlamış demek ki...

Star Wars'dan sonra akraba çocukları olarak akşam gezmelerinde ne zaman

bir araya gelsek "prensesi kurtarmak" oyunu oynardık. Kadınlar, kötü erkeklerin elinden iyi erkekler tarafından kurtarılması gereken değerli varlıklardı gözümüzde.

Ailenin oyunlara girebilecek yaştaki tek kız çocuğu, dayımın güzel kızı Gökçen, ya prenses olurdu ya da yüklü bir fidye için kaçırılan 'Başkanın kızı'...

Oyunların senaryoları ve karakter tasarımları bana aitti! Sinemada ve televizyonda izlediğimiz bütün klişeleri doldururdum oyunlarımızın içine. Ama Gökçen'i de uyarırdım hep, "sen de ara sıra sert bir şeyler söyle, süs bebeği gibi durma!"

Elbette James Bond gibi filmlerle, reklam ve dizilerle bize sunulan 'kahraman erkeğin ödülü olan seksi kadın' imajından da etkilenmiyor değildik çocukken. Kadınlara değer vermemek erkeklerin 'cool' görünmesinin olmazsa olmaz şartlarından biri gibiydi sanki.

Lise çağlarındaki kızların 'kötü çocuk' ilgisi ünlüdür bilirsiniz. Lise yıllarımda 'kötü çocuk' olma denemelerim hep başarısız olmuştu. Ben kadınlara değersizmişler gibi davranamıyordum. Bu yüzden de lisede hoşlandığım kızların hep en yakın arkadaşı olmuş ama sevgilisi olamamıştım!

Erkeklerin kadınları sinema ve televizyonda bol bol istismar ettiği film ve diziler her zaman vardı tabii ki. Özellikle de Yeşilçam sinemasının gişe için yapılan filmlerinde...

Ama kamusal yayıncılık yapan TRT'yle kurulan bir dengeye de dikkat çekmek lazım. Mesela baş karakteri becerikli, herkes tarafından sevilip sayılan ve sosyal yaşam kabiliyeti yüksek bir kadın olan "Perihan Abla" mahalle kültürünü ve yardımlaşmayı önemseyen, bunu anlatan eğlenceli ve pozitif bir yapımdı. Hatta anaerkil yapısını biraz fazla zorladığı için belki de, dizinin baş erkek karakterini yıllar sonra kaçırtmadı da değil kendisinden.

Özel kanalların yaygınlaşması televizyon dramalarında istismarcı ve bilinçli/bilinçsiz ayrımcı zihniyetin de kendisine daha fazla alan açmasına sebep oldu haliyle. Kadirizm'ler, erkekliğin kitabını yeniden yazanlar, Polat Alemdar'larla geldik bugünlere...

Artık dizi ve komedi filmlerimizin çoğunda kadınların edilgen ve bir erkeğin varlığına çok bağımlı; erkeklerin ise karizmatik olmak adına kaba ve illa ki maço olmaları sanki 'yapılması gereken zorunlu hareketler' gibi.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) "Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya" araştırmasına göre, 6-15 yaş arası çocukların yüzde 92.5'i her gün televizyon izliyor. Aynı araştırma, çocukların televizyonda çizgi film izleme oranının 10 yaşından itibaren büyük ölçüde azaldığını ve onun yerini yerli dizi ve filmlerin almaya başladığını ortaya koyuyor.

Yerli dizi izleme oranı 6-10 yaşları arasında yüzde 44 iken, 11-15 yaş arasında yüzde 77'ye kadar çıkıyor.

Bu demektir ki Türkiye televizyonlarında üretilen yerli dizilerin müşteri kitlesi içinde çocukların oranı hayli yüksek. Peki bu dizilerin içinde çocuklara bir şey kazandıracak, hayatlarına olumlu bir yansımada bulunacak temalar var mı? Elbette bütün dizilerde böyle bir sorumluluk aramak doğru değil.

Ama televizyonculuk adı altında kuşak mantığını kaldırıp, ana haber sonrasına dört beş saat süren tek bir dizi koyulunca önünüze biraz da sorumluluk bekliyor insan!

Mesela hiçbiri kimseyi çalışmaya, iyi insan olmaya yönlendirmiyor dizilerimizin çoğu.

Zengin erkek karakterlerin o mertebelere nasıl ulaştıkları bile meçhul. Çoğu aileden zengin, kendileri de pek çalışırken gösterilmiyor. Eğitim geçmişleri belirtilmiyor. Üstelik çoğu kaba ve agresif bu adamların.

Kadınlar ise iyiden iyiye erkeklerin gölgesine bile muhtaç hallere indirgenmişler, kız çocuklarına rol model olarak gösterilebilecek güçlü bir kadın kahraman neredeyse hiç yok. Ama çağımızda bu diziler çocukların izleme listelerinde çok önemli yerler işgal etmekte.

Geçtiğimiz aylarda bir tv dizisinin erkek şiddetinden kaçan kadın kahramanını dehşet durumlar içerisinde göstermesini özellikle sosyal medyada çokça eleştirmiştik.

Dizinin yaratıcılarının savunması ise “farkındalık yaratmak” olmuştu. Ama zarafetin, inceliğin giderek yok olduğu bir toplumda farkındalık da öyle yaratılamıyor işte. Özellikle de çocukların da dahil olduğu bir izleyici kitlesi söz konusuysen...

Peki sinemada durum nasıl?

Bundan beş altı yıl önce, oğlumla oyun parkında oyalanırken başka bir babayla sohbet etmeye başladık. Bu baba mesleğimi öğrenince çok ilgi gösterdi ve hemen beş altı yaşlarındaki küçük oğlunu yanımıza çağırdı.

Ona “Bak bu amca sinemacıymış, bir Recep İvedik taklidi yap da görsün bakalım” dedi. Oğlan bir anda göbeğini şişirip ‘hohahaha’ diye sesler çıkarmaya başladığında meslek hayatımda yeni bir pencere açılıverdi birden.

Bazı ebeveynlerin sosyal medya hesaplarında dolaşmaya başladım sonra, oğlumun arkadaşlarının ebeveynlerini de gözlemlerdim. Bütün yerli komediler aileler tarafından çoluk çocuk gidilecek filmler olarak algılanmaktaydılar ve bundan sonra çalışmalarımın bir kısmını tamamen bu konuya doğru yönlendirdim.

Tüm dünyada ebeveynler çocuklarını hangi görüntülerden korumaya çalışıyorlar en çok biliyor musunuz? Araştırmaların sonuçlarına göre hiçbir şeyden korkmuyoruz çıplaklıktan korktuğumuz kadar! Ödümüz patlıyor çocuklar sinema perdesinde sevişen insanlar görecekler diye...

Ve Türkiye’de en az endişe duyulan içerik de aslında başka bir tehlikeyi işaret ediyor: tuvalet mizahı.

Tuvalet mizahı, dışkı, idrar veya gaz çıkarma, kusma ve diğer vücut işlevleriyle uğraşan ve giderek sınırlarını aşan abartılı güldürüye denir.

Bazı Hollywood komedilerinde ve bizim çoğu yerli komedi filmimizde bunlara ek olarak cinsiyetçi bir bakışın da desteklendiği eril dil, yüksek oranda argo kullanımı, cinsiyetçilik üzerinden yapılan ayrımcılık, hoyratlık ve zaman zaman da anti kahramanlık üzerinden mizah üretilmektedir.

Bu tür mizahın çok geniş bir hedef kitlesi vardır. Ancak yabancılar güvenilir bir otokontrol mekanizmasıyla kendi toplumlarındaki çocukları ellerinden geldiğince hedef kitlenin dışında tutabilmekteler. Mesela çok sıkı uyguladıkları bir yaş sınıflandırması sistemleri var.

Çünkü bu tür filmleri özellikle de vaktinden önce izleyen çocukların bu filmlerin kahramanlarını rol model olarak görme, onları örnek alma ve yanlış anlama ihtimalleri oldukça yüksektir.

Ama bizim ülkemizde filmler bu gözle değerlendirmemektedir. Bu filmlerde yerli sinemacılar 7+ yaş sınıflandırması almak için özel çabalar gösterirler ve çoğunlukla da alırlar. En kabaları en fazla 13+ alır. Oysa çoğu en az 15+ alması gereken filmlerdir.

Sürüyle örnek verilebilir ama en barizini belirtmek en kolayı. “Recep İvedik” serisinin dördüncü filminde Survivor adasına yarışmaya katılan İvedik, rakiplerinden olan kilolu bir kadını son derece ağır bir dille aşağılıyor, hatta bu

yetmiyor, bir sahnede ona fiziksel şiddet de uyguluyordur.

Bu film 7+ yaş sınırı alarak çıkıyor vizyona ve maalesef bazı çocuklar matrak ve sevimli bir kahraman olarak gördükleri İvedik gibi davranmaya başlıyorlar çevrelerinde ve okullarında...

Belki de 5-6 yıl önce rastladığım İvedik'in gülme taklidini yapan o çocuk, inşallah yine onu örnek alarak şimdilerde okuldaki bazı kız arkadaşlarıyla alay etmiyordur!

En fenası da çocuklarının iki meme görmesinden bu kadar korkan bazı anne-babaların, etrafındaki herkesi ve bilhassa kadınları kırıp döken antikahramanlı komedi filmlerine 7 yaşın altındaki çocuklarını bile gişelerde bilet için dil dökerek sokmakta bir beis görmemeleri...

HAKKINDA

Film eleştirmeni, yazar, senarist, eğitimci. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu.1994 yılından itibaren Sinema Dergisi, Milliyet, Esquire, Yeni Yüzyıl – Café Pazar, Cumhuriyet, Posta, Arka Pencere ve Sözcü gibi gazete ve dergilerde düzenli olarak film eleştirisi ve sinema yazıları kaleme aldı. Yayımlanmış üç sinema kitabı, çekilmiş üç sinema filmi senaryosu var.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#43 MEHMET
BOZOK**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEKLİK VE ERKEKLERİN ELEŞTİRİSİ OLARAK ERKEKLİK ÇALIŞMALARI (MI)?

Mesela şiddet uygulayan ya da eşcinselleri hor gören bir erkek erkekliğin eleştirisini yapsa ne olur? Ya da o büyük soru: “Ataerkillikten en çok payı alanlar olan erkekler erkekliği neden eleştirsinler ki?”

**and so castles made of sand,
fall in the sea, eventually***
- Jimi Hendrix

Genel anlamda toplumsal cinsiyet üzerine çalışmaların başlangıcı yirminci yüzyılın başlarına denk düşer. Bu başlangıç bir taraftan batıda bir toplumsal hareket olarak feminizmin ortaya çıkışı ve yükselişine, diğer taraftan da -erken dönem antropoloji ve psikanaliz çalışmaları başta olmak üzere- sosyal bilimlerde cinsiyetlerin tartışmaya açılmasına ve bu alanlarda çalışma yürütülmeye başlanmasına dayanır.

Bu tartışmalar, 1960'lar ve 1970'lerden itibaren ikinci dalga feminizmin -ve izleyen yıllarda gelişen LGBTQIA+ çalışmalarının- dünyayı sarsan etkisiyle eleştirel bir boyut kazanarak, toplumsal cinsiyet (gender) çalışmaları olarak gelişmiştir.

Feminist eleştiri özellikle de "kişisel olan politiktir" vurgusuyla öylesine etkili olmuştur ki, daha önce akademide ve toplumsal hareketlerde görmezden gelinen, üzerine söz söylenmekten kaçınılan konular bir yandan gündelik hayatı değişime zorlayan siyasi mücadelelerde, diğer taraftan da akademik çalışmalarda tartışılmaya başlanmıştır.

Öyle ki erkekler buna cevaplar vermek zorunda kalmışlardır. Bunun bir yansıması olarak da özellikle 1970'lerin sonlarından itibaren akademide toplumsal cinsiyet çalışmalarının yeni bir alanı olarak erkekler ve erkeklikler üzerine araştırmalar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Genel olarak toplumsal cinsiyet çalışmalarına baktığımızda kanımca -birbirini bütünleyen- iki izlek görürüz: Bunlardan ilki, toplumsal cinsiyetin, farklılıklara odaklanılarak irdelenmesi. Bu farklılıklar sadece (heteroseksüel) kadınlar ve erkekler ile LGBTQIA+'lar arasındaki cinsiyet kimliği, cinsel yönelim farklılıkları ya da kültürel farklarla da sınırlı değildir.

Örneğin erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel çalışmalar alanının kurucularından Raewyn Connell'in vurguladığı üzere erkeklik evrensel, özsel, ilahi ve/ya değişmez değildir.

Erkekliğin mevcut durumu biyolojik gerekçelerden kaynaklanmaz. Tarihsel, kültürel, toplumsal farklılıklar ile cinsel yönelime, etnisiteye, sınıfa ve bedensel özelliklere dayanan farklılıklar gösterir. Dahası, değişebilir ve değiştirilebilir. İkincisi de toplumsal cinsiyetin iktidar ilişkilerine odaklanılarak ele alınmasıdır.

Toplumsal cinsiyet, ataerkillik ve (hetero) seksizm tarafından şekillendirilen bir ilişkiler alanıdır. Bu ikinci yaklaşım, erkek egemenliği ile cinsel yönelim ve cinsiyet temelli ayrımcılıkların eleştirisine odaklanır.

Örneğin LGBTQIA+ çalışmaları homofobi/transfobinin kader olmadığını altını çizmişlerdir. Feministler ise erkek egemenliğini, cinsiyetler arası eşitsizlikleri, kadın düşmanlığını, kadına yönelik şiddeti, kadınları aşağılayan söylemleri ve de bizzat ataerkilliğin kendisini tartışmaya açmışlar, ve bunların değiştirilebileceğini vurgulamışlardır.

(Ancak bu iki temel çizginin dışında, bir parantez olarak, toplumsal cinsiyeti tartıştığı halde, statükoyu sürdürmeyi benimseyenler ve/ya savunanların da bulunduğunu belirtmek lazım. Bunların yanı sıra kavramın eleştirel potansiyellerini yok edecek bir biçimde toplumsal cinsiyet üzerine söz söyleyenler de var.)

Erkekler ve erkeklikler üzerine araştırmalar, yukarıda da belirttiğim üzere feminizme -ve LGBTQIA+ çalışmalarına- verilen bir cevap olarak ortaya çıktı.

Bu çalışmalar, salt toplumsal cinsiyet çalışmalarında erkekler ve erkeklikleri tartışmaya açtıkları için eleştirel olmadılar. Erkeklikleri tartışmaya açan bu çalışmalar, salt toplumsal cinsiyet tartıştıkları için eleştirel olmak durumunda olmadılar.

Başından beri alan dahilinde erkekliğin elden gittiğini(!) iddia eden, (hep eleştirdikleri) feminizm nedeniyle erkeklerin kayıplar(!) ve erkeklik krizleri yaşadığını(!) ileri süren, erkekliğin özünde iyi bir şey olduğunu(!) belirttikleri öze dönüşmesi gerektiğini... ileri süren -ve özellikle ABD’de taraftarları olan- bir çizgi de oldu.

Öte taraftan, en baştan feministlerle aralarına net bir mesafe koyup, erkekliğin en çok erkeklere zarar verdiği(!), en çok erkekler üzerinde zararlar verip yıkımlar yarattığı(!) eleştirisini yapan başka bir çizgi de oldu. Ancak, üçüncü ve son kırk yılda daha kuvvetli ve zengin bir damar olarak, erkekler ve erkeklikleri “(pro) feminist” ve “cinsiyetçilik karşıtı” bir perspektiften ele alan ve bugün daha çok

eleştirel niteliğiyle öne çıkan “erkeklik çalışmaları” da gelişti.

Ben Jeff Hearn’ün izinden giderek, eleştirelilik vurgusunun altını çizmek amacıyla bu alanı “erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler” olarak adlandırmayı tercih ediyorum.

Raewyn Connell’in çoğu zaman yanlış kullanılan “hegemonik erkeklik” ve “erkeklikler” kavramları artık alanın alametifarikası haline gelmiş durumda.

“Hegemonik erkeklik” bazı sosyo-tarihsel koşullarda belirli bazı erkeklik inşalarının erkek egemenliğinden pay almada ve erkek egemenliğini kurmada diğer erkeklik inşalarından daha etkili olduğunu vurguluyor.

“Erkeklikler” kavramı ise erkekliğin evrensel değil, çoğul ve farklılaşabilir olduğunun altını çiziyor. Böylece erkekliklerin değiş(tiril)mesinin mümkün olduğuna ilişkin feminizminkine paralel politik bir vurgu yapıyor.

“Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler” alanı günümüzde sosyal bilimlerde kendisine giderek daha fazla yer açıyor, gün geçtikçe daha çok kişi tarafından tanınıyor, hem Türkiye’de dahil dünyada alan yeni çalışmalarla sürekli geliyor ve zenginleşiyor.

(Pro)feminist ve cinsiyetçilik karşıtı sosyal bilimciler ve aktivistlerin erkekler ve erkeklikler hakkında çalışmalar yürütmeye başlaması dünyada da Türkiye’de de feministler ve LGBTQIA+ çalışmalarınca hep kuşkuyla karşılanageldi. Ataerkil ve (hetero)seksist

ilişkileri bu alanlar zaten tartışıyorken, bir de erkeklik çalışmalarına ne gerek vardı. Aslında “erkeklik çalışmaları” ya da “erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemelerin” de varlık nedeni ve neler yapıp neler yap(a)madığı tam da bu soruya verilen cevaplarda bulunuyor.

Bu çalışma alanı, 1970’lerde feministlerle aynı gelenekten beslenen ve ataerkilliğin kadınlar ve LGBTQIA+’lar üzerindeki etkilerinden rahatsızlık duyan erkekler olan Connell ve arkadaşlarınca salt bilimsel meraklardan ötürü, ya da konu ilgi çekici, henüz çalışılmamış veya popülerleşebilecek olduğu için değil, aksine son derece politik gerekçelerle başlatıldı.

Alanın başlangıcındaki bu gerekçe, erkeklerin nasıl ataerkil ve (hetero)seksist aktörler haline geldiğinin irdelenmesi ve de değişmelerinin koşullarının ortaya konulmasıydı.

Feminizm ve LGBTQIA+ çalışmaları kendi gündemlerindeki farklılıklar ve öncelikler nedeniyle ataerkilliğin ve (hetero)seksist ilişkilerin eleştirisini kadınlara ve/ya LGBTQIA+’lara odaklanarak yapıyordu. Bizatihi bu ilişkilerin hakimi konumundaki erkekler ve erkekliklerin nasıl inşa edildiğinin eleştirisine doğrudan odaklanmıyordu.

İşte “erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler”, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin eleştirisinde boş bırakılan ve fakat son derece gerekli bu alanda söz söylemek üzere yola koyuldu.

“Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler” alanı, erkekliklerin içeriden

eleştirisini yapıyor. Bu bağlamda sosyal bilimlerdeki eleştirel çalışmaların bir uzantısı, parçası ve devamı niteliğinde.

Bu alan, baskılara, sömürüye, ayrımcılıklara ve LGBTQIA+’lar ve kadınların ikincilleştirilmesine karşı durarak, eleştirel bir biçimde erkekler ve erkekliklerin incelenmesini amaçlıyor.

Connell’ın “hegemonik erkeklik” ve “erkeklikler” kavramlarının yaygın kabul görmesi, bu alanın veya konunun popülerleşmesinden kaynaklanmıyor. Connell’in önemi, politik bir nedenden kaynaklanıyor. Bu neden, erkekliklerin inşasını bizzat erkekliklerin değişmesinin olanaklarını açıklayarak tartışan eleştirel bir kuram ortaya atmasıdır.

“Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler” alanının 1970’lerin sonlarındaki ilk çalışmalardan günümüze, yaklaşık kırk yıllık süreçte, daha önce hiç gündeme gelmemiş ataerkil “erkeklik” kodları, erkeklerin yaş dönümleri, genç erkekler, babalık ve baba olma, çalışma ve erkeklik ilişkileri, erkeklerin gündelik yaşamları, ataerkil söylemlerin erkek bedenlerine etkisi, erkeklikler ve cinsellik, milliyetçi söylemlerde erkeklikler, spor ve erkeklikler arasındaki ilişkiler, edebiyatta, sinemada ve medyada erkeklik temsilleri ve de farklı yerel bağlamlarda erkekliklerin inşası gibi konuların eleştirel bir biçimde tartışılmasına olanak tanıdı.

Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler alanını, feminist tartışmaları izleyip kendi yaşamlarının özeleştirisini yaparak, erkekliklerin keskin eleştirilerini gerçekleştirmeye yönelik erkek araştırmacılar başlatmış olabilir.

Günümüzde bu alanda erkekler kadar kadın araştırmacılar da çalışmalar yürütüyor. Burada, toplumsal cinsiyet üzerine araştırma yürütürken, yazarken ve kendi yaşamlarımızı sürdürürken ne olursa olsun eleştirel olmanın öneminin altını çizmek istiyorum.

Çünkü (ataerkil ve (hetero)seksist) erkekler ve erkeklikler kadınlara, LGBTQIA+'lara ve hakim erkeklik kimliğinden farklı davranan öteki erkeklere yönelik baskının, şiddetlerin, tacizlerin, tecavüzlerin ve ayrımcılıkların failleridir; eşitsiz ve hiyerarşik toplumsal cinsiyet ilişkilerinden yarar sağlayanlardır; kadınların sokağa çıkarken tedirginlik hissetmesine yol açan kimselerdir; ekonomiden hukuka, kişiler arası tartışmalardan metroda yan yana oturlan koltuklara değin gündelik yaşamda kaplanan alanları kendi talepleri doğrultusunda işgal edenlerdir; ataerkil ilişkilerin hakimi olan aktörlerdir...

Kısacası kamusal ve özel alanları, "oyunu" ataerkil ve (hetero)seksist "kurallara" göre oynamayanlara dar edenlerdir. Bu nedenle "erkekler" ve "erkeklikler", üzerinde düşünmeden, erkek egemen iktidar ilişkilerinin eleştirisi yapılmadan kalem oynatılabilecek herhangi bir "konu" değildir.

Mesela, erkekler ve erkeklikleri nötr değer taşıdığı düşünülebilecek bir su bardağını (ki bence bir bardak da siyasi, ekonomik ve/ya ekolojik ilişki ağlarının içinde yer alır) inceler gibi ya da (popüler) konulardan bir konu olarak inceleyemezsiniz. Bazılarının yaptığı üzere, kapitalizm, ataerkillik ve (hetero)seksizm gibi ilişki ağlarından bağımsız,

popüler bir konu olarak incelerseniz öneminden ve dönüştürücü gücünden çok şey yitirir.

Ya da erkekleri tartışırken konunun sosyokültürel arka planındaki yapısal etmenler ile toplumsal ve tarihsel koşulları görmezden gelip, bireysel aktörleri suçlayıcı bir dille yazarsanız, ya da erkeklikleri tartışırken, erkekliği tek parça bir bütün olarak görüp değişme olanaklarının altını çizmezseniz alan eleştirel olma potansiyelinden çok şey yitirir.

Erkekler ve erkeklikleri tartışırken mevcut durumu sürdürmekten başka bir şeye yaramayan özcü ifadelerden de uzak durmak ve erkekliğin toplumsal bir inşa olduğunu unutmamak gerekir.

Diyeceğim şu ki, erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler alanında nitelikli, heyecan verici işler yapılıyor. Erkekler ve erkeklikleri tartışmak için -olsa fena olmaz ama- öyle büyük, geniş ölçekli teoriler ya da binlerce, milyonlarca kişinin temsil edildiği araştırmalar şart değil. Erkekler ve erkeklikler hemen yanı başımızda, bizlerin ya da çevremizdekilerin gerçekleştirdiğimiz, maruz kaldığımız ya da temas ettiğimiz gerçeklikler.

Bu nedenle erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemelerin iğneyi kendine batıran feminist özeleştiriye merkeze alması son derece anlamlı.

Bu olmadığında alan anlamsızlaşıyor.

(Mesela şiddet uygulayan ya da eşcinselleri hor gören bir erkek erkekliğin

eleştirisini yapsa ne olur? Ya da o büyük soru: “Ataerkillikten en çok payı alanlar olan erkekler erkekliği neden eleştirsinler ki?”)

Erkekler ve erkekliklerin eleştirel bir biçimde incelenmesi son derece önemli, çünkü erkek egemenliği ve (hetero)seksizm -erkeklerin kendileri de dahil- herkesin hayatını cehenneme çeviriyor. Bunu sürdürmek yaşama yakışır bir tavır değil. İşte erkeklik çalışmaları değişim

için akademiden yükselen bir olanak. Ama ancak eleştirel olduğunda bu olanaklar hayata geçebilir.

Ataerkilliğin ve (hetero)seksizmin ortadan kalkması için erkekler değişmelidir. Değişmek mümkündür!

[*] Jimi Hendrix'in "Castles Made of Sand" adlı müthiş şarkısından bu dizenin mealen çevirisi şöyle: "ve böylece kumdan kaleler, yıkılıp denize karışır en sonunda".

HAKKINDA

Akademisyen. On beş yıldan uzun bir süredir Türkiye’de erkekler ve erkeklikler üzerine araştırmalar yürütüyor ve yazılar yazıyor. Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunu. Yüksek Lisans derecesini Ankara gecekondularında erkekliğe geçiş ritüelleri konulu teziyle Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü’nden, doktora derecesini ise 2013 yılında Trabzon’da erkekliklerin inşası konulu teziyle ODTÜ Sosyoloji Bölümü’nden aldı. 2011’de Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği’nin (SOGEP) üniversite öğrencisi erkekler ile yaptığı eğitimde kullanmak üzere Soru ve Cevaplarla Erkeklikler’i kaleme aldı. 2016-2017 yılları arasında Ana Araştırmacı olarak AÇEV için Türkiye’de babalık ve erkeklikler üzerine halen en geniş kapsamlı araştırma olan Türkiye’de Babalık Araştırması’nı yürüttü. İlgi alanları arasında zorunlu göç araştırmaları da bulunuyor. Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji (İngilizce) Bölümü’nde öğretim üyesi.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#44 YENAL
BİLGİCİ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEKLER Bİ' SUSSUN

Çalıştığımız gazetelerde, televizyonlarda, üniversitelerde, kısacası hemen her yerde, bugüne kadar kadınların erkeklerle eşit olmadığını dillendirmemişiz, sorgulamamışız, dert etmemişiz.

Evvela dürüstlük adına şunu söylemeliyim. Erkeklerin 'yüzleşmesi' fikrine inanmıyorum. Zaten bunca gürültüyü üreten, kadınlar hakkında politika yapmayı kendine hak gören, 'kadın' başlıklı açık oturumlarda bile kadınlara yer vermeyip kendileri konuşan erkeklerin samimiyetsizliğinin ve bencilliğinin 'yüzleşerek' düzeleceğini düşünmüyorum.

Şiddetin bizatihi failiyken, mağdurların zaten az çıkan sesinin yanına "Ben de ben de" diyerek kaynak yapmak haksızlık değil midir?

Herkes bu fikre katılmayabilir elbette ama ben erkeklerin ikide bir konuşmamasını, tam aksine susmasını öneriyorum. Durup düşünmesini ve destek vermesini...

Sebebini kendi mesleğim olan gazetecilik açısından açıklamaya çalışacağım. Çünkü mevcut biçimiyle ülkedeki gazeteciliğin, birçok başka sıkıntının yanında kendi karar mekanizmalarında kadın-erkek eşitsizliğini üreterek, 'erkek' şiddetinin teşhirini de engellediğini düşünüyorum.

Okuyacaklarınızı o gözle okumanızı isterim.

Taze bir bilgiyle başlayayım: Yakın bir süre önce, bu senenin en popüler dizilerinden 'Bodyguard'ın ilk bölümünü seyrettim. Ekran başına oturduğumda şu kadarını biliyordum: Seyredeceğim, bir 'kadın' içişleri bakanı ve onun 'erkek' korumasının hikâyesiydi. Öyleymiş sahiden de.

Hikâye aktı gitti. Her sahnesinde

hikâyenin ana eksenini dışında bir sürprizi açık ederek... Burada o sürprizlerden bahsetmek isterim. Merak etmeyin, yazacaklarım 'spoiler' içermeyecek.

Dizi, Londra'ya giden bir trendeki intihar bombacısı sahnesiyle açılıyor... 'Erkek' polisimiz olayı fark ediyor ve müdahale ediyor.

İlkin şu: Trendeki intihar bombacısı bir kadın. Kocasının bu işe zorladığı bir kadın...

Polisimiz, gidip tren şefine konuyu anlatıyor. Tren şefi bir kadın...

Trene özel tim operasyon yapıyor. Özel timin başında bir kadın var.

Bir keskin nişancı, bombacıyı vurmak için hazır. Tetikte bekleyen bir kadının parmağı.

Bomba imha ekibi geliyor. Ecel terleri dökerek bombayı etkisiz hale getiren yine bir kadın.

Başroldeki kahraman polis, başarısı sayesinde terfi alıyor. Onu terfi ettiren şefi, bir kadın.

Polisimizin yeni işi, İçişleri Bakanı'nın korumalığını yapmak. Yazının başında değindiğim üzere; bakan, bir kadın.

Tek mevki makam sahibi kadın İçişleri Bakanı da değil üstelik. Teröristleri tam zamanlı takip edip operasyon düzenleyen kontra-terör şefi de bir kadın...

Kadın veya erkek, fark eder mi? İş iştir; hem bu işleri herkes yapar, ne olacak, değil mi? Kazın ayağı öyle değil işte. Kendi adıma, ben kadın keskin nişancı ilk defa görüyorum; kadın özel tim şefi hakeza... Arasam zorlasam, kimisi 'siyaseten doğruculuk' adına tek tek, çok sayıda örnek bulurum da, bunca kadını operasyonel ve 'eyleyen' rollerde bir arada görmek sanırım sadece benim için değil herkes adına bir ilk.

Diziyi seyrettikten sonra bu konu hakkında konuşulup konuşulmadığını merak ettim. İngiltere'de epey söz edilmiş bundan.

Hatta bazı seyirciler (çoğu erkek) epey sızlanmış. Bu pozisyonların kadınlara verilmesini inandırıcılıktan uzak bulmuşlar.

Üstelik hem kendi ülkelerini hem de bu aralar kurtulmaya çalıştıkları Avrupa'nın bir numaralı ekonomisini birer kadın yönetirken... (Bu arada diziyi yayınlayan BBC'nin, yakın zamanda, aynı işi yapan kadın ve erkek çalışanları arasında erkeklerin lehine ücret uçurumu skandalıyla sarsıldığını hatırlayalım.)

Gelelim zurnanın zırt dediği yere: Dizi boyunca bütün bu saydığım rolleri erkekler oynasa, o pozisyonlarda erkekler otursa, zerre şaşırarak mıydım? Hayır.

İyi de neden?

Neden bir kadının da erkeğin de yapabileceği işleri (yani hemen hemen

tüm işleri) hep bir erkeğin yapmasına şaşırılmıyor?

Birinci tekil şahısla yazıyorum ama bu 'hayretsizlikte' hiç de yalnız olmadığımı biliyorum. Bunu normal karşılıyoruz.

O halde çoğula geçeyim burada: Bu 'normal' bizi neden şaşırtmıyor peki? Onca mürekkep yalamış, okumuş, yazmış, bir yerlere gelmiş bizleri? Neden? Şaşırtmıyor?

Madem 'yüzleşmek' isteniyor, devlet yöneticilerine, polis teşkilâtına ya da televizyon dizilerine falan değil de esas bildiğim yere, gazetelere geleyim.

İşte size basit, dümdüz bir soru: Neden memleket basınında, gazetelerin tepe mekânizmalarında, karar organlarında kadınlar yok?

Merkez medyada birçok gazetede çalıştım. Çalışmadığım gazeteleri de üç aşağı beş yukarı bilirim. Kapısından adımımı dahi atmadığım gazetelerde arkadaşlarım vardı. (Şimdi çoğunda yok; birçok arkadaşım işsiz.)

Gördüğüm, duyduğum, bildiğim şudur: Gazetelerin karar mekânizmalarında, yazı işleri masalarında çok çok az kadın gazeteci bulunur. Belki on erkeğe bir kadın düşer. Bazen iki. Bazılarında bu oranı bile tutturamazsınız. Çünkü bir yazı işleri masasında kadın yoksa, erkek oranı sonsuza gider.

Yayın müdürlüğü yapmış bir iki kadın vardır; antik çağlardaki efsaneler gibi anlatılırlar. Mitolojik kahramanlarmış gibi. Bölüm şefliği yapan kadınlarıysa, iyi

ararsanız, bir iki gazetede bulursunuz.

O kadar.

Peki neden?

On numara kadın muhabirler var.

Tiraj konusunda bel bağlanan kadın röportajcılar var.

Hızıyla, dikkatiyle, öngörüsüyle, bakış açısıyla müthiş işler çıkaran kadın editörler var.

Sözün özü, bu işlerde iyi olan ne kadar erkek varsa en az o kadar da kadın var. Zaten kadını erkeği yok bu işin. Gazetecilik, kesinlikle ve tamamen cinsiyetsizdir.

Peki, bu kadınlar bir noktada buhar olup uçuyor mu; plazaların boşluklarına mı düşüyorlar? Niye bir üst seviyeye çıkamıyorlar

Gazete yöneticiliği, devlet başkanlığından, içişleri bakanlığından daha mı yüksek bir makamdır? Bomba imha uzmanlığından, polis şefliğinden daha mı zordur? Neden kadınların gazeteler içinde yükselmemesine biz erkekler şaşırıyoruz? Neden bunu yadırgamıyoruz?

Niye kadınıyla erkeğiyle tüm toplumu ilgilendiren (beri yandan bazen öncelikle kadınları ilgilendiren) haberlere, bu haberlerin seçimine, sunumuna, nasıl ve kimler tarafından hazırlanacağına, bunların hangi dozda ve ne uzunlukta verileceğine, kısacası tüm bir yazı işleri faaliyetine erkekler karar veriyor?

Yoksa bunun sebebi zaten biz erkekler miyiz? Şimdi bunun neye yol açtığına bakalım.

Başka çok unsur var da, en can alıcısını söyleyeyim. Erkek şiddetine ilişkin haberlerin ne büyüklükte görülmesi gerektiğine, o haberde kaç gün ısrar edilmesi gerektiğine kimin karar verdiği önemlidir. 'Erkeklerin' çıkardığı gazetelerle, kadın-erkek dengesi güçlü gazetenin tercihleri farklı olacaktır.

Ne kadar samimi olursa olsunlar, erkek gazete yöneticilerinin, bu konuda bir kadın gazeteci kadar dertlendiğini, konuyu önemseydiğini düşünmüyorum.

Toplum sarsan ve çok konuşulan vakaların dışında, erkek şiddetinin üçüncü sayfa haberlerine sıkışmasını bu söylediklerime kanıt olarak alabilirsiniz.

Kadın karar vericilerle bu oranın çok daha farklı olacağına eminim.

Dahası var.

Kadınların karar verme faaliyetinin içinde olmaması, yönetici pozisyonlara gelmemesi, kadın-erkek eşitsizliğini ulusal düzeyde daha da büyütüyor. Bir gazete içinde kadın yönetici olmaması da takdir edersiniz, o gazete içindeki dengeyi alaşağı ediyor.

Her iki eşitsizlik de sesini kısıyor kadınların. Şu anda en çok ses lazım. Kendi sesleri. Sadece merkez medyada da değil elbette.

Merkez medyada çalıştığımı, oraları bildiğimi söylemişim. O halde

bilmediklerimi, bilenlere sorayım.

Solcu gazeteler farklı mı?

Sağcı gazeteler farklı mı?

Entelektüel gazeteler farklı mı?

Bulvar gazeteleri farklı mı?

İnternet gazeteleri, yayın platformları farklı mı?

Sendikalar, meslek örgütleri farklı mı?

Nerede gazeteleri yöneten kadınlar?

Neden ortada yoklar?

Şimdi en başta açık ettiğim meseleye geleyim. Neden bu yüzleşmeye inanmadığıma yani...

Bunca pozisyonu işgal eden, bu kadar haksızlığa neden olan ve göz yuman, bu düzenin sürüp gitmesi için parmağını kımıldatmayan erkekler olarak, bir zahmet susalım ya. Bir dizide kilit görevdeki herkesin kadın olmasına şaşıran erkekler olarak susalım.

Neden mi susalım? Bugüne kadar da sustuğumuz için. Bu söylediğim karar organlarındaki 'erkekler' bugünlere kadar bu sorunları hiç mi bilmiyordu yani? Bugünler diyorum ama vaziyet zaten bugün de değişmiş değil ki.

Kendimi de katarak söyleyeyim, bu mevzulara dair okuduğumuz kitabı, seyrettiğimiz filmi, duyduğumuz, şahit olduğumuz mağduriyeti üst üste koysak buradan köye yol olur.

Buna rağmen, içinde çalıştığımız gazetelerde, televizyonlarda, üniversitelerde, kısacası hemen her yerde, bugüne kadar kadınların erkeklerle eşit olmadığını dillendirmemişiz, sorgulamamışız, dert etmemişiz.

Bu durumu nedense normal kabul etmişiz. Vaziyet işimize de gelmiş üstelik. Bir BBC dizisinin normalin, rutinin dışına çıktığı kadar bile çıkmamışız kabuğumuzdan, güvenli alanlarımızdan dışarı. Kadın keskin nişancı, istihbarat şefi olur mu? Kadın gazete yöneticisi olur mu?

Şaşırmamışız yahu, işimiz merak etmek güya ama şaşırmamışız.

Kadın vatman, kadın taksi şoförü haberi yapmışız çok şaşıarak ama kendi halimize şaşırmamışız.

Şimdi oturup da günah falan çıkarmayalım. Bırakalım onlar konuşsun.

Yeri geldiğinde kadınlara omuz verelim, seslerini bastırmamaya çalışalım, ayaklarına basmadan mücadelelerine destek olalım.

Ama biz çekilelim, kadınlar konuşsun.

Bizim gürültümüz azalsın.

Onların sesleri büyüsün.

En büyük destek artık susmaktır bence.

HAKKINDA

Gazeteci. Nokta, Aktüel, Newsweek, GQ Türkiye, Habertürk ve Hürriyet'te çalıştı. Halen çeşitli gazete ve dergilerde yazıyor. En çok kendi blogunda (eskiusul.blogspot.com) yazmayı seviyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#45 KIVANÇ
SEZER**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKEKLİĞİN TEMBELLİK HALİ

Kadınları çalışma hayatına katılmasıyla dengelerin bozulmasının üstünden nesiller geçmesine rağmen alışkanlıklar, avantajlar, erkeklerin yararına olduğu için müesses nizamı korumaya çalıştık.

Konuya nereden gireceğimi bilemiyorum. O kadar güncel, yakıcı ve yanıcı bir konu ki...

Sıla'nın gördüğü şiddetten, Elit İşcan'ın uğradığı taciz, şiddet, mobbing kokteyline oradan kostüm asistanı Özge Ş.'nin uğradığı tacize kadar her an bir yerlerden patlak veren bu erkeklik hali sinema sektöründeki buz dağının görünen yüzü. Elbette sadece sinema sektörünün değil.

Şunu biliyorum; 21. yüzyıl kadınların yüzyılı olacak ve olmalı.

Dünyanın her yerinde eşit işe eşit ücrete dair; kürtaja, cinsel yaşamlarına dair hakları, yönelimleri için bir araya gelerek ve şiddete, tacize karşı örgütlenerek direnmeleri bunun yalnızca uzaktan gelen ayak sesleri.

Ülkemizdeki tüm bu baskı ortamına rağmen her yıl 8 Mart'ta, İstanbul'da İstiklal caddesindeki görkemli gece yürüyüşüne hükümetin müdahale etmemesi bu mücadelenin meşruiyetinin bir göstergesi.

O yüzden biz erkeklere düşen kendimizle, kendi erkeklik hallerimizle samimiyetle yüzleşmek ve kadınları hayatın her alanında eşit, özgür ve bağımsız birer birey olarak görmemizi engelleyen tüm yargı ve eylemlerimizden kurtulmak.

Tam da bunun için ilk bakmamız gereken yer doğrudan kendi hayatımız.

Kendimle ilgili övündüğüm bir kaç

konudan biridir. Hayatımda hiçbir kadına (ortaokul yıllarındaki ufak tefek olayları saymazsan erkeğe de) şiddet uygulamadım. Ya da taciz olarak nitelendirilebilecek, iradesi dışında, bedensel bütünlüğünü ihlal ederek benimle birlikte olmaya zorlamadım.

Bu benim doğruluk timsali olmamdan kaynaklanmıyor. En temelde şiddetin normalleştiği bir ailede değil, sevginin daha yoğun hissedildiği bir ortamda büyümemden kaynaklanıyor.

Belki ailemle çok özel anlar yaşamadık ama kesinlikle normal denebilecek bir çocukluk yaşadım. Genelini hep iyi hatırlarım. Bir iki olay dışında hiç şiddet görmedim bu olayları da bugün gülerек anlatırım.

Erkeklik halinin en gelişmemiş yönü içinde taşıdığı ve içinden taşırdığı bu şiddet gösterileri olsa da görünmeyen bir yüzü daha var. Erkek tembelliği.

Erkeğin kendine hak olarak gördüğü tembellik. Oldukça sıradan, banal, bildik olsa da önemli bir vakıa. Bir tür kibrin de gizli olduğu bu tembellik türü kafa ve kol emeği olarak en çok ev işlerine ve ebeveynliğe dair sorumluluklarda kendini gösterir.

OECD verilerine göre Türkiye’de kadınların ev işlerine ayırdığı ortalama günlük süre 261 dakika iken erkeklerin ayırdığı zaman sadece 21 dakika. Sadece 21 dakika!

Hindistan ve Meksika’nın ardından bu eşitsizlikte üçüncüyüz. Eşitsizlik dünyanın her yerinde olmakla birlikte eşite en yakın İskandinav ülkelerinde dahi durum kadının aleyhine.

Bayramlarda, düğün, cenaze veya özel günlerdeki kalabalık aile toplantılarında yemeklerimizi hep ailenin kadınları yaptı. Biz yemekten kalktık ve koltuklara yayıldık.

Bir keresinde elimdeki tabağı mutfağa götürmek için aldığımda beş yaşındaki kuzenimin kızı üstüme gülmüştü. Çamaşırlarımızın, bulaşıkların akıbetini tamamen kadınlara bıraktığımız gibi yer yer kendi öz bakımımızı bile onlara havale ettik. Bizimle eşit süreler çalışıyor olsalar bile.

Alışveriş yaparken listeyi onlar verdi ve biz de onların organizasyon yeteneğine ve zihinlerine bıraktık. Üstelik bu işleri hep küçük, önemsiz şeyler olarak gördük. Söylemesek de öyle gördük.

Yaşamın gerçekleri, ekonomik ilişkiler biz insanların bireysel hayatlarında adapte olamayacağı kadar hızlı değişiyor. Tarihin feodal ilişkileri günümüz modern dünyasına uymuyor.

Erkekler at sırtında fetihlere koşarken ev tamamen kadına bırakılmıştı. Yüzyıllar boyunca hem de. Üstelik kimse tarafından yadırganmadan. Oysa şimdi moda tabirle mızrak çuvala sığmıyor.

Ne zaman ki kadınlar çalışma hayatına, sosyal hayata birey olarak katılmaya başladılar denge bozuldu.

Dengelerin bozulmasının üstünden nesiller geçmesine rağmen alışkanlıklar, avantajlar erkeklerin yararına olduğu için müesses nizamı korumaya çalıştık.

Farkında olmadığımız için değil, işimize geldiği için bu tembelliğimizi devam ettirdik. Çalışmayan kadınların iş hayatına katılması, iş hayatında olanların özel zevkleri, uğraşları olması böylece zorlaştı.

Kendi adıma 35 yaşımı doldurduğum bu günlerde çocukluğum ve gençliğimde yük olduğum anneme, teyzeme, yengelerime bir özür borçluyum.

Şimdilerde daha az ilk yıllarında daha fazla yaptığım tembellikten dolayı eşime özür borçluyum. Bu hayatta savunduğum sol değerleri, eşitliği ve hakkaniyeti kendi günlük hayatıma tam geçiremediğim, bu avantajlı konum işime geldiği için tüm bu insanlara özür borçluyum.

Eşitlik, adalet, özgürlük özürlerle gelmez tabi. Ama hayatın her alanında kadınların yalnızca anne, eş, kız kardeş değil kendi hikayesinin kahramanı olan bağımsız bireyler olduğunu daha fazla vurgulamak ve küçük büyük demeden tüm bu alanlarda onlarla yan yana olmak kadar önemli olan şey sürekli bir değişimden geçtiğimizin ayırdına varabilmek. Kendi bireysel hayatımızı, içinde yaşamak istediğimiz dünyanın bir parçası kılabilmek.

Yeni filmimde bu konuya değinmeye çalışacağım için kendi içimde bu konuyu her zamankinden daha fazla tartışıyorum.

Bu metin de bu tartışmaların bağlayıcı bir ifadesi olsun. Küçük şeylerin aslında o kadar da küçük olmadığını görerek başlayalım özeleştirmeye. Yeni, güzel ve eşit bir dünyayı yarınlarımıza taşımaya böyle başlayalım.

Tembellik haktır.

Ama sadece erkeklerin değil.

HAKKINDA

Yönetmen, kurgucu. İlk uzun filmi “Babamın Kanatları” 53. Antalya Film Festivali’nde de En İyi İlk Film dahil altı, 23. Uluslararası Adana Film Festivali’nde Yılmaz Güney En İyi Film Ödülü dahil yedi ödül aldı. Filmin dünya prömiyeri 51. Karlovy Vary Film Festivali Ana Yarışmasında gerçekleşti. Ege Üniversitesi’nde Mühendislik eğitimi aldı, İtalya’da Sinema Kurgusu okudu. Ankara 1982 doğumlu. Yeni projesi “Küçük Şeyler” üzerinde çalışıyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#46 ÖMER
MADRA**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ERKEK ŞİDDETİ TESADÜF DEĞİL

Greta – Chomsky - Atwood...

İklim Değişikliği – Her şey Değişikliği – Kader Değişikliği... Türkiye'nin Çocuk Gelinleri ve Hamile Göçmen Çocukları... Bir de Öbür Açıdan Bakalım: Kaderi Hâlâ Değiştirebiliriz...

Giriş: Ayının Türküsü

Derler ki, "Ayının kırk türküsü varmış, kırkı da ahlata üstüne." Bizimki de o hesap. Olan biten ve olup bitecek her şeyi (ya evet, kadınların durumunu da!) küresel iklim yıkımı tehdidi üzerinden konuşmak gerekiyor artık. Abartılı bir önerme mi? Valla pek sayılmaz.

Manzara-i umumiye: Greta – Chomsky - Atwood

15 yaşındaki aktivist İsveçli kız, "Grevci Greta" böyle diyor mesela: Greta Thunberg, üç hafta boyunca seçimlere kadar her Allah'ın günü İsveç parlamento binası nizamıyesini önündeki kaldırımında oturup okul kırarken, dağıttığı bildirimlerde, "insanlığın tarihindeki en ağır, en keskin krizle yüz yüze olduğumuzu bildiğim halde kendimi nasıl güvende hissetmem bekleniyor? Şu an harekete geçmezsek pek yakında her şey için çok geç olacağını bildiğim halde nasıl güvende hissedebilirim ki kendimi?" diye soruyor. Greta daha 12 yaşındayken farketmiş felaket tehlikesini:

"Küresel ısınmayı ilk duyduğumda şöyle düşünmüştüm: Bu doğru olamaz; varlığımızın ta kendisini tehdit edecek kadar ciddi bir şey olması mümkün değil!"

Neden böyle düşünmüş peki? "Böyle düşünmüştüm çünkü aksi halde başka herhangi bir konudan bahsediyor olamazdık."

Grevci Greta, seçimlerden sonra aktivitesine devam etti; Finlandiya'da görülmüş en büyük iklim eyleminde 10 bin kişi önünde halkı iklim kriziyle mücadeleye ve sivil itaatsizliğe çağırılmayı ihmal etmedi.

Dahası, Bu ay sonunda Avustralya'da ülke tarihinin gördüğü en çarpıcı kitle eylemini gerçekleştirmeyi planlayan orta okul ve lise öğrencilerinin de esin kaynağı durumunda.

Bu arada hemen ekleyelim ki, Avustralya'da gerçekleştirilmesi planlanan iklim eylemlerinde başı çekenlerin çoğunluğu da kızlar!

"Greta Grevde"- 2. Ders: Dersleri Asarak Verilen Sivil İtaatsizlik Dersleri

İklim İsyanı Dünyaya Yayılıyor!

15 yaşındaki bu kız çocuğu yalnız değil: 90 yaşındaki önde gelen düşünür ve aktivist Noam Chomsky de tastamam öyle düşünüyor. Democracy Now radyo/tv'sine kısa süre önce verdiği sarsıcı mülakatta şöyle diyordu profesör:

"İnsanlığın tarihinde benzersiz bir an içinde yaşadığımız olgusunu ne kadar vurgulasak az. Aslında, 1945'ten beri bu ânın içindeyiz biz....1945'te sadece nükleer çağa değil, jeologların Antroposen (İnsan çağı) dedikleri yeni bir jeolojik çağa girdiğimizi bilmiyorduk: şimdi altıncı yokoluş adı verilen döneme, türlerin hızlıca yok olduğu, yani 65 milyon yıl önce muazzam bir göktaşının yeryüzüne çarpınca yol açtığı beşinci yokoluşla kıyaslanabilecek döneme girdiğimizi biliyoruz..."

“Yani, keskin bir tırmanma ve çevrenin yıkımı. Aynı zamanda okyanuslardaki plastik yoğunlaşması gibi – çok uzak olmayan bir gelecekte denizdeki balıkların ağırlığını aşacağı tahmin ediliyor plastiğin.

Uzun lafın kisası, örgütlü insan hayatı uğruna çevreyi yerle bir ediyoruz. ... İnsanı şoke edecek nitelikteki tarih kayıtlarına bir göz atan herhangi birimizin, bu kadar süre ayakta kalmış olmamızın tam bir mucize olduğuna kanaat getirmesi kaçınılmaz. Şu anda bu kuşak, tarihte ilk defa şunu sormak durumunda: ‘İnsan hayatı ayakta kalabilecek mi?’

“Çok uzak olmayan bir gelecekte örgütlü toplumlar olarak üzerinde durmamız gereken konular tam da bunlar işte. Bununla kıyaslandığında geri kalan her şey önemsiz kalır.

Evet. Geri kalan herşey, bununla kıyaslandığında, önemsiz kalır! İlk ihtarnameyi böylece ortaokul öğrencisi aktivist kız Greta çekmiş oldu. İkincisi 100’den fazla kitabın yazarı emeritus profesör ve aktivist Chomsky’den geldi. Şimdi de sıra şair-yazar-mucit ve aktivist Margaret Atwood’un canhıraş uyarısında.

78 yaşındaki Kanadalı yazar Margaret Atwood iklim gerçekliğini dile getiren ünlü romanı (ve aynı derecede ünlü TV dizisi) “Damızlık Kızın Kızın Öyküsü”nde (Handmaid’s Tale) kadınların tüm haklarından mahrum bırakılıp erkekler için “imal edilen” birer damızlık hayvana, hatta makineye nasıl dönüştüğünü anlatıyordu. Yazar, kıyamet-sonrası distopyadaki hikâyenin gerçekte bin beterinin ortaya çıkacağını da yıllardır açıkça söylüyordu zaten.

Kendisi bu can alıcı önemdeki uyarılarını geçen Haziran başında British Library’de düzenlenen iki günlük bir etkinlikte bir kez daha etraflıca dile getirme – ve enine boyuna tartışma – fırsatı da buldu.

Atwood’a göre durum çok açıktı. Genelde sanılanın aksine bu Sadece iklim değişikliği değildi – “Her şey Değişikliği” idi!

Peki kadınlar? Onlar iklim değişikliğinden “doğrudan doğruya ve fena etkilenecekler”di. Bu felaket “senaryosu”nu, edebiyatçının şairane dilinden çok, bilim insanının “soğuk”, kesin ve net diliyle açıklıyor Atwood:

“Kuraklıklar ve seller, yükselen deniz seviyelerinin mahvettiği ekilebilir araziler ve denizlerdeki hayatın yıkıma uğraması, gıdanın azalmasına yol açacak. Azalan gıda şimdi olduğundan daha da eşitsiz dağılacak. Dolayısıyla, kadınlara ve çocuklara şimdikinden daha da az pay düşecek.”

Atwood, ayrıca, iklim değişikliğinin toplumsal huzursuzluklara, savaşlara, iç savaşlara, ağır baskıcı rejimlere ve totaliter diktatörlüklerine yol açacağını yalın cümlelerle belirttikten sonra kadınların durumuna ilişkin şu temel tespitle bağlıyor sözünü: “Kadınlar savaşlarda kötü şartlara maruz kalır – barış zamanından çok daha kötüsüne.”

[Under Her Eye: Women and Climate Change](#)

[Margaret Atwood: women will bear brunt of dystopian climate future](#)

İklim değişikliği

– Her şey değişikliği

– Kader değişikliği

“Her şey değişikliği”, yeryüzünde yüz milyonlarca genç kız için düpedüz “kader değişikliği” demek oluyor! Geçen yıl sonlarında Guardian gazetesinde Afrika’nın yoksul ülkelerinde” çocuk gelinler” hakkında müthiş bir röportaj yayımlayan araştırmacı gazeteci Gethin Chamberlain, daha yazının başlığında meseleyi yüzümüze bir tokat gibi çarpmaktaydı: “İklim değişikliği neden yeni bir çocuk gelinler kuşağı yaratıyor.”

[Why climate change is creating a new generation of child brides in Africa](#)

“İklim değişikliğinin neye benzediği konusunda herkesin kendine göre bir fikri var” diyordu Chamberlain. “Bazıları için bu, eriyen buz adacıklarında kendine bir yer kapmaya çalışan bir denizati... Diğer bazıları için, dalgaların yutmak üzere olduğu şehirlerin kıyamet benzeri görüntüsü. Ama Afrika kıtasının birçok yerinde kızlar için iklim değişikliğinin en somut, elle tutulur göstergesi, kapılarının önünde oturup, okula giden arkadaşlarını seyrederken kucaklarında tuttıkları bebek. Ve bu, gitgide daha daha çok sayıda kız çocuğu için geçerli bir gerçek.”

Birçok uzman bunun hem gerçek, hem de gittikçe büyüyen bir kriz olduğunu belirtiyor: İklim değişikliğinin doğrudan sonucu olarak bir “çocuk gelinler kuşağı” ortaya çıkmakta!

Avrupa Gazetecilik Merkezi’nin fon desteği

sağladığı Güneşin Gelinleri adını taşıyan bir habercilik projesi bunun boyutlarını araştırmış: Çocuk gelinler ve aileleri, giderek âşina olduğumuz bir hikâyeyi anlatıyorlar. Hararet artıyor, yağmur mevsimleri belirsizleşiyor, yağmurlar gecikiyor, sel görmemiş yerleri artık zaman zaman seller basıyor, kuraklık ve kıtlık artıyor ve aileler kendilerini “içinden çıkılmaz bir durumda” buluyor. Gelirleri tepetaklak düşen aileler de kızlarını 13 yaşından itibaren evermekten başka çıkış yolu bulamıyor.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, 2015 yılında dünyada 4 buçuk milyona yakın kız çocuğunun 15 yaşından önce evlendirildiğini, 18 yaş altındaki kız çocukların evlilik sayısının ise günde 37 bin olduğunu tahmin ediyordu! Her gün 37 bin “çocuk gelin”! Sadece bir ülkede (Malawi), çocuk evliliklerinin yüzde30 ile yüzde 40’ının iklim değişikliğinin sebep olduğu sellerle kuraklıklardan kaynaklandığı hesaplanıyor. (agy)

Dünya Bankası ve Çocukları Kurtaralım örgütlerinin hesabına göre, gelişme yolunda (yani gerçekte yoksul) ülkelerde her üç kız çocuğundan biri 18 yaşına gelmeden evlendirilmekteydi! Yeterince ürkütücü bir sayı, ama dahası da vardı: BM Çocuk Fonu UNICEF, 2015’te, mevcut trendlerin devamı halinde sadece Afrika’da “çocuk gelin” sayısının 2050’ye kadar en az ikiye katlanarak 310 milyona ulaşacağını tahmin ediyordu!

[More than 20,000 underage girls marry illegally each day, claims study](#)

UNICEF’in 2018 raporu, daha önceki rakamların daha da kötüye gittiğini ortaya

koyuyor: Çocuk evlilikleri sayısı mesela, şimdi 39 bine çıkmış! Rapora göre dünyada 18'inden önce evlendirilmiş 700 milyon kadın yaşamakta.

Bu kadınlar yalnız çocukluklarından olmakla kalmamış, sosyal olarak tecrit edilmiş, aile ve arkadaş ilişkilerinden büyük ölçüde yoksun, maddi ve manevi kaynaklardan yoksun. Eğitim ve istihdam olanakları yok derecede. Dahası, şimdiki ve gelecekteki kuşakların durumu daha da vahim gözüküyor: Önümüzdeki 12 yıl içinde bu 700 milyonun, 950 milyona, yani neredeyse 1 milyara çıkacağı hesaplanıyor. 1 milyar çocuk gelin!

Child Marriages: 39,000 Every Day

Gidişat, hiç de parlak gözüküyor. Bir örnek verelim: Giderek keskinleşen iklim değişikliği krizi yüzünden kuraklık ve açlıktan kırılan, bütün bunlardan dolayı da iç savaş kâbusu içinde kahrolan Güney Sudan'da da "sığır muharebeleri" (battle for cattle) diye adlandırılan vahşi bir yıkım ortamı sürüp gitmekte.

Kız çocukları da sığırlar uğruna okullarını bırakıp çocuk gelin olmaya zorlanıyor. Kız çocukların yarısından fazlası 18 yaşına varmadan, yüzde 10'u da 15 yaşından önce evlendiriliyor. Chamberlain'in yine bu konu üzerindeki bir başka röportajında konuştuğu aktivistler, bu oranların hızla artmakta olduğu konusunda dünyayı uyarıyor.

Bir kızın kaç sığır (mal) karşılığında gelin gittiği belirtilmiyor ama kızlardan biri yaklaşık bir rakam vermiş: 90. Ver 90 sığırı, al kızı. Okula giden kız çocuklarından biri 15 yaşındayken 29 yaşındaki bir adama

verilmiş. Kızın babası silahlı çeteler tarafından katledilince kızın ailesi, varlığını sürdürebilmek için 90 sığırı alıp kızı vermiş. "Asıl sebep açlıktı" diye izah ediyor kız. "Şu sıralarda birçok arkadaşımın açlık yüzünden everildiğini görüyorum."

Bu "çocuk gelin" artık 21 yaşında genç bir anne olmuş. Zamanı gelince kocasının küçük kızlarını mal karşılığı satmasını engellemek için kendisinin elinden hiçbir şey gelmeyeceğini söylüyor. Ve ardından, kadın erkek ilişkileri ve erkek şiddeti konusunu belirleyen sosyal, kültürel ve ekolojik çerçeveyi büyük bir bilgelikle üç küçük cümlede mükemmelen özetliyor:

"Bu, kocamın tercihidir. Kocamın evinde her şey zorla olur – rica minnet diye bir şey yoktur. Reddedersen, sıkıntı olur – kocam beni döver."

South Sudan's battle for cattle is forcing schoolgirls to become teenage brides

"İklim değişikliği ve yeni çocuk gelinler kuşağı..." röportajına son bir kez dönelim. Yazıyı "süsleyen" çarpıcı, dokunaklı ve kimi iç burkucu fotoğraflardan birinde, yoksul kerpiç duvarlı evinin önüne yere oturmuş o rengârenk giysili kız çocuğu, kucağında kendisine kocaman gülerek bakan kızına mahcup, mahcup gülümserken görülüyor. Fotoğraf altında şunlar yazılı:

"Majuma Julio, 17 yaşında. 15 yaşındayken evlendi. İki yaşına yaklaşan bir kızı var. **'Kimseyi suçlamıyorum' diyor. 'Havalar değişiverdi işte.'**"

(Chamberlain, "Why climate change is creating a new generation of child brides", agy)

Türkiye'nin çocuk gelinleri ve hamile göçmen çocukları

UNICEF'in 2018 raporunda "Çocuk Gelinler" konusunda yer alan istatistiklerden Türkiye'de durumun nasıl olduğuna bakılacak olursa, doğrusu durumun hiç de parlak görünmediği söylenebilir. Ülkede 18 yaşına gelmeden evlenen kız çocukların oranı: yüzde 15. Buna göre, dünyada mevcut 197 ülke arasında Türkiye'nin çocuk evlilikleri konusunda kendisine ancak 115. sırada yer bulabildiği, yani 114 dünya ülkesinin gerisinde kaldığı görülüyor. (Son bağımsız ülke Güney Sudan'dan iyi, ama Myanmar'dan kötü mesela.)

Child Marriages: 39,000 Every Day

"Çocuk gelinler" ve iklim değişikliği gibi spesifik ama belirleyici önem taşıyan bir mesele dışında kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların ve kız çocukların güçlendirilmesi, erkeklerle eşit fırsatlara kavuşturulması, her türlü ayrımcılığın ve şiddet kullanımının ortadan kaldırılması gibi genel ve hayati bir konuya bu yazıda yer verilmedi. Yalnızca, tek bir noktaya değinip geçsek:

BM'nin yıllık Sürdürülebilir Kalkınma Raporları'nın 2018 tarihli olanında kadınlara ve kızlara ayrımcılık biçimlerinin bazılarında azalma gözleendiği, ayrıca Güneydoğu Asya'da çocuk evliliklerinde de 2000-2017 arasında yüzde 40 civarında bir azalma gözleendiği tespit ediliyor. Bununla birlikte, yapısal değişikliklerde büyük bir yetersizliğin devam ettiği açık. Bundan daha önemli, hatta canalıcı diyebileceğimiz bir eksiklik ise, BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma raporunda

iklim değişikliğinin kadınların ve kız çocukların sosyal, kültürel ve ekonomik durumunu dramatik biçimde kötüleştirdiği konusuna hiç girilmemiş olması. Hele, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin "İklim Alarmı" niteliğindeki raporunun (12 Yıl Kaldı") yayınlanmasından sonra, bu eksiklik, doğrusu ciddi bir ihmal olarak değerlendirilebilir.

The Sustainable Development Goals Report 2018

Bu yazıda son olarak, çocuk evlilikleri değil, fakat hamile bırakılmış – ezici çoğunluğu Suriyeli göçmen – çocuklar konusunda Türkiye'nin durumuyla ilgili olarak 2018 Mayıs'ında medyada yer alan dramatik bir habere de kısaca değinmekte yarar olabilir: ODA TV'den Barış Terkoğlu'nun haberine göre, şikâyetle ortaya çıkan skandalda, İstanbul'da bir araştırma hastanesinde 2017 yılı boyunca 392 çocuk gebeliği vakası, adli makamlara bildirilmemiş, ilgili Başsavcılık skandalın ortaya çıkmasının ardından soruşturma açmıştı.

"İstanbul'da bir hastaneye çoğu Suriyeli 392 hamile çocuk getirildi, savcılık 59 doktor hakkında soruşturma başlattı"

Ve, bu ikinci skandaldı! Daha önce, İstanbul'da başka bir hastaneye 5 ayda gelen 115 çocuğun hamile olduğu halde adli makamlara bildirilmediği de saptanmıştı! BirGün gazetesinin haberine göre, ilk hamile çocuk skandalını ortaya çıkaran sosyal hizmet uzmanı, "Ortaya çıkanlar buz dağının sadece görünen kısmı, ülkenin her yerinde durum aynı" demişti.

Hamile çocuk skandalını ortaya çıkaran uzman: Bunlar buz dağının görünen kısmı

Peki bunun da iklim krizi ile bir ilgisi mi var? Bu soruya da “Evet, hem de çok!” diye cevap vermeliyiz maalesef. Suriye nüfusunun yarısından fazlasını yerinden yurdundan eden o korkunç iç – ve bölgesel – savaşın temel sebeplerinden biri iklim değişikliğinden kaynaklanan kuraklık ve ondan kaynaklanan iç göç idi. Bitmek tükenmek bilmeyen kuraklıktan dolayı göç eden gençlerin hüsrani ve isyanı sonradan bütün bölgeyi saran bir savaş yangınına dönüştü.

[Profesör Harvey Weiss ile İklim ve Uygarlık Üzerine Bir Söyleşi](#)

Bir de öbür açıdan bakalım: Kaderi hâlâ değiştirebiliriz

Olağanüstü yıkıcı sonuçları gözle görülür hale gelmiş olan gelişmelere rağmen, umut verici önemli bazı gelişmeleri de gözden kaçırmamalı. The Rapid Transition Alliance (Hızlı Dönüşüm İttifakı) kampanyası etrafında iklim değişikliği ve onun getirdiği yıkımları engellemek üzere harekete geçen yazar, akademisyen ve aktivist Andrew Simms, acı kaderi değiştirmenin mümkün olduğunu düşünüyor.

Simms, geçen ay başında Guardian gazetesinde yayınlanan makalesinde dünyadaki değişim rüzgârlarını analiz ediyor. Birçok toplumda anomie'nin (norm/kural yokluğu) baskın çıktığı düşünülen şu günlerde aslında tersini de gözlemek mümkün diye yazıyor ve dünyada gayet hızlı ve derinlikli yeni toplumsal normların ortaya çıktığını, bu dönüşümün de cankurtaranımız olabileceğini söylüyor.

Bilim dünyasının son bulguları, iklim değişikliğinin getirdiği yıkımları önleyebilecek yegâne şeyin, gerek altyapıda gerekse davranış kalıplarında hızlı dönüşüm gerçekleştirmek olduğunu açıkça ortaya koymuş durumda. Yazar, sigara kullanımı ve alkollü araç kullanımı konusundaki büyük meydan okumalardan sonra, onlardan çok daha büyük bir tehlike olarak önümüze çıkan iklim değişikliğinin de sıkı bir mücadele ile alt edilebileceğini umut ediyor.

Toplumsal tavır ve davranışlarda hızlı kültürel değişiklikler gerçekleştirme çağında olduğumuzu gözleyen Simms'in gösterdiği en ilginç iki örnekten biri #MeToo (#BenDe) kadın hareketi. Müthiş bir hızla yaygınlık kazanan ve kısacık zaman dilimi içinde zengin & kudretli erkeklerin o küstah hegemonyasına çok ciddi “takoz koyan” hareket. (Öteki örnekse, bitki temelli –vegan– beslenme tarzının birçok ülkede önlenemeyen yükselişi.)

“#MeToo hareketinin hızı bana umut veriyor.” demiş Simms. “İklim değişikliğini hâlâ durdurabiliriz.”

[The speed of #MeToo gives me hope – we can still stop climate change](#)

Sonsöz

Yazar Margaret Atwood haklı:
İklim Değişikliği değil bu –
Her şey Değişikliği.

E, tamam o zaman –
Biz de her şeyi değiştirelim!

 HAKKINDA

Açık Radyo (94.9) genel yayın yönetmeni, programcısı, kurucusu, çevre aktivisti. Gazete ve dergilerde yayın yönetmeni, yazar, editör olarak çalıştı. Doktora tezini “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Hakkı” üzerine Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde yaptı (1977), aynı fakültede 13 yıl öğretim üyesiydi. Bilgi Üniversitesi’nde uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk dersleri verdi. Yayınlanmış kitapları arasında Migrant Workers and International Law (Ankara, 1985), Romanımla Sana Bir Ses... (Remzi Kitapevi, 1991) Rüzgâra Karşı-1 (1996) ve Rüzgâra Karşı-2 (2001), Küresel Isınma ve İklim Krizi (Ömer Şahin sordu, Madra yanıtladı/2007) yer alıyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#47 MÜFİT CAN
SAÇINTI**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

YAPAY APTALLIK

Aynı işyerinde çalışan bir erkek elemanın
Güler Sabancı'ya, Leyla Alaton'a mobing yaptığını,
taciz veya şiddet uyguladığını düşünebilir miyiz?
Düşünemeyiz.

Bir erkeğe hayvan demek, erkeğe iltifat, hayvana hakarettir.

Çünkü doğada dışisine şiddet uygulayan bir hayvan yoktur.

Yapay zekâ her şeye hâkim olacak diyorlar. Yapay zekâ her şeyi yapar ama kadına şiddet uygulayamaz.

Çünkü kadına şiddetin zekâ ile ilgisi yoktur.

Kadına şiddet için yapay aptallık icat etmek lazım gelir.

İnsanlık tarihinde, insanın insana, dolayısıyla erkeğin kadına şiddet uygulamadığı tek dönem vardır. Buna kimileri avcı toplayıcı toplum diyor, kimileri ilkel komünal toplum...

Bu dönemin özelliği mülkiyet kavramının olmayışıdır. Bundan şöyle bir sonuç çıkarabiliriz "mülk kadına şiddetin temelidir".

Atalarımız at üstünde iken anaerkildi. Kadın erk idi, diğeri buna ek idi... Göçebeydik, malımız mülkümüz yoktu.

Para yoktu, takas vardı...

Ne zaman ki attan indi atalarımız... Ne zaman ki mal mülk, edinip para bastı... Kadını ikinci plana attı atalarımız...

Yani parayı pulu, malı mülkü bulunca, kadını ikinci plana atmak bizde ata sporudur...

Erkek parayı bulunca, neden önce arabayı, sonra karısını değiştiriyor, diye soranlara doğru yayalım...

Gelelim cinsiyet ayrımcılığına... Önce hangi hayvanların dışisine özel ad verdiğimizize bakalım... Tavuk erkeği horoz... Koyun, erkeği koç... İnek, erkeği öküz... İnsanın dışisine kadın-kız demişiz...

Gel gelelim serçenin cinsiyetiyle ilgilenmemişiz, serçe deyip geçmişiz... Aslan ya, koskoca aslan... Dışisi de aslan erkeği de aslan...

Neden böyle? Çünkü kapitalizm kullanamadığı sömüremediği cinsiyete özel önem de vermez özel isim de vermez... Kapitalizm erkek bir sistemdir.

Kapitalizmde kadına şiddet, eğitimle ilgili değil koltukla ilgilidir. Pazar günleri kahvehane sandalyesinde oturan erkek, çalıştığı işyerinde genel müdür koltuğunda oturan kadını taciz de edemez, şiddet de uygulayamaz...

Aynı işyerinde çalışan bir erkek elemanın Güler Sabancı'ya, Leyla Alaton'a mobing yaptığını, taciz veya şiddet uyguladığını düşünebilir miyiz? Düşünemeyiz.

Çünkü bu konuda (kapitalizmde) düşüncenin sınırı oturulan koltuğa kadardır. İşyerindeki Mobingciler, tacizciler gücünü, erkeklik kadar, oturduğu koltuktan alır. Şiddetin büyüklüğü, unvanın ve servetin büyüklüğüyle doğru orantılıdır. Tersisi istisnadır.

Kapitalizme gömdük de öncesi çok mu matahtı...

Babadan oğula geçen iki mutlak şey vardır: Birisi kraliyet... Öbürü çük.

O nedenle kraliyet rejimi çük gibi bir şeydir...

Neşet Ertaş Ustanın sözüyle bitirelim:

Biz erkekler insanoğluyuz. Çünkü kadınlar insan.

HAKKINDA

Yönetmen, oyuncu ve senarist. “Mandıra Filozofu” adlı film serisinin yönetmeni ve başrol oyuncusu olarak tanındı. Öğrenciliği sırasında “Yarın”, “Genç İnsan”, “Otomobil”, “Boom Müzik” gibi dergilerde çalıştı. Kartal Sanat İşliğı Tiyatrosu’nda oyuncu olarak görev aldı. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Basın Yayın Yüksek Okulu son sınıfta okurken TRT’de çalışmaya başladı. “Olacak O Kadar” isimli televizyon programının senaryo yazarlığını yaptı. “Geldiler” isimli tv-geriliminin senaryosu yazdı. Kanal 6 ve Kanaltürk’te yayınlanan “Aranan Adam” adında bir komedi programı yaptı. Ersin Pertan’ın “Kuşatma Altında Aşk” isimli sinema filminde rol aldı. 2012 -2014 arasında “Seksenler” dizisini yönetti. “Kahrolsun Şey” adlı senaryosu ABD’de düzenlenen 21. Bağımsızlar Buluşması Film Festivali tarafından (Onur Mansiyonu) ödülüne değer görüldü. 1968 Çorum Sungurlu doğumlu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#48 CAN
TONBİL**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

MÜSADENİZLE AÇÜKLÜYORUM

Belki bunları söyleyerek bile açükleme yapıyor olabilirim. Fakat bu sefer sırtımı, eşitsiz bir şekilde ele geçirilen haklara değil, bianet'in erkeklere erkek şiddetini anlatmaları için yarattığı bu steril alana dayıyorum.

Küçük yaşlarda oynadığı oyunları, biraz büyüdüğünde kendine meslek haline getirebilmiş şanslı çocuklardanım. Adım Can. Yedi yıldan uzun bir süredir radyoculuk yapmaktayım.

İlkokul yıllarında, aynı zamanda yan komşumuz olan, benden birkaç yaş büyük kuzenim Emel ile evdeki tek kaset çalarlı teybe, kafasını kâğıt yumruları ile doldurduğumuz kasetler üzerine sesimizi belirli bir formatta kaydettiğimiz kayıtlarla başlıyor maceram.

Önce bir selamlama, ardından çeşitli haberleri okuma, sesimizi değiştirerek yayına konuk olarak bağlanma, tavlının içinden çıkan fakslar, başka bir teypten dinletilen şarkılar, ardından ne yaptığımızı dinlemeden aynı kasetin üstüne yapılan yeni kayıtlar...

O günlerde “ben bu oyunu meslek haline getireceğim” dedim mi hatırlamıyorum. Zaten kuzenim Emel’in başka bir semte taşınması ile erken başlayan radyoculuk kariyerine ara vermek zorunda kaldım.

Ardından ortaokulda Red Alert 2 bilgisayar oyunu ile tanışılan “orak ve çekiç”, lisede polis copundan son anda kaçılan birkaç küçük eylem, üniversitede sosyoloji öğrenimi derken odak kaydı ve mezun olunca kendimi önce kitapçı, sonra sivil toplum çalışanı olarak buldum.

Bir dizi tesadüfler ve destekler sonucunda, çocukken oyun olarak

oynadığım oyunu bu sefer gerçek bir mikrofonun önünde, 18 yıldır bu işi her gün yapan birinin yanında yapar halde buldum kendimi.

Şimdi biri teknik masada, diğeri evden editöryal destekle, diğeri de yayında yanı başımda yayını derler toplar halde olan üç erkekle beraber, çocukken Emel ile başladığım oyunu “profesyonel” olarak oynamaya devam ediyorum.

Başta küresel iklim değişikliği olmak üzere, çevre, insan hakları, toplumsal hareketler, iç ve dış politika, ekonomi ve spor gibi konularında hafta içi her sabah çeşitli haberler aktarıyor, bunları birbirine bağlıyor ve üzerlerine yorum yapmaya çalışıyorum. Geçmişte yaşanmış olaylarla kurulan bağlantılar da cabası.

Ama bir şeylerin eksik olduğunu biliyorum. Toplam nüfusun yüzde 50,2’sini erkekler, yüzde 49,8’ini ise kadınların oluşturduğu bir ülkede, yüzde 49,6’u kadın olan bir dünyanın tasvirini dört erkek yapmakta bir eksiklik var. Bu eksiklik de ister istemez günümüzün en gündelik eşitsizliği açukleme riskini ortaya çıkarıyor.

Açükleme nedir?

Açükleme uzun yıllardan beri varlığını sürdüren ama teşhisi yeni konulmuş bir erkeklik halidir.

Türkiye’de bu yazının yazılığın tarihi itibarıyla 584 gündür kapalı olan ama benim önceden kaydettiğim [wikipedia.org](https://tr.wikipedia.org/wiki/Açükleme) sitesinde “açükleme” ya da “açüklama”nın tanımı şu şekilde yapılıyor.

Mansplaining, İngilizcede man (erkek) ve splaining (izah etme veya açıklık getirme) sözcüklerinin birleşmesiyle oluşan ve “birine, karakteristik olarak bir erkek tarafından bir kadına, küçümseyici veya büyüklük taslayan bir biçimde bir şeyler anlatmak” anlamına gelen bir iktira. The Atlantic dergisinden Lily Rothman’ın tanımına göre mansplaining, “bir şeyin, anlatımı dinleyen kişinin anlatan kişiden daha fazlasını bildiği gerçeğine aldırış edilmeden anlatılması, bunun genellikle bir erkek tarafından bir kadına yapılmasıdır”. Feminist yazar Rebecca Solnit, bu fenomeni “aşırı özgüvenin ve bihaberliğin kesişimi” olarak yorumlamıştır.

Türkçeye açüklama ve erkekleme olarak çevrilmiştir.

Kendi uzmanlık alanları olsun ya da olmasın, her konu hakkında karşılarındaki kadına açıklama yapan erkeğin yaptığı eylem olarak özetleyebileceğimiz bu durumla hayatın her alanında karşılaşabiliriz. Evde, okulda, sokakta, işte, seminerlerde, televizyon ve radyolarda...

Birçok alanda biz erkekler açüklüyoruz. Kimi zaman elimizdeki gücü (makam, para, ünvan, yaş vs.) kullanabileceğimiz güvencesiyle, kimi zaman da aileden öyle öğrendiğimiz için ama her zaman erkek olduğumuz için açüklüyoruz...

Zemin açüklemeye müsait. Tekrar hatırlayalım:

Türkiye’de 2017 yılında, kadın nüfusu 40 milyon 275 bin 390 kişi olurken, erkek nüfusu 40 milyon 535 bin 135 kişi [oldu](#).

Yüzdelerle ifadeyle nüfusun yüzde 49,8’ini kadınlar, yüzde 50,2’sini erkekler oluşturuyor.

Nüfusu 80 milyon olan Türkiye’de, erkekler kadınlardan sadece 250 bin kişi daha fazla.

Bunun genel nüfusta oranı yüzde 0,4 olmasına rağmen, çalışma hayatındaki oranda ise muazzam bir fark [bulunmakta](#):

“Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) hesaplarına göre, 2017 yılında işgücüne katılma oranı dünya sıralamasında Türkiye yüzde 51,5 düzeyindeki işgücüne katılma oranı ile 188 ülke arasında 163. sırada yer alıyor.

Türkiye’nin yüzde 32 dolaylarındaki kadın işgücüne katılma oranı ile bu sıralamadaki yeri 165 iken, OECD ülkeleri ortalama kadın işgücüne katılma oranı yüzde 51’dir. Erkeklerin işgücüne katılımında ise Türkiye OECD ortalaması olan yüzde 68,5 değerinin üzerinde ve 188 ülke arasında 104. sıradadır (World Bank, 2017).”

Açükleyen medya

Dört erkeğin işbirliği ile hazırlanan radyo programında, her ne kadar haberlerimizi bilimsel raporlara, yurtiçi ve yurtdışından çıkmış makale ve haberlere dayandırsak da seslendiğimiz kitle bir erkekler kulübü değil. İki erkeğin konuşması eşliğinde sunulan programda anlatılan hikâyeye kadın, erkek, LGBTİ+ bireylere sunulan bir medya ürünü.

Diğer medya kuruluşlarında da durum pek farklı değil. 2014 yılında bianet'ten Çiçek Tahaoğlu imzasıyla yapılan [haberde](#) durum şöyle özetleniyor:

Gazete künyelerinin yüzde 19'u kadın, yüzde 81'i erkeklerden oluşuyor.

Gazetelerin web sitelerinin künyelerinin yüzde 36,5'i kadın, yüzde 63,5'i erkeklerden oluşuyor.

İnternet haber sitelerinin künyelerinin ise yüzde 40,9'unu kadın, yüzde 59,1'i erkeklerden oluşuyor.

Bu rakamlara bakıldığında, yüzde 49'a yüzde 51 gibi çok küçük bir oranla çoğunluğa sahip olmamıza rağmen biz erkekler iş buluyor, konuşuyor ve yazıyoruz. Bu avantajlardan ötürü de kamusal alandaki çoğunluğa sırtımıza dayayarak bolca açüklüyoruz.

Açükleme hakkında açüklüyorum

Belki bunları söyleyerek bile açükleme

yapıyor olabilirim. Fakat bu sefer sırtımı, eşitsiz bir şekilde ele geçirilen haklara değil, bianet'in erkekler erkek şiddetini anlatmaları için yarattığı bu steril alana dayıyorum.

Bir de açükleme yaptığını bilerek açükleme yapma durumu var ki, o da bu konuyu tartışmaya açıyor ve özeleştirir gibi güzel mefhumu bilincin bir köşesine sokuyor. Yazarken, konuşurken, izlerken ve okurken, "Acaba şimdi açüklüyor muyum?", "Yoksa biraz önce açükledim mi?", "Neden bu konuşmada tüm konuşmacılar erkek?" gibi soruları belleğinizin bir köşesine yerleştiriyor.

Açükleme ile erkek şiddetinin arasındaki bağ nedir? Bunu halen düşünüyorum. Ama bizler, "bu işin doğrusu aslında bu" diyerek açükledikçe, kadınları toplumsal alanın dışına itiyor ve fiziksel şiddet de olmak üzere birçok birçok şiddet ve baskı mekanizmasını fitili yakıyoruz. Hatta bazen entelektüel yolları kullanarak...

Terim literatüre yeni girdiği için kafalar karışabilir ve somut örnekler ihtiyacı duyulabilir. Müsaadenizle serinin benden bir yazı önce yayımlanan "[Yapay Aptallık](#)" başlıklı yazı üzerinden nasıl açüklenebileceğini açüklemeye çalışacağım.

Açükleme? Hem de burada?

"Yapay zekâ her şeye hâkim olacak diyorlar. Yapay zekâ her şeyi yapar ama kadına şiddet uygulayamaz."

Öncelikle kötü haber: Saçıntı'nın

yazısında öne sürdüğü, ileride her şeye hâkim olacağı söylediği yapay zekâ sanıldığı kadar masum değil.

Geçtiğimiz Ekim ayında, Amerika Birleşik Devletleri'nden e-ticaret devi Amazon işe alımlarında kullanılmak için geliştirdiği yapay zekâ programını iptal etti. Sebebi işe alımları otomatik hale getirmek için yaratılan yapay zekanın kadınlara karşı ayrımcılık yaptığının saptanmasıydı!

Şirketin mevcut çalışanları ve iş başvurusu yapmış olan adayların özgeçmişlerini inceleyerek, 50 bin anahtar kelimeyi tarayan ve 500 farklı işe alım modeli sunan sistemin kadın adayları görmezden geldiği tespit edildi.

Kadın adaylara ayrımcılık yaparken yakalanan sistem onarılmasına rağmen [iptal edildi](#).

Habertürk Gazetesi'nden [Ayşe Özbek Karasu'nun](#) hatırlattığı üzere, yapay zekanın cinsiyetçiliği dünyanın en büyük alışveriş devi ile de sınırlı değil.

Chicago Üniversitesi'nde antropoloji doktorası yapan İran kökenli Amerikalı Alex Shams, 103 dile hâkim "Google Translate" in Türkçe'den İngilizce'ye çeviri yaparken olumlu özelliklerle toplumun gözünde daha yüksek meslekleri erkeklere biçtiğini fark etmiş. Türkçede cinsiyet içermeyen üçüncü tekil şahıs zamiri "O"yu bir sıfat ya da meslekle tamladığında gelen sonuçlar sapına kadar ayrımcıymış. "O çalışkan" deyince "He is hardworking" şeklinde erkek; "O tembel" deyince "She is lazy" şeklinde kadın oluveriyormuş.

Kadınlar güzel, erkekler çirkin, kadınlar pısrık, erkekler cesur ve hırslı, kadınlar mutsuz, erkekler mutlu gibi liste uzayıp gidiyormuş.

Hatta LinkedIn'in arama motoru bile kadın isimlerini bırakıp erkekleri seçiyormuş.

Benzer bir durum da [artigerçek](#)'in haberinde aktarılıyor; Princeton Üniversitesi'nin yaptığı bir araştırmada yapay zekalara popüler GloVe algoritması ile kelime eşleştirme görevi verildi. Kendi başlarına bırakılan yapay zekalar insan dilini anlayabilmek için online metinler kullandı.

GloVe, Common Crawl olarak bilinen ve farklı sitelerden alınan 840 milyar kelimenin karışık listesi bulunan veri tabanını kullanarak düzenlendi. Bu veri tabanında 'dişi' ve 'kadın' kelimelerinin ev işleri ile alakalı kelimelerle kümelendirilirken, 'erkek' ve 'adam' gibi kelimelerin ise matematiksel zekâ ve mühendislik ile alakalı kelimelerle kümelendirildiği görüldü.

Peki yapay zekâ bunu neden yapıyor?

Yine artigerçek sitesinin The Guardian'dan aktardığına göre, Bath Üniversitesi'nde bilgisayar uzmanı olan Joanna Bryson bu sorunun cevabını şu sözlerle veriyor:

"Birçok insan bunun yapay zekanın önyargılı olduğunu gösterdiğini söylüyor. Hayır. Bu bizim önyargılı olduğumuzu

gösteriyor ve yapay zekâ da bizden öğreniyor.”

Üstteki örnekte bahsi geçen iki şirketten biri olan Google’ın 2018 rakamları ile çalışanlarının yüzde 69,1’i erkeklerden, yüzde 30,9’u kadınlardan oluşuyor.

Birçok gencin hayalini süsleyen bu firmada çalışan ama bu eşitsizliği gözler önüne seren rakamları oluşturan, başta kadınlar olmak birçok Google çalışanı geçtiğimiz ay şirkette yaşanan cinsel tacizler ve kadın meslektaşlarına yönelik eşitsizlik politikaları nedeniyle dünya çapında [iş bırakma eylemine gitti](#).

Protestolar, New York Times’ta yayımlanan Google’ın cinsel tacizle suçlanan üst düzey erkek yöneticileri işten çıkarırken zorunlu olmamasına rağmen milyonlarca dolar tazminat ödediğini belgeleyen bir makale sonrası düzenlendi.

Dünyanın en zengin insanı, aynı zamanda bir erkek olan Jeff Bezos’un başında bulunduğu Amazon’da ise rakamlar şu şekilde: Erkekler profesyonel çalışanların yüzde 73’ünü, üst düzey yönetici ve müdürlerin yüzde 78’ini oluşturmakta. Jeff Bezos’a doğrudan rapor veren 10 çalışandan, insan kaynakları direktörü Beth Galetti haricinde tamamı beyaz ve erkek!

[Amazon’s Unfair Deal of the Day](#) adlı rapora göre, şirketin kadın çalışan sayısının erkek çalışan sayısına yaklaştığı tek alan, yüzde 45 kadına yüzde 65 erkeğin düştüğü, ağır işleri yapan emekçiler ve “ayak işlerini” yapan hizmetliler kategorisi.

Diğer bilişim sektöründeki şirketlerde de durum pek farklı değil. Apple’da yüksek makamlarda çalışan kadınların oranı yüzde 19, CISCO ve Facebook’ta da yüzde 30.

Türkiye genelini içine alan şirketlerde ise, bu eşitsizlik daha da büyük. TÜİK’in Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2016 yılını itibariyle [yüzde 16,7 oldu](#). CEO’ların ise sadece yüzde 12’si kadın. Yapay zekaya şekil verecek programcıların çıktığı en yüksek puanlı 10 bilgisayar mühendisliği bölümüne giren kadınların oranı ise [yüzde 19,3](#).

Özetlemek gerekirse, erkek patronların işe aldığı erkek müdürlerin altında çalışan erkek programcılar tarafından tasarlanan yapay zekayı cinsiyetçilikten azade bir geleceğin mimarı olarak görmek... pek doğru bir saptama olmayabilir.

Peki ya sonra?

Yarın sosyalist devrim olsa ya da bir anda göçebe topluma geçiş yapsak, kadınlardan mülkiyet yoluyla gasp edilen ve kapitalizm aracılığı daha da pekiştirilen haklarını iade edebilecek miyiz? Bilmiyorum.

Ama mevcut durum, Saçını’nın dediği gibi, kadınların maruz kaldığı fiziksel ve duygusal şiddetle birlikte cinsel tacizi, makamları yükselince önleyebilecekleri sonucunu ortaya çıkarmıyor.

[“Yakın İlişkide Şiddetin Beyaz Yakalı](#)

Kadın Çalışanlara ve İşletmeye Etkisi Araştırma Raporu” başlıklı çalışmanın sonuçlarına göre, çoğunluğu üniversite mezunu beyaz yakalı kadın çalışanların yüzde 75’i en az bir kez şiddetin bir türüne maruz kalmış. Çalışan kadınların yüzde 40’ı psikolojik-duygusal şiddete, yüzde 35’i sosyal şiddete, yüzde 17’si ekonomik şiddete ve yüzde 8’i fiziksel şiddete maruz kalıyor.

Ayrıca, kadınların yaklaşık üçte biri şiddet gören kadının bu durumu yöneticisi ile paylaşmasının onun için olumsuz etkisi olabileceğini ve kadın katılımcıların yarıya yakını ise bu durumu paylaşmaktan utanacaklarını belirtiyor.

Peki ya en tepedekiler?

“Yapay Aptallık” başlıklı yazısında Müfit Can Saçını okuyucularına şu soruyu soruyor.

“Aynı işyerinde çalışan bir erkek elemanın Güler Sabancı’ya, Leyla Alaton’a mobing yaptığını, taciz veya şiddet uyguladığın düşünebilir miyiz?”

Cevabı da hemen arkasından kendi veriyor: “Düşünemeyiz.”

Hatırlayalım Rothman’a göre açikleme, “bir şeyin, anlatımı dinleyen kişinin anlatan kişiden daha fazlasını bildiği gerçeğine aldırış edilmeden anlatılması, bunun genellikle bir erkek tarafından bir kadına yapılmasıdır.”

Şimdi söz Leyla Alaton’da:

HAKKINDA

Gazeteci, radyocu ve iklim aktivisti. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü 2010 yılında tamamladı. Halen aynı üniversitede Medya ve İletişim Sistemleri programında yüksek lisans eğitimini sürdürüyor. 2012 yılında başladığı Açık Radyo'nun Açık Gazete macerasına halen devam ediyor. Bunun yanında iklim değişikliği ve dünya müziği içerikli iki radyo programı daha hazırlıyor.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#49 DERYA
BENGİ**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

PATA PATA

Şayet tootsie'cilik bir ham hayal, bir imkansız fanteziyse... Müslüm Gürses - Muhterem Nur aşkının hâlâ bir örnek aşk olarak nitelendirilmesi? Miriam Makeba'nın Pata Pata'sı da türkçede pata küte anlaşılınca...

80'li yılların popüler sinemasından meşhur bir sahne:

Hastanede geçen bir pembe dizinin çekimi yapılmaktadır. Hastanenin müdürü Emily Kimberly, kocası tarafından dövülmüş bir kadının odasını ziyaret eder. Yataktaki yüzü gözü şiş kadın "Gidecek yerim yok, kimim kimsem yok, ne yapacağımı bilmiyorum" diye sızlanırken, Bayan Emily senaryonun dışına çıkarak "Kocan seni dövdüğünde sen neden evden gidecekmışsin?" diye hayretle sorar. Hızını alamayarak devam eder: "Aynı olay benim başıma gelse, elime geçirdiğim en büyük şeyi adamın kafasına indiriverirdim."

Dizi setinde herkes bu müdahaleden ötürü şaşkındır. Yaralı kadın senaryo gereği "Benim bütçem terapiyi kaldırmaz ki" diye cevap verince iyice sinirlenen Bayan Emily'nin ağzından şu laflar dökülür:

"Terapiden bahseden kim? Çocuklu, beş parasız ve kocasından dayak yemiş bir kadına terapi görmesini tavsiye etmek kadar büyük bir saçmalık olamaz."

Erkek aklıyla yazılmış senaryo darmadağın olur, sahne aynen böyle çekilir, televizyonda yayınlanır. Bir anda kadın hakları savunucusu kimliği edinen müdire hanıma her gün ABD'nin dört bir yanından hayran mektupları yağar. Müdire Emily Kimberly rolünü oynayan aktris Dorothy Michaels ülke çapında kadınların idolü haline gelir.

Malum, filmin adı "Tootsie"dir, Emily (ve Dorothy) karakterlerini oynayan

Dustin Hoffman'dır. Filmin ana karakteri olan işsiz aktör, kadın kılığına girerek televizyon dizisinde hastane müdürü rolü için seçmelere katılıp kazanmış, rolü kapar kapmaz "içindeki kadın"ı ortaya çıkarmıştır. Kılık, kıyafet, makyaj, jest ve mimikler yetmez, "duyarlılık" da on para etmez, kadınlığın bir bakıma "ideolojisi"dir onu kadın kılan.

Gerçek hayatta, sinema camiasında son yıllarda yöneltilen suçlamalar, Hoffman'ın bu ideolojiden nasibini almadığını gösterse de, filmde şakayla karışık işlenen temel tez daima geçerlidir.

Eşitsizliklerle malul toplumsal hayatta kadınların safında duran, kadına yönelik erkek şiddeti hakkında söz almaya kalkışan erkek milleti mensupları, bu düşünce biçimini içselleştirmeye, içlerindeki "Tootsie"yi harekete geçirmeye muhtaç ve mecburdur, tıpkı filmdeki gibi, işe ilk önce "tootsie" (canım, cicim, çiçek, böcek) edebiyatına posta koymaktan başlayarak.

Şayet tootsie'cilik bir ham hayal, bir imkansız fanteziyse, erkeklikten türeyen cebir ve şiddet canavarını zaptetmek de mi o kadar imkansızdır?

Geçtiğimiz haftalarda “Müslüm” filmi, Müslüm Gürses’in hayatından belli parçacıkları yarım yamalak da olsa beyazperdeye aksettirmeyi başardı. Çoğumuzun unuttuğu, bilmezden geldiği veya bilmediği dayak cürmüne de ucundan şöyle bir dokundu.

Müslüm Gürses - Muhterem Nur aşkının buna rağmen hâlâ bir örnek aşk olarak nitelendirilmesi (hatta bu zorbalık ve ardından gelen pişmanlık sarmalının aşkın kuvvetinin kanıtı olarak sunulması) filmin değil, içinde yaşadığımız kahrolası hayatın bir zaafı olsa gerek.

“Müslüm” filminin anımsattığı bir realite var: Muhterem Nur, büyük ölçüde erkek diliyle yaratılan ve adına arabesk denen anlamlar yığını Müslüm Gürses’ten daha erken, daha çok, daha iyi temsil ediyor.

Yirminci yüzyıl Türkiye’sinin elem, acı ve keder tarihini ciddiyle araştırıp incelemek, yazıp çizmek veya filme çekmek isteyen biri, önce adım adım Muhterem Nur’un hayat öyküsüne ve Yeşilçam’daki varoluş biçimine eğilirse, sonra bunu Müslüm’le ilişkisine Müslüm Gürses arabeskine bağlarsa çok hayırlı bir iş yapmış olur.

Muhterem Nur “ömrünce ağlayan” kadındı. 1967 yılında, sinemadan elini eteğini çekmeye hazırlandığı, dansöz ve şarkıcı olarak ikinci sınıf gazino sahnelerinde boy gösterdiği dönemde bir 45’lik plakta “[Ömrümce Ağladım](#)” adlı şarkıyı okudu. (2017’de Gülsen İşeri’nin kaleme aldığı Muhterem Nur biyografisi de aynı adla yayınlandı.)

Şarkının sözlerini yazan şair Ümit Yaşar

Oğuzcan plağın arka kapağına şu notu düştü:

“Hazin hayat hikayesini uzaktan izlediğim Muhterem Nur’un dimdik ayakta kalabilme çabasını daima takdir etmişimdir. Onun için ilk olarak okuyacağı plağın sözlerini benden istediği zaman bu arzusunu zevkle yerine getirdim. Değerli besteci Şekip Ayhan Özışık’ın sanatıyla değerlendirilen bu mısralar, Muhterem Nur’un sesi ile bütün sevenlerin ve acı çekenlerin şarkısı olacaktır.”

Muhterem Nur’un hayat çizgisi ile oynadığı roller arasındaki örtüşme herkesin dikkat çektiği bir olguydu. 1950’lerden itibaren hakkında yazılanlar, bizzat kendi anlattıkları ve anlatmadıkları, Ümit Yaşar’ın deyimiyle bu “hazin” öykünün ana istasyonlarıydı: Balkan göçmenliği, yetimlik, yoksulluk, sokakta tecavüz, enişte tacizi, fabrikada işçilik, komşu delikanlıyla evlilik, genç yaşta annelik, filmlerde figüranlık, derken başrol...

Muhterem Nur, Yeşilçam’ı Yeşilçam yapan ilk yıldızlardandı. Kemalettin Tuğcu, Kerime Nadir, Muazzez Tahsin Berkand romanlarında iyi (ya da makbul) kadına biçilen rolün emirlerini sinemada harfiyen yerine getirdi.

Agah Özgüç’e göre “Sürekli acı çeken, ağlayan, boynu bükük kadın kişiliğinin prototipi”ydi. Burçak Evren’e göre “Ezik, masum, dişilikten arınmış, mahallenin el değmemiş kızı”ydi.

Sonraki yıldızlar Muhterem Nur tiplemesine kattıklarıyla sinemada kendilerine yer edindi. Belgin Doruk bu tipe biraz şımarıklığı, Türkan Şoray biraz

şehveti ekledi.

Gazete ilanlarında Muhterem Nur filmleri için kullanılan tanıtım metinlerinin birkaçına bakmak yeterli: “Mevzuu hakiki hayattan alınan muazzam bir aile faciası” (Son Şarkı). “Bütün kadınları hıçkırarak ağlatacak, erkekleri en kuvvetli heyecana sürükleyecek, bütün gençlere ibret dersi verecek bir film” (Annemin Gözyaşları). “Her günahkar kadının, her lakayt erkeğin, her sanatseverin hayranlıkla seyredeceği şaheser” (Ben Kahpe Değilim). “Aile yuvasının verdiği saadete inanan kadınların, evlatlarının istikbali için kıvranan annelerin, aşkı henüz tanıyan genç kızların filmi” (Kadın Asla Unutmaz).

Muhterem Nur sinemasından bahsederken, artık tek tük film çevirdiği 1970’lerdeki iki istisnai rolünün de altını çizmek gerekiyor: Bir kadın yönetmen, Bilge Olgaç, onu “Karagün” filminde görmüş geçirmiş bir hayat kadını, “Bacım” filminde ise çalıştırdığı kızları koruyan, kollayan, kurtarmaya çalışan bir genelev patroniçesi olarak gördü.

Mesleğin zirvesinden yavaş yavaş inişe geçtiği 1961’de ise Hayat dergisine kötü kaderinden ve o günlere gelene kadar katlandığı zorluklardan dert yanan Muhterem Nur, sinemadaki ilk on yılını olgun bir mizahla, kalenderce yansıtmayı biliyordu: “Rejisörler de filmlerdeki alinyazımı kötü çizmek için birbirleriyle yarıştılar. İki defa kör, birkaç defa verem yaptılar, 50 defa öldürdüler, sonra da gönlümü almak için bol bol gelin ettiler.”

Tracy Chapman’ın “[Behind the Wall](#)”undan Suzanne Vega’nın “[Luka](#)”sına, Billy Bragg’ın “[Levi Stubbs’ Tears](#)”ından Eminem’in

“[Stan](#)”ine şiddetin ve istismarın çeşitli boyutlarından bahseden şarkıları dinledik, sevdik, baştacı ettik yıllarca.

Ama müzik delisi çocuklara Bertrand Cantat kadar şiddeti acıta acıta anlatan, kafasına dank ettiren olmadı bugüne kadar. Üstelik bir şarkıyla değil, gerçek hayatla.

Elbette sanat eserlerinin, filmlerin, şarkıların sahiplerinden bağımsız bir yaradılışı, bir yaşantısı, bir özgül ağırlığı vardır, ama Cantat’nın, sevgilisi Marie Trintignant’ı döverek öldürmesinden sonra, dahası şiddet eğiliminin tek tezahürünün bu ölümcül felaket olmadığı çeşitli tanıklıklarla açığa çıktıktan sonra, bir [Noir Désir](#) şarkısını içi cız etmeden dinleyebilen var mıdır acaba?

Kurt Cobain, kitlesel şöhretinden duyduğu rahatsızlığı, bir söyleşisinde gayet safiyane biçimde şöyle dile getiriyordu: “Albümlerimizi satın alan kalabalığı tanımıyorum. Kim olduklarını, kime oy verdiklerini, neye benzediklerini bilmiyorum. İçlerinden bazıları karılarını dövüyordur, kimileri taşındıkları zaman köpeklerini sokağa bırakıyordu. Bütün bu insanlarla tek bir ortak noktamız var mı?”

Günün birinde Cantat’nın da, Cobain’in tarifine uyacağı kimin aklına gelirdi? Cantat’ya kadar uzanmaya lüzum yok. Bu konuda kimsenin kimseye kefil olamayacağını hayat hepimize bir güzel öğretti. Bu tarife uyanlar, onlar (kendilerini bilirler), belki de yanımızdakiler, bazen en yakınımızdakiler değil mi?

Aile içi şiddeti konu edinen şarkılar arasında en etkileyicisi, (düz ve mecazi

anlamlarıyla) en çarpıcısı, galiba Türkiye’de yazıldı. Herhangi bir kara mizah ya da kinaye ihtimalini düşündürmeyecek kadar sarih biçimde şiddeti, kaba kuvveti, kötü muameleyi meşrulaştıran, meşrulaştırmak ne kelime, şirin gösteren bu şarkının çifte adı [“Pata-Pata \(Dayak Cennetten Çıkma\).”](#) Güney Afrikalı Miriam Makeba’nın meşhur şarkısı [“Pata Pata”nın Türkçe](#) aranjmanı. Orijinal şarkıyı alabildiğine istismar ettiği için, kör şiddeti ikiye katlaması da cabası.

Afrika Ana lakaplı Miriam Makeba, 1960’lardan itibaren Güney Afrikalı siyahilerin apartheid karşıtı özgürlük çığlığının ve Afrikalı kadınların feminizmle tanışmasının simgelerindendi.

Hayatı mücadele içinde geçti. Çocuk denecek yaşında bir polisle yaptığı ilk evliliğinde dayağa ve hakarete maruz kaldı. Amerika’ya göç ettikten sonra 60’lı yıllarda hayatını önce kendi gibi anti-apartheid hareketin sanattaki öncülerinden trompetçi Hugh Masekela’yla, sonra ABD’den kovulmayı göze alarak Kara Panterler’in liderlerinden Stokely Carmichael’la birleştirdi.

“Pata Pata” şarkısı 1967 yılında dünya çapında hit oldu. “Pata Pata” kıvrak ritmi, ferah melodisi ve yerel Xhosa lisanındaki sözleriyle dinleyeni kısıvrak yakalayan harikulade bir dans şarkısıydı. Aradaki İngilizce resitatif bölümlerde, bu dansla hafta sonları Johannesburgluların nasıl coşup esridiği anlatılıyordu.

Şarkının politik yönü, hem ırkçı beyaz iktidara karşı dans ve direnişi eşdeğer tutmasında, hem de bizzat dansın figürlerinde yatıyordu. Polisin Johannesburg sokaklarında bıktırırçasına

uyguladığı üst aramalarındaki el kol hareketleri “Pata Pata” dansının temel figürleriydi. “Pata Pata”nın kelime anlamı ise “Dokun dokun”du.

“Pata Pata” kelimesi Türkçedeki “pataklama”yı ya da “pata küte”yi çağrıştırmış olacak ki, nasıl bir iştahsa, söz yazarı Ülkü Aker ve şarkıcı Rana Alagöz, 1968’de çıkan plakta, güzelim şarkıya şu sözleri reva gördü:

“Sakın kızdırma onu
Döver pata pata
Sonra karışmam
O çok aksi pata pata
Bak dayak cennetten çıkma
Döver pata pata
Sakın ağlama sen ağlama
Vurma pata pata
Dünyada dayak yemeyen yoktur
Hepimiz biliriz bunu
Önce annemiz, sonra öğretmenimiz
Ondan sonra kim mi döver?
Bilin bakalım
Ay aman kızdırma
Döver pata pata
Sizi de sevdiğiniz dövüyor mu?
Üzülmeğin olur öyle şeyler
En son ne zaman tokatladı sizi?
Hadi saklamayın canım
Herkes dayak yer.”

HAKKINDA

Serbest gazeteci, yazar, editör, küratör. Roll dergisinin yayın yönetmenliğini yürüttü (1996-2009). Express, Bir+Bir, Esquire, FHM, Aktüel, Radikal gibi dergi ve gazetelerde müzik ve popüler kültür üzerine yazdı. “Rakı Ansiklopedisi”nin müzik editörüydü (2010). “Uzayda Bir Elektrik Hasıl Oldu: 1960’larda Müzikli Türkiye” (Depo/2012) ve “İşte Benim Zeki Müren” (Yapı Kredi Kültür Merkezi/2014) sergilerinin küratörüydü. “Sazlı Cazlı Sözlük” altbaşlığıyla iki inceleme kitabı yayınlandı: “50’li Yıllarda Türkiye - Şimdiki zaman beledir” (YKY/2017) ve “60’lı Yıllarda Türkiye - Dünya durmadan dönüyor” (YKY/2018).
1966 Ankara doğumlu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ**
YAZIYOR

**#50 RAMİN
MATİN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

İSTİKRAR

Alakasız gibi duran, farklı sosyal çevrelerden, farklı jenerasyonlardan gelen insanların yer aldığı bu iki olay hiç aklımdan çıkmadı çünkü ikisini de anlamak mümkün değildi benim için.

Askerliğimi yaparken bizim bölükte dört kişilik bir arkadaş gurubu vardı. Tüm boş zamanlarını beraber geçirip başka kimseyle konuşmazlardı. Diğer askerlere mümkün merteye en uzak noktada buluşur, yanlarına bir yabancı geldiğinde hemen susup bekler, komutanlar dışında sorun soran kimseye cevap vermezlerdi.

Aralarındaki iletişim şekli fazlasıyla yumruk, tekme ve başka hiçbir yerde duymadığım küfürleşmeler üzerine kuruluydu. Hep çok gülüp eğleniyormuş gibi gözükürlerdi ancak bu neşe içinde birisi diğerinin omuzuna yumruk atar, bir diğeri bir tanesinin kışına tekme atar ve bunların arkasında daha da büyük kahkahalar patlatırlardı.

Küfürlerse çok ağır, çoğunlukla da anne ve kız kardeşlerin dâhil olduğu cinsel içerikli bir tema üzerinden giderdi. Bu küfürler çok detaylı, başta tüfekleri olmak üzere çeşitli aksesuarların kullanıldığı ufak senaryolar gibiydi.

Aralarındaki dinamikleri dışarıdan kestirmek güçtü ancak bir tanesi grubun "alfası" olarak öne çıkıyor gibiydi. Ne zaman ne yapılacağına o karar veriyor, sanki çok görmüş geçirmiş bir edayla konuşuyordu.

Nöbetçi çavuş olduğu bir gün bunlar yine uzakta bir çimenlikte oturmuş bir gazete sayfasını birbirlerinden kapıp gülüşüyorlardı. Bir noktada birisi 'alfa'ya "oğlum versene lan şunu" diye bağırdı. Ortam aniden sessizleşti. Diğer ikisi biraz uzaklaştı. Yüzlerinde korku vardı.

Alfa yavaşça kalkınca arkadaşı daha bir panikle ayaklandı. Ben durumu kavrayamamıştım, bu ani gerginliğin sebebi ne olabileceğini bir türlü çözemiyordum. Alfa birden bire arkadaşının suratına bir yumruk indirdi, hemen üstünü de kalçasına bir tekme.

Çocuk sendeledi ama şaşırmadı, diğerleri de şaşırmadı. "Sen kime oğlum diyon lan?" diye bağırdı alfa. "Kim kimin oğlu lan!." Diğeri hata yaptığının farkındaydı ama benim algılayabildiğim kadarıyla artık kendi onurunu bir şekilde koruması gerekiyordu, yoksa rezil olacaktı.

Hemen bir yumruk savurdu, alfanın kulağında patladı, acı içinde elini kulağına götürdü, dengesini kaybetmiş gibiydi. Fırsattı kaçırmayan arkadaşı bir tekmeyle onu devirdi. "Kime dersem derim piç oğlu piç" diye üstüne oturup bir yumruk daha indirdi.

Ben yerimde donmuş izliyordum. Müdahale etmem gerekiyordu ancak bir 'kısa dönem' olarak bizi pek ciddiye almayan 'uzun dönemlere' fazla bulaşmamam gerektiğini öğrenmiştim.

Etrafa baktım ancak herkes uzakta olduğu için kimse fark etmemişti durumu. Alfa bir şekilde arkadaşını üzerinde atıp ayağa fırladı ve kafasını tekmelemeye başladı. “Sen bana oğlum diyemezsin” diye bağıırıyordu.

Artık müdahale etmem şarttı, “dur, n’apıyorsun” diye koştum onlara doğru. Beni görünce yanda duranlar, neden bilmiyorum, ikisini ayırdılar abi yapma etme diye.

O sırada başkaları fark etmişti, onlar da koşup geldiler. Alfa hızla uzaklaştı, arkadaşının suratı kan revan içinde kalkacak hali yoktu.

Onu kaldırıp revire götürdüler. Neden kavga ettiklerini sorduğumda cevap vermediler. Alfa bir ay disiplin koğuşuna gönderildi, yani askerliği bir ay uzadı. Komutan sorguladığında arkadaşının ona küfür ettiğini söylemiş.

Bir arkadaşım vardı bana anne babasının nasıl her gece avaz avaz bağıırarak kavga ettiklerini anlatmıştı, boşanmalarını hayal ediyordu. Hali vakti yerinde, köklü, o zamanın moda tabiriyle “Avrupa görmüş” bir ailenin çocuğuydu. Bir kış babasının iş seyahatindeyim diye sevgilisini “Avrupa görmeye” götürmüş olduğu ortaya çıktı.

Tesadüfen annesinin bir arkadaşı Avrupa’nın bir başkentinde, lüks bir restoranda görmüş. Baba dönünce tabii ki büyük bir kavga patlamış ve ayrılmışlar.

Büyük, müstakil bir evleri vardı, baba evi terk etmeyi reddedip bir odaya yerleşmiş. Bu ekonomik koşullarda iki evin masrafını karşılaması mümkün değilmiş. Her

sabah evden işe gidip akşam odasına dönüyormuş.

Arkadaşım akşam yemeklerini tepsiyle odasına götürüp bir nevi hizmetçi rolü üstlenmeye başlamış. Aralarda babanın anneyi ikna çabaları oluyormuş ama hepsi bağıırma ve çarpılan kapılarla son buluyormuş.

Bir akşam arkadaşım okuldan eve döndüğünde yine bağıırşmalar duymuş. Rutin olduğu için kimseye gözükmeden odasına gitmiş. Bağıırşmalar aniden kesilince içine garip bir his gelmiş.

Salona gittiğinde babasını annesini boğarken bulmuş. Annesini yüzü kıpkırmızı, ağzı açık sessiz bir çığlıkta donmuş. Hemen babasını çekmiş ve evden kovmuş. Bir süre konuşmamışlar, sonra babası aramış özür dilerim demiş, yeni kaldığı yere davet etmiş konuşmak için.

O andan itibaren arkadaşım bizden biraz uzaklaştı. Beraber sinemaya, yemeğe gittiğimizde bize katılmıyor, okul gezilerine, hatta en sevdiği şeylerden biri olan dersten kaçıp İstiklal Caddesi’nde dolaşmaya bile gelmiyordu. Üzüntüdenir diye düşünüyorduk, bir zaman sonra normale döner diyorduk.

Daha sonra öğrendim ki babası evden ayrılınca iki ev geçindirmem mümkün değil diye para vermeyi kesmiş. Kendi geçindirdiği ev, lüks bir otelin boğaz manzaralı bir odası olmuş. Arkadaşım haftada bir iki orada ziyaret ediyormuş onu, arada sırada hatırı sayılır bir cep harçlığı alıyormuş.

Babası her buluşmalarında “böyle saçmalık olmaz, anneni ikna et ben eve döneyim artık, biraz zamparalık yaptık büyötmeye gerek yok” tarzında taleplerde bulunuyormuş.

Hatta o tatili ne kadar ince ve zekice planladığını, annenin o arkadaşı olmasa kusursuz işleyecek, film senaryosuna örnek olacak bir organizasyon yaptığını anlatmış bir keresinde.

Annesi o zaman evi geçindirmek için önce arkadaşlarından borç almış, sonra da kendi adına ne varsa satmış. Baba hala “böyle olmaz, beni evden atamaz” diye söyleniyormuş, hatta “anne sana bakmayı beceremez, anlamaz bu işlerden paraları batırır” diye korkutmaya dönmüş iş.

Alakasız gibi duran, farklı sosyal çevrelerden, farklı jenerasyonlardan gelen insanların yer aldığı bu iki olay hiç aklımdan çıkmadı çünkü ikisini de anlamak mümkün değildi benim için.

Askerin bu kadar hakarete gülüp “oğlum” kelimesine ölçüsüz tepki vermesi, gururun bu kadar zedelenmesine anlam veremediğim gibi babanın bitmiş bir ilişkiyi tutmak için çok düşkün olduğu çocuğunun hayatını, hatta geleceğini tehlikeyi atacak kadar inatlaşmasını anlamamıştım.

Yıllar sonra Türkiye’de erkeklik halleri üzerine bir projeye kafa yorup araştırma yaparken bu iki hikaye daha anlamlı bir hale geldi. Çocukluktan beri aşılana “erkek olma” hallerinin, erkeklige dair bir takım davranışların her kesimden ve yaşta erkekte derin izler bıraktığını gördüm.

“Ay pipini yerim” gibi laflarla çocukken başlayan “erkek adam bunun altında kalmaz” gibi cümlelerle geçen bir hayat.

Daimi olarak her anda ve alanda ne kadar erkek olduklarını kanıtlaması gerektiğini bilinçaltında hisseden bir zavallılar güröhuna dönüşen insanlar.

Aslında ezik olan ve bu yüzden her anını bir gövde gösterisine çeviren, her zaman tehdit altında olduğunu düşünen adamlar. İstikrarı elinde tuttuğunu, tutması gerektiğini düşünen ve bunun aslında erkeklighinin bir kanıtı olarak gören kişi bunu kaybettiğinde köşeye sıkışmış bir hayvan gibi şiddete başvuruyor.

Bu fiziksel, duygusal veya maddi bir şiddet olabilir ama özü aynı. Askerin “oğlum” olunca ezilip saldırmasıyla suç üstü yakalanıp evden atılan babanın şiddeti aynı yerden geliyor. İstikrar kaybı ve erkekliklerini tehdit altında hissetmeleri.

HAKKINDA

Yönetmen. İlk filmi Canavarlar Sofrası (2011), ikincisi Kusursuzlar (2013) idi. Üçüncü uzun metraj filmi ‘Son Çıkış’ın (2018) gösterimi şu sıralarda sinemalarda devam ediyor. Yüksek lisansı İstanbul Bilgi Üniversitesi’nden Sinema ve TV Bölümü’nden. ABD Loyola Marymount Üniversitesi Sinema Bölümü (1999) mezunu. Öğrenimine Fransa’da başladı.1977, Ankara doğumlu.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#51 EMRE
SENAN**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

“ERKEK ADAM” VAZ GEÇER

Fütursuzca yaptığım genellemeleri kolayca tahmin edebilirsiniz. Büyük bir gönül rahatlığıyla şu noktaya ulaşıyorum: Tarih anaerkil bir hat seçmiş olsaydı bambaşka bir dünyada yaşıyor olurduk.

Yanıtlarından kuşku duyulsa da kimi sorular üzerine düşünerek genellemeler yapılabilir mi? Bazen evet, hatta yapılmalıdır. En azından ben yapıyorum.

Sorular şöyle sıralanabilir:

- Erkek ne demektir? Eki olan erk? Bu cinsiyet adını kendi kendine koymuş olabilir mi?
- Erkek ve kadın hakkında yayılmış doğru/yanlış bilgilerin hemen hemen tamamı erkek kaynaklı değil midir?
- Uygarlık tarihini ve özellikle sanat tarihini erkekler, gene erkeklerin yaptığı gözlükleri takarak, erkekçe yazmamışlar mıdır?
- Erkekçe Çince, İngilizce ve İspanyolcadan daha yaygın tek dil değil midir?
- Tarihsel olarak iktidar neden hep şiddetlidir, bu yapısal bir muhtaçlık mı?
- Ataerkil bir geçmiş ataerkil bir geleceğin yazgısı mıdır?

- Öyle bile olsa tarihsel devamlılık şart mı?
- Erkek olmayan şiddet var mı?
- Şiddetten kurtulmak için erkekten kurtulmak nasıl bir başlangıç olur?

Bu sorulara verdiğim yanıtları, fütursuzca yaptığım genellemeleri kolayca tahmin edebilirsiniz.

Büyük bir gönül rahatlığıyla şu noktaya ulaşıyorum:

Tarih anaerkil bir hat seçmiş olsaydı bambaşka bir dünyada yaşıyor olurduk. Ama olmadı. Peki, bundan sonra olur mu? Belki.

Evrensel kadın hareketinin ne yapacağına bağlı büyük ölçüde.

Vicdan sahibi erkeklerin de yapabilecekleri var.

Kendi hesabıma, erkek olmaktan değil ama erkeklikten vaz geçip istifa edebilirim.

HAKKINDA

Sanatçı. Yorum, Markom, Reklamcılık Klan ve Euro RSCG adlı reklam ajanslarının kurucusu, ortağı ve yaratıcı yönetmeni oldu. 1980'den bu yana tasarım, canlandırma sineması ve çağdaş sanatlarda aktif olarak çalışıyor. Grafikerler Meslek Kuruluşu ve Çizgi Filmciler Derneği'nde yönetim kurulu üyeliği ve başkanlık yaptı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümü'nde proje danışmanı olarak ders verdi, 2017 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. Prof. Ayşegül İzer'le birlikte Emre Senan Tasarım Vakfı'nı (ESTV-2005) kurdu, kar amacı gütmeyen Yahşibey Tasarım Çalışmaları Projesi'ni başlattı, www.yahsiworkshops.com web sitesini hayata geçirdi. 2018 yılında Yahşibey Tasarım Çalışmaları'nın 10. Yılı Sergisini açtı (2018). 2007'de kendi tasarım ve danışmanlık bürosunu kurdu. Kitap kapakları ve illüstrasyonlar üretti. Basında sürekli karikatür çizdi. Sivil toplum örgütleri için gönüllü tasarımlar yaptı. Metis yayınlarından "Karakatür" adlı kitabı yayınlandı. Yurt içinde ve dışında grafik tasarım, karikatür ve çizgi film yarışmalarında birçok ödül kazandı. Yapıtları Kanada, İsviçre, Almanya, İran, Avusturalya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Kore'de sergilendi ve müzelere kabul edildi. Çağdaş sanatlarla aktif olarak uğraşiyor, yurtiçi ve yurtdışında 14 kişisel sergi açtı karma sergilere katıldı, çeşitli ulusal ve uluslararası yarışmalarda seçici kurul üyeliği yaptı. 1954 Konya doğumlu. İngilizce biliyor ve iki çocuk babası. İzmir Koleji mezunu, Boğaziçi Üniversitesi'nde bir yıl mühendislik okudu. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu Grafik Tasarım Bölümü mezunu. Mezun olduğu okulda asistanlığa başladı, YÖK yasasının çıkmasıyla beraber istifa etti.

**TESADÜF
DEĞİL**
52 ERKEK
HAFTA
**ERKEK
ŞİDDETİNİ
YAZIYOR**

**#52 YILDIRIM
TÜRKER**

bianet
BAĞIMSIZ İLETİŞİM AĞI

ERKE TUTSAK OLMAK

Erkek, erk makinesinin dişlileri arasında sıkıştıkça keser, dağıtır, parçalar, öldürür. Pekiyi erkeğin özgürleşmesi nereden başlar? Erkin her türünü sorgulayarak elbet.

Eskiden olduğu gibi itirafın sağaltıcı gücüne inansam, okura kadın erkek ayırmadan sorardım; Haydi söyleyin, derdim. Hanginiz bir kadını, sırf kadın olduğu için incitmediniz? Bitmedi. Üstelik bunu bilerek, tartarak, taammüden yapmamış olan var mı aranızda?

Hanidir itirafın sağaltıcı gücüne inanmıyorum. Bir safdillik katmanından daha karanlıkla mezun oldum. Hepimizi hayatımızın bir döneminde, sırf kolaylıktan değil, sabırsızlıktan, umut şımarıklığından yakalayan basit iradecilikten.

İtirafçılık çoğu zaman ardına saklanılan bir korunak oluyor vahşi zorbalarda.

Dolayısıyla 'kadınları ezmeyin' diye haykırsam neye yarar. Dönüşüm, kulaklardan başlamıyor.

.....
Kadın, bir küfüdür. Bunu hepimiz biliyoruz.

Tuzaktır, bataktır, güvenilmezdir, korkaktır. Tehdittir. Tedhiştir.

Devlet aygıtı, aile kurumu ve bütün erk örgütlenmeleri, erkeği kadından korumak üzere kuruludur.

Peki bu kadar şiddetle koruma altına alınmış olan erkeklik, bu kırılgenlikle erki sırtlanma görevini nasıl sürdürebilir?

Kadını kendi erkine göre biçimlendirerek, tanımlayarak, ezerek, çiğneyerek, gerektiğinde öldürerek.

Erkek, korkudan öldürür.

Kutsal askerlik görevini yapmış olanlar iyi bilir. Erkekler bir araya kısıtıldığında; sorgulanamayan bir üst erkin bendesi olduklarında tuhaf bir rahatlama yaşar. Geçici olduğunu bildikleri, her tür aşağılanmaya itirazsız hazır oldukları bu süre içinde erkeklik bildiklerini sanki askıya alırlar. Çavuşun koğuşa 'Kızlar' diye hitap ettiğini iyi hatırlarım. Bir sokak arasında bıçak çektirecek bütün hitaplar karşısında neredeyse cilveli bir duruş edinir askerlik yapanlar.

Bu, bize mutlaka çözmemiz gereken bir şeyler anlatıyor.

.....
Erkeğin kırılgenliği kendini öfkeyle korur.

Öfke kontrolü sorunu, erkeklerde yaygın olarak görülür. Öfke, erkekliğin şanındandır. Yakışıklı bulunur. Erkeklerin sıkça gözü kararır.

Kadının asli görevlerinden biri de erkeği yatıştırmak, gerektiğinde güllabicisi olmaktır. Elbette tatlı sözle, ezik şefkatle.

Heyheylendiğinde tatlı tatlı, suyuna giderek yatıştırılmak erkeklerin çok sevdiği bir histir. Kadın, erkekle öfkesi arasında durur. Aslında kadın hayatının özeti de budur. Kadın, erkekle onun öfkesi arasında yaşayan bir varlıktır. Bu, biliyoruz ki hayati tehlikesi olan bir görevdir.

'Asabı bozulmuş', 'kanı beynine sıçramış', 'gözü kararmış' bir erkek anlayışla karşılanır, cürmünün cezası tahrik indirimleriyle ödüllendirilir. Kendini defalarca dövüp yaralamışlığı, öldürmeye teşebbüs etmişliği kayıtlı olan kocasını öldüren kadın, o indirimleri rüyasında görür. Öfke, tahrik olma özelliği, erkeklere tanınmış ayrıcalıklardır kısacası.

Ayrıcalıklar, saymakla bitmez.

Toplumlarda yaratılan seferberlik ruhu, yerli ve milli iklim, bu ayrıcalıkları güçlendirir, meşruiyetini perçinler.

Bir Kürt kadınına defalarca tecavüz eden askerleri yazdığım eski bir gazete yazısı öncelikle amiral basınında infial uyandırmıştı. Özkök'ün salyalı hakaretlerle beni devletine ihbar ettiğini unutmam. Çünkü Türk askeri tecavüzcü olamaz.

Kimi küçük illerde toplu tecavüze uğramış kız çocuklarından söz etmek de çok yaralayıcıydı, erkin bekçilerince. Erkeklerin tecavüzcü sürüsü olarak adlandırılması yasaktır. Ermeni Katliamı gibi. Adı konmaz. Münferit makamında görülür.

.....

Erkek, erk makinesinin dişlileri arasında sıkıştıkça keser, dağıtır, parçalar, öldürür.

Pekiye erkeğin özgürleşmesi nereden başlar? Erkin her türünü sorgulayarak elbet.

Erkin her an dürttüğü, kendini hatırlattığı bir savaşçı olmaktan soyunmak çok güç elbet. Erk dili, erke taparlık yalnız erkeklere has değil üstelik. Erkek için kendisinden beklenene, talep edilene, arzulanana

direnmek zorlu bir mücadele gerektiriyor. Kendini bırakırsen her şey kolay. Kimsenin sorgulamayacağı bir meşruiyeti var erkek olmanın.

İnsan olacaksa korkularıyla yüzleşmeli erkek.

Sevgisini, nefretini, namusunu ölümle tartmadan, gücünü kendinden güçsüzlerin üstünde sınımadan yaşamayı öğrenmek, düsturu olmanın insanın. Kırıcı kabalığı dobralık; edepsizliği cesaret; kıskançlığı aşk; cinayeti namus zannederek, bu dünyayı hepimize zindan eden erkeklik ikliminden çıkmamız şart.

Bütün dünyanın, içindeki kadını keşfetme, özgürleştirme zamanı çoktan geldi.

HAKKINDA

Yazar, şair, dramaturg, çevirmen. Expres ve Öküz dergilerinde yazdı, Radikal gazetesi ve Radikal İki'de köşe yazarlarındandı. 12 Ağustos 2012'de yazdığı yazı yayınlanmayınca istifa etti. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalıştı. 26. Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde Ulusal Yarışması jüri üyesiydi Gözaltında Kayıp Onu Unutma! (1995) ve Türkiye Sizinle Gurur Duyuyor (1998) kitaplarını yazdı. (2017). Cihangir Kedileri (1993) ile Cemal Süreya Şiir Ödülünü aldı. Gölge Ustası (1993) oyununun yazarı. Senaryolarından birkaçı: Delibal (2015), Gece, Melek ve Bizim Çocuklar (1993), Düş Gezginleri (1992), Berdel (1990). Çevirilerinden bir kaç: Sıkı Gözetim (Jean Genet), İnce Sızı (Harold Pinter), İyi Geceler Anne (Marsha Norman), Yaz ve Duman (Tennessee Williams). Robert Kolej ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunu. 1957, Ankara doğumlu.

**52 ERKEK 52 HAFTA
HAKKINDA YAZILAR**

EŞİTLİKÇİ ERKEKLERİN TAHAYYÜL EDİLMESİ GEREKLİLİĞİ

“52 Erkek 52 Hafta” dizisini yeniden gözden geçirirken, dizinin hangi sebeplerle beklentiyi karşılayamadığı kadar hangi özelliklerin bazı yazıları daha tatminkâr hale getirdiğini de anlamaya çalıştım.

NURSELİ YEŞİM SÜNBÜLOĞLU

“52 Erkek 52 Hafta” yazı dizisi, Türkiye’de son birkaç yıldır giderek daha fazla ilgi gören erkekliklerle ilgili tartışmalara bianet’in katkısı olarak ortaya çıktı. Kendi hissiyatımı çevremden edindiğim izlenime katarak diyebilirim ki, bu yazı dizisi feminist ve toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla ilgilenen çevrelerde ciddi ölçüde hayal kırıklığı yarattı.

Bu yazının devamında bu hayal kırıklığının nedenlerine dair birkaç noktayı detaylandıracağım; ancak şimdiden şu noktanın altını çizmek isterim: söz konusu yazıların yarattığı genel izlenim, erkeklerin erkekliklerini sorgulama ve dönüştürme konusunda hazırlıksız yakalandıkları yönünde. Eşitlikçi ve farklı erkek olma halleri ve erkeklik pratikleri tahayyülünün henüz oluşmadığını görmek hayal kırıklığının en önemli sebebi diyebiliriz.

Bu sorunu aşmak için önerim, eşitlikçi erkeklerin Haluk Kalafat’ın dizinin çerçevesini belirleyen [sunuş yazısında](#) öne çıkardığı “Ben Nasıl Değişeceğim?” sorusunu rehber edinerek, bu soru etrafında örgütlü hareket etme yolları aramaları.

Bu yazıyı hazırlamak için “52 Erkek 52 Hafta” dizisini yeniden gözden geçirirken, dizinin hangi sebeplerle beklentiyi karşılayamadığı kadar hangi özelliklerin bazı yazıları daha tatminkâr hale getirdiğini de anlamaya çalıştım. Her iki yönü de bu yazıya yansıtılabildiğimi umuyorum.

Öncelikle, gerek Kalafat’ın sunuş yazısında çizdiği çerçevenin, gerekse bunun bir bianet projesi olmasının –bianet’in toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim temelli ayrımcılıkla mücadelenin ve eşitlikçi yaklaşımın en önde gelen mecralarından biri olması dolayısıyla– beklentiyi yükselttiğini, hayal kırıklığını da o ölçüde artırdığını belirtmek gerek.

Yayınlanan yazılarda dikkatimi çeken noktalardan biri, normatif erkeklik halleriyle yüzleşme girişimlerinin sıklıkla yüzleşmeden kaçma hamleleriyle bölünmesi oldu. Kimi yazarların kendilerini kaçarken yakalayıp tekrar yüzleşmeye odaklanmaya çalışmaları, ama bir kaçış noktası aramaktan da vazgeçememişleri belirgin bir tavır olarak öne çıkıyor.

Kaçış noktası kimi zaman kapitalizm ya da faşizm olabiliyor; erkek şiddeti mücadelesi edilmesi gereken diğer şiddet türlerinin yanına eklenerek müstakil bir olgu olmaktan çıkarılabiliyor. Elbette hakim erkeklikler tüm bu sosyokültürel, ekonomik ve politik yapılarla etkileşim halinde oluyor ve etki alanlarını genişletiyorlar.

Ancak erkeklik eleştirisini ataerkillik dışındaki makro yapılara kaydırmak, sorgulamanın odağının kaymasına neden oluyor; örneğin, kapitalizm eleştirisi erkekliği görünmez kılmaya yarayabiliyor.

Tartışmanın tanıdık zemine çekilmesi, erkeklik özelinde bireysel sorumlulukla yüzleşmekten kaçınmayı da mümkün

kılmış oluyor –kapitalizmle mücadele edilince otomatik olarak erkeklikle de mücadele ediliyormuş gibi bir paralellik kuruluyor.

Elbette burada kastettiğim, kadın emeğinin patron tarafından sömürülmesi eleştirisi yaparken ücretsiz ev içi emeğin tüm nimetlerinden faydalanmasıyla bir erkeklik çelişkisi olarak yüzleşen yazılar değil; bu tür farkındalıkların ne denli önemli olduğu açık.

Erkeklerin anlatılarındaki yüzleşme-kaçış dinamiğinden bahsederken neredeyse en sık başvurulanın kadınlar olduğunu vurgulamadan olmaz. Yazı dizisinin çok başlarında kendini gösteren ve sürekli tekrar eden bu hamle, normatif bir erkekliğin sürdürülmesinde kadınların rolüne işaret ediyor ve kadınların değişmesini eşitlik temelli cinsiyet ilişkileri kurulmasının neredeyse bir ön koşulu olarak ortaya koyuyor.

Elbette cinsiyet normları belli bir ilişkisellik içinde kuruluyor ve çok sayıda kadın bu normların toplumsal ve kültürel devamlılığını sağlamaya fazlasıyla katkıda bulunuyorlar. Zaten Erkeklik Çalışmaları'nın en işlevsel kavramlarından olan hegemonik erkeklik de bu dinamiğe vurgu yapıyor.

Erkeklerin ve kadınların çoğunluğunun açık ya da örtük şekilde rıza göstermedikleri bir erkekliğin hegemonik olması mümkün değil. Ancak erkeklerin dönüşümün öncelikli öznesi olarak kadınları

işaret etmelerinde bariz bir kolaycılık olmadığını iddia etmek de benzer şekilde mümkün değil.

Yazı dizisinin çerçevesini belirleyen erkek şiddeti temasının, niyet edilenin bu olmadığını düşünsem de, bu kaçışı kolaylaştırdığına inanıyorum. Hemen bir parantez açarak belirteyim, kadınlara, çocuklara, hayvanlara ve zayıf görülen erkeklere yönelen şiddet karşısında erkeklerin net bir tavır almaları ve mücadelenin bir parçası olmaları son derece önemli.

Ancak, erkek şiddeti, fail olmayan ya da olmadığını düşünen erkeklerin kendilerini meseleden soyutlayabilmelerine kapı da aralayabiliyor. Cinsiyet temelli taciz, tecavüz ve mobbinge karşı olmak, üzerinde rahatça uzlaşılabilen bir tavır. Bu noktada, bazı yazılarda gördüğümüz, erkeklerin kendi şiddet eylemleriyle kamusal bir mecrada yüzleşebilmelerinin zorluğunu ve önemini görmezden gelmek istemem.

Ancak esas mesele, erkek şiddetine karşı olan erkeklerin bir şiddet vakasıyla karşılaştıklarında somut olarak ne yaptıkları. Örneğin, cinsiyet eşitliğini savunan bir erkek akademisyen, kadın asistanını taciz eden meslektaşı karşısında nasıl bir tavır alıyor? Tacizin sonlandırılması ve failin cezalandırılması konusunda açıkça çaba gösteriyor mu?

Erkekliği yalnızca şiddet çerçevesinde ele almak, negatif bir erkeklik hali ile araya mesafe koymayı kolaylaştırıyor.

Araya mesafe konulmaya çalışılan erkeklik neredeyse homojen bir hale bürünüyor.

Soyut düzlemde kadınlığın yüceltildiği örnekler de benzer bir homojenleştirmeye dayanıyor. Eşitlikçi cinsiyet ilişkilerinin kurulması için değişmesi ya da sürdürülmesi arzu edilen tavır ve pratiklerin ne olduğu belirtilmeden kadınlığın övülmesi ya da erkekliğin lanetlenmesi görevini yerine getirmiş olma kolaycılığının da önünü açmış oluyor.

Tam da bu noktada, erkeklerin ayrıcalıklarından bahsetmelerinin ne denli önemli olduğunu vurgulamak isterim. Erkek egemenliğinin aile, okul, ordu, devlet, din gibi kurumlarda hangi ayrıcalıklarla sürdürüldüğünün detaylı analizi eşitlikçi bir dönüşümün temel unsurlarından biri.

Bu nedenle, kendi sektörlerinde kurumsal ve bireysel erkeklikler arasındaki dinamiğe işaret eden, bu iki düzeyin birbirini nasıl beslediğine dair örnekler sunan yazıların özellikle kıymetli olduğunu düşünüyorum. Bu yazı dizisinin çerçevesini erkeklerin ayrıcalıklarıyla yüzleşmeleri oluştursaydı genel tablo neye benzerdi, merak etmekten kendimi alıkoyamıyorum.

Buradan, Eleştirel Erkeklik Çalışmaları ile uğraşan bir akademisyen olarak, bianet'in erkeklik yazı dizisinde en büyük eksiklik olarak gördüğüm noktaya gelmek istiyorum: erkeklerin somut değişim örneklerinin ve önerilerinin son derece kısıtlı olması. Diğer bir deyişle,

erkeklerin cinsiyet eşitlikçi bir erkeklik tahayyülünün neye benzediğine dair henüz pek bir fikirlerinin olmadığını açık etmesi, yazı dizisinin yarattığı hayal kırıklığının belki de en önemli sebebi.

Yüzleşme çabalarının kaçışlarla kesintiye uğratılması da, erkeklik ayrıcalıklarından açıkça ve etraflıca bahsetme konusundaki gönülsüzlük de elbette bu tahayyül eksikliği ile yakından bağlantılı. Bu dizide yer alan yazılarda, erkek şiddetinin faili ya da tanığı olan, bunu engelleyemeyen, sertlik ve agresiflik gibi özellikleri sergileyemeyen ve sergilemek de istemeyen erkeklerin, bu hakim erkeklik hallerinden duydukları rahatsızlık anlarını görüyoruz. Bu itirafların aksadığı, kendini aklama hamlesi olarak eleştirilmesini haklı çıkaran nokta tam da burada ortaya çıkıyor: bu itiraflara somut dönüşüm önerileri eşlik etmiyor.

Buradan çıkış yolu ne olabilir diye düşünürken aklıma iki şey geliyor. Birincisi, erkeklerin (ve kadınların) normatif erkeklikleri sorgulamalarını kolaylaştırmak üzere, Eleştirel Erkeklik İncelemeleri'nin bazı temel tartışma ve kavramlarını yaygınlaştırmanın ve tartışmanın odağına almanın yollarını aramalıyız.

Örneğin, erkeklik literatürünün son dönemde yıldızı parlayan kavramlarından olan "toksik erkeklik," İngilizce medyada birçok tartışmanın çerçevesini çiziyor. Her ne kadar normatif erkekliklerin hangi maddi koşullarda oluştuğuna vurgu yapmadığı için kişisel olarak mesafeli dursam da, toksik erkeklik kavramı, normatif

erkekliklerin yıkıcı etkisini vurgulaması dolayısıyla hem kadınları hem de erkekleri tartışmaya dahil etme konusunda oldukça işlevsel.

Benzer kavramların dolaşıma girmesine ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak için bu alanda çalışma yürütenler olarak neler yapabiliriz, düşünmeliyiz.

İkinci olarak, cinsiyet eşitliğini dert edinen erkeklerin kendi içlerinde örgütlenme ve örgütlü hareket etme imkanlarının peşine düşmesinin son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Cinsiyetçi bir futbol marşını değiştirebilmenin ya da trans bir kadın muhabirin anaakım medyada iş bulmasını sağlayabilmenin en etkili yolunun bu olduğuna inanıyorum.

Cinsiyet eşitliğini dert edinen erkeklerin örgütlülüğü bu çabaların meşruiyetini artırma potansiyeli taşıdığı gibi, normatif erkeklik hallerinin dönüştürülmesi için hangi somut adımların atılabileceği konusunda da daha verimli bir çaba gösterilmesine olanak sağlayacaktır diye umuyorum.

HAKKINDA

Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi'nin bir üyesi. Doktorasını Sussex Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladı, halen Özyeğin Üniversitesi'nde çalışıyor. Araştırmaları beden politikaları, rehabilitasyon, militarizm ve erkeklik bağlamında Türkiye'deki sakat gaziler ve ailelerinin deneyimlerini ele almakta. Erkek Millet, Asker Millet: Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik ve Erkeklikler (2013, İletişim) başlıklı derleme kitabın editörlüğünü yaptı.

**52 ERKEK 52 HAFTA
HAKKINDA YAZILAR**

KENDİNE DÖNMEK ERKEKLİĞİ DÖNÜŞTÜRMEK

Bence daha zor olan ve gerçekten dönüştürücü olan erkeklerin kendi deneyimlerine dönüp bakması, eleştirdikleri erkeklikteki paylarını sorgulaması.

MARAL EROL

bianet'te erkeklerin erkek şiddeti üzerine yazdığı, kendi kendine baktığı bu yazı dizisini okumam, tesadüf eseri erkeklikle ilgili yazılmış bir kitabı, bell hooks'un "Değişme İsteği: Erkekler, Erkeklik ve Sevgi" (BGST Yay., Mart 2018) kitabını okumamla aynı zamana denk geldi. hooks, kitapta beraber büyürlerken erkek kardeşinin erkekliği nasıl öğrendiğini ve bu arada neleri kaybettiğini şöyle anlatıyor:

"Erkek kardeşim çocukken, diğer birçok oğlan çocuğu gibi, sadece kendini ifade etme arzusu duyuyordu. Münasip erkekliğin katı senaryosuna uymak istemiyordu. Bu nedenle ataerkil babamız onu aşığıladı ve alaya aldı. Erkek kardeşimiz küçükken evde sevgi dolu bir varlıktı; şaşkınlık ve sevinç gibi duygularını ifade edebiliyordu. Ergenlik döneminde ataerkil düşünce ve eylem kardeşimizi ele geçirdikçe, kardeşim müşfik duygularını gizlemeyi öğrendi. Ergen oğlan çocuklar için 'doğal' görülen yabancılaşma ve antisosyal davranış içine girdi." (hooks 2018, 27)

Erkekliği ve erkekleri dönüştürmenin, değiştirmenin en önemli adımı kuşkusuz erkeklerin kendi erkeklik deneyimlerine ve erkeklik kavramına bakmaları. Duygularını gizleme ve kendine yabancılaşma pratiğini kimliklerinin bir parçası olarak öğrenen erkekler içinse, kendine ve deneyimlerine bakmak zor ve cesaret isteyen bir iş. Soyut bir kavram olarak erkekliği konuşmak, eleştirmek ya da kadınların erkekler ve erkeklik tarafından ne kadar çok ezildiğini

çeşitli şekillerde anlatmak bunun biraz daha kolay bir yolu. Bence daha zor olan ve gerçekten dönüştürücü olan erkeklerin kendi deneyimlerine dönüp bakması, eleştirdikleri erkeklikteki paylarını sorgulaması. Murat Çelikkan'ın yazısının başlığı ([Delirmiş Olmalıyım](#)) bu bakımdan çok anlamlı: Erkeğin kendine ve erkekliğe bakması, sorgulaması neredeyse bir delilik gibi düşünülüyor.

Bu nedenle hepsini çok önemli ve değerli bulduğum 52 yazıdan okur olarak benim için öne çıkan, erkekliğe dışarıdan bakan biri olarak en çok merak uyandıran, kendine samimiyetle ve dürüstlikle bakan anlar ve o anların anlamı oldu. Yazarların giydikleri sandaletin renginden utandıklarını, telefonda neden prezervatif kullanmadıklarını soran eski sevgililerine diyecek laf bulamadıklarını, yemek hazır değil diye dolaptan peynir domates çıkartıp yiyen babanın evde yarattığı sessiz dehşeti okumak erkekliğin nasıl kurulduğuna dair teorik birçok laftan daha can alıcıydı.

[Yenal Bilgici](#) kendi yazısında erkeklerin artık susması gerektiğini ve (kendisi de dahil) yapacakları yüzleşmelerin samimi olamayacağını söylüyor. Söz söyleme iktidarını bir kenara bırakmanın ve kadınların sözüne yer açmanın önemi tartışılmaz, bu konuda kendisine katılıyorum. Bu söylediklerini [Firat Yücel](#)'in itiraf ve yüzleşmenin bir (eril) iktidar aracı olarak kurulması konulu yazısıyla beraber düşünmek de gerekli. Ama öteki yandan, samimiyetle söylenecek sözlere de alan açmak ve bu konuda daha fazla çaba göstermek, eleştirilen egemen erkeklikten farklı yeni bir erkeklik kurmak için gerekli diye de düşünüyorum.

Bu bağlamda, [Barış Ünlü](#)'nün entelektüel erkekliğin iktidarı üzerine düşündüğü ve [Can Tonbil](#)'in "açıklamadan" bahsederken de "açıkladığı" endişesi taşıdığı yazıları da hem erkeklik konusunda konuşup hem de bilginin iktidarını tekrar kurmamayı nasıl başarırız sorusunun ne kadar önemli olduğunun altını çiziyor.

Yukarıda dediğim gibi, kendi deneyimlerine erkekliği anlamak için dönüp bakmak bazı konularda daha kolay. Bazı deneyimleriye belki onları normallığın görünmezliğinden çıkartıp işlemek daha ender gördüğümüz bir şey. Bu bağlamda, bu yazıları okurken keşke daha fazla anlatsalardı diye düşündüklerim oldu. Mesela [Mahir Ünsal Eriş](#)'in ve [Olkan Özyurt](#)'un babalık deneyimlerini anlattığı yazıları, hem erkeklerin çok alışık olmadıkları bakım veren (caregiver) olma deneyimini, hem de çok önemli bir erkeklik aşaması olarak babalık deneyimini içeriyor. Bir erkek çocuk babası olanlar için, içinde başka bir erkek adayına erkekliği de öğretmek kısmı da var hatta. (Olkan Özyurt'un kız çocuk babası olarak deneyimlerini ise ayrıca merakla bekliyorum tabii.) Babalık deneyimini başka erkeklerden de duymayı, başka yaşlarda, ergenlikte ya da yetişkinlikte bir erkeğin oğluya, ya da kızıyla nasıl ilişki kurduğunu okumayı çok isterdim. Yazıların birçoğunda (edebiyat ve popüler kültür örneklerinde de) erkek çocuk gözünden babayla ilişkiye atıf var, ama tersi daha az.

Ya da örneğin erkeklerin diğer erkeklerle ilişkilerinin daha eşit/yatay halleri: erkek dostlukları, yoldaşlık, kan kardeşliği ilişkilerini okumayı isterdim. Ya da hazır şiddetten de bahsederken, rakip olma, düşman olma hallerinde diğer erkeklerle

kurulan ilişkiler, bunların dönüştürücülüğü. İki erkek arasındaki daha kişisel ve bir anlamda daha mahrem ilişkiler. Erkek sürülerinden söz eden birkaç yazı var, ama sanki iki erkek arasında daha mahrem, daha derin bir ilişki kadınsı, efemine, tehlikeli bulunuyor –[Tanıl Bora](#)'nın değindiği erkek erkeğe olma durumlarının mahremiyeti içeren değil bilakis dışlayan bir durum yaratması geliyor aklıma. Edebiyatta da genelde kadınlar arası yakın dostluklar konu edilir ama erkeklerin birbirine fazla yaklaşması, fazla açılması biraz da homofobik bir tedirginlik yaratıyor. Belki de o yüzden "erkek sürüleri" var: erkeklerin birbirini gözetim altında tutma mekanizması olarak.

Bir de insan olmayanlarla, hatta canlı olmayanlarla kurulan ilişkilerdeki erkeklik hallerini merak ediyorum: bir erkeğin otomobile kurduğu ilişki, trafikteki erkeklik ve bunun getirdiği şiddet örneğin. Burada [Özcan Sapan](#)'ın yazısındaki halk otobüsü ve taksi kelimelerinin evlilik dışı ilişki kurulan kadın anlamında kullanıldığı anekdot, egemen dil ve erke şiddeti arasındaki ilişkinin yanı sıra, bana erkeklerle otomobiller arasındaki ilişkiye dair başka neleri bilmediğimizi düşündürttü. Ya da yazılarda geçse de az sözü edilen erkeklik-silah ilişkisi; çok erkeksi bir alan kabul edilen bilgisayarlarla erkeklerin nasıl bir ilişki kurduğu; pek erkeğe ait görülmeyen ev içi alanda, ev eşyasıyla erkeklerin ilişkisi—örneğin "baba koltuğu" kavramı—yine erkekliğin nesnelere birlikte kurulan parçalarına örnek olabilir.

Yazılarda erkekliğin soyut ya da ilişkisel halleri en çok göze çarpanları. Daha somutlaşmış, bedenleşmiş hallerine olan

referanslar biraz daha az. Bir erkeğin kendi bedeniyle kurduğu ilişkinin izlerini fiziksel şiddet görme ya da gösterme anlarında görüyoruz ya da hissedilen gurur, utanç, korku, üzüntü, öfke anlarında.

Burada beni en çok şaşırtan, kimsenin sünnet anılarından bahsetmemiş olması oldu. Hem bu ülkede erkekliğin en önemli ritüellerinden olan, hem de bir taraftan bedene yönelik şiddet olarak değerlendirilebilecek bir an, acaba bastırıldığından mı, yoksa normalleştiği için mi hiç gündeme gelmemiş diye düşündüm. Belki de her ikisi de. Bir başka çok önemli erkeklik eşiği olan, üstelik erkeklerin şiddetin kurumsal haliyle

tanıştığı zorunlu askerlik de yine birçok yazarın dokunup geçtiği, ama çok detaya girilmemiş bir alan.

Bu sözünü ettiğim, keşke olsa dediğim konular bu yazıların bu haline bir eleştiri değil aslında. Bir yazıya yapılabilecek en büyük haksızlıklardan birinin “neden bundan da bahsetmedin” eleştirisi olduğunu düşünüyorum. Sadece dışarıdan bakan meraklı bir göz olarak, çok kıymetli bulduğum ve devamının da gelmesini umduğum bu dizideki sonraki yazarlara birkaç soru bırakmak istedim. Belki kendine dönüp bakmanın ve bu vesileyle erkekliği dönüştürmenin bu uzun ve kolektif yolunda bir katkı olur umuduyla.

HAKKINDA

Işık Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü'nde öğretim üyesi. Boğaziçi Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler dalındaki lisans eğitiminin ardından, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde aynı dalda yüksek lisans yaptı. Rensselaer Polytechnic Institute'de Bilim ve Teknoloji Çalışmaları alanında doktorasını tamamladı ve bir süre Duke Üniversitesi'nde çalıştı. Araştırma alanları arasında erkeklik; toplumsal cinsiyet, bilim ve teknoloji ilişkileri; biyomedikal teknolojiler ve medikalizasyon (tıbbileşme) bulunuyor. Türkiye'de menopozun tıbbileşmesi, menopozda osteoporoz ve risk algıları, normal ve anormal adet kanaması ile ilgili söylemler, andropoz ve erkeklerde yaşlanma, fonksiyonel besinler ve tıbbileşme konularında yayınları var. The Making of Neoliberal Turkey (2016, Routledge) başlıklı kitabın editörlerinden birisi.

**52 ERKEK 52 HAFTA
HAKKINDA YAZILAR**

SİYASET ÜSTÜ!

Kimine göre erkeklik krizlerinin tezahürleri,
kimine göre erkekliklerin farklı kurucu unsurlarının
ifşası idi bu 52 hafta.

SELİN AKYÜZ

“Bu, siyaset üstü bir meseledir.”
Liderlerden, karar vericilerden sıklıkla duyduğumuz bu cümle, ilgili konunun hassasiyetine işaret etmek için kullanılagelmiştir. Özellikle kadına yönelik şiddet konusuna ilişkin herhangi bir çıkmaz söz konusu olduğunda, durumu bu şekilde konumlama sıklıkla başvurulan bir ‘kaçış’ olmaktadır.

bianet’te 2018 yılı boyunca yayımlanan “52 Erkek 52 Hafta” başlıklı yazı dizisini okudukça aklıma sıklıkla bu cümle geldi. Her hafta farklı alanlardan erkekler, erkekliklerini, erkekliklerin ürettiği şiddete dair düşüncelerini ve kendi deneyimlerini anlattı.

Mehmet Bozok’un eleştirel erkeklik incelemelerinin genel çerçevesini özetleyen yazısı ve editör ile yapılan söyleşiyi resimden çıkardığımızda geriye kalan 52 yazı, erkekliklerin farklı süreçlerini ve suretlerini gösterdi bize.

Kimine göre erkeklik krizlerinin tezahürleri, kimine göre erkekliklerin farklı kurucu unsurlarının ifşası idi bu 52 hafta.

Gündelik hayat içinde genellikle sorgulamadığımız, aksine normalleştirdiğimiz, erkeklik hallerinin belki de yüzleşmeye en korkulan boyutu idi erkek şiddeti.

Çoğu yazının başında yazarların da belirttiği gibi, kendi erkeklikleri ile yüzleşmeleri ve kendilerini bir bakıma

ifşa etmeleri beklenen, bu ‘ileri gelen’ erkekler için bu alanda yazmak güvenli miydi? Hayır. Cesurca mıydı? Belki.

Erkek şiddetini, siyasetin üstüne, altına, yanına, ötesine yerleştiren anlayışa, iki sebeple eleştirel baktığımı söyleyerek başlamak isterim. Birincisi, şiddet de tıpkı erkeklikler gibi tek yönlü, tek boyutlu ve tek bileşenli değildir. Şiddet, orada, burada, şurada dura(bile)n bir bütüne işaret etmez, aksine çoğu zaman dağınıktır, örtüktür, akışkandır.

Erkek şiddetini sadece fiziksel şiddet olarak almak da bu eksik tanımlamanın bir sonucu olarak ortaya çıkmakta. Cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti, cinsiyete dayalı şiddetten bağımsız düşünmek, resmin eksik okunması tehlikesini beraberinde getirir. Söz de, bakış da, tavır da şiddet içerebilir.

Ancak, erkek şiddeti dendiğinde ilk akla gelen heteroseksüel erkeğin heteroseksüel kadına uyguladığı fiziksel şiddet oluyor. Kanımca yine bu sınırlı bakışın sonucudur şiddete ilişkin görsellerde failin görünmemesi, sadece dayak yemiş/yemekte olan kadının olması...

İkinci olarak, erkek şiddetini siyaset üstü olarak tanımlamak yani siyasal alanın dışına konumlamak da sorunlu. Siyaseti sadece devlet ve onun yapıları ile gerçekleşen bir hegemonya mücadelesi yerine, toplumsal yaşamda rol oynayan dinamiklerin, sistemlerin, söylemlerin de önemli rol oynadığı bir alan olarak okumanın daha ufuk açıcı olduğu kanısındayım.

Siyaseti özel alan-kamusal alan ikiliğinden bağımsız düşünebilmemize olanak sağlayan tanımlamalar, özellikle toplumsal cinsiyetin siyasete, siyasetin de toplumsal cinsiyet ilişkilerine içkin yönlerini anlamamız için yol gösterici olacaktır. Kamusal alan-özel alan ikiliği, siyaseti ve daha da önemlisi siyasal alanı kamusal alana sıkıştırdığında, geride kalan herşeyi özel alana hapsetmiş ve onu kapsam dışına atmış da oluyor.

Örneğin, erkek şiddetini siyasal olandan ayıran söylem, onu aslında bağlamdan koparmış oluyor. Bu kopuş, şiddetin sadece aile içinde aranmasını ve/veya kültürle ilişkilendirilmesini beraberinde getiriyor diye düşünüyorum. Buradan bakıldığında, yazı dizisindeki anlatıların da genellikle aile içi rollere -anne, eş/sevgili, babaanne ile olan ilişkilerdeki şiddet anlatıları- ya da bu coğrafyanın kültürüne -Ortadoğu, Türkiye, toprağın kültürü- bağlanıyor olması da rastlantısal olmuyor.

Her ne kadar kültürel hafızanın ve onun farklı tezahürlerinin –muhafazakar, solcu, liberal, İslamcı- şiddetin yerleşik hale gelmesinde çok önemli rol oynadıklarını düşünsem de, bu bağlamdan kopuk bakış, ataerkinin sistemik yeniden üretimini sorgulayabileceğimiz zemine de zarar veriyor.

Şiddet, sadece evde, ‘belli’ bir kesimden gelen eşin/babanın/amcanın/ağabeyin, “kendini tutamayıp”, “öfkesine yenik düşmesi” ile olan bir hal olarak değerlendirilince, siyasal alan içerisinde varolan tüm eşitsizlikleri, ayrımcılıkları, farklı tahakküm pratiklerini ve özellikle de sistematik şiddeti konuşmıyoruz. Bu resimde, kadın sadece ‘kurban’ oluyor ve sistematik şiddet göz ardı ediliyor.

Aslında siyasal alanın içinden, onu ve içindeki yapıları, ilişki ağlarını, söylemleri sorgulayarak başlayacağımız noktayı ve onun ardından da ortak bir eylem ile yol alma fırsatını kaçıırıyoruz diye düşünüyorum.

Bu yazı dizisini okurken, sanırım erkekliklerin ve şiddetin kurgusundaki ortak motiflerin izlerini sürebildik. Yazılarda, askerlik, futbol, babalık, sokak, kapitalizm gibi yapı ve düzenlemelerin sorgulanması da şaşırtıcı olmadı. Buna ek olarak, toplumsal cinsiyetin ilişkiselliğinden hareketle, bu anlatıların kadın ve kadınlık halleri ile olan karşılaşmaları anlatıyor olması da bekleneni fazlasıyla vermişti.

Hegemonik erkekliğin kurucu ögesi olarak, etraftaki erkeklere ‘kanıtlar’ sunarak erkekliğini yeniden üreten bu erkeklerin, asker arkadaşlarına, babalarına, tribündeki taraftara, dolmuştaki yolcuya karşı kendilerini nasıl konumladıkları ile yüzleşmeleri de yine önemliydi. Ancak, acaba bu yazılar, birçok tahakküm pratiğini ifşa ederken, diğerlerini de gizlemiş oluyor muydu?

Kesişimselliğin yani sosyal sınıf, etnik köken, cinsel yönelimden kaynaklı farklılıkların ve karşılaşmaların da kapsanmasının öneminden de hareketle, ortak erkeklik hafızasının dışına çıkmayı kıymetli buluyorum. Benzer pratikleri, benzer sosyo-mekansal ilişkilerde sorgulamanın da bir noktada kısıtlayıcı olduğunu düşündüğüm için olabildiğince dinamik, geçişlere izin veren bir zeminde konuşma ve hareket etme fırsatını önemli buluyorum.

Buna ek olarak, sadece kendi ayrıcalıklarımızı konuşmak ve de onları sorgulamak, özdüşünümü de zedeliyor diye eklemek isterim. Çünkü o miyopik lens, olası düşünme ve sistemi yeniden –hatta gerekirse en baştan– kurma olasılığını da ortadan kaldırıyor.

Kendini kuran ‘biz’ ve ayrıldığıımız ‘diğerleri’ sarmalı ve bu antagonizmanın eril şiddete uyarıldığı halleri konuşabilmek için en kolayı sanırım. Ama asıl önemli olan, sessizlikleri de konuşabilmek diye düşünüyorum. Sessizlikleri kolektif bir sese dönüştürebilmek ve birlikte hareket edebilmek.

Sanırım düşünmenin ve konuşmanın ötesinde artık neler yaptığımızı/ yapabileceğimizi konuşmalıyız. Mesela iş yerinde bezdirmeye (mobbing) uğrayan bir kadın iş arkadaşın için ne yaptın/ne yapmalısın? Cinsiyetçi küfür duyduğunda nasıl tepki verdin/vermelisin? Bu soruların sayısı ve kapsamı kolaylıkla artırılabilir. Önemli olan bu soruları pusula alıp, erkek şiddetini nasıl okuyalım ve nasıl birlikte mücadele edelim yönünde ilerlemek diye düşünüyorum.

Barış Ünlü’nün “Düşünce Dünyası ve Erkeklik” başlıklı zihin açıcı yazısının sonundaki soruları hatırlayalım:

“Feministler, yumuşattıkları ve onlardan yeni bir erkek tipi yarattıkları “erkek yoldaşları”yla birlikte bu mücadeleyi kazanabilir mi? Veya daha da genel olarak, gittikçe yumuşayan bir güç gittikçe sertleşen bir gücü yenebilir mi? Bu türden sorulara olumlu cevap verme eğiliminde olsam da, bunlar retorik sorular değil. Yani cevaplarından tam olarak emin olamadığım sorular. Ama soruların içerdiği mantıktan da emin olamıyorum, çünkü bu türden büyük soruları ancak bir erkek sorar diye düşünmekten kendimi alamıyorum.”

“Erkekler kulak memesi kıvamına geldi mi” ya da “gelmeli mi” sorularına şimdilik buradan cevap vermeme hakkımı kullanarak –ama cevap verme hakkımı da saklı tutarak- Ünlü’nün sorduğu bence en önemli soru ile başlamak belki yol gösterici olabilir diye düşünüyorum.

Evet, bu mücadele kazanılabilir ama esas kazanım bunu bir iktidar mücadelesi olarak görmeden, yani biz ve diğerleri sarmalına düşmeden kurabilmek sanırım. Bu tip soruları hep birlikte ve birbirimiz için sorsak; kadın, erkek, LGBTQ çok sesli düşünsek; harekete geçsek. Hem de hiç parmak kaldırmadan, öğretmenin de söz vermesine gerek kalmadan...

HAKKINDA

Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisyatifi üyesi. Doktora derecesini 2012 yılında Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü’nden aldı. Oxford Üniversitesi’nde doktora sonrası çalışmalarda bulunduktan sonra, Türkiye’ye döndü. 2015’ten beri Bilkent’te Siyaset Bilimi İleri Araştırmalar Merkezi’nde görev yapıyor.

**52 ERKEK 52 HAFTA
HAKKINDA YAZILAR**

ERKEKLER DİLE DÜŞÜNCE

Hepimizin, herkesin cinsiyet eşitsizliği ile,
ataerki ile, heteroseksizm ile hesabımızı görüp,
hayatımızı şekillendirmemiz gerekiyor.

CENK ÖZBAY

Başlıktaki ifadeyi Jale Parla ve Sibel Irzık'ın kitapları Kadınlar Dile Düşünce'den (2004, İletişim) ödünç aldım. Bu vesile ile yazarların şu haklı çağrısına yanıt vermenin kapısını da aralamış olabiliriz: "Erkeklik kurguları da kaçınılmaz olarak gündeme geliyor, ama yeterli ölçüde, çeşitli boyutlarıyla değil. [...] 'Toplumsal cinsiyet' kavramının hakkını vermek için yalnızca erkek kimliklerinin değil, eşcinselliğin, farklı cinselliklerin de edebiyatta dile gelişleri üzerinde daha kapsamlı olarak durmak gerektiği söylenebilir" (s. 12).

Ben burada kadın olmak ve erkek olmak (ve olamamak) ile heteroseksüel olmak ve olmamak arasında daha belirgin bir ayrım yapmakta fayda görüyorum. (Biyolojik) cins, (toplumsal) cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim birbirlerinden farklı konular, sık sık iç içe geçseler de...

İlaveten, Parla ve Irzık'tan farklı olarak, edebiyatçı da değilim. Ama erkekliklerin ses üretmesi, dile düşmesi, hikayelenmesi, anlatılması gerektiği, var olan dilden kurtulup yeni bir muhayyile ile anlatım alanı kazanması gerektiğine inanıyorum. Bu yazının en sonunda bu konuya geri döneceğim.

Delirmiş mi olmalıyız?

[Haluk Kalafat](#) bu yazı dizisinin sunuş yazısında, "Türkiye'de biz erkekler, erkek olma halleri üzerine düşünmekten kaçıyoruz" demişti.

Daha önce çıkan bir yazıda, ben de benzer bir noktaya işaret etmiştim:

Michael Kimmel, 'Biz, Amerika'da erkeklik hakkında nasıl konuşacağımızı bilmiyoruz,' der. Türkiye'de bizim de halimizin pek farklı olmadığını söylemek mümkün. Her ne kadar konuşmak, nasıl konuşacağımızı bilmek veya tartışmak, illa ki erkeklikle ilgili olduğunu düşündüğümüz sorunların çözümü demek değilse de, bir konunun ne olduğunu ve ne olmadığını anlayabilmek adına, 'düşünülebilirlik' ve 'hakkında konuşulabilirlik' alanına geçmesinin, kamusal tartışmalara açılmasının çok önemli olduğu da inkar edilemez. [1]

Dolayısıyla, bianet'in hazırladığı bu zeminin ve iştirak edenlerin yazılarının çok önemli ve faydalı olduğunu düşünüyorum. Keza dün olduğu gibi bugün de en temel meselemiz, erkeklerin erkek olmayı, hakkında düşünmeye ya da konuşmaya değmeyecek kadar merkezi hale gelmiş, kanıksanmış, normalleşmiş, düşünceye ve eleştiriye –dolayısıyla da değişmeye– kapalı bir altyapı olarak görüp, toplumsal hayatı bunun üzerinde ya da etrafında bina etmeye meyilli oluşları.

Erkeklik bir sabit, bir kerteriz noktası. Bu anlamda, cinsiyet dinamikleri ya da "toplumsal cinsiyet" diye çerçevelenen eşitsiz ilişkiler ve gerilimler bütünü, bu konuşulmasına ve üzerinde düşünülmesine gerek olmayan erkeklik hakkında "boşuna kafa ütöleyen" bir grup aymazın tek yönlü propagandasına dönüşüyor.

Buna göre, aslında erkeklerin cinsiyeti yok, başına toplumsal eklense de

eklenmese de “cinsiyet” kadınlara özgü bir durum, ve kadınlara özgü olan her şey gibi cinsiyet sahibi olmak da bir eksiklik ya da kusur. Erkeklik bunlardan azade, ayrıcalıklı, görünmez, dokunulmaz; o kadar yukarılarda ve o kadar erişilmez ki... [Murat Çelikkan](#)’ın niye “delirmiş olmalıyım” dediğini anlamamak mümkün mü?

Sahip olduğu en fazla doğallaştırılmış gücü, hem de böylesine kutsandığı ve varlığından şüphe edilemez hale büründüğü, oradan cesaretle de pervasızca saldırganlaştığı bir tarihsel anda sorgulamaya kalkmak, o arada da insanın kendisiyle hesaplaşması, illa delilik olmasa bile, kolay da olmasa gerek. Erkeklerin pek menfaatine olmaması gerektiği kesin! Ben de bu yazıda, okuduğum 52 metinden neler çıkardığımı, Türkiye’de erkeklikler tartışmasını nasıl anlamlı ve kullanışlı biçimlerde yürütebiliriz sorusuna muhtelif cevaplar teşkil edecek şekilde kurguladım.

Bir erkek, bir kadın, bir şiddet

Gelen talep (ya da “çıkış noktası”) doğrultusunda, çoğu kişinin erkekliği şiddetle, şiddeti de erkeklerin kadınlara uyguladığı, genellikle de fiziksel biçimi ile eşitleme eğiliminde olduklarını görebiliyoruz. Bu elbette oldukça problemlili bir genelleme. Keza erkekler erkeklere de şiddet uyguluyor; kadınlar kadınlara ve nadiren erkeklere; yetişkinler çocuklara. Ve insanlar hayvanlara da (soykırım dahil).

Bence bu temel filtrelemeden daha önemlisi, olayları kadın-erkek ikiliği içinde düşünmek zorunda olmayabileceğimiz gerçeği. 1950’lerde değiliz: Farklı cinsiyet

kimliklerinin, hallerinin, kiplerinin, tanımlarının kabullenildiği, muhtelif esnekliklerin yaygınlaştığı bir dönemdeyiz.

Buradan bakınca, “Bir erkek bir kadına şiddet uygular” denklemi, “Ali topu at” gibi tınılıyor. İçinde yaşadığımız girdap nefesimizi kesip, şevkimizi kırsa da, pro-feminist olma hevesindeki, (post-) modernleşme iddiasındaki erkeklerin (ve kadınların) başka düzlemlerdeki başka tartışmalardan bir zahmet haberdar olmaları (ya da edilmeleri) gerekiyor. İvedilikle.

Böyle deyince eşcinsellerin, biseksüellerin ve kendine Türkçede de queer diyenlerin bir kısmının da erkek olduklarını hatırlatmak gerekiyor gibi duruyor. Aynı şekilde, kolayca ekleniveren o T harfini oluşturanlardan trans-erkek’ler de erkek ([İrfan Değirmenci](#)’nin yazısına selam). Herhalde başlangıçta biraz kafa karıştırıyor ama “erkeklerin şiddetinin kurbanı olmuş kadınlar ve LGBTQI’lar” gibi cümlelerin öğelerindeki öznelerin ve nesnelere aynı anda erkek olabileceklerini hesaplamak aslında o kadar zor değil.

Başka bir deyişle, erkek dendiğinde akıllarına sadece heteroseksüel erkek gelen, diğerlerinin de erkek olabileceğini anlamak istemeyen zihinler, dille yazıyla ifade ediyor kendini, çok duyarlı ve siyaseten doğru konuşulduğu sanrısıyla... Buna buralarda kısaca heteronormatif olmak deniyor. [2] Murat Çelikkan’ın “muhalifliğimiz çoğu zaman patriyarka ve heteroseksizmin egemenliğini sorgulamayı unuttur. Ama biz muhalif olduğumuz için onu zaten yaptığımızı düşünürüz” demesine katılmamak mümkün mü? Erkekliklerden konuşurken, ezberlenmiş

gibi duran ve tereddütsüz telaffuz edilen bu “kadınlar ve LGBTQI’lar” ifadesine biraz ara verip, hakikaten ne demeye çalıştığımızı netleştirmemiz gerekiyor galiba.

İlişkiselik ve ötesi

Erkek olmak, erkeklik yapmak, erkek gibi görülmek elbette (hatta belki öncelikle) kadınlarla ve kadınlıkla ilintili mefhumlar. Üstademiz Raewyn Connell, cinsiyetin her zaman “ilişkisel” olduğunu tekrarlar durur. Öte yandan “erkek erkeğe iken de” erkek olunduğunu ve erkeklik yapıldığını biliyoruz. Erkekliğin, etrafta kadın yokken de bir iktidar aracı ve imkânı olduğunu...

Benden olmayan, benim gibi olmayan erkek de ötekileşir, bazen kadınlaşır, mutlaka küçümsenir ve genellikle erkek şiddetinin hedefi olur. Örneğin, “Sandık İçi” başlıklı çizgi öykülerinde Ersin Karabulut, “erkekler arası” bu tür bir sembolik gerilimi ve şiddeti çok güzel çizerdi. Bu yüzden [Tuğrul Eryılmaz](#)’ın “bunlar erkeklerin, kadınlara ve kendileri gibi olmayan erkeklere yaptıklarına dair hatırladığım birkaç durum” demesi çok anlamlı. [Tanıl Bora](#)’nın Celal Bayar örneği de hakeza.

Öte yandan, Eric Anderson gibi bazı sosyal bilimciler, erkek-kadın ilişkilerinden ziyade, erkekler arasında cereyan edenlere odaklanmanın, günümüz erkekliklerini anlamada daha önemli olduğunu vazediyor. İlerlemeci ve pozitivist gibi tınlamak istemem ama Türkiye’de erkeklikler kavramsallaştırmasının kadınların olmadığı fiziksel ve toplumsal alanlardaki hallerine de bakmayı süratle öğrenmemiz, buraları

da sorunsallaştırmaya açık olmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Yoksa bu mevcut halimizle, “erkek erkeğe” iken “doğal” ortamında olduğunu düşünen ve cinsiyetten azade olduğunu sananların yanlış varsayımlarını yeniden üretmiş oluyoruz. Hem bu yolla, Tanıl Bora’nın “birisinin erkek erkeğeykenki hal ve tavrıyla, ortamda kadınlar da varken takındığı hal ve tavır arasındaki fark fazla açıldığında, huylanırım” diye bahsettiği karşılaştırmayı, (haklı) bireysel kuşkusundan çıkarıp toplumsal düzlemlere de yayarak Türkiye’de cinsiyetin nasıl kurgulandığının önemli bir merhalesini deşifre edebiliriz. Çok da güzel olur.

Erkekler hep güçsüz!

Kendi hayatımda, erkeklikler üzerine yaptığım araştırmalarda ve bianet’te yayınlanan bu metinlerde hep tekrar eden bir öge var: Erkekler, erkekliklerinden memnun olmadıklarında hemen edilgenleşiyorlar. Ya [Atilla Taş](#) gibi “hala içimde bir yerlerde o yontulmamış odun dipdiri duruyor” diyerek hayal edilmiş köklerine ve özlerine iniyorlar ya da toplumun dayattığı, ailenin gösterdiği, havaya sinmiş, coğrafyaya girmiş ve benzeri metaforlarla sorumluluğu “üzerlerinden atıyorlar.” Dolayısıyla ne olmuşsa ve oluyorsa, onların dışında, müdahale etmekten aciz oldukları süreçlerin neticesinde oluyor.

Onlar da öyle kudretsiz ki, ne düşünmeye akılları eriyor, ne değiştirmeye güçleri yetiyor. Her olumsuz şey, erkeklik diye kodlanıp bu erkeklere “yaptırılmış.” Bir

verde de silkinip, kalkıp, akıl yürütüp, özneleşme iradesi gösterip, neden demeye, hayır demeye, direnmeye güçleri yetmemiş. “Erkekler hep güçsüz,” demem ondan. Belki de o yüzden [Turgut Yüksel](#)’in yazısını okuyunca çok mutlu oldum; aramızdan birileri “kokusu üstümüze sinmiş” falan demeden bu tip erkekliğin çürüklüğünü hem de ulu orta silkeleme dirayetini gösteriyor işte diye. “Bundan sonra karıma çok iyi davranacağım”dan fazlası lazım hepimize.

Tabi feminizm de herkese ve her zaman lazım. [Barış Ünlü](#)’nün “feministlerin erkek akademisyenleri nasıl eğittiklerini ve değiştirdiklerini yıllar içinde herkes gibi ben de sürekli gözlemlerim” demesi boşuna değil, gözümün önüne geliyor o eğitimler. Pek “kısa ve acısız” da değiller ama iyi ki de geçmişiz tabi.

Fakat Türkiye’de feminizmin bırakın akademik duvarları aşmasını, akademinin içinde bile sosyal bilimlerden pek uzağa gidemediğini unutmamamız gerek. Suçlamıyorum ve küçümsemiyorum, geçmiş zamana dair iyimser bir dilekte bulunuyorum sadece. Feminizmin eli-kolu ve kökleri sadece bir kaç fakülte yerine tüm yüksek öğretim sistemini ve hayatın her alanını sarsardı, erkeklikle de başka şekillerde yüzleşiyor olabilirdik bugün.

En azından “Bunları bırakın, demokrasiden falan bahsedin” diyen her şeyi çok bilmiş, anlı şanlı profesörlere, demokrasinin zaten bunlarla alakalı olduğunu anlatma uğraşımız bir nebze daha kolay olurdu.

Haliyle, sadece feminizm değil, erkeklikleri kendine dert edinenlerin, mesele yapanların da kampus duvarlarının

dışına çıkmasında sayısız faydalar var. [Fırat Yücel](#), “erkek örgütlülüğü sadece söz üzerindeki tahakkümde değil, neyin dinlemeye değer neyin dinlemeye değmez olduğuna karar verme hakimiyetinde de gösterir kendini” derken o yüzden (de) çok haklı.

Bunların dillendirilmeye ve dinlenmeye değer, hepimize dair yaşamsal hikayeler olduğunu feminist hocalarımızın rahle-i tedrisatından geçmemiş fanilere de bıkip usanmadan anlatmamız, işlerine gelmemesinin sağırlığını taşıyan duvarları aşmamız, olmadı yıkmamız lazım.

PS ve Instagram kuşağı

İnsanlara bir davetle gitmenin, onları bir şeyler yapmaya ikna etmenin, yaptıkları zaman “olmamışlıkları” ile uğraşmanın devasa zorluğunu birazcık biliyorum. Mesela ben, bu 52 erkek ve özdüşünümsel şiddet anlatıları projesine girişmeye cesaret bile edemezdim, öylesine majör ve korkutucu bir çaba.

Ama sosyolog olarak bu metinleri okuduğumda, PlayStation oynayarak büyüyen, instagram’den çıkmayan, mesela 20’lerindeki, ya da erken 30’larındakilerin de sesini duymayı çok isterdim.

Yoksa acaba, burada sorulan sorular ve yazarların ifade ettiği tüm o geçmişler, hatıralar, sorular ve kaygılar 1990 sonrası doğanlar için meşru değil mi? En basit “erkek kadına şiddet uygular” denklemi bile acaba onlara tercüme edilemeyecek kadar demode bir toplumsal gerçekliğe, arkaik bir etkileşim biçimine mi işaret ediyor?

Yoksa, Batı cephesinde değişen bir şey yok mu? [Bağış Erten](#)'in atıf yaptığı futbolcu merkezli kusturucu "adamlık" muhabbeti bile mesela, yeterince umut kırıcı. Öte yandan, hemen hemen aynı kuşakta bununla oynayan, gülünçleştiren, hatta rezil eden de bir dil ve dimağ var—hani bazı sosyologların Gezi direnişinde keşfedip sonra yine unuttuğu o "dil". Adamlık retoriği ile örneklenen bu gerilimi en geniş anlamıyla "erkek şiddeti" bağlamında görebilmeyi tahayyül etmemiz gerekiyor olabilir.

Bir de Türkiye'de erkek sorumluluğu odaklı, pozitif bir aktivizmin hiç mevcut olmaması problemi var tabii. "Erkeklik erozyona uğruyor" ya da "erkekler de mağdur" geyiklerinden bahsetmiyorum, ki onlar da pek yok zaten (belki de beklenebileceği üzere). Kastım, toplumsal hayata, kültüre ve devlet dahil kurumlara damgasını vurmuş olan ve herkese bazı bedeller ödeten cinsiyet eşitsizliğine karşı sorumluluk üstlenen, "ne yapabiliriz" diye soran, elini taşın altına koyan, harekete geçen erkeklerden oluşan bir tür aktivizm. Belki kendisini değil ama nüvelerini, ipuçlarını 90 sonrası doğanlarda bulabilir miyiz acaba?

Bedenin adı yok

Connell, Erkeklikler'de ileri toplumlar için "erkek otoritesi, bedenselleştirilmemiş akılla ilintilidir" der (2005: 164). Bu aslında erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm sahibi olmasını dini kurallar, krallık-sultanlık keyfilikleri ya da fiziksel şiddet ve kaba kuvvet yerine, Foucault'nun yönetim sanatı dediği bir düzenele sağladığını anlatmaya yarayan bir ifade.

Eğer yönetim sanatının teknikliği, ince hesaplanmışlığı, detaycılığı, bilimsel rasyonalitesi, akılcı soğukluğu yok da diğerleri varsa, orada erkek otoritesinin illa ki bedensellikle ve akılsızlıkla (ya da akıldışılıkla) ilgili olduğunu söyleyebiliriz de demek olur. Tıpkı buradaki hikayelerde beliren, yazarlarımıza musallat olan erkeklikler gibi.

İnadına rasyonelleştirmeye çalışmak ise bence daha kötü bir duruma sebep oluyor, varlığı üzerine kafa yorulması talep edilen cinsiyet ilişkilerinin ucu bedene de dokunan karmaşıklılığını göz ardı edilip, rakamlar oranlar raporlar istatistikler falan derken iş adeta bir muhasebe defterine çevriliyor. Erkekliğin, cinsiyet eşitsizliğinde oynadığı rolün hesabını tutacak ve özellikle şiddetin bundaki etkisini anlamaya çalışacaksa, beden ve akıl arasındaki denge(-sizlik) ve bunun tezahürlerini de dikkate almak zorundayız.

Hem [Tan Morgül](#) ne güzel yazmış erkek bedenini hakkını vererek taşımaya dair yürürlükteki gayriresmi mevzuatı: "Kofti bir beden dersinden fırlamış gibi; göğüs önde ve şişik, omuzlar kalkık, kafa tos pozisyonunda, bacaklar yengeç duruşunda, alt dudak üst dişlerin altına vidalanmış, boyun damarları şişik, eller açık ve omuz hizasında ileride, ses telleri yayık ayrıntı gibi ve zulaya istiflenmiş levye, taş, sopa, bıçak ve en fenası silah."

Bu tasviri okuyunca aklıma bu hallerde dolaşan milyonlarca erkek değil de Nezaket Erden'in harikalar yarattığı Dirmit adlı oyunda, abilerinden birini canlandırma biçimi geldi. Bu vesile ile cinsiyetin bir öze dayanmayan, ancak taklit ede ede oturan, sabitlenen, yerleşen ve hakikat iddiasında

bulunan bir performatif rejim olduğunu savunan değerli kuramcılara selam vermek isterim! Erden, orada “kılığına girmeden” de cinsiyetin yapılabileceğinin dersini veriyor adeta.

Erkek bedeninin varlığı, konumlanması, oturması kalkması, yengeçlenmesi de birer şiddet diline, emaresine, göstergesine dönüşebilir. Dönüşüyor da zaten: toplu taşıma araçlarında bacaklarımızı germeden-açmadan oturmamız ve kimsenin kişisel alanına tecavüz etmememiz yönündeki kampanyalar en iyi örnek. “Erkek bakışı” ve iktidar üzerine koca bir literatür bile var.

Beden ve şiddet dendiğinde elbette cinsellik de pusuda. Ben de güvenli oynamayı seçip o tekinsiz suya girmeyecek biri sayılmam (daha önce çok girdim) ama burada cidden yer yok. Hem konu da dağılmasın şimdi. Belki bianet cinsellik odaklı başka bir “birinci tekil şahıs” dosyası toplar.

Erkeklik mahallesi

Erkek olmanın da, kadın olmak gibi kendine özgü mutlulukları var. Bir cinsiyete sahip olmaktan, onu eylemekten-yapmaktan-işlemekten, kendine özgü bir cinsiyet projesi geliştirmekten gelen zevkler, keyifler var. Kimilerimiz için de bozmaktan, ters-yüz etmekten, ciddiyetsizleştirmekten...

İktidarın erkeklikle örüldüğü gezegenimizde, erkek olmanın bunlardan öte bir konforu da var elbette: Sürü olmak var, rahat etmek var, üşümek var, uykusuz kalmamak var, sırtının hep pek

olması var, hizmet görmek var. Her daim tedirgin, müteyakkız olmama lüksü var. Az mı?

“Bu erkeklik dediğimiz bela neymiş be” diye heyheyleyenmenin, “yemişim erkekliliğini” diye posta koymanın da elbette buralara sığmaz negatif sonuçları, ödemekten kaçamayacağımız bedelleri var. Yapabilenlerin yeri, başımızın üstünde.

Ama erkeklere erkekliliği yeniden düşündürtmenin, en başta dışlanmaktan korkmamayı aşlamakla alakalı olduğunu, öğrene geldiği ve göregeldiğini boş verme kapasitesini tahkim etmekle ilgili olduğunu, bu yolun (tüm benzerleri gibi) bazen yalnız kalmaktan geçtiğini anlamalı ve anlatabilmeyiz.

Kulağa hafif geliyor ama burada yazanların da aktardıkları gibi, yatılı okullarda, askerlikte, tribünde, işyerlerinde, arkadaş meclislerinde, örneğin Çoğunluk filmindeki saunada, “sizlerden farklı bir erkeğim” demek, öyle davranmak, muhabbete katılmamak, başka tarafa bakmak, ters düşmek, hiç kolay bir şey değil.

Aynısının kadınlar için de zor olduğunu tasavvur edebiliriz belki; ama yine de iktidarla bu derecede eklemlendiğinden, erkeklerinkinin bir tık daha istikrarsızlaştırıcı olduğuna inanıyorum. “Başka türlü bir erkek olmak” Türkiyeli sosyal bilimcilerin favori tabirlerinden biriyle söylemek gerekirse, mahalle baskısına yenilmemeyi ve elalem ne der histerisine kapılmamayı şart koşuyor.

80 öncesinde doğanlarda bu seviyede bir özgüvene ve cinsiyet bilincine pek rastlanmadığını zaten biliyorduk; buradaki

yazılar da teyit etmiş oldu. Acaba 80 darbesi sonrasında veya AKP döneminde büyüyen gençler, bir yanda internet ve küreselleşme ile, diğer yandan kültürel sansür ve siyasi muhafazakârlıkla nereye yaklaştılar, hangi tarafa meyil verdiler?

Ataerkiyle yakın temaslar

Sosyolog Gül Özyeğin'in eserleri bir ipucu verebilir çünkü kendisi yazılarında Türkiye'de 1980 sonrası doğan "genç" erkeklerin ataerkiyle önceki kuşaklardan nasıl farklı bir ilişki kurduğunu, hatta bazılarının yolunu bile isteye farklı yerlerden geçirdiğini belgeliyor. [3]

Benim yukarıda güçsüzlükle itham ettiğim, özne haline gelememekle suçladığım erkeklige bir başka alternatif bu. Masayı devirmiyorlar belki ama üstündekilerin yerleriyle oynuyorlar. "Babam gibi bir erkek (ya da baba) olmayacağım" diyebilme noktasına gelmek, herkesin ilk fırsatta soluksuzca şikayet ettiği o "toplumun dayattığı" erkeklik kalıplarından ve aslında ataerki yaptırımlardan uzaklaşmak demek. Bazen dışlanmak ve yalnız kalmak pahasına.

2010'ların sonunda bu seslere, bu reddedişlere, bu dönüşümlere, bu alternatiflere daha fazla duyarsız kalma, haberimiz yokmuş gibi yapma lüksümüz olmadığını düşünüyorum. Hepimizin, herkesin cinsiyet eşitsizliği ile, ataerki ile, heteroseksizm ile hesabımızı görüp, hayatımızı şekillendirmemiz gerekiyor.

Ki, bu denklemin bir ucu da o meşum "kadın ve erkek eşit değildir" söylemlerinden geçerek sıcak, konforlu,

güvenli bir yere açılıyor: Özellikle, erkekliğinizin "yeni", "alternatif", "eşitlikçi", "içerici", "pozitif", "hibrid" ya da bizim çok yakın bir tarihte uygun gördüğümüz tabirle "kozmpolitan" [4] olmadığını düşünüyorsanız; eve gelmiş gibi mutlu bile olabilirsiniz!

Tüm bu karşıt görüşler ve ihtimaller evreninde, natrans (cisgender) kadınlar ve erkekler ve diğer cinsiyet kimliklerini yeğleyenler birbirlerinden farklıdır, ama eşittir ve her zaman çeşitlilik arz ederler demek, diyebilmek, bugün Türkiye'de cinsiyetin toplumsal yapısının ve örgütlenmesinin kısıtlayıcılığına karşı durmak demek.

Deniz Kandiyoti'nin çok yankı bulmuş tezini hatırlayacak olursak, 52 anlatıda karşımıza çıkan bilinçler, iradeler, arzular, bilinçdışı akışlar ve duygulanımlar kanalıyla ataerki ile yeniden müzakere etmeyi deneyebilmek demek. [5] Bu kez kadınları değil, erkekleri ataerki ile müzakere etmeye davet etmek demek. Hepimizin yapmaya çalıştığı, en sarih anlatımıyla bu aslında.

Farklı iddiaların ve varoluş biçimlerinin ortaya konduğu bu cinsiyet matrisini okumak ve kendine (ve yakınlarına) iyi gelen bir yere yerleşmek için erkeklerin (de) öncelikle kendi cinsiyet kimlikleri ve ayrıcalıklı konumları hakkında uzun uzadıya düşünmeleri ve bunu dile dökcek mekanizmaları geliştirmeleri, erkeklik hakkında konuşmayı öğrenmeleri, belki yeni bir dil bulmaları gerekiyor.

Erkeklerin dili hep çok uzun! Ve bu dil hep şiddetle, gaddarlıkla, baskıyla, vahşetle kardeş.

Ama erkekliklerin dile düşmesi (ya da dile gelmesi) ile erkeklerin kendi kendine kalan, aynaya bakan, kendini dinleyen, kendi hareketleri üzerine düşünen “cinsiyetli özneler” haline gelmeleri o yüzden çok değerli, çünkü bu gerçekleşmeden cinsiyetin toplumsal yapısını ve işleyiş biçimlerini dönüştürmemiz imkansız. Kadınların bunu tek başına yapmaları da imkansız. Ve nihayetinde, feminizm mutlaka dönüştürücü bir güçtür: Kendimizi, etrafımızı, kültürü, devleti ve toplumu; kadınları, erkekleri ve diğerlerini.

[1] Cenk Özbay (2015) “Türkiye’de Erkeklik ve İktidar”, *Evensel Kültür* 279: 76-78.

[2] Cogito’nun 90. sayısındaki “Türkiye’nin Vatandaşlık Rejimi: Beden Siyaseti ve Cinsellikler” dosyasında bununla ilgili güncel bazı yazıları bulabilirsiniz.

[3] Gül Özyeğin (2011) “Arzunun Nesnesi Olmak: Romans, Kırılgan Erkeklik ve Neoliberal Özne”, *Neoliberalizm ve Mahremiyet: Türkiye’de Beden, Sağlık ve Cinsellik*, İstanbul: Metis; Gül Özyeğin (2015) *New Desires, New Selves: Sex, Love, and Piety Among Turkish Youth*, New York University Yayınları.

[4] Cenk Özbay ve Ozan Soybakış (2019, online first) “Political Masculinities: Gender, Power, and Change in Turkey”, *Social Politics*.

<https://academic.oup.com/sp/advance-article-abstract/doi/10.1093/jxy/jxy040/5259252>.

[5] Deniz Kandiyoti (1988) “Bargaining with Patriarchy”, *Gender & Society* 2(3): 274-290.

HAKKINDA

Sosyolog, Sabancı Üniversitesi'nde öğretim üyesi. Doktora derecesini 2010 yılında University of Southern California Sosyoloji Bölümü'nden aldı. Araştırma alanları erkeklik, cinsiyet ve cinsellik, kent, çalışma-iş, hareketlilikler, popüler kültür, küreselleşme ve neoliberalizm. Yazıları daha önce çok sayıda derleme kitapta ve Sexualities, Journal of Gender Studies, GLQ, Social Politics, Toplum ve Bilim, Doğu Batı ve Cogito gibi akademik dergilerde yayınlandı. Kitapları arasında Yeni İstanbul Çalışmaları (2014, Metis), The Making of Neoliberal Turkey (2016, Routledge), Queering Sexualities in Turkey (2017, IB Tauris) ve Kültür Denen Şey (2018, Metis) var.

**52 ERKEK 52 HAFTA
HAKKINDA YAZILAR**

BANA GERÇEK BİR HİKAYE ANLATABİLİR MİSİN?

bianet'e yazan erkeklerin hepsi de kendilerini yazarak ifade etmede belirli bir becerisi olan erkekler.

Fakat bu beceri aynı zamanda gizlenmelerini de kolaylaştıran bir beceri.

SEVİLAY ÇELENK

“Bana bir hikaye anlat. Bir cadı yokmuş ve o ormanda yaşamıyormuş. Bana bir hikaye anlat; ama mavalı bir yana, cadıyı ve ormanı bir yana bırakabilir miyiz? Bana gerçek bir hikaye anlatabilir misin?” [i]

bianet’e 52 hafta boyunca erkek şiddeti konusunda yazmış olan 52 erkeği okurken sık sık yukarıda yer verdiğim “cadısız, ormansız gerçek bir hikaye” isteğini düşündüm.

Balkonda annesinin kucağındaiken şakağından giren ve sonra annesinin kalbine saplanan tek kurşunla ölen üç yaşındaki bir roman kahramanının isteği bu. Keşmir Vadisi’ndeki bir katliamda annesi ve diğer on beş kişiyle birlikte hayata veda eden roman kahramanı bu kız çocuğunun her akşam babasına yönelttiği bu isteği baba mezar taşına yazdırır.

Küçük kız annesiyle birlikte “şehitler” mezarlığına defnedilir. Oysa o şehadet filan değil, hâlâ kısacık hayatını ve talihsiz ölümünü anlatan “gerçek bir hikaye” istiyordur. Babadan ve diğer erkeklerden...

Sanırım bianet yazı dizisini okurken erkeklerin “gerçek” bir hikaye anlatmak konusundaki müteredit tavrını görmek de bu romanın sayfalarına döndürdü beni. Bir yerden başlamak gerekiyordu sonuçta...

52 Hafta 52 Erkek

bianet’in 52 Hafta 52 Erkek yazı dizisinde erkekler erkeklik halleri, tanıklıkları ve kişisel deneyimleri üzerinden erkek şiddetini tartışıyor. Dizinin vaat ettiği ve gerçekleştirmeye çalıştığı şey bu.

Bu yazı dizisini başından beri desteklenmesi gereken olumlu bir girişim olarak gördüm. Oysa [erkek şiddetinin dünyanın her yerinde](#) ve her gün yüzlerce can aldığı bir dünyada, bu konuda biraz da erkeklerin konuşmasını bekliyor olmak kimimizin en başından reddedeceği bir şeydir. Bunun nedenlerini anlamak hiç de zor değil. Zaten kamusal söz hakkı ağırlıklı olarak erkekler tarafından kullanılmıyor mu? Hiç değilse kadınların öldüğü, sakat kaldığı ve ağır biçimde hırpalandığı yerde sözü bize bıraksınlar ve sonsuza dek sussunlar. Böyle düşünülüyor.

Fakat bir yandan da erkek şiddetinin mütemadiyen kadınlar arası konuşmaların ve tartışmaların bir konusu olarak görülmesi, bu konuda kadınların sesi yükseltmesi, örgütlenmesi, mücadele etmesi, çalışması, eğitimler ve eylemler düzenlenmesi ve bütün bu süreçlerin de şiddetin kaynağı olan erkek toplumunun uzağında gerçekleşiyor olmasında bir sorun yok mu?

Üniversitelerin “kadın çalışmaları” programlarında erkek öğrenci sayısının azlığı ve “erkeklik çalışmaları” alanında yine erkek akademisyenlerin nadiren çalışıyor olması da bu sorunla çok ilişkili değil mi?

Eril ketumluk ve şiddet

Erkekler gerçek hikayeler anlatmaları, gerçek sohbetler yapmaları, gerçek ilişkiler kurmaları için cesaretlendirilmeli bence. Kadınların, çocukların ve dünyanın iyiliği için erkekler gerçek konuşmalara teşvik edilmeli. Zira bu ketum erkeklik ya da ele alınan konu üzerinden sabun gibi kayarak, neredeyse o konuya hiç “bulaşmadan” geçen erkek konuşmaları da şiddete alan açıyor.

Her yıl yüzlerce kadının ve çocuğun öldürüldüğü bir dünyada, erkeklerin bu konudaki kamusal konuşmadan dışlanmasını desteklememek gerektiğini düşünüyorum. Konuşmalılar. Konuşmaya kalktıklarında neyi, nasıl konuştuklarını, neyin üzerinden atlayıp geçtiklerini görmeli, konuşmaların tarzını ve içeriğini irdeleyebilmeliyiz.

Bu yüzden de bianet’in bu çabasını asla lüzumsuz bulmadım. Erkekler narsistik bir kendilik algısı içinde bu şiddeti hep kendilerinden uzağa gönderiyorlarsa ve bunu bir arada durabileceğimizi varsaydığımız yazar, çizer, gazeteci, sinemacı, psikolog, akademisyen, yayıncı ve güncel sanatçı bile çoğu kez böyle yapıyorsa, bunu da görmeliyiz. Kendileri de görmeli. Bu konuşmalardan iyi bir şey çıkıyorsa bunu da elbette hep birlikte değerlendirebilmeliyiz.

bianet’e yazan erkeklerin kültür, sanat ve akademik camiadan erkekler olması bir yandan işi kolaylaştırıyor. Hepsisi de kendilerini yazarak ifade etmede belirli bir becerisi olan erkekler. Fakat bu beceri aynı zamanda gizlenmelerini de kolaylaştıran bir beceri. Konuşurken bile son derece ketum olabiliyorlar.

Keşke mümkün olsaydı da hayatın başka alanlarından erkeklerle, “sokaktaki” erkeklerle de yapılabilseydi bu çalışma. Tabii ki bu tür bir öz-irdelemeye ya da itirafa yakın bir yazı türü aracılığıyla konuşmak da yazmak da yaygın biçimde isteksizlikle karşılanacak bir şey ki bu hem yazı dizisinin koordinasyonunu yapan [Şenay Aydemir](#)’in hem de giriş yazısını yazan [Haluk Kalafat](#)’ın dile getirdiği bir sorun olmuş. Dolayısıyla “bizim mahalleden” erkeklerle çalışmanın yapılması biraz da kaçınılmaz hale gelmiş diyebiliriz. Görece kolay bir başlangıç olması bakımından iyi bir seçim.

Erkek ketumluğu ile ilgili düşüncelerle çelişiyor gibi görünse de konuşmanın belirli biçimleri de şiddetten muaf değil. Nasıl konuşulduğu da önemli. Tartışmayı başlatan [Murat Çelikkan](#)’ın konuşurken söz kesmeye yaptığı vurgu bunu anlamaya da yardımcı oluyor. Çok yaygın olan söz kesme, yüksek sesle ve çok konuşmanın da bir şiddet biçimi olduğunun bu kadar net anlatılmış olması iyi bir şey. Çünkü bu genellikle görünmez bir şiddet biçiminde işliyor. Oysa bunun karşısında yarattığı yılgınlığın tartılması gerekir. Erkeklerin sayıca çok olduğu ortamda bu eğilim belirginleşiyor ve kadınları suskunlaştırıyor. Elbette bunun tersi de doğru.

Böyle bir yazı aracılığıyla kendini, ilişkilerini, hayatının mahrem “anlarını” bir okura açmak hiç kimse için kolay değil. Bu güçlüğün yarattığı, bazen kulağa tuhaf gelen bir kestirmecilikle yapılmış tespitler ya da ifadeler de var. Örneğin yazılanlar arasında şöyle bir cümleyi not etmişim; “Kadınlar erkek emziren varlıklarken, her erkek son tahlilde kadın düşmanıdır.

Bunu yakından gözledim.” Erkek emziren varlıklar olarak kadınlar ifadesine yüklenen kutsiyet kulağa neredeyse irkiltici geliyor...

Yeri gelmişken söyleyeyim, mümkün olduğunca bir samimiyetle yazma ve öz-sorgulama çabası içine girmiş bu isimleri ya da yazdıklarını yargılamak gibi bir niyetim hiç yok. Öyle yapıyormuş gibi görünüyorsam bu okuduğum 52 yazı üzerine benden analiz mahiyetinde başka bir yazı yazmam istenmiş olduğundan dolaydır. Bir iletişim bilimci olarak; nasıl konuştuğumuz, nasıl tartıştığımız ve neyi nasıl dile getirdiğimiz gibi konulara hem zaten çok ilgi duyarım hem de bu türden bir “eleştirel” okuma çabası çalışma alanımla da ilişkili bir çaba. Umarım bu çerçeveyi aşmadan yazımı tamamlayabilirim.

Erkek şiddeti üzerine yazmak

Yazıların bir kısmı bir özdeşünümsellik de içeriyor. Erkek şiddetini yazarken, erkek şiddetini yazmak üzerine düşünen yazılar. Bunu mesela [Yekta Kopan](#) şöyle ifade etmiş: “‘Erkek şiddeti’ üstüne kalem oynatmaya kalkışmak, kişisel tarihinin karanlık, tuhaf ve gömülü anlarıyla da yüzleşmek anlamına geliyor. ‘Kolayca yazarım, erkeklik gösterileri üstünden anlatır kotarıyorum’ demek yetmiyor”.

Yazıların bir kısmı sadece filmlerden, kitaplardan dolaşıyor. Bir türlü bir iç döküş, bir öznellik kurulamıyor. Kendi hikayeleri aracılığıyla konuşma gerçekleşmiyor. Mesela Sivas filmindeki oğlan çocuğunun, yaralı halde kurtarıp iyileştirdiği ve Sivas adını verdiği köpeğini dövüştürmesi için kendisini zorlayanlara, “İtimi boğuşturmam

ben” demesi ve sonra bu sözünde duramaması anlatılıyor. Erkekliğin “dövüş alanına” köpeğiyle birlikte önce istemeye istemeye dahil olması, sonra bunun keyfini sürmesi. [Hakan Bıçakçı](#)’nın “Acı var Rocky” başlıklı bu yazısı Sivas’tan önce de Rocky filminden söz ediyor. Bir roman yazarından beklendiği gibi güzel bir yazı. Fakat Bıçakçı’nın kendisine ayrılan yeri, kendi hayatına, “şiddet” deneyimine hemen hiç değmeden kullanmış olması da düşündürücü.

[Ahmet Ümit](#)’te de benzer bir tutum var. O filmlerden ya da başka romanlardan dolaşmak yerine, “Benim Adım Hatun” isimli bir hikaye yazmış. Tamı tamına edebiyat. “Namus temizleme” adına erkek şiddetinin en ağır biçimine mahkum edilen ve erkek kardeşine öldürtülmesi planlanan gencecik bir kadın Hatun... Ahmet Ümit madem edebi bir hikaye yazmaktan yana kullanacaktı kendisine ayrılan yeri, o halde mesela şiddet eğilimli bir erkeğin zihninin “hastalıklı” kıvrımlarında dolaşarak, bu dizinin amacını daha iyi karşılayan analitik bir hikaye de çıkaramaz mıydı?

Akademisyen erkeklerin erkek şiddeti ile ilişkili yazılarında da ortaklıklar saptamak mümkün. Akademik hayatın erkek şiddeti üzerine düşünmek için sağladığı elverişli ortam, öz-sorgulama bu ortaklığın bir kısmı. Aynı akademik dünyada sadece etkileyici bulunma ve tanınma, hatta basitçe yazıp çizmenin bile maskülen bir güç talebi olup olmadığı da bilgi aracılığıyla kurulan otorite de sorgulanıyor bu yazılarda. Bunu mesela hem [Barış Ünlü](#) de, hem [Zafer Yılmaz](#)’da görebiliyoruz. Aynı kampüste çalışmış olduğum bu iki akademisyen arkadaşımın feminist akademisyenlerin

sayıca çok olduğu bir akademik ortamda çalışmayı ve Türkiye bakımından “köklü” sayılabilecek bir kadın çalışmaları alanının buradaki mevcudiyetini farklı ve sarsıcı bakış açılarıyla değerlendirebileceklerini yazıların satır aralarında sezdiysem de bu sezgi karşılanmıyor. Belki başka yazılarda.

Erkek şiddetini biraz da ketumlukla ilişkilendirme eğiliminde olduğumdan ve dile getirerek/aktararak tanıma ve kendini kurma konusundaki bir eksiklikte de temellenen bir şey olarak gördüğümünden, [Fırat Yücel](#)'in yazısını özellikle ilginç buldum. Yücel itiraf külliyatının erkeklere ait olduğunu, Saint Augustine'den Rousseau'ya uzanan bir itiraf külliyatını ve roman, anı, kişisel gelişim gibi erkeklerce kaleme alınmış sayısız burjuva birey anlatısını hatırlatarak söylüyor.

Bu külliyattan yola çıkarak erkekliğin sadece gündelik olarak değil geriye dönük olarak da kurulup durduğu tespitini yapıyor Fırat Yücel. “Erkeklerin itiraf ve iç-yüzleşmeye bu kadar meyilli olmasının nedeni, kendi hayatlarını değerlendirmeyi başkalarına bırakmaktan korkmaları olabilir mi?” diye soruyor ki gerçekten düşünmeye değer.

[Tanıl Bora](#)'nın erkek erkeğe muhabbetler ile mecliste kadın varken yapılan muhabbetler arasındaki açığı da değerlendirdiği “Erkek Erkeğe” yazısı epeyce zihin açıcı bir yazı. Sözünü ettiği açının homofobiyle ilişkisini kurduğu yer bilhassa etkileyici: “Söylemeye gerek var mı; erkek meclisinde fuzuliyat askısına asılan nezakete, bir kadınsılık, ‘dahası’ eşcinsellik şüphesi de yapılmıştır. Nezaket, kırıtmak addedilir ve ‘cilvegözü sınır kapısı’dır! Kadınlar, ‘hele’ eşcinseller

kendini sakınmadığında, ‘açık’ hatta argo konuştuğunda, en erkek meclisler behemehal nezaket paravanının arkasına sığınır. Sınırlı sorumlu sahte nezaket, homofobinin de bekçisidir.”

Ben yine de bu yazı dizisinin hakiki bir konuşma imkanı olarak kullanılmasından yanaydım. Tanıl Bora'nın mezun olduğu erkek mektebini anlattığı gibi, erkekliğin çelişkilerle dolu dünyası yanı başında akıp dururken bir oğul babası olmanın nasıl bir şey olduğunu anlatması da ne iyi olabilirdi. Yazının ve yazmanın eril ve narsistik krallığında yıllar boyu yayıncılık yapmanın, üretmenin ve editörlüğün “özel” olarak muhatap ettiği erkek şiddeti biçimlerinin olup olmadığını yazmasını da bekledim sanırım. Fakat yazı dizisi içinde erkekliğe dair yeni bir şey öğrenmek adına yine de en yararlandığım yazılardan biri oldu.

Bazı yazılar bu yazı dizisinin yarattığı fırsatı mesafeli bir dille erkek şiddetini genel olarak değerlendirmek üzere kullanmış. Mesela [Murat Yetkin](#) erkek şiddetine ilişkin düşüncelerini yazmış. Bu konudaki istatistikleri ayrıntılı biçimde vermiş. Erkek şiddetinin üç halinden söz etmiş. Murat Yetkin'in bir gazeteci olarak ele aldığı diğer konulardaki serinkanlı ve mesafeli tutumu, burada da olduğu gibi korunmuş. Bir yazı ile “değişim,” içe bakış, öz-irdelemeci bir tartışma ummak belki gerçekçi de değil zaten.

Kendine dönük bir samimiyetle erkek şiddetini yazanların başında [Atilla Taş](#) var. Kendisiyle onca mücadele etme ve dönüşme çabasına rağmen “İçinde bir yerlerde yontulmamış bir odunun hala dipdiri” durduğunu söylüyor Atilla Taş.

[Özcan Sapan](#)'ın yazısı erkek şiddeti meselesini babaya ve çocukluğa dönerek anlatacaktıymış hissiyatı veren ama açacakmış gibi olduğu kapıyı aynı hızla kapatan diğer anlatılardan farklı bir yazı. Sapan anneye dönük baba şiddetini ve bunun kendisini nasıl yaraladığını ve öfkelenirdiğini samimiyetle anlatıyor. Fakat bundan çok daha sarsıcı olan şey, baba şiddeti karşısında çocuk aklına ilk gelenin bunu bir daha yaparsa kendisinin de onun annesini (kendi babaannesini) dövmek olması ve bunu gerçekten yapması.

Erkek erkeğe şiddetin hep anneler ya da kız kardeşlere dönük küfürler eşliğinde açığa çıkmasını da yeniden düşündüren bir öz-sorgulama var Özcan Sapan'ın anlattıklarında. Belki de bu dizinin amacına en çok yaklaşan yazı da bu yazı. Gördüğü şiddet, uyguladığı şiddet, kendini kurtarma çabası içinde kimi zaman yine yenik düştüğü şiddet eğilimi... Ailenin "özel" hayatını ve dokunulmazlığını da aynı netlikle sorgulayarak biten bir yazı.

Erkeklerin şiddet hikayeleri ilginç bir biçimde, yoğunlukla tribünlerde, mahalle futbolunda, asker ocağında ve toplu taşıma araçlarında geçiyor. Evdeki şiddetle ilişkili deneyimleri ise adeta babalarının annelerine yönelik şiddetiyle başlıyor ve orada bitiyor. Birçoğu yukarıda da dediğim gibi bu şiddeti konuşma konusunda da bir giriş yapmanın ötesine geçemiyor.

Kesinlikle kolay değil...

Dizide yazılarına yer verilen 52 ismin birçoğu kendi hayatlarından, gerçek

bir "erkek şiddeti" hikayesi ya da kesiti anlatmaya hiç yanaşmamış. Bundan da öte, "kültürel olarak anlaşılabilir" bulunacak bir noktadan alıp getirerek bile olsa, kendilerindeki bir zaafı, diyelim ki kıskançlığı ve bu kıskançlığın içerdiği şiddet eğilimini açık eden somut bir olay ya da durumu örneklemeye yeltenen de epeyce az. İnsan düşünmeden edemiyor, yetişkinlik hayatlarında hiç mi hesaplaşabilecekleri bir "şiddet" yükleri olmamış, kendilerini suçüstü yakaladıkları bir düşünceleri, tutum ya da davranışları hiç mi yok?

Yazıların çoğunun bir ölçüde başka bir hayal kırıklığı yarattığını da eklemeliyim. Sadece erkeklerin "gerçek" bir hikaye anlatma konusundaki isteksizliklerine tanık olmaktan değil, herhangi bir yazıyı okurken karşılanmasını beklediğimiz etkileycilik dozunun ya da okuma hazzının da zaman zaman boşa çıkmasından kaynaklanıyor bu hayal kırıklığı.

Erkek şiddetini anlatan erkekler sanki ellerini koyacak yer bulamıyor, mütemadiyen gözlerini kaçırıyor ve bir sınava çekilmişler de öyle yüksek bir puan almaya değil, sadece çakmamaya razı olacaklarmış gibi konuşuyor. Hakları da var belki. Kesinlikle hiç kolay değil.

Burada yer açamadığım birçok başka yazı da var dizide.

Erkek şiddeti üzerine bianet yazı dizisini okurken, bir vakitler incelemiş olduğum,[ii] hayatlarındaki kadınları öldüren veya ölümüne/intiharına sebebiyet verdiği düşünülen erkeklerin itiraflarını da hatırladım sık sık. İncelediğim o itiraflarda erkekler, trajedilerini anlatırken farkında

olarak ya da bir sezgisellikle birey oluş süreçlerindeki “yaralanmalara” gidiyordu hep... O çalışmayı itirafın kendisinin “hakikat” olmadığını bir semptom olduğunu ifade ederek bitirmiştım.

Erkek şiddetini tartıştırmayı uman bir yazı dizisinde gerçek hikayelerin/itirafların yokluğunun ya da azlığının nedenlerini de bu noktadan değerlendirmek mümkün. Bu hikayelerin yazan kişinin deneyimini teğet geçerek “kaçtığı” yeri ve kaçma biçimlerini bir semptom olarak düşünmek de birçok bakımdan zihin açıcı olabilir.

Diziye emeği geçenlere teşekkürler.

[i] Arundhati Roy, *Mutlak Mutluluk* Bakanlığı. İstanbul: İletişim. Çev. Suat Ertüzün. s.348.

[ii] Sevilay Çelenk, “Trajedilerinin Semptomlarını Okuyan Erkekler: Pierre Riviere, Louis Althusser ve Ted Hughes,” *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2003. (Tam metin: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/23/668/8515.pdf>)

HAKKINDA

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümünde öğretim üyesi iken barış imzacısı olması nedeniyle 6 Ocak 2017 tarihinde 679 sayılı KHK ile görevinden ihraç edildi. Lisans eğitimini aynı üniversitenin Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünde 1990 yılında tamamladı. 1994 yılında kurulmuş olan ancak 2001 yılında kendini feshederek EğitimSen'e katılan Öğretim Elemanları Sendikası'nda (ÖES) iki dönem yönetim kurulu üyeliği yaptı. Türkiye'nin sivil toplum alanında tarihsel ağırlığa sahip kurumlarından biri olan Mülkiyeliler Birliği'nin 2012-2014 yılları arasında Genel Başkanı oldu. Birliğin uzun tarihindeki ikinci kadın başkanıdır. Eğitim çalışmaları kapsamında Japonya ve Almanya'da bulundu. Estonya Tallinn Üniversitesi'nde iki yıl süreyle dersler verdi. Televizyon-Temsil-Kültür, Başka Bir İletişim Mümkün, İletişim Çalışmalarında Kırılmalar ve Uzlaşmalar başlıklı telif ve derleme kitapların sahibidir. Türkiye'de Medya Politikaları adlı kitabın yazarlarından biridir. Çok sayıda akademik dergi yanında, bilim, sanat ve siyaset dergilerinde makaleleri yayımlandı. Birçok gazetede ve başta bilet olmak üzere internet haberciliği yapan mecralarda yazılar yazdı.

52 ERKEK 52 HAFTA
HAKKINDA YAZILAR

FEMİNİST POLİTİKAYI GÜÇLENDİREN FARKINDALIK

Erkeklerle yaptığımız çalışmalardan
aklımda kalan çok şey var elbette.
Ama aradan bunca yıl geçmesine rağmen
her hatırladığımda içimi sızlatan bir tanesini
paylaşmak istiyorum.

NEBAHAT AKKOÇ

Bundan yaklaşık sekiz on sene önce farklı illerde 15'er kişilik erkek grubuyla ortalama 8-10 hafta süren farkındalık grupları yapmışım. Bu nedenle erkeklerin "erkeklik" konusunda hele de kendi özel hikâyelerinden paylaşımlar yaparak konuşmasının çok zor olduğunu iyi biliyorum.

bianet'in 52 erkek /52 hafta çalışmasını merakla takip ettim. Onları gönülden kutluyorum.

bianet'in bu çalışmadan bir yayın çıkarmasının daha fazla okuyucuya ulaşmasının çok yararlı olacağını, hatta yapmaya devam ettiğimiz erkek grupları için önemli bir kaynak olacağını düşünüyorum.

Hem "erkeklik" konusunu tartışmak için gruplara katılan hem bianet'in 52 hafta/52 erkek çalışması için yazan bu erkeklerin kadın mücadelesi içindeki yerini Bel Hooks aşağıdaki gibi tanımlamış.

"Erkek olmanın ayrıcalığından sıyrılmış, feminist politikaya kucak açmış bir erkek mücadelemizde değerli bir yoldaşımızdır ve hiçbir şekilde feminist mücadele açısından tehdit değildir. Buna karşın, feminist hareket içine sızan ve cinsiyetçi düşünce yahut davranıştan vazgeçmeyen bir kadın ciddi tehdittir. "(Feminizm Herkes İçindir- İkinci Bölüm, Bilinç Yükseltme)

Yukarıdaki alıntı ve deneyimlerimiz kadın mücadelesinin erkeklere karşı değil, "erkeklik" normları ile yaşayan erkeklere ve kadınlara karşı olduğunu göstermektedir.

Bu farkındalık feminist politikayı güçlendiren son derece önemli bir kazanımdır.

Erkeklerle yaptığımız çalışmalardan aklımda kalan çok şey var elbette. Ama aradan bunca yıl geçmesine rağmen her hatırladığımda içimi sızlatan bir tanesini paylaşmak istiyorum.

Çalışma sırasında kadınların ve erkeklerin şiddeti nerelerde, nasıl yaşadığını ve şiddet uygulayanların kimler olduğunu yaza yaza ilerliyor sonra da kadınlar ile ilgili listeyi erkekler listesi ile karşılaştırıyorduk.

Üstüne de şiddetin ruhumuzda ve bedenimizde açtığı yaraları ve maliyetlerini konuşuyorduk. İsteyenler ara sıra özel paylaşımlarda da bulunuyordu.

Erkeklerden biri bu tartışmalar sırasında önce suskun kaldı sonra da öfkelenmeye başladı. İçimizden biri "Artık duygularımızı öfkeyle bastırdığımızı biliyoruz. Senin öfkenin altında yatan duyguyu paylaşsana" deyince anlatmaya başladı.

"Evin büyük oğlan çocuğu olarak bana çok değer veren babam annemi yıllarca dövdü. Annem biz duymayalım diye sessizce katlanmaya çalışsa da şiddet dayanılmaz olduğunda sesini duyardık. İşte o zamanlar ben odama geçer, annemin sesini duymamak için müzik dinlerdim.

Sesler kesilip odamdan çıktığımda babam dövmekten yorulup dinlenmeye çekilir, bazen de keyifle yer içerdi. Annem ise vücudu morarmış, ağlamaktan gözleri şişmiş bir şekilde babamın dayak sonrası taleplerine koşturmaya çalışırdı. Surat asıp küsmeye kalksa yeniden dayak verdi. Genç sayılabilecek bir yaşta önce yatalak olup yıllarca yerlerde süründü. Sonra da ölüp gitti. Daha o hayattayken babam, artık annemin işe yaramadığını düşünerek evlenmeyi planlamıştı.

“Bütün bunlar olup biterken ben seyirci kalmıştım. Çünkü bana göre babamın annemi dövme hakkı vardı. Sadece ara sıra keşke fazla ileri gitmese diye düşünürdüm.”

Bütün bunları sesli sesli, hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak anlattı.

Diğer katılımcılar sessizce dinlediler. Muhtemelen içlerinden bir kısmı benzer deneyimlere sahipti.

Hikâyesini anlatan erkek;
“İkisi de ölüp gitti. Ben şimdi ne yapacağım? Bu acıyla nasıl baş ederim?” diye soruyordu gruba.

Katılımcılar hissettiklerini, düşündüklerini paylaştılar. Sonra da konuşulanlardan bir sonuç çıkardık.

“Biz yetişkin erkekler ve kadınlar geçmişte doğru olduğunu zannettiğimiz şeyler yaptık. Sistem bizi suçlu yaptı. Şiddet uyguladık ya da tanık olduğumuz şiddete ses çıkarmadık. Yanlış yaptığımızı şimdi anlayabiliyoruz. Şimdi acı çekiyoruz.”

Bu iyi bir yaklaşımdı. Ayrıca başka ne olabilirdi ki?

Ben orta ve ileri yaştaki erkeklerin bu suçluluk nedeniyle daha çok sustuğunu düşünüyorum. Gençlik bu konuda daha paylaşımcı, katılımcı. Çünkü elleri temiz.

Giderek “erkeklik” konusunda yazan, konuşan, çalışan erkeklerin sayısı çoğalıyor. Büyük bir kazanımdır bu.

“Kişisel olan politiktir” söylemi de kadın hareketinin son dönemlerdeki en önemli kazanımlarından birisidir.

Bence bu söylem büyük ölçüde hayattaki karşılığını bulmaya başladı.

Biz kadınlar “özel alan” olarak tanımlanan evlerimizde yaşadığımız her türlü şiddetin, tecavüzün, bizi eve kapatan, toplumsal yaşamdan kopuk yaşamamıza neden olan uygulamaların, ataerkil sistemin sistematik uygulamaları sonucunda yaşanan mağduriyetler olduğunu öğrendik.

Bu mağduriyetlerden kurtulmanın yolunun da insan haklarından, hukuktan, yasalardan, ekonomiden, seçme ve seçilme hakkından, geleneksel kadınlık ve erkeklik algılarının değişmesinden geçtiğini öğrendik/öğrenmeye başladık.

1996’da yapılan bir çalışma kadınların yüzde 95’inin şiddeti kanıksamış olduğunu gösteriyordu. Kadınlar “hem seviyor hem dövüyor” diyerek şiddeti kadınlık durumunun bir parçası olarak tanımlıyorlardı.

Prof. Dr. Yeşim Arat ve Doç. Dr. Ayşe Gül Altınay'ın 2008'de yapmış oldukları bir araştırma[1] ise "Görüşülen kadınların ezici çoğunluğunun 'haklı görülebilecek dayak yoktur' " dediğini ortaya koymuştu.

KAMER'in 2018 raporları ise kadınların yüzde 95'inin "haklı şiddet yoktur" dediğini gösteriyor. En önemlisi, kadınların şiddeti fark edip reddetmeleri, saklı tutmamalarıdır ki, en azından bu sonuca büyük oranda ulaşıldığını söylemek mümkün. Kadın hareketinin bu başarısının temelinde yatan "kişisel olan politiktir" yaklaşımının kazanımı ve bu kazanım sonucunda kişisel olanın paylaşılmaya başlanmasıdır.

"Kişisel olan politiktir" yaklaşımı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılığın toplumsal bir sorun olduğuna, kadın-erkek toplumun tüm kesimlerinin ortak mücadelesi ile çözülebileceğine işaret eder.

Biz kadınlar yıllar önce can havliyle

giriştiğimiz mücadelede kendimize uygun yöntemler bularak mücadele etmeye başladık. Ama eksiktik. Yanımızda erkek yoldaşlar olmazsa hep eksik kalacaktık.

Şimdi "erkeklik" meselesini sorgulayan erkekler olmaya başladı.

Bize düşeni yine Bell Hooks'un Değişme İsteği-Erkekler, Erkeklik ve Sevgi kitabından alıntılanarak yazmak istedim.

"Erkekleri değişim yönünde güçlendiren iyileşme kültürü yapım aşamasında. İyileşme yalnızken gerçekleşmez. Seven ve sevmeyi isteyen erkekler bunu bilir. Kalplerimizi ve kollarımızı açarak onları desteklemek zorundayız. Eve dönüş yollarını bulmaya çalışırken, değişme isteğini hayata geçirirken, yaralı ruhlarının sığınabileceği bir sevgi sunarak, onları sarmaya hazır bir şekilde durmamız gerekiyor."

[1] Türkiye'de kadına yönelik şiddet Ayşe Gül Altınay-Yeşim Arat Syf.93

HAKKINDA

Eğitimci, aktivist, feminist. 22 yıl boyunca Diyarbakır'ın köy, ilçe ve merkezindeki çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Toplumsal hayatta aktivist olarak yer almaya, 1980 yılından önce faaliyet gösteren TÖB-DER (Türkiye Öğretmenler Birliği Derneği) ile başladı. 1990-1993 arasında Diyarbakır'da bir şubesi açılan Eğitim-Sen'in (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası) Şube Başkanlığını yürüttü. Daha sonra, İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Yönetim Kurulu Üyesi olarak çalışmaya başladı. Bu görevi sırasında İHD'nin Bölge Temsilcisi olarak çalıştı. 1994'te dört aylık bir süre için DEP (Demokratik Halk Partisi) parti meclisinde yedek üye olarak yer aldı. 1996'da kadın çalışmaları yapmaya başladı. Ağustos 1997'de Kadın Merkezi'ni (KAMER) kurdu. Başlangıçta bir şirket olarak kurulan KAMER çalışmalarını yaygınlaştırabilmek için 2005 yılında KAMER Vakfı olarak yeniden yapılandırıldı. Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinin 23 ilinde kadının insan hakları konusunda çalışacak merkezler kurdu. 2005'ten bu yana "Her Kadın İçin Bir Fırsat" adlı bir program yürütüyor. Bu program acılığıyla tüm il, ilçe ve köylerde kadınlar için şiddetten kurtulmak, geleneksel statülerini fark edip değiştirmek için birer fırsat yaratılması planlanıyor.

